

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Γεωγραφίας

«ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ»

Πτυχιακή εργασία του Μικρομάστορα Μ. Γεώργιου

Αθήνα, Φεβρουάριος 2012

*Πτυχιακή εργασία του φοιτητή Μικρομάστορα Μ. Γεώργιου πάνω σε θέματα
Γεωπολιτικής με θέμα τις «Σύγχρονες Προσεγγίσεις του Κυπριακού Ζητήματος»
υπό την καθοδήγηση του επιβλέποντα, επίκουρου καθηγητή του τμήματος Γεωγραφίας
σε θέματα Ιστορικής Γεωγραφίας, Κρητικού Γεώργιου.*

Ευχαριστίες

*Στον κο Γρηγόρη Νιώτη, Α' αντιπρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων
και τον κο Χάρη Χρυσοστόμου, πρόξενο της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αθήνα
για το χρόνο που μου δέθεσαν παραχωρώντας μου συνέντευξη αλλά και την
καθοδήγησή που μου προσέφεραν πάνω στο θέμα
Στην κα Κίκα Σαρρή από τη Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου
για τις πληροφορίες που μου απέστειλε
Στην μητέρα μου
για την συμπαράστασή της
Στο φίλο Δημήτρη
για τη βοήθεια του
Και στην Έρη
για την υποστήριξη της*

Περιεχόμενα

Πρόλογος	σελ. 6
Εισαγωγή	σελ. 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Κυπριακό και Ιστορία

Τα πρώτα βήματα	σελ.10
Διεθνοποίηση, ένοπλος Αγώνας και Μακάριος	σελ.12
Οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου και η Κρίση του 1963.....	σελ.19
Δικτατορία και εισβολή του Αττίλα	σελ.25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ενεργειακοί Πόροι και Εξελίξεις

Εισαγωγή.....	σελ.30
Χρονικό ανακάλυψης κοιτασμάτων και δεδομένα.....	σελ.31
Διεθνείς σχέσεις, δηλώσεις και ενέργειες	σελ.33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Το Κυπριακό σήμερα

Εισαγωγή.....	σελ.47
Η μετά Ανάν εποχή	σελ.48
Το Κυπριακό ως προσέγγιση τρίτων· διεθνείς σχέσεις	σελ.52
Τουρκία, Κυπριακό και Ε.Ε.	σελ.65
Έρευνα: Η κοινή γνώμη του νησιού	σελ.70

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Συνεντεύξεις και Ερωτηματολόγια

Εισαγωγή	σελ.85
----------------	--------

Συνέντευξη με τον κο Γρηγόρη Νιώτη	σελ.86
Συνέντευξη με τον κο Χάρη Χρυσοστόμου	σελ.96
Συμπεράσματα-συγκρίσεις των δυο συνεντεύξεων	σελ.101
Ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου	σελ.102

Συμπεράσματα	σελ.113
Ιστορικό Παράρτημα	σελ.115
Βιβλιογραφικές πηγές	σελ.125
Διαδικτυακές πηγές	σελ.127

Πρόλογος

Γεωγραφία και Γεωπολιτική. Αυτές είναι οι δυο έννοιες που θα μας απασχολήσουν στην παρούσα πτυχιακή εργασία. Και οι δυο επιστήμες, δείχνουν να συμβαδίζουν εννοιολογικά και να φέρουν μια σχέση στενής αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης. Χρονικά η Γεωγραφία έχει μεγαλύτερη ιστορία, αφού την πρωτοσυναντάμε στην αρχαία ελληνική Μυθολογία, όπου η παρατήρηση των γεωλογικών αναστατώσεων και ανακατατάξεων διαμορφώνονται ως μυθολογικές ανθρωπόμορφες έννοιες και μυθικές δραστηριότητες αυτών. Αργότερα, η αντιμετώπισή της ως επιστημονικό και φιλοσοφικό αντικείμενο από τους αρχαίους Έλληνες όπως ο Θαλής ο Μιλήσιος, ο Ηρόδοτος, ο Ερατοσθένης κτλ, συνέβαλε στην ανάδειξη και την πραγματική υπόσταση της. Από την άλλη ο όρος της Γεωπολιτικής εισήχθη από τον Σουηδό καθηγητή και φιλόσοφο πολιτικό Rudolf Kjellén το 1899¹. Ως επιστήμη, δημιουργήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και στη συνέχεια διαδόθηκε στην κεντρική Ευρώπη κατά το διάστημα του μεσοπολέμου.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η μεν Γεωγραφία είναι η συστηματική μελέτη της θέσης και του τόπου, ενώ η Γεωπολιτική η μελέτη των διεθνών σχέσεων και συγκρούσεων, με την οπτική της Γεωγραφίας². Την πολυδιάστατη «δράση» της Γεωγραφίας στα επιστημονικά πεδία ανάλυσης έρχεται να επισημάνει και ο Ricardo Hausmann λέγοντας πως για τους στοχαστές η Γεωγραφία ήταν ένας σημαντικός παράγοντας των πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων³. Εύκολα διαπιστώνουμε ότι το εύρος επιστημών που καλύπτει, ανήκει σε ένα γενικότερο «σύμπλεγμα» που αποδίδει την εικόνα του παγκόσμιου γίνεσθαι μέσα από μια σειρά παραγόντων μεταβαλλόμενων χωρικά συναρτήσει του χρόνου και των συνθηκών. Αυτός είναι και ο λόγος που την κάνει τόσο σημαντική και άρρηκτα συνδεδεμένη διαχρονικά με τις εξελίξεις στην παγκόσμια ιστορία και πολιτική. Πόλεμοι, εκστρατείες, μεγαλόπνοα σχέδια και ιδέες, μεταβολή οικονομιών, συνθήκες που καθόρισαν τον τρόπο ζωής και την πληθυσμιακή αύξηση ή μείωση λαών, άνθιση πολιτισμών, «γέννηση» ιδεών και τάσεων, είναι μερικά παραδείγματα για το πώς η σύλληψη και ανάλυση μιας έννοιας διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη της ανθρώπινης ιστορίας.

Έχοντας τα παραπάνω ως οδηγό, θα πορευθούμε σε μια προσπάθεια προσέγγισης ενός ζητήματος που ταλανίζει για περισσότερο από μισό αιώνα την εξωτερική πολιτική τουλάχιστον δυο κρατών (κατά κύριο λόγο - της Ελλάδας και της Τουρκίας), μεταβάλλει και επηρεάζει τις μεταξύ τους σχέσεις, χαρακτηρίζεται από έντονο παρασκήνιο και διπλωματικές ίντριγκες αλλά αποτελεί -διαχρονικά- και σημαντικό στρατηγικό κεφάλαιο παγκόσμιου ενδιαφέροντος για την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, κυρίως λόγω της γεωστρατηγικής θέσης που κατέχει το έδαφος αυτό. Αντικείμενο μελέτης, η Κύπρος και το Κυπριακό Ζήτημα μέσα από ένα πλέγμα διεθνών εξελίξεων.

Foreword

Geography and geopolitics. These are the two issues that we will focus on in this final paper. Both sciences seem to have the same meaning and are interdependent and interactive with each other. Based on history, geography seems to be older since we first learn about it in the ancient greek mythology where the observation of the geological disturbances is translated into mythological human terms and their activities. Later on, geography is regarded as a scientific and philosophical object by the ancient Greeks such as Thales , Herodotus, Heratosthenes etc, and they in turn helped define its true meaning. On the other hand, the term of geopolitics was first introduced by the Swedish professor and philosopher politician Rudolf Kjellen in 1899¹. As a science , it was first introduced in the early 20th century and later on spread in central Europe during the interwar period

Generally speaking, we could say that geography is the systematical study of a position and of a place while geopolitics is the study of the international relations and conflicts through the optics of geography². The multi-layered action of geography in the scientific fields of analysis is pointed out by Ricardo Hausmann who said that for the thinkers geography is an important factor in the political and economic evolutions³. It's easy to understand that the spectrum of sciences it encompasses belongs to an even bigger complex that represents the image of all worldwide happenings through a series of factors that change based on location while being dependent on time and conditions. This is also the main reason that makes it so important and undeniably connected through time with history and politics. Wars, military campaigns, great ideas and plans, economical changes, and living conditions that affected population growth, rise of civilizations, new ideas and trends are all just a few examples of how the inception and analysis of a term had a vital role in the evolution of human history.

Having the above mentioned as a guide, we will carry on with our attempt to study an issue that troubles the foreign politics-for over half century- of at least two countries (mainly Greece and Turkey), alters and affects their diplomatic relations and its origins have a background full of diplomatic intrigues and it poses as a serious strategic chapter of international interest for the east Mediterranean basin, mainly due to its geostrategic location. Focus of study, Cyprus and the Cyprus dispute explained through a mesh of international occurrences.

¹:G. Kearns, *Geopolitics and Empire – The Legacy of Halford Mackinder*, Oxford Geographical and Environmental Studies, New York 2009, σελ.4

²:K. E.Branden & F. M. Shelley, *Παγκόσμια Γεωπολιτική*, Ροές-Δοκίμια, Αθήνα Οκτώβριος 2006, σελ. 18-19

³:R. Hausmann, *Prisoners of Geography*, Foreign Policy, January 2001, σελ.44-53, **στο** *Παγκόσμια Γεωπολιτική*, K. E.Branden & Fred M. Shelley, Ροές-Δοκίμια, Αθήνα Οκτώβριος 2006, σελ.7

Εισαγωγή

Η Κύπρος υπήρξε από την αρχή της ιστορίας της έδαφος αποικιακό, είτε των Ελλήνων, είτε των Ρωμαίων, των Οθωμανών, των Βρετανών αργότερα. Είναι ίσως από τα ελάχιστα μέρη του πλανήτη αυτή τη στιγμή, (μαζί με την Παλαιστίνη στην Ανατολική Μεσόγειο), που μετά το τέλος της αποικιοκρατίας, συνεχίζει να έχει σοβαρά προβλήματα εδαφικής και εθνικής κυριαρχίας. Άλλωστε μόνο τυχαίο δεν είναι το γεγονός ότι από την ανεξαρτησία της από τους Βρετανούς το 1960, ξεκινούν και τα προβλήματα του νησιού και φτάνουν μέχρι και σήμερα, μισό αιώνα μετά. Το Κυπριακό, όπως έχει καθιερωθεί να λέγεται, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα θέματα προς επίλυση του σύγχρονου δυτικού κόσμου. Προσεγγίσεις για να βρεθεί μια κοινά αποδεκτή λύση που θα «απελευθερώσει» το νησί και τους κατοίκους του (Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους), έχουν γίνει πολλές κατά το παρελθόν, αλλά η εμπλοκή τρίτων, είναι αυτή που οδηγεί κάθε φορά τις συζητήσεις σε αδιέξοδο. Με τον όρο «τρίτων», εννοούμε τα δυο άμεσα ενδιαφερόμενα κράτη (πέραν της Κύπρου), της Ελλάδας και της Τουρκίας, αλλά και την παρέμβαση κατά καιρούς και ανάλογα με τις χρονικές, πολιτικές και στρατηγικές συγκυρίες, άλλων κρατών-παραδοσιακών δυνάμεων στην παγκόσμια γεωπολιτική σκακιέρα όπως οι Η.Π.Α, η Βρετανία και η Ευρωπαϊκή Ένωση προσφάτως, κυρίως μετά την ένταξη του νησιού το 2004 στους κόλπους της.

Απόψεις όπως *«Ένα ασφαλές συμπέρασμα είναι ότι οι διαπραγματεύσεις δεν αρκούν για να γεφυρώσουν το μεγάλο χάσμα μεταξύ των δυο κοινοτήτων»⁴*, μάλλον αντικατοπτρίζουν τη μισή αλήθεια ή μέρος αυτής, αφού εκφράζουν τη στάση και την άποψη μερίδας ατόμων του νησιού και από τις δυο πλευρές. Πιο συγκεκριμένα οι «ελίτ» του τόπου, τον οραματίστηκαν κατά καιρούς μόνο ως ελληνικό ή τουρκικό αντίστοιχα, εμποδίζοντας τη δημιουργία της έννοιας «κοινή πατρίδα» με κάθε δυνατό μέσο⁵. Το γεγονός αυτό δείχνει να εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων που εδραίωναν και αύξαναν την κυριαρχία και επιρροή τους στο νησί, αφού *«Η Δύση ποτέ δεν προσέγγισε το Κυπριακό βάση αρχών»⁶*. Πάνω σε αυτές τις βάσεις, τις οποίες με τον τρόπο τους, θεμελίωσαν οι διαπραγματευτές του ζητήματος, στηρίζεται σήμερα και το οικοδόμημα αυτό, με μόνη διαφορά ότι πλέον οι πολίτες και των δυο πλευρών ζητούν εναγωνίως μια λύση που θα τους φέρει σε ειρήνη και συνεργασία σε κοινό έδαφος, το έδαφος της πατρίδας τους. Δηλώσεις όπως αυτή του Rauf Denktaş⁷ *«Με τον πολιτισμό, τη γλώσσα και την ιστορία μου και με όλο το είναι μου, είμαι Τούρκος. Εγώ έχω το κράτος μου...τη μητέρα πατρίδα μου. Κυπριακή κουλτούρα, Τουρκοκύπριοι, Ελληνοκύπριοι, κοινό κράτος στην Κύπρο...όλα αυτά είναι λόγια του αέρα...Στην Κύπρο το μοναδικό πράγμα που είναι κυπριακό είναι το γαϊδούρι»(Ortam Gazetesi, 13/11/1995)*, δείχνουν να ανήκουν στο παρελθόν και να μην αντιπροσωπεύουν τους Τουρκοκύπριους.

Από την άλλη θα πρέπει να δεχθούμε ότι όσο και αν συμπνέουν οι απόψεις, η θέληση και η επιθυμία των πολιτών των δυο κοινοτήτων, μια λύση μόνο εύκολο δεν είναι να βρεθεί, αφού μέχρι και σήμερα, τουλάχιστον για την τουρκοκυπριακή

πλευρά ισχύει ότι ως κοινότητα υπήρξε πάντα πολιτικό αντικείμενο όπου η Άγκυρα και η ελληνοκυπριακή πλειοψηφία αρνούνταν να αναγνωρίσουν⁸ για διαφορετικούς λόγους η κάθε μια. Επομένως είναι εύκολο να διαπιστώσουμε πως το Κυπριακό σαν Ζήτημα είναι ένα πολυδιάστατο θέμα, οι πτυχές του οποίου μεταβάλλονται ανάλογα με το χρόνο, την πολιτική και τα συμφέροντα των εμπλεκομένων. Είναι γεγονός όμως ότι μετά από τόσα χρόνια συνομιλιών και προσπαθειών, η ιδέα της λύσης, φαίνεται να έχει ωριμάσει και να παρουσιάζεται μια μεγάλη ευκαιρία, ώστε η Κύπρος να βγει από το εθνικό τέλμα που περιήλθε μετά την εισβολή του 1974, παρά τις όποιες απειλές που μέχρι και σήμερα εκτοξεύονται από τις κυβερνήσεις των κρατών-«προστατών», των δυο εθνικών στοιχείων του νησιού. Και αυτό γιατί τον τελευταίο λόγο θα πρέπει να έχουν οι ίδιοι οι κάτοικοι του τόπου, πέρα από πολιτικές και διπλωματικές σκοπιμότητες, που καθυστερούν και διατηρούν μια νοσηρή κατάσταση όλα αυτά τα χρόνια.

Στα κεφάλαια που θα ακολουθήσουν, παρουσιάζεται η σημερινή κατάσταση του νησιού, μέσα από την οπτική της ιστορίας, της πολιτικής, της οικονομίας, των διεθνών σχέσεων αλλά και απόψεις προσώπων που δέχθηκαν να απαντήσουν σε ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις γύρω από το θέμα. Τέλος ακολουθεί ο σχολιασμός και τα συμπεράσματα για το σύνολο των στοιχείων που συλλέχθηκαν, σε μια προσπάθεια κατανόησης και απόδοσης των γεγονότων.

⁴:M. Farid, *Cyprus and International Peacekeeping*, Hurst and Company, London 1998,σελ.160, **στο** *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, W. Mallinson, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ.353

⁵:K. Niyazi, *Κύπρος:Το αδιέξοδο των εθνικισμών*, Εκδόσεις Μαύρη Λίστα, Αθήνα 1999, σελ. 34

⁶:Οπ.π., σελ. 14

⁷: βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁸:N. Τριμικλινιώτης, *Η διαλεκτική του έθνους-κράτους και το καθεστώς εξαίρεσης. Κοινωνιολογικές και συνταγματικές μελέτες για την ευρωκυπριακή συγκυρία και το εθνικό ζήτημα*, Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2010 **στο** ΕΝΘΕΜΑΤΑ, 6 Φεβρουαρίου 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Κυπριακό και Ιστορία

Τα πρώτα βήματα

Η πορεία προς τη διεθνοποίηση του Κυπριακού Ζητήματος ξεκινά σχεδόν ταυτόχρονα με τη λήξη της ένοπλης φάσης του ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου⁹ το 1949. Μέχρι τότε το νησί βρισκόταν κάτω από την εποπτεία της Μεγάλης Βρετανίας, που από τον Ιούνιο του 1878, ύστερα από την υπογραφή Αμυντικής Συμφωνίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ο σουλτάνος συναίνεσε στην κατοχή του νησιού από τους Άγγλους. Επίσημως η Κύπρος θεωρείται βρετανική αποικία τον Μάρτιο του 1925¹⁰, όταν και ανακηρύχθηκε σε Αποικία του Στέμματος¹¹.

Η πρωτοβουλία για την κίνηση αυτή ανήκε στην κυπριακή Κομμουνιστική Αριστερά(Α.Κ.Ε.Α.¹²), όπου στις 23 Νοεμβρίου του 1949, μέσω των δημοτικών συμβουλίων των πόλεων που βρίσκονταν υπό τον έλεγχό της, απηύθυνε έκκληση προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών¹³. Σε αυτήν αποκήρυσσε τη βρετανική αποικιακή κυριαρχία, δήλωνε τον πόθο των Ελληνοκυπρίων για ένωση με την Ελλάδα και ζητούσε τη διενέργεια δημοψηφίσματος υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε έτσι ώστε να διαπιστωθεί η λαϊκή βούληση. Η επιθυμία για Ένωση είχε εκφραστεί και κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν και η Κύπρος ήταν βρετανική αποικία. Το γεγονός είχαν αντιληφθεί οι Βρετανοί και υπόσχονταν στους Ελληνοκύπριους πως αν καταταγούν στις δυνάμεις του βρετανικού στρατού, θα ήταν σαν να πολεμούσαν «για την Ελλάδα και τη Λευτεριά» ενάντια στο Ναζισμό. Η στάση αυτή είχε εκθλιφθεί από την κυπριακή πλευρά ως κίνηση καλής θέλησης των αποίκων και επικρατούσε η αντίληψη ότι το «ευγενές, φιλελεύθερο και πολιτισμένο αγγλικό έθνος», θα απέδιδε την Κύπρο στην Ελλάδα όπως είχε συμβεί παλιότερα και τις Ιονίους Νήσους^{14,15}. Οι κινήσεις αυτές βρήκαν αντίθετους τους Βρετανούς, οι οποίοι και έσπευσαν να κινητοποιήσουν, την προσεκτικά φυλαγμένη από τους ίδιους για το σκοπό αυτό, τουρκική μειονότητα του νησιού. Έτσι στις 8 Ιουνίου 1949, ο Βρετανός αναπληρωτής κυβερνήτης R.E. Thurnbull εξέδωσε εγκύκλιο με οδηγίες αντικατάστασης του όρου «Μουσουλμάνοι της Κύπρου», που μέχρι τότε χρησιμοποιούσε η βρετανική διοίκηση, με τον όρο «Τουρκοκύπριοι»¹⁶.

⁹: βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹⁰:Λ. Ζαφειρίου, *Κυπριακό Χρονολόγιο*, Εκδόσεις Γραφείο Τύπου Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2008, σελ.52,69

¹¹:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹²:Οπ.π.

¹³:Οπ.π.

¹⁴:Οπ.π.

¹⁵:*Αιματηρή Αλήθεια-Bloody Truth*, Εκδόσεις Κίνηση για την Ελευθερία & Δικαιοσύνη στην Κύπρο, Λευκωσία Μάρτιος 2009, σελ.15

¹⁶:Οπ.π., σελ.18

Παρόλα αυτά στις 15 Ιανουαρίου 1950 οι Κύπριοι κλήθηκαν να λάβουν μέρος σε συλλογή υπογραφών που έλαβε χώρα στις εκκλησίες του νησιού και με ποσοστό 96% τάχθηκαν υπέρ της Ένωσης. Το αποτέλεσμα αυτό φαίνεται να θορύβησε την Τουρκία και την τουρκοκυπριακή πλευρά, που με την καλυμμένη υποστήριξη των Βρετανών -που παρουσιάζεται ως αστάθμητος παράγοντας εξαιτίας της εμπλοκής στην υπόθεση της βρετανικής μυστικής υπηρεσίας MI5¹⁷- μέσω επίσημων πολιτικών φορέων έδειξαν να επεμβαίνουν σοβαρά στην υπόθεση της Κύπρου. Έτσι στις 23 Ιανουαρίου του 1950, λίγες μέρες μετά τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας, ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Νεμτζεττίν Σαντάκ δήλωσε ότι: «Δεν τίθεται ζήτημα που ονομάζεται Κυπριακό. Η Βρετανική Κυβέρνηση δεν πρόκειται να εγκαταλείψει την Νήσο Κύπρο σε κάποιο άλλο κράτος»¹⁸. Το γεγονός αυτό ήρθε να συμπληρώσει την προηγούμενη στάση της Τουρκίας, σύμφωνα με την οποία δεν υπήρχε λόγος να μεταβληθεί το υφιστάμενο διεθνές καθεστώς του νησιού (Δεκέμβριος 1949), σε αντίθετη όμως περίπτωση θα έπρεπε να θεωρείται ενδιαφερόμενο μέρος. Η τελευταία αυτή επισήμανση έβρισκε σύμφωνη την τουρκοκυπριακή κοινότητα, που ζητούσε- μέσω ψηφισμάτων διαμαρτυρίας σε Άγκυρα και Λονδίνο- την επιστροφή του νησιού στην προκάτοχο δύναμη(Οθωμανική Αυτοκρατορία 1878, άρα στην Τουρκία).

Την ίδια περίοδο η ελληνική κυβέρνηση του Αλέξανδρου Διομήδη δεχόταν ισχυρές πιέσεις από τους Βρετανούς προκειμένου να αποθαρρύνει τις ενέργειες αλυτρωτισμού των Ελληνοκυπρίων. Στις 14 Δεκεμβρίου 1949, λίγο πριν την διεξαγωγή δημοψηφίσματος στην Κύπρο, ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Τσαλδάρης¹⁹ καταδίκασε κάθε δημόσια συζήτηση του Κυπριακού θεωρώντας πως οι πολιτικές συγκυρίες της περιόδου δεν ενδείκνυτο για έγερση τέτοιου ζητήματος. Την ίδια πολιτική και διπλωματική γραμμή που πρώτος υιοθέτησε το καλοκαίρι του 1948 ο πρωθυπουργός Θεμιστοκλής Σοφούλης, θα ακολουθούσαν οι ελληνικές πολιτικές ηγεσίες μέχρι και το 1952.

Μετά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος, αντιπροσωπεία της Εθναρχίας με επικεφαλής τον αρχιεπίσκοπο Κυρήνειας Κυπριανό, ξεκίνησε να επισκέπτεται κυβερνήσεις και οργανισμούς για να εκθέσει το Κυπριακό Ζήτημα, όπως αυτό διαμορφωνόταν έπειτα και από την λαϊκή εντολή της 15^{ης} Ιανουαρίου. Πρώτος σταθμός της αποστολής ήταν η Αθήνα όπου η νεοσύστατη κυβέρνηση του στρατηγού Νικόλαου Πλαστήρα²⁰, κάτω από βρετανικές και αμερικανικές πιέσεις, αρνήθηκε να υιοθετήσει το αίτημα διεθνοποίησης της κυπριακής αποστολής και έτσι δεν παρέλαβε τους τόμους του δημοψηφίσματος που κατατέθηκαν στον Πρόεδρο της Βουλής των Ελλήνων.

¹⁷:Holland, R. F., *Britain and the Revolt in Cyprus, 1954-1959* , Oxford Clarendon Press New York 1998, σελ.76

¹⁸:Φ. Αρμάογλου «Το Κυπριακό Ζήτημα 1954-1959: Η Τουρκική Κυβέρνηση και οι Συμπεριφορές της Κοινής Γνώμης» - Άγκυρα 1963, στο *Αιματηρή Αλήθεια-Bloody Truth*, Εκδόσεις Κίνηση για την Ελευθερία & Δικαιοσύνη στην Κύπρο, Λευκωσία Μάρτιος 2009, σελ.19

¹⁹: βλέπε *Ιστορικό Παρόρτημα*.

²⁰:Οπ.π.

Παρά την «απογοήτευση» για τη στάση αυτή της ελληνικής κυβέρνησης, η εθναρχική αντιπροσωπεία, βρήκε υποστήριξη από την Εκκλησία της Ελλάδος, τον ελληνικό Τύπο και τη νεολαία που ασκούσαν πιέσεις στην κυβέρνηση προκειμένου να προσφύγει στα Ηνωμένα Έθνη. Μετά τη στάση στην Αθήνα συνεχίστηκαν ταξίδια σε Λονδίνο και Νέα Υόρκη όπου κατατέθηκαν οι τόμοι του δημοψηφίσματος. Ο πόλεμος της Κορέας²¹ όμως στις 25 Ιουνίου 1950, άλλαξε τα δεδομένα και κατέστησε δυσχερή την αποστολή. Το ψυχροπολεμικό κλίμα που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται ήδη από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου, υπαγόρευε τη συστράτευση όλων των αντικομμουνιστικών δυνάμεων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με άλλες εξελίξεις στο εσωτερικό της Κύπρου-θάνατος του αρχιεπισκόπου Μακάριου Β' (28 Ιουνίου) αλλά και απουσία του Κυπριανού από το νησί-έδωσαν τη δυνατότητα να εκλεγεί στη θέση του «Θρόνου του Αποστόλου Βαρνάβα» ο επίσκοπος Κίτιος, γνωστός και ως Μακάριος ο Γ'²², που αργότερα θα είχε καταλυτική δράση και παρουσία στις εξελίξεις του Κυπριακού. Τα επόμενα τρία χρόνια σημαδεύτηκαν από τις προσπάθειες των αποικιακών αρχών να καταστείλουν το ενωτικό κίνημα και να περιορίσουν τη δράση και επιρροή του Α.Κ.Ε.Λ (λόγω στρατηγικής ψυχρού πολέμου), καθώς και από τον ενεργό ρόλο του Μακάριου που προσπαθούσε να φέρει σε πέρας τη δύσκολη αποστολή που έχει αναλάβει.

Διεθνοποίηση, ένοπλος Αγώνας και Μακάριος

Το Μάρτιο του 1951, ο Μακάριος πραγματοποίησε την πρώτη του επίσημη επίσκεψη στην Αθήνα. Η ελληνική κυβέρνηση μειοψηφίας του Σοφοκλή Βενιζέλου²³ συγκάλεσε συμβούλιο πολιτικών αρχηγών στο οποίο συμφωνήθηκε να επιδιωχθεί η διευθέτηση του ζητήματος στο πλαίσιο της ελληνοβρετανικής φιλίας, απορρίπτοντας παράλληλα ως απρόσφορη μια προσφυγή στον Ο.Η.Ε. Από τότε μέχρι και το καλοκαίρι του 1954, η Αθήνα θα βολιδοσκοπούσε τις προθέσεις του Λονδίνου σχετικά με το ενδεχόμενο μεταβολής στο διεθνές καθεστώς της Κύπρου. Η ελληνική κυβέρνηση ήταν διατεθειμένη- σε περίπτωση που προωθούνταν η πρόταση της Ένωσης-να παραχωρήσει στρατιωτικές βάσεις οπουδήποτε στο έδαφός της, έτσι ώστε να καλύψει τα βρετανικά αμυντικά συμφέροντα. Ταυτόχρονα όμως δήλωνε και έτοιμη να αποδεχθεί την προσωρινή παράταση της βρετανικής κυριαρχίας με εγγύηση την επανεξέταση του ζητήματος αυτοδιάθεσης των Κυπρίων «εντός εύλογου χρόνου». Οι προτάσεις αυτές όμως δεν βρήκαν ανταπόκριση ούτε στην κυβέρνηση του Εργατικού Κόμματος ούτε στη διάδοχη των Συντηρητικών.

²¹:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

²²:Οπ.π.

²³:Οπ.π.

Επιπροσθέτως η πάγια θέση της ελληνικής κυβέρνησης που αρνούνταν να ανάγει το ζήτημα σε διεθνές επίπεδο με τη μεσολάβηση του Ο.Η.Ε (άρνηση για προσφυγή τον Ιούλιο 1952 της κυβέρνησης Πλαστήρα-Βενιζέλου), φαίνεται να προκαλούσε δυσφορία στην κυπριακή πλευρά και εκνευρισμό στον Μακάριο. Ο ίδιος ισχυριζόταν πως στόχος και σκοπός των Ελληνοκυπρίων ήταν «η Ένωσις και μόνον η Ένωσις». Εν τω μεταξύ το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα λίγους μήνες αργότερα άλλαξε και διάδοχη κυβέρνηση αναδείχθηκε αυτή του Αλέξανδρου Παπάγου²⁴, ο οποίος σκόπευε να χειριστεί το Κυπριακό αυτοπροσώπως και να κυνηγήσει μια λύση μέσω των διμερών σχέσεων Ελλάδας-Βρετανίας. Οι προθέσεις του όμως διαψεύστηκαν όταν συναντήθηκε με το Βρετανό υπουργό Εξωτερικών Anthony Eden²⁵ στην Αθήνα (Σεπτέμβριος 1953) και του κατέστησε σαφές πως το υπάρχον καθεστώς της Κύπρου δεν θα άλλαζε «είτε τώρα είτε σε κάποιο προβλεπτό μέλλον». Έτσι η Αθήνα δυο μήνες αργότερα άφησε να εννοηθεί πως θα προσπαθούσε να διευθετήσει το θέμα μέσω του Ο.Η.Ε εφόσον η βρετανική πλευρά συνέχιζε να παραμένει αδιάλλακτη στο αίτημα των διαπραγματεύσεων.

Η στάση αυτή του Λονδίνου έβρισκε εξήγηση στο γεγονός της διαφανόμενης απώλειας της ισχυρής βρετανικής στρατιωτικής δύναμης στην Αίγυπτο, καθότι παράλληλα είχε ξεκινήσει η αντίστροφη μέτρηση της κατάρρευσης όλων των αποικιοκρατικών καθεστώτων σε χώρες του Τρίτου Κόσμου. Έτσι μια ενδεχόμενη απώλεια της Κύπρου θα έπληττε σοβαρά τις στρατηγικές βλέψεις και κυριαρχία των Βρετανών στην Ανατολική Μεσόγειο, που εν τω μεταξύ είχαν αποφασίσει την μεταφορά της έδρας των βρετανικών δυνάμεων Μέσης Ανατολής από την Αίγυπτο στην Κύπρο (Δεκέμβριος 1952). Η γνωστοποίηση της απόφασης αυτής έγινε τον Ιούνιο του 1954, όταν και η βρετανική κυβέρνηση συμφώνησε με το εθνικιστικό καθεστώς Nasser²⁶ την απόσυρση των στρατευμάτων από τη στρατιωτική βάση του Σουέζ. Υπό τις παρούσες συνθήκες η Βρετανία δεν ήθελε για κανέναν λόγο να χάσει την Κύπρο καθώς μια τέτοια εξέλιξη θα αποτελούσε ντόμινο αναταράξεων στο εσωτερικό της χώρας και στη Βουλή των Κοινοτήτων, όπου ο αυτοκρατορικός ρόλος της Βρετανίας συνέχιζε να υποστηρίζεται. Με βάση την κατάσταση και τα δεδομένα αυτά, στις 28 Ιουλίου 1954 ο υπουργός Αποικιών Henry Hopkinson δήλωσε ότι ορισμένα αποικιακά εδάφη δεν θα μπορούσαν ποτέ να αποκτήσουν πλήρη ανεξαρτησία και παρουσίασε ένα σχέδιο συντάγματος το οποίο όμως απορρίφθηκε από την ελληνοκυπριακή πλευρά. Όπως ήταν αναμενόμενο η πρόταση αυτή δεν άφηνε ικανοποιημένη ούτε την ελληνική κυβέρνηση, η οποία προσέφυγε, όπως είχε αφήσει να εννοηθεί και παλιότερα, στα Ηνωμένα Έθνη στις 20 Αυγούστου. Το αίτημα προσφυγής αφορούσε την εφαρμογή «της Αρχής των Ίσων Δικαιωμάτων και Αυτοδιάθεσης των Λαών»²⁷ για τον πληθυσμό της Κύπρου, ενώ επικεφαλής της κίνησης αυτής τέθηκε ο διπλωμάτης Αλέξης Κύρου. Αν και η ελληνική προσφυγή πέ-

²⁴:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

²⁵:Οπ.π.

²⁶:Οπ.π.

²⁷:Οπ.π.

ρασε από την Πολιτική Επιτροπή, εντούτοις δεν συζητήθηκε από την ολομέλεια της 9^{ης} Γενικής Συνέλευσης, καθώς το σχέδιο ψηφίσματος που κατέθεσε η αντιπροσωπεία της Νέας Ζηλανδίας υπερψηφίστηκε-ακόμα και από την ελληνική αντιπροσωπεία-και αποφασίστηκε η αναβολή της εξέτασης του θέματος τουλάχιστον στο προσεχές μέλλον. Το μεγάλο όμως πλήγμα για τις ελληνικές και ελληνοκυπριακές θέσεις δεν ήταν τόσο η απόρριψη της προώθησης του ζητήματος, όσο η διαπίστωση δυο νέων δεδομένων που προέκυπταν και δεν είχαν υπολογιστεί. Πρώτον έγινε σαφές ότι η βρετανική κυβέρνηση αξιολογούσε ως σύμμαχο της την Τουρκία στη διαμάχη της με την Ελλάδα (αυτό αποκαλύφθηκε έπειτα από την σφοδρή αντίθεση της τουρκικής κυβέρνησης σε ότι αφορούσε τις διεκδικήσεις της Ελλάδας στην Κύπρο-γνωστή στάση από το 1949 κιόλας) και δεύτερον στη διάψευση των ελληνικών προσδοκιών ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα τηρούσαν αυστηρά ουδέτερη στάση στη συζήτηση για το Κυπριακό στον Ο.Η.Ε. Ήδη από το 1950 η Ουάσιγκτον είχε δείξει τις προθέσεις της για μη αναγωγή του Κυπριακού σε διεθνές ζήτημα, γεγονός που δεν είχε μεταφραστεί ορθά από την ελληνική διπλωματία. Επιπροσθέτως η αγωνιώδης επιδίωξη της αμερικανικής διπλωματίας (χωρίς να δηλώνει προτίμηση προς συγκεκριμένη λύση) για να κλείσει το ζήτημα έτσι ώστε να επέλθει ηρεμία και ενότητα στους κόλπους της Ατλαντικής Συμμαχίας αποτελούσε ισχυρό κίνητρο για τις αμερικανικές θέσεις που θα συνέχιζαν να παραμένουν σταθερές και τα επόμενα χρόνια.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με την αποτυχία της πρώτης ελληνικής προσφυγής, έκαναν τον Μακάριο να δώσει τη συγκατάθεσή του για την έναρξη Ένοπλου Αγώνα, ιδέα που είχε κάνει την εμφάνισή της ήδη από το 1951. Η Επιτροπή Αγώνα της οποίας μέλος ήταν και ο ίδιος ο Μακάριος(1953) ξεκίνησε τις προπαρασκευαστικές ενέργειες με επικεφαλής τον απόστρατο συνταγματάρχη Γεώργιο Γρίβα²⁸. Αν και η πρώτη απόπειρα δράσης αποκαλύφθηκε και εμποδίστηκε από τις αποικιακές αρχές, δεν άργησε να κάνει την εμφάνισή της και η δεύτερη. Έτσι τις πρωινές ώρες της 1^{ης} Απριλίου 1955 η Κύπρος συγκλονίστηκε από ισχυρές βομβιστικές επιθέσεις, την ευθύνη των οποίων αναλάμβανε η Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών (Ε.Ο.Κ.Α)²⁹. Τα γεγονότα εκείνης της ημέρας ανέστειλαν τις διεργασίες που είχαν ξεκινήσει με πρωτοβουλία του αποικιακού κυβερνήτη sir Robert Armitage με την υποστήριξη του Foreign Office, για την κατάθεση μια πολιτικής πρότασης για το μέλλον του νησιού. Σύμφωνα με την πρόταση αυτή η βρετανική κυβέρνηση θα παραχωρούσε ένα φιλελεύθερο Σύνταγμα ενώ παράλληλα δήλωνε την πρόθεσή της να έρθει σε συμφωνία με τους Κύπριους για το πολιτικό μέλλον του νησιού, όταν οι διεθνείς συνθήκες το επέτρεπαν και εφόσον είχε αποδειχθεί επιτυχημένο το προτεινόμενο μοντέλο αυτοκυβέρνησης της Κύπρου. Στις 5 Απριλίου η πρόταση αυτή πάγωσε οριστικά με την διαδοχή του Winston Churchill από τον Eden ενώ παράλληλα έγινε γνωστή και η προσχώρηση της Βρετανίας στο Σύμφωνο της Βαγδάτης³⁰, στο οποίο ήταν ήδη μέλη η Τουρκία και το Ιράκ. Η σύναψη της εν λόγω

²⁸:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

²⁹:Οπ.π.

³⁰:Οπ.π.

συνθήκης θα αποτελούσε ακρογωνιαίο λίθο της βρετανικής πολιτικής στην Μέση Ανατολή και θα ενίσχυε ακόμη περισσότερο την υποστήριξη του Λονδίνου απέναντι στην Άγκυρα σε ότι αφορούσε της στάση της τελευταίας απέναντι στο Κυπριακό. Τον Ιούνιο του 1955 ο Eden προσκάλεσε τις κυβερνήσεις Ελλάδας και Τουρκίας να μεταβούν στο Λονδίνο προκειμένου να συζητήσουν «Θέματα Πολιτικής και Άμυνας που αφορούσαν την Ανατολική Μεσόγειο», με έμμεση αναφορά στο Κυπριακό. Ο Μακάριος αντιτέθηκε στην πρόταση αυτή αλλά η κυβέρνηση Παπάγου αποδέχθηκε την πρόσκληση. Έτσι στις 29 Αυγούστου ξεκίνησαν οι διεργασίες της διάσκεψης αυτής, η οποία όμως σηματοδεύτηκε από ένα γεγονός που θα άλλαζε τα δεδομένα. Τα ξημερώματα της 7^{ης} Σεπτεμβρίου ξέσπασε στην Τουρκία ανθελληνικό πογκρόμ³¹. Οι ελληνικές περιουσίες σε τουρκικά εδάφη λεηλατήθηκαν και βεβηλώθηκαν ενώ ιδιαίτερο πλήγμα δέχθηκε η ελληνική κοινότητα της Κωνσταντινούπολης-η πλέον οργανωμένη και ανθούσα- σηματοδοτώντας έτσι τη λήξη της ελληνοτουρκικής φιλίας που είχε οικοδομηθεί μεταξύ Κεμάλ Ατατούρκ και Ελευθέριου Βενιζέλου(1923). Το πλήγμα για την ελληνική πλευρά υπήρξε πολυδιάστατο καθώς πέραν του κατεστραμμένου γοήτρου και την αδυναμία προστασίας των ελληνικών πληθυσμών στην Τουρκία, η τριμερής διάσκεψη του Λονδίνου κατέληξε σε ναυάγιο. Τα προβλήματα συνεχίστηκαν όταν λίγες εβδομάδες αργότερα η δεύτερη τη σειρά ελληνική προσφυγή στον Ο.Η.Ε απορρίφθηκε πριν καν φθάσει προς συζήτηση στην 10^η Γενική Συνέλευση ενώ και ο αμερικανός υπουργός Εξωτερικών John Foster Dulles με ταυτόχρονο μήνυμα προς τις δυο ηγεσίες- Ελλάδα και Τουρκίας- συνέστησε να συμβάλλουν στην αποκατάσταση της συμμαχικής ενότητας, χωρίς να αναφέρει οτιδήποτε για τα γεγονότα που είχαν λάβει μέρος λίγο πριν. Το κλίμα που είχε διαμορφωθεί ήταν βαρύ, οι χειρισμοί και η πολιτική των ελληνικών διπλωματικών κύκλων αμφισβητούνταν ανοιχτά από τον λαό αλλά και από τον Τύπο-ακόμα και τον φιλοκυβερνητικό-ενώ η ιδέα για αποχώρηση από τους κόλπους της Δυτικής Συμμαχίας ήταν πιο έντονη από ποτέ. Μέσα σε όλα αυτά ήρθε και ο θάνατος του πρωθυπουργού Παπάγου.

Νέος πρωθυπουργός ορκίστηκε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής³², στις 6 Οκτωβρίου, ακολουθώντας την ίδια γραμμή με τους προκατόχους του, καθώς πίστευε ότι οι συγκυρίες και περιστάσεις δεν ήταν ευνοϊκές για τη διεκδίκηση της Κύπρου. Τα οξυμένα προβλήματα στο εσωτερικό και η άσχημη κατάσταση της ελληνικής οικονομίας αποτελούσαν προτεραιότητα του, αλλά «αναγκάστηκε» να συνεχίσει τη διπλωματική μάχη για το Κυπριακό, σχοινοβατώντας ανάμεσα στις εθνικιστικές και ουδετερόφιλες τάσεις που σχηματίζονταν στην ελληνική κοινωνία. Ο φιλοδυτικός προσανατολισμός της χώρας δεν του επέτρεπε να αποκόψει τις σχέσεις του με την Βρετανία και την Τουρκία, παράλληλα όμως σύναψε συνθήκες συμφωνίας με αραβικές χώρες και την Γιουγκοσλαβία. Σε όλη αυτή τη διάρκεια φρόντισε να ενισχύει μυστικά και τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α.

³¹:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

³²:Οπ.π.

Η πρώτη συνάντηση του Μακάριου με τον αποικιακό κυβερνήτη στρατάρχη sir John Harding, έγινε δυο μέρες πριν την ορκωμοσία της κυβέρνησης Καραμανλή. Οι επαφές τους συνεχίστηκαν μέχρι και τα τέλη Φεβρουαρίου 1956 και ως θέμα είχαν την εξεύρεση λύσης για την παράταση της βρετανικής παρουσίας στην Κύπρο, παρέχοντας παράλληλα τη δυνατότητα αυτοκυβέρνησης και μελλοντικά ίσως αυτοδιάθεσης. Οι συζητήσεις αυτές έπεσαν στο κενό ενώ από την βρετανική πλευρά διατυπώθηκε ότι *«Δεν ήταν η θέση της Κυβερνήσεως της Αυτού Μεγαλειότητος ότι η αρχή της αυτοδιάθεσης ουδέποτε θα ίσχυε για την Κύπρο»*. Παράλληλα η ενόχληση των Βρετανών για την στάση και τις κινήσεις των Ελληνοκυπρίων είχαν ως αποτέλεσμα την απαγόρευση της νομιμότητας του Α.Κ.Ε.Λ, καθώς θεωρούσαν πως αποτελούσε κομμουνιστικό δάκτυλο και ευθυνόταν για την αδιαλλαξία αυτή. Νωρίτερα ο Βρετανός κυβερνήτης sir Robert Armitage, προκειμένου να αντιμετωπίσει την έναρξη του ένοπλου αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, να καταστείλει διά της βίας τις μαχητικές αντιβρετανικές διαδηλώσεις της νεολαίας και να προκαλέσει ρήξη στις σχέσεις των Ελληνοκυπρίων με την τουρκική μειονότητα, είχε προχωρήσει στη συγκρότηση Επικουρικής Αστυνομίας, αποτελούμενης στο σύνολό της από Τουρκοκυπρίους. Παράλληλα, με υποκίνηση του Fazıl Küçük (από τις βρετανικές αρχές του νησιού), δημιουργήθηκε και η τουρκοκυπριακή μυστική οργάνωση ΒΟΛΚΑΝ ,της οποίας τα περισσότερα μέλη ήταν ταυτόχρονα και επικουρικοί αστυνομικοί των Βρετανών. Κύριος στόχος της ήταν να στρέψει τον τουρκοκυπριακό πληθυσμό κατά των Ελληνοκυπρίων. Στις προκηρύξεις της, εξέδιδε διαταγές απαγόρευσης *«στους Τούρκους αδελφούς να περιφέρονται στις ελληνοκυπριακές συνοικίες και να σχημάζουν σε κέντρα και κινηματογράφους των Ελλήνων»*, με την απειλή ότι, *«όσοι δεν υπακούσουν θα κατηγορηθούν προδότες της πατρίδας και δεν θα έχουμε τύψεις συνειδήσεως αν πάθουν οτιδήποτε κατά τις επιθέσεις που θα διενεργήσουμε στους χώρους αυτούς»*³³. Μέσα σ' αυτό το κλίμα η κυβέρνηση Καραμανλή, αντιμετωπίζοντας και την πρώτη εκλογική της αναμέτρηση, απέφυγε να πάρει ανοιχτά θέση για όσα διαδραματιζόνταν, ενώ ο Γεώργιος Γρίβας, θεωρώντας βρετανική παγίδα τις προτάσεις και τις συζητήσεις, κλιμάκωσε τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. Η άφιξη του υπουργού Αποικιών Alan Lennox-Boyd στην Κύπρο δεν είχε κάποιο αποτέλεσμα για αποκλιμάκωση της έντασης και έτσι στις 9 Μαρτίου 1956, οι αποικιακές αρχές συνέλαβαν τον Μακάριο και τους συνεργάτες τους και τους εξόρισαν στις Σεϋχέλλες. Νωρίτερα ο αρχιεπίσκοπος είχε επιμείνει στην παροχή γενικής αμνηστίας στους άνδρες της Ε.Ο.Κ.Α. Η δράση των Βρετανών συνεχίστηκε με την επιβολή της θανατικής ποινής σε δυο μέλη της οργάνωσης που είχε συλλάβει ενώ «εκκαθαριστικές» επιχειρήσεις λάμβαναν μέρος κατ' επανάληψη. Η αντίδραση του ένοπλου Αγώνα συνεχίστηκε με σφοδρότητα προκαλώντας απώλειες τόσο στο στρατόπεδο των Βρετανών όσο και αυτό των Τουρκοκύπριων που υπηρετούσαν στις δυνάμεις καταστολής. Οι εξελίξεις αυτές αλλά και η μεροληπτική στάση των βρετανικών αρχών πυροδότησαν νέο κύκλο βίας μεταξύ των δυο εθνοτήτων του νησιού.

³³Εφημερίδα Bozkurt (5/9/1955) στο *Αιματηρή Αλήθεια-Bloody Truth*, Εκδόσεις Κίνηση για την Ελευθερία & Δικαιοσύνη στην Κύπρο, Λευκωσία Μάρτιος 2009, σελ.39

Τον Ιούνιο του 1956, η βρετανική κυβέρνηση επανέφερε το σχέδιο που είχε επεξεργαστεί το προηγούμενο έτος για το πολιτικό μέλλον της Κύπρου. Σύμφωνα με αυτό, μετά από δεκαετή αυτοκυβέρνηση, προβλεπόταν η δυνατότητα να δοθεί αυτοδιάθεση στον πληθυσμό, εφόσον συναινούν οι σύμμαχοι του NATO. Το τελευταίο αυτό σημείο απορρίφθηκε από την πλευρά της Άγκυρας και έτσι ματαιώθηκε η προώθηση του σχεδίου.

Προς τα τέλη του χρόνου, το βρετανικό γόητρο στην Μέση Ανατολή δέχθηκε ισχυρό πλήγμα εξαιτίας της αποτυχημένης απόπειρας (σε συνεργασία με τη Γαλλία) για την κατάληψη του Σουέζ και τον ουσιαστικό έλεγχο της διώρυγας που βρισκόταν στα χέρια του αιγυπτιακού καθεστώτος. Η κατάληξη αυτή είχε ως αποτέλεσμα την υποβολή παραίτησης του Eden και την διαδοχή στην πρωθυπουργία από τον Harold Macmillan³⁴. Μέσα σε αυτό το βαρύ κλίμα για το Λονδίνο, παρουσιάστηκαν οι συνταγματικές προτάσεις που είχε επεξεργαστεί ο λόρδος Radcliffe. Το σχέδιο του τελευταίου προέβλεπε δεσπόζουσα θέση για την ελληνοκυπριακή πλειονότητα στα εσωτερικά ζητήματα του νησιού και δεν απέκλειε την αυτοδιάθεση. Ωστόσο η παρουσίαση του σχεδίου στην Βουλή των Κοινοτήτων (19 Δεκεμβρίου 1956), συνοδεύθηκε από τη δήλωση του υπουργού Αποικιών ότι η άσκηση αυτοδιάθεσης όφειλε να ισχύει και για τα δυο εθνικά στοιχεία της Κύπρου, χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο της διχοτόμησης. Παράλληλα οι δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων όπως αυτή του Ismail Nihat Erim³⁵ ότι «*η πλειοψηφία των Ρωμιών στην Κύπρο είναι περιστασιακή και σε βάθος χρόνου μπορεί να ανατραπεί*»³⁶ και του Ali Adnan Ertekin Menderes³⁷ «*φτάνει εκεί να συνεχίζει να υπάρχει ένα κομμάτι στρατιωτικού και αστυνομικού φυλακίου της τουρκικής πατρίδας και να κυματίζει πάνω του η σημαία μας. Οι εκεί στρατιωτικές δυνάμεις μας θα μπορούν να ελέγχουν τα πέραν των συνόρων γεγονότα*»³⁸[Σαρρή 1982,σελ.334], έδειχναν ότι τόσο το Λονδίνο λάμβανε πλέον πολύ σοβαρά τη θέση της Τουρκίας για διχοτόμηση της Κύπρου ως μόνης λύσης, όσο και το γεγονός ότι η Τουρκία, γνωρίζοντας πως διαθέτει ισχυρά όπλα στη διεθνή σκακιέρα, μπορούσε να βγει μπροστά στις διεκδικήσεις της πάνω στο νησί. Αυτού του είδους η αλαζονεία και η προκλητική πολλές φορές στάση μέσω δηλώσεων και ενεργειών θα ακολουθούσε και τις επόμενες απόπειρες για εξεύρεση λύσης πάνω στο Ζήτημα.

Όπως ήταν αναμενόμενο η ελληνική κυβέρνηση απέρριψε τη νέα βρετανική πρόταση και έτσι το Φεβρουάριο του 1957, συζητήθηκε η τρίτη ελληνική Προσφυγή στα Ηνωμένα Έθνη. Το Λονδίνο πέρασε στην αντεπίθεση καταθέτοντας αντιπροσφυγή με την οποία ζητούσε καταδίκη της «τρομοκρατίας» (εννοώντας τον ένοπλο Αγώνα στην Κύπρο). Εν τέλει η 11^η Γενική Συνέλευση υιοθέτησε το ανώδυνο

³⁴:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

³⁵:Οπ.π.

³⁶:Εφημερίδα «ΤΟ ΠΑΡΟΝ της Κυριακής», 17Οκτωβρίου 2010, τίτλος άρθρου: *Η Αχιλλείος Πτέρνα των Τούρκων στο Κυπριακό*, του Ν. Σαρρή

³⁷: βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

³⁸:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Ίντριγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.59

πήφισμα του Ινδού αντιπροσώπου Krishna Menon, το οποίο ζητούσε επανάληψη των διαπραγματεύσεων για την εξεύρεση ειρηνικής, δημοκρατικής και δίκαιης λύσης για το θέμα.

Και ενώ η στασιμότητα διέκρινε τις διεθνείς εξελίξεις στο θέμα του ελέγχου στην Κύπρο καθ' όλη τη διάρκεια του 1957, η βρετανική κυβέρνηση αποφασίζει να κάνει στροφή στις θέσεις της και να εγκαταλείψει την ιδέα πλήρους κυριαρχίας στο νησί, χωρίς όμως να λάβει μια σαφή απόφαση για το μέλλον του, εξαιτίας-κυρίως-της πρόθεσής της, να διαφυλάξει τις καλές διπλωματικές σχέσεις συνεργασίας με την Τουρκία. Ως άμεσο αποτέλεσμα της γραμμής αυτής, ήταν η απελευθέρωση του Μακάριου και των συνεργατών του από τις Σεϋχέλλες (28 Μαρτίου), με παράλληλη όμως απαγόρευση επιστροφής στην Κύπρο. Η κίνηση αυτή της Βρετανίας εκτιμήθηκε από τους Ελληνοκύπριους αγωνιστές οι οποίοι σε ανταπόδοση της χειρονομίας καλής θέλησης κήρυξαν εξάμηνη εκεχειρία. Το κλίμα ειρήνης και ηρεμίας όμως που πήγε να διαμορφωθεί δεν διήρκεσε για πολύ, καθώς το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου συστάθηκε η τουρκοκυπριακή ένοπλη οργάνωση ΤΜΤ³⁹, η οποία εφοδιαζόταν από την Τουρκία με την ανοχή των αποικιακών αρχών που έδειχναν ξανά να μεροληπτούν σε βάρος του ελληνικού στοιχείου.

Το Σεπτέμβριο η ελληνική κυβέρνηση Καραμανλή κατέθεσε την τέταρτη Προσφυγή. Το θέμα που ήρθε προς συζήτηση στη 12^η Γενική Συνέλευση και αναφερόταν στην «εφαρμογή Δικαιώματος Αυτοδιάθεσης», συγκέντρωσε για πρώτη φορά τη σχετική πλειοψηφία αλλά όχι και τα δυο τρίτα που απαιτούνται για τη λήψη της απόφασης. Τη θετική τροπή που έδειχναν να παίρνουν τα πράγματα ήρθε να επιβεβαιώσει και η πρόταση που παρουσίασε ο νέος κυβερνήτης της Κύπρου sir Hugh Foot, τον Ιανουάριο του 1958. Σύμφωνα με αυτή προτεινόταν προσωρινή λύση αυτοκυβέρνησης με ανοιχτό το ενδεχόμενο αυτοδιάθεσης. Η Άγκυρα αντιτάχθηκε του σχεδίου και το απέρριψε ζητώντας παράλληλα την άμεση διχοτόμηση του νησιού. Μετά το ναυάγιο και αυτής της πρότασης, υπήρξε έξαρση βίας ανάμεσα στα δυο εθνικά στοιχεία αλλά και στους κόλπους της ελληνοκυπριακής πλειονότητας. Συγκεκριμένα η Ε.Ο.Κ.Α ενέτεινε τις επιθέσεις της εναντίον του Α.Κ.Ε.Λ θεωρώντας πως υπονόμει τον αγώνα ενώ και οι Τουρκοκύπριοι με την ανοχή των αποικιακών αρχών επιδόθηκαν σε βιαιότητες εις βάρος του ελληνικού πληθυσμού της Λευκωσίας (Ιούνιος 1958). Αποτέλεσμα των τελευταίων ενεργειών ήταν η αντίδραση της ελληνικής κυβέρνησης, η οποία απέσυρε το ελληνικό κλιμάκιο από το Στρατηγείο του ΝΑΤΟ στην Σμύρνη. Εν μέσω αυτής της κρίσης, η κυβέρνηση Macmillan έδωσε στη δημοσιότητα ένα νέο πλάνο προκειμένου να κατευνάσει τα πνεύματα. Το νέο σχέδιο παραχωρούσε ένα βαθμό αυτοκυβέρνησης με τη σύσταση χωριστών κοινοβουλευτικών σωμάτων και δημοτικών συμβουλίων για τις δυο εθνότητες. Προβλεπόταν επίσης συμμετοχή εκπροσώπων της Ελλάδας και της Τουρκίας στη διοίκηση της Κύπρου καθώς και επιβολή συγκυριαρχίας μετά το πέρασμα επτά χρόνων. Ως μόνο αντάλλαγμα η βρετανική κυβέρνηση ζητούσε την υπό πλήρη κατοχή και έλεγχο, διατήρηση ορισμένων βάσεων του νησιού, ώστε να διατηρήσει τη στρατηγική της βάση στην Ανατολική Μεσόγειο εν τω μέσω του Ψυχρού Πολέμου.

³⁹:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

Το νέο σχέδιο απορρίφθηκε από την Αθήνα (Αύγουστος 1958) καθώς οι διχοτομικές τάσεις που ελλόχευαν μέσα σε αυτό ήταν εμφανείς. Σε αντίθεση η Άγκυρα έδωσε τη συγκατάθεσή της για προώθηση και εφαρμογή του, καθώς έχοντας την εθνική μειοψηφία και το δικαίωμα για μελλοντική συγκυβέρνηση, εκπλήρωνε τον απώτερο στόχο της που ήταν ο έλεγχος των εδαφών της Κύπρου. Την πρόταση ήρθε να υποστηρίξει και ο Γενικό Γραμματέας του NATO Paul Henri Spaak, ο οποίος προσπάθησε να πείσει και τις ελληνικές θέσεις. Ύστερα από τις άκαρπες προσπάθειές τους, η βρετανική κυβέρνηση αποφάσισε να προχωρήσει την εν λόγω λύση αποστέλλοντας αντιπρόσωπό της στην Κύπρο για το σκοπό αυτό. Τον Βρετανό αντιπρόσωπο ήρθε να στηρίξει και Τούρκος αξιωματούχος που απεστάλη από την Άγκυρα στη Λευκωσία. Μέσα σ' όλο αυτό το κλίμα σύγχυσης, στις 22 Σεπτεμβρίου ο Μακάριος σε συνέντευξη που παραχώρησε στη βουλευτή του Εργατικού Κόμματος Barbara Castle δήλωνε πως ήταν έτοιμος να αποδεχθεί της λύση της «Εγγυημένης Ανεξαρτησίας». Η δήλωσή του αυτή δεν ήταν προσυνεννοημένη με την ελληνική κυβέρνηση-έβρισκε όμως σύμφωνο τον υπουργό Εξωτερικών Ευάγγελο Αβέρωφ⁴⁰- ενώ υπήρξε και η πρώτη νύξη που αντιστρατεύονταν το έως τότε σύνθημα του Μακαρίου «Ένωσις κα μόνο Ένωσις».

Οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου και η Κρίση του 1963

Στην πέμπτη ελληνική Προσφυγή στα Ηνωμένα Έθνη, η ιδέα της ανεξαρτησίας υπό την εγγύηση των τριών χωρών, που έδειχναν να έχουν λόγο για το διεθνές καθεστώς της Κύπρου, αποτέλεσε και τη βάση για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος. Μετά το τέλος της 14^{ης} Γενικής Συνέλευσης στις 9 Δεκεμβρίου 1958, ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Fatin Zorlu, πλησίασε τον Αβέρωφ και του αποκάλυψε τη διάθεση της τουρκικής κυβέρνησης για διμερή συνεννόηση με την Ελλάδα. Η κίνηση αυτή ήταν αποτέλεσμα μιας σειράς γεγονότων όπως, η ανατροπή του φιλοδυτικού καθεστώτος στο Ιράκ (βλέπε *Σύμφωνο της Βαγδάτης*), η όξυνση στις σχέσεις Ανατολής – Δύσης καθώς και η επιδείνωση των οικονομικών και πολιτικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε η κυβέρνηση Menderes, τα οποία είχαν συμβάλει στη διπλωματική στροφή συμβιβασμού από την πλευρά της Άγκυρας. Οι δυο υπουργοί συναντήθηκαν πάλι στο Παρίσι στις 18 Δεκεμβρίου προκειμένου να ξανασυζητήσουν το θέμα και να τεθούν σε έναρξη οι διαδικασίες των συνομιλιών. Ως τις αρχές Φεβρουαρίου οι δυο πλευρές είχαν σημειώσει πρόοδο ικανή να εγγυηθεί την επιτυχία των συναντήσεων Καραμανλή – Menderes στη Ζυρίχη. Κατά την παραμονή τους στην Ελβετία, οι δυο πλευρές ήρθαν σε προκαταρκτική συμφωνία για την παροχή στην Κύπρο εγγυημένης ανεξαρτησίας στη βάση της συμμετοχής των δυο κοινοτήτων στη διακυβέρνηση του νησιού. Εν συνεχεία η ελλη-

⁴⁰:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

τουρκική συμφωνία κοινοποιήθηκε και στη βρετανική κυβέρνηση. Ενδεικτικό του καλού κλίματος μεταξύ των δυο πλευρών αλλά και της ευνοϊκής για τα ελληνικά δεδομένα χρονικής συγκυρίας για την επίτευξη συμφωνίας αποτελεί το παρακάτω απόσπασμα διαλόγου μεταξύ των δυο πρωθυπουργών κατά τη διάρκεια επίσκεψης του Τούρκου στο δωμάτιο του Έλληνα όταν ο δεύτερος παρουσίασε πυρετό.

Menderes: «Τι πάθατε κ. Πρόεδρε;»

Καραμανλής: «Φώναξα γιατρό και δεν μου βρίσκει τίποτα. Φαίνεται μ' αρρωστήσατε εσείς με τα ανατολίτικα παζάρια σας.»

Menderes: «Αν αρρώσταινε κανείς απ' αυτά, τότε θα έπρεπε εγώ να είμαι βαρύτερα άρρωστος από εσάς.»⁴¹

Ο Μακάριος είχε τηρηθεί ενήμερος για τις εξελίξεις των συζητήσεων ανάμεσα στις δυο πλευρές και είχε εκφράσει τη συναινετική του διάθεση. Ωστόσο κατά τη διάσκεψη του Λονδίνου στην οποία έλαβαν μέρος και οι ηγέτες των δυο εθνικών στοιχείων της Κύπρου, Ελληνοκύπριος και Τουρκοκύπριος, ο αρχιεπίσκοπος αρνήθηκε να υπογράψει την τελική συμφωνία, προκαλώντας δυσαρέσκεια και έκπληξη στην ελληνική πλευρά, με τον Καραμανλή να του δηλώνει πως η Ελλάδα είχε ήδη δεσμευθεί και πως στο σημείο αυτό τελείωνε η κυπριακή πολιτική στάση της κυβέρνησής του. Εν τέλει και έπειτα από πιέσεις, όλες οι πλευρές έθεσαν τις υπογραφές τους στα κείμενα που αποτέλεσαν τη συνταγματική συγκρότηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, τη 19^η Φεβρουαρίου 1959. Ο Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο την 1^η Μαΐου έπειτα από τρία χρόνια εξορίας και οκτώ ημέρες αργότερα η Ε.Ο.Κ.Α ανακοίνωσε τον τερματισμό της δράσης της. Το επόμενο διάστημα συνοδεύτηκε από τις σκληρές διαπραγματεύσεις και συζητήσεις για τη σταδιακή μεταβίβαση της κυριαρχίας και τον καθορισμό διατήρησης των βρετανικών βάσεων υπό πλήρη κυριαρχία. Στις 13 Δεκεμβρίου διεξήχθησαν οι πρώτες προεδρικές εκλογές με τον Μακάριο να υπερσχύει του αντιπάλου του Ιωάννη Κληρίδη. Το ίδιο διάστημα που στην Κύπρο όλα έδειχναν να κυλούν ομαλά σε ένα κλίμα δημοκρατίας και αρμονίας, στην Τουρκία εκδηλώθηκε στρατιωτικό πραξικόπημα (27 Μαΐου 1960), ο Menderes φυλακίστηκε και εν τέλει απαγχονίστηκε με την κατηγορία της παραβίασης του Συντάγματος. Το γεγονός της υποχωρητικής στάσης του στις συσκέψεις Ζυρίχης και Λονδίνου αποτέλεσε αφορμή για την καθαίρεσή του, γεγονός που δείχνει τη νοοτροπία που υπήρχε στην Τουρκία από πολιτικούς αντιπάλους και στρατιωτική ηγεσία για τα θέματα εξωτερικής πολιτικής και τη διπλωματία. Επισήμως η Ανεξαρτησία της Κύπρου ανακηρύχθηκε στις 16 Αυγούστου 1960, όταν και υπογράφηκαν οι ιδρυτικές Συνθήκες, Συνθήκη Συμμαχίας και Συνθήκη Εγγυήσεως ανάμεσα στη νεοσύστατη δημοκρατία, τη Βρετανία, την Ελλάδα και την Τουρκία. Η Συνθήκη Εγγυήσεως, η οποία ενσωματώθηκε και στο κυπριακό Σύνταγμα, απέκλειε την ένωση και τη διχοτόμηση και παρείχε σε Ελλάδα, Βρετανία και Τουρκία δικαιώματα να επέμβουν μονομερώς σε περίπτωση που παραβιαζόταν το

⁴¹:Κ. Τζιαμπάζης, *Οι εγγυήσεις του 1960, Ιστορία, Προβλήματα, Προοπτικές*, Χρονικό (ένθετο με την εφημερίδα Πολίτης) τεύχος 84,4 Οκτωβρίου 2009, σελ.5

διεθνές καθεστώς και η συνταγματική τάξη στο νησί. Ιδιαίτερο σημείο του Συντάγματος αποτελούσε η αναφορά στην ισοτιμία της τουρκοκυπριακής μειονότητας ως εταίρου της ελληνοκυπριακής. Ο Τουρκοκύπριος πρόεδρος της δημοκρατίας διέθετε δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, άμυνας και ασφάλειας, ενώ για τη διανομή των θέσεων στη διοίκηση, τις ένοπλες δυνάμεις και τα σώματα ασφαλείας θεσπίστηκε αναλογία ευνοϊκή για το τουρκοκυπριακό στοιχείο. Η ψήφιση νομοσχεδίων για σοβαρά ζητήματα (πχ φορολογικό) απαιτούσε χωριστές πλειοψηφίες των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων βουλευτών. Τέλος προβλεπόταν ο χωρισμός των πέντε μεγάλων δήμων του νησιού με βάση την εθνότητα των κατοίκων τους.

Ο εθνοτικός διαχωρισμός ήταν και το σημείο που αποτέλεσε αφορμή ρήξης. Παρά το γεγονός ότι ο Μακάριος είχε συναινέσει στην ύπαρξη χωριστών δήμων, όταν η τουρκοκυπριακή ηγεσία ζήτησε την υλοποίηση της σχετικής Συνταγματικής Πρόνοιας, έγινε αμέσως αντιληπτός ο διχοτομικός χαρακτήρας της ρύθμισης και έτσι υπαναχώρησε. Σε αντίδραση οι Τουρκοκύπριοι αρνήθηκαν να παράσχουν την αναγκαία, βάση συμφωνίας, χωριστή πλειοψηφία τους για την επικύρωση των φορολογικών νομοσχεδίων. Το Νοέμβριο του 1963, ο Μακάριος σε μια προσπάθεια να ξεπεραστούν τα εμπόδια, παρουσίασε τα «Δεκατρία Σημεία»⁴². Το σχέδιο αυτό είχε ως στόχο να περιορίσει τις διατάξεις του Συντάγματος που κατοχύρωναν τη συμμετοχή των δυο εθνικών κοινοτήτων στην άσκηση εξουσίας. Οι κινήσεις των Τουρκοκυπρίων ήταν άμεσες αλλά αντίθετες με τα αποτελέσματα που περίμενε ο Μακάριος. Μπορεί οι χωριστοί δήμοι να αποφεύχθηκαν, όμως οι Τουρκοκύπριοι αποχώρησαν από τα όργανα εξουσίας και κάτω από την στρατιωτική πίεση της ελληνικής πλευράς συγκροτήθηκαν οι οχυρωμένοι θύλακοι, προϊόν της μετέπειτα διχοτόμησης του νησιού με την εισβολή. Γεγονός πάντως είναι πως μέχρι και σήμερα αποτελεί αμφισβητήσιμο και μάλλον περίεργο σημείο η «εμφύλια» σύγκρουση και γκετοποίηση της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αμέσως μετά την υποβολή των Δεκατριών Σημείων από τον Μακάριο. Το γεγονός ότι τόσο η ελληνική όσο και η τουρκική πλευρά (ήρθε να συμφωνήσει στις Συνθήκες Ζυρίχης και Λονδίνου, μετά από στρατιωτικό πραξικόπημα που είχε λάβει χώρα εξαιτίας αυτής της πολιτικής) δεν ήταν πλήρως ικανοποιημένες από το αποτέλεσμα της συνθήκης, η οποία προέβλεπε έναν καλά συγκαλυμμένο διαχωρισμό εθνοτήτων, όσο και το ότι η βρετανική πλευρά ήταν ευτυχής αφού ουσιαστικά είχε φέρει σε πέρας μια δύσκολη αποστολή, αφήνοντας τις Η.Π.Α, όπως πιστεύεται, να δώσουν λύση θέλοντας να εξασφαλίσουν τη νότια πτέρυγα του NATO, εγείρει αρκετά ερωτήματα για το αποτέλεσμα αυτό. Οι υποψίες που γεννώνται έρχονται να αποκτήσουν μια ισχυρή βάση έπειτα και από τις δηλώσεις του πλωτάρχη Martin Packard, απεσταλμένο των Βρετανών στην Κύπρο για να διασφαλίσει ανακωχή, ο οποίος στην έκθεσή της αποστολής του για το ζήτημα της «επανένταξης» των κοινοτήτων ανέφερε ότι «η διατήρηση των *Περιοχών Κυρίαρχων Βάσεων και άλλων στρατιωτικών εγκαταστάσεων θεωρήθηκε υψίστης σημασίας από την βρετανική και αμερικανική κυβέρνηση, και οι σύμβουλοί τους σίγουρα σκέφτονταν ότι ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί ευκολότερα σε μια διαιρεμένη*

⁴²:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

Κύπρο απ' ότι σε ένα συνεκτικό, ενιαίο κράτος»⁴³. Το λόγια αυτά αλλά και το έντονο παρασκήνιο της εποχής, όπου ο κόσμος είχε διαιρεθεί σε δυο αντίπαλα στρατόπεδα είτε υπό την προστασία των Αμερικανών αντικομμουνιστών είτε υπό αυτή των Σοβιετικών κομμουνιστών, μπορούν εύκολα να ερμηνευθούν και να οδηγήσουν στο συμπέρασμα πως η πολιτική ανωμαλία που προκλήθηκε δεν αποτελούσε καθαρά ενδοκυπριακό ζήτημα αλλά ήταν αποτέλεσμα ενός ευρύτερου συνόλου υπόγειων και συντονισμένων ενεργειών για χάρη της εδραίωσης κυριαρχίας στην ψυχροπολεμική κούρσα που είχε στηθεί. Είναι φανερό πως η ιδέα της διχοτόμησης είχε πάρει πλέον σάρκα και οστά και δεν παρέμενε ένα θεωρητικό ζήτημα αλλά μια σοβαρή πρόταση στο τραπέζι των συζητήσεων. Κατά τον Τουρκοκύπριο ακαδημαϊκό Niyazi Kizilyurek, οι παράγοντες που προελεύαναν το έδαφος πάνω στο οποίο διαμορφώθηκε η ιδέα για το οικοδόμημα της διχοτόμησης είναι η εθνικιστική συλλογιστική και τα ιδανικά των Ελλήνων που απέκλειαν τους Τουρκοκύπριους, η στάση των αποικιακών αρχών, η εθνικιστική συλλογιστική και τα ιδανικά των Τούρκων αλλά και η άνιση ανάπτυξη των κοινοτήτων⁴⁴. Μέσα σε όλα αυτά δεν θα πρέπει να αφήσουμε απαρατήρητο το ότι κατά τη διάρκεια των ετών που ακολούθησαν την κρίση του 1963 μέχρι και την εισβολή του 1974, η ελληνική κυβέρνηση ταλαντευόταν πολιτικά απέναντι στο ζήτημα εξαιτίας των εσωτερικών προβλημάτων στη χώρα, των πιέσεων από τους Αμερικανούς που ήταν σύμμαχοι της Αθήνας, την απειλή των Τούρκων αλλά και την δυσαρέσκεια που πήγαζε από το γεγονός ότι οι Ελληνοκύπριοι πλέον δρούσαν ανεξάρτητα και όχι σε συνεννόηση με την ελληνική πλευρά, ώστε να υπάρχει ένα κοινό μέτωπο αντιμετώπισης, σ' αντίθεση με τους Τουρκοκύπριους που ήταν απόλυτα εξαρτημένοι από την Άγκυρα. Όλα αυτά συνέβαλλαν ώστε το Κυπριακό να αποτελέσει, από την αρχή της ανεξαρτησίας του νησιού κιόλας, ένα εξαιρετικά πολύπλοκο και πολυδιάστατο ζήτημα, το οποίο έχριζε διπλωματικών και πολιτικών ενεργειών περισσότερο μελετημένων και συντονισμένων απ' ότι η εποχή και οι συνθήκες επέτρεπαν.

Τα γεγονότα του 1963, έφεραν στην επιφάνεια τα βαθύτερα προβλήματα του νησιού που αφορούσαν την εθνική σύνθεση και τον απώτερο στόχο της κάθε πλευράς. Οι μεν Ελληνοκύπριοι –και κυρίως οι περί τον Μακάριο υποστηρικτές– επεδίωκαν να θέσουν υπό τον πλήρη έλεγχο τους την Κυπριακή Δημοκρατία και να περιορίσουν τους Τουρκοκύπριους σε καθεστώς μειονότητας, δείχνοντας πλέον με σαφή τρόπο, ότι η προοπτική της Ένωσης με την Ελλάδα είχε απομακρυνθεί. Στον αντίποδα οι Τουρκοκύπριοι δεν ήταν διατεθειμένοι να απολέσουν τα δικαιώματα που είχαν εξασφαλίσει από τις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου(1959), ενώ και η Τουρκία θεωρούσε την Ανεξαρτησία (εάν αυτή δε συνοδευόταν από τις αυξημένες εγγυήσεις των συμφωνιών) το ίδιο απορριπτέα με την Ένωση. Πιο συγκεκριμένα η

⁴³:O'Malley, Brendon and C., Ian, *The Cyprus Conspiracy*, I.B. Tauris, London & New York, σελ. 112
στο W. Mallinson, *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 125-126

⁴⁴:K. Niyazi, *Κύπρος: Το αδιέξοδο των εθνικισμών*, Εκδόσεις Μαύρη Λίστα, Αθήνα 1999, σελ. 83

τουρκική πλευρά θεωρούσε ότι η Ένωση ή η αδέσμευτη Ανεξαρτησία θα «περικύκλωνε» στρατηγικά την Τουρκία, θα μετέβαλλε υπέρ της Ελλάδας την ισορροπία δυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο, θα έθετε σε κίνδυνο την ασφάλεια των Τουρκοκύπριων και θα περιόριζε το τουρκικό στρατηγικό γόητρο. Αυτοί είναι και οι λόγοι που βασική επιδίωξη της Άγκυρας ήταν είτε η διχοτόμηση είτε η δημιουργία ενός ομοσπονδιακού κράτους στην Κύπρο. Παράλληλα η Αθήνα κρατούσε στάση αναμονής εξαιτίας της δυσaráρεσκειάς της για τους χειρισμούς του Μακάριου. Η κυβέρνηση μειοψηφίας της Ένωσης Κέντρου υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου⁴⁵ αντιμετώπιζε τις εξελίξεις στο Κυπριακό ως τροχοπέδη στην προσπάθειά της να εξασφαλίσει μια εκλογική νίκη με πλειοψηφία ενώ και σε διπλωματικό επίπεδο απέφευγε την κλιμάκωση στις σχέσεις με την γείτονα Τουρκία. Προς αυτή την κατεύθυνση έδωσε βαρύτητα στην επίλυση του ζητήματος στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων των εγγυητριών δυνάμεων, απέφυγε τη στρατιωτική ενίσχυση των Ελληνοκυπρίων και ενίσχυσε την ειρηνευτική προσπάθεια που ανέλαβαν οι Βρετανοί στις 26 Δεκεμβρίου 1963.

Τον Ιανουάριο του 1964 η Συνδιάσκεψη του Λονδίνου δεν κατάφερε να φέρει σε συμφωνία τις δυο πλευρές καθώς το χάσμα μεταξύ τους έδειχνε μεγάλο. Έτσι οι Βρετανοί αποσύρθηκαν διακριτικά από τις διαπραγματεύσεις φοβούμενοι για την έκθεση σε κίνδυνο των βάσεών τους στο νησί αλλά και για να συνεχίσουν να έχουν το δικαίωμα υπερπτήσεων στον τουρκικό εναέριο χώρο ώστε να διασφαλίσουν την παρουσία τους στην Μέση Ανατολή. Στο προσκήνιο ήρθαν οι Αμερικανοί, οι οποίοι επεδίωξαν να εκτονώσουν την κρίση, με την αποστολή στην Κύπρο μιας ειρηνευτικής δύναμης αποτελούμενης από συμμάχους του ΝΑΤΟ. Το πλάνο των Αμερικανών απέτυχε λόγω της αντίδρασης του Μακάριου, ο οποίος εξασφάλισε τη σοβιετική υποστήριξη αλλά και την ανοχή των Βρετανών που επιθυμούσαν την όσο το γρηγορότερο δυνατό αποδέσμευσή τους από την υπόθεση. Στις 4 Μαρτίου το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε εξέδωσε ψήφισμα (με την Ουάσιγκτον να φανερώνει τη δυσaráρεσκειά της, αλλά να συναινεί) σύμφωνα με το οποίο κατοχύρωνε την ακεραιότητα και την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας, αναγνώριζε έμμεσα ως νόμιμη κυβέρνηση της Κύπρου την ελληνοκυπριακή υπό τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο και προέβλεπε την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης σε συνδυασμό με την ανάληψη μεσολαβητικής προσπάθειας από τα Ηνωμένα Έθνη.

Με βάση την αμερικανική διπλωματία η κατάληξη αυτή, ισοδυναμούσε με εμφαντική νίκη του Μακάριου και των Ελληνοκυπρίων, αφού πλέον το 95% του κυπριακού εδάφους βρισκόταν υπό τον έλεγχό τους, ενώ οι Τουρκοκύπριοι είχαν περιοριστεί σε διασκορπισμένους θύλακες, συντηρούμενους αποκλειστικά από την Τουρκία. Το γεγονός αυτό αποτελούσε ιδιαίτερα αρνητική εξέλιξη για το State Department, καθώς η Τουρκία στρατηγικά, θεωρούνταν πιο σημαντική από την Ελλάδα στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου. Έτσι η Ουάσιγκτον διαμόρφωσε νέα πολιτική που υποστήριζε την Ένωση με παραχώρηση αποζημίωσης στην Τουρκία.

⁴⁵:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

Όπως έγινε σαφές η ελληνική κοινή γνώμη και η κυβέρνηση δεν θα συναινούσαν ποτέ σε παραχώρηση ελληνικού εδάφους επομένως, οι αμερικανικές αρχές έστρεψαν σε άλλη κατεύθυνση τα ανταλλάγματα, αναζητώντας λύση στην παραχώρηση εδάφους από την Κύπρο, σε συνδυασμό με εκτεταμένα δικαιώματα αυτοδιοίκησης στους Τουρκοκύπριους, που θα παρέμεναν στη δικαιοδοσία του ελληνικού κράτους. Η αμερικανική πρόταση ήρθε στη δημοσιότητα μετά την απόφαση της τουρκικής κυβέρνησης να επέμβει στρατιωτικά στην Κύπρο τον Ιούλιο του 1964. Η Ουάσιγκτον ανήσυχη από το ενδεχόμενο ενός ελληνοτουρκικού πολέμου που θα έθετε σε κίνδυνο την ενότητα της νοτιοανατολικής πτέρυγας του NATO αλλά και υπό τον φόβο της πιθανής εμπλοκής από μέρους της Σοβιετικής Ένωσης, ανέστειλε την τουρκική ενέργεια έπειτα από μια οξεία επιστολή του προέδρου Lyndon B. Johnson⁴⁶. Η παρέμβαση του αμερικανού προέδρου ήρθε σε απάντηση της δήλωσης του Σοβιετικού ηγέτη Nikita Khrushchev⁴⁷, ο οποίος είπε ότι «*Η Σοβιετική Ένωση δηλώνει ότι εάν σημειωθεί ένοπλη εισβολή σε κυπριακό έδαφος, θα βοηθήσει την Κυπριακή Δημοκρατία να υπερασπιστεί την ελευθερία και την ανεξαρτησία της έναντι της ξένης επέμβασης*»⁴⁸. Κατά συνέπεια οι Η.Π.Α προειδοποιούσαν την Τουρκία ότι μια ενδεχόμενη παρέμβαση των Σοβιετικών στην Κύπρο, έθετε πιθανότητες εισβολής τους και στην Τουρκία με αποτέλεσμα το NATO να μην εγγυάται μια πιθανή δική του εμπλοκή, θέλοντας να αποφύγει μια ευθεία σύγκρουση με το αντίπαλο δέος⁴⁹. Οι Σοβιετικοί δεν ήθελαν σε καμία περίπτωση το ενδεχόμενο τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, καθώς το φάσμα μιας Κύπρου διαιρεμένης από δυο νατοϊκές δυνάμεις (Ελλάδα και Τουρκία) αποδυναμώνει τη θέση τους στην περιοχή. Η κίνηση αυτή, μεσοπρόθεσμα, αναπροσδιόρισε τις αμερικανοτουρκικές σχέσεις ωθώντας την Άγκυρα σε αυτόνομη στάση απέναντι στις Η.Π.Α. Βραχυπρόθεσμα όμως, έδωσε τη δυνατότητα στους αμερικανούς να απαιτήσουν από την Ελλάδα και την Τουρκία να διαπραγματευτούν στη Γενεύη, με την παρουσία του πρώην υπουργού Εξωτερικών Dean Acheson.

Ο Acheson, τον Ιούλιο του 1964, πρότεινε ένα σχέδιο που προέβλεπε την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και την παραχώρηση στην Τουρκία εκτάσεων κατά κυριαρχία, που ισοδυναμούσαν με το 11% της επιφάνειας του νησιού, ώστε να χρησιμοποιηθούν για στρατιωτική βάση. Ακόμα, παραχωρούσε ευρύτατα δικαιώματα αυτοδιοίκησης στους Τουρκοκύπριους, οι οποίοι όμως θα περιέρχονταν στη δικαιοδοσία του ελληνικού κράτους. Το σχέδιο απορρίφθηκε από την Αθήνα, με παράλληλη σύμπτωση του Μακάριου, ο οποίος όμως είχε αποκλειστεί από τις διαπραγματεύσεις. Οι Αμερικανοί ευνοούσαν την εξουδετέρωση του Μακάριου και

⁴⁶.βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁴⁷:Οπ.π.

⁴⁸.Joseph, Joseph S., *Cyprus: Ethnic Conflict and International Politics*, St. Martin's Press, London & New York, 1997 σελ. 66 στο W. Mallinson , *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 131

⁴⁹:Dodd, *The Cyprus Issue*, σελ. 33 και C. Yasemin, *Contemporary Turkish Foreign Policy*, Preager, Westpoint, 1999, σελ.49 στο W. Mallinson , *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005, σελ. 131

την επιβολή του σχεδίου δια της βίας από τον ελληνικό στρατό, που είχε αποσταλεί στην Κύπρο (με την ανοχή της Ουάσιγκτον) τόσο ως αποτρεπτική δύναμη έναντι ενδεχόμενης τουρκικής απόβασης, όσο και για να λειτουργήσει ως αντίβαρο έναντι του Μακάριου, ο οποίος παρέμενε ανεξάρτητος από την Αθήνα. Η κυβέρνηση Παπανδρέου κράτησε μετριοπαθή στάση, θέλοντας να αποφύγει τυχόν ρήξη με την Λευκωσία και τον Μακάριο, υπολογίζοντας πως οι συνέπειες τόσο στην εσωτερική πολιτική όσο και στην εξωτερική (φοβούμενη την αντίδραση της Τουρκίας) ήταν απρόβλεπτες.

Δικτατορία και εισβολή του Αττίλα

Μετά την αποτυχία για επίτευξη συμφωνίας στη Γενεύη, ακολούθησε μια περίοδος στασιμότητας. Η ελληνική πλευρά διαπραγματευόμενη με την Άγκυρα, πρότεινε την Ένωση με παράλληλη προσφορά μικρής έκτασης του νησιού στην Τουρκία, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως βάση. Όμως και αυτές οι προσπάθειες δεν είχαν κάποιο αποτέλεσμα αφού οι τουρκική πλευρά αξίωνε ένα εδαφικό ποσοστό της τάξης του 18% σε αναλογία με τον τουρκοκυπριακό πληθυσμό. Το τέλμα στο οποίο είχαν περιέλθει οι διπλωματικές ενέργειες των δυο χωρών, συγκάλυπτε τις διαφωνίες μεταξύ Αθήνας και Λευκωσίας. Ο Μακάριος θεωρούσε ότι η επικρατούσα κατάσταση ήταν ιδανική για την επιβολή των σχεδίων και της πολιτικής του. Υποτιμούσε όμως την τουρκοκυπριακή πλευρά, η οποία πίστευε πως τελικά θα υπέκυπτε δίχως κάποιο αντάλλαγμα, καθώς δεν υπολόγιζε την αδιάλλακτη στάση της Άγκυρας (που βρισκόταν όλη αυτή την περίοδο πίσω από την τουρκοκυπριακή μειονότητα) και δεν ήταν διατεθειμένη να αποδεχθεί την *de facto* αδέσμευτη Ανεξαρτησία και τον έλεγχο του νησιού από τους Ελληνοκύπριους.

Το Νοέμβριο του 1967, λίγους μήνες μετά το πραξικόπημα και την επιβολή της Δικτατορίας των συνταγματαρχών⁵⁰ στην Ελλάδα, εκδηλώθηκε νέα ελληνοτουρκική κρίση. Η κυβέρνηση της Χούντας, πίστευε ότι, ανεμπόδιστη πλέον από τους περιορισμούς του κοινοβουλευτικού συστήματος, θα μπορούσε να επιτύχει τον διακαή πόθο (από την πλευρά της Ελλάδας) της Ένωσης, παραχωρώντας μια βάση κατά κυριαρχία στην Τουρκία. Στην περίπτωση που υπήρχε αντίδραση του Μακάριου, οι συνταγματάρχες ήταν διατεθειμένοι να τον ανατρέψουν με πραξικόπημα στην Κύπρο. Το έναυσμα της κρίσης δόθηκε έπειτα από επίθεση ελληνοκυπριακών δυνάμεων υπό το στρατηγό Γρίβα, σε τουρκικό θυλάκιο. Η τουρκική κυβέρνηση δεν έμεινε αμέτοχη του γεγονότος και απαίτησε με αυστηρό τελεσίγραφο την απομάκρυνση των ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων από την Κύπρο. Η δικτατορική κυβέρνηση υπέκυψε στην πίεση από τον αμερικανικό παράγο-

⁵⁰:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

ντα ο οποίος φοβούμενος ενδεχόμενο ελληνοτουρκικό πόλεμο ανέλαβε μεσολαβητική πρωτοβουλία αποστέλλοντας τον ειδικό απεσταλμένο της κυβέρνησης Cygus Vance. Οι φόβοι των Αμερικανών εντοπίζονταν στο γεγονός ότι παράλληλα είχε ξεσπάσει και ο αραβοϊσραηλινός πόλεμος⁵¹, και είχαν προκύψει ανάγκες για σχεδιασμό κάλυψης και υποστήριξης των Ισραηλινών από τις αμερικανικές δυνάμεις. Η συγκυρία αυτή αποτέλεσε σημείο δοκιμασίας για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις και την πολιτική της κυβέρνησης Μαρκεζίνη⁵². Ακολουθώντας το παράδειγμα και των άλλων μελών του ΝΑΤΟ, διακήρυξε την ουδετερότητά της στη σύγκρουση και απαγόρευσε την χρήση των αμερικανικών βάσεων στην Ελλάδα για τις ανάγκες του πολέμου στην Μέση Ανατολή⁵³.

Η αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας από την Κύπρο υπήρξε καθοριστικός παράγοντας για τις εξελίξεις του Κυπριακού. Η ανατροπή της στρατιωτικής ισορροπίας στην περιοχή υπέρ της Τουρκίας αποδυνάμωσε σημαντικά την αμυντική ικανότητα της Κύπρου. Παράλληλα η ιδέα της Ένωσης πέρασε στη λήθη, αφού αποδείχθηκε ότι η Ελλάδα δεν διέθετε ούτε τα μέσα ούτε τη διάθεση για μια τέτοια ενέργεια. Ανασταλτικός παράγοντας υπήρξε και η γεωγραφία, καθώς η Κύπρος χωριζόταν με μεγάλη απόσταση από την Ελλάδα. Η κατάληξη αυτή εκλήφθηκε από πολλούς Έλληνες αξιωματικούς- τόσο χουντικούς όσο και βασιλόφρονες⁵⁴- ως ταπεινωτική υποχώρηση, καθώς διατηρούσαν την πίστη ότι η ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις ήταν σε θέση να αντιμετωπίσουν την τουρκική πρόκληση με επιτυχία⁵⁵. Μετά την κρίση του 1967, η προοπτική διαπραγματεύσεων σε διμερές επίπεδο μεταξύ Ελλάδας-Τουρκίας, δεν υπόσχονταν θετική έκβαση. Ως εναλλακτική προσπάθεια, θεωρήθηκε η έναρξη συζητήσεων μεταξύ των δυο εθνικών κοινοτήτων του νησιού, με στόχο την αναδιάρθρωση του συνταγματικού πλαισίου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η τουρκοκυπριακή πλευρά φαινόταν πρόθυμη να παραιτηθεί των δικαιωμάτων που απέρρεαν απ' τις συμφωνίες του 1959, σε ανταπόδοση ενός αυστηρά δομημένου και συνταγματικά κατοχυρωμένου συστήματος τοπικής αυτονομίας. Η απροθυμία του Μακάριου συνίστατο στο γεγονός ότι θεωρούσε πως με αυτό τον τρόπο θα δημιουργούνταν ένα τουρκοκυπριακό κράτος εν κράτει. Το αδιέξοδο στο οποίο είχαν περιέλθει οι δυο πλευρές, χωρίς να υπάρχει η απειλή σύγκρουσης και διεθνούς κρίσης, εξυπηρετούσε την βρετανική πλευρά καθώς διασφαλιζόταν η ατάραχη λειτουργία των στρατιωτικών βάσεων της στο νησί. Ήδη από τον Ιανουάριο του 1968, το Foreign Office, είχε καθορίσει ως βασικά βρετανικά συμφέροντα στην Κύπρο, τη διατήρηση της σταθερότητας στην νοτιοανατολική πτέ -

⁵¹:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁵²:Οπ.π.

⁵³:Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ. 161

⁵⁴:Ι. Μπήτος, *Από την Πράσινη Γραμμή στους Δύο Αττίλες*, Εταιρεία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας, Αθήνα 1998, σελ.157 **στο** Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ. 41

⁵⁵:Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ. 41

ρυγα του NATO, τη διατήρηση των δεσμών της Κύπρου με το δυτικό κόσμο, την ανεμπόδιστη λειτουργία των κυριαρχικών βρετανικών βάσεων και των άλλων διευκολύνσεων στο νησί και ταυτόχρονα τη διατήρηση των καλών σχέσεων με την Τουρκία, που συμπεριελάμβαναν το δικαίωμα πτήσεων της RAF στον τουρκικό εναέριο χώρο⁵⁵. Τελικά το αδιέξοδο στις συνομιλίες ήρθε στις αρχές του 1969 και ακολούθησε έξαρση της τρομοκρατικής δραστηριότητας. Πίσω από αυτές τις ενέργειες φέρεται να βρίσκονταν αδιάλλακτοι Έλληνες αξιωματικοί της Κυπριακής Εθνικής Φρουράς σε συνεννόηση με ακραία στοιχεία του καθεστώτος στη Αθήνα. Τον Μάρτιο του 1970, μια ομάδα αποτελούμενη από τους παραπάνω αξιωματικούς, προσπάθησε ανεπιτυχώς να δολοφονήσει τον Μακάριο. Η απόπειρα αυτή βρήκε την έντονη αντίδραση της Άγκυρας, η οποία θεώρησε ότι η εν λόγω ενέργεια εντασσόταν σε μονομερή ελληνική προσπάθεια για την επίτευξη της Ένωσης και απείλησε με επέμβαση. Προς αποφυγή θερμού επεισοδίου, ο υπουργός Εξωτερικών Παναγιώτης Πιπινέλης⁵⁶, διαβεβαίωσε την τουρκική πλευρά ότι η κίνηση αυτή δεν αποτελούσε επίσημη πολιτική των Αθηνών.

Η ένταση Αθήνας –Λευκωσίας εμφανίστηκε και πάλι το 1971 με κορύφωμά της τον Φεβρουάριο του 1972, όπου ο Μακάριος κατέστησε σαφές ότι δεν επρόκειτο να αλλάξει στάση στις διακοινοτικές συνομιλίες και επισκέφθηκε την Μόσχα σε μια κίνηση εκδήλωσης ανεξαρτησίας. Η ελληνική Χούντα απαίτησε την αποχώρηση του Μακαρίου από την προεδρία και το σχηματισμό κυβέρνησης εκ των μη κομμουνιστικών στοιχείων του νησιού. Ο Μακάριος παρά την πίεση της δικτατορίας, κατάφερε να αποφύγει και αυτό τον σκόπελο, αφού η προσπάθεια ανατροπής του στην Κύπρο διέθετε μικρό λαϊκό έρεισμα. Καθοριστικός παράγοντας υπήρξε και η στάση των Η.Π.Α, οι οποίες δεν ήταν διατεθειμένες στη συγκεκριμένη φάση να υποστηρίξουν μια ενέργεια ανατροπής του αρχιεπισκόπου, καθώς υπήρχε πάντα η ανησυχία της σοβιετικής παρέμβασης. Επιπρόσθετα, υπήρχε η διαβεβαίωση από Κύπριους αξιωματούχους προς τον Henry Kissinger⁵⁷, σύμβουλο Ασφαλείας του Αμερικανού Προέδρου, πως η Κύπρος δεν θα μετατρέποταν ποτέ σε «Κούβα» και πως οι κομμουνιστικές της τάσεις δεν αφορούσαν θέμα ιδεολογίας αλλά επιδίωξης καλύτερων υλικών συνθηκών. Επιπρόσθετα η δημοτικότητα του Μακαρίου στο μέρος των κομμουνιστών Κυπρίων, δεν ήταν λόγω της εξυπηρέτησης κομμουνιστικών συμφερόντων αλλά λαοφιλίας προς το πρόσωπό του. Ως απόδειξη παρατέθηκε το γεγονός ότι σε σημαντικές θέσεις του κρατικού μηχανισμού δεν είχε εμπιστευθεί κομμουνιστές. Επομένως ήταν μια μέθοδος προκειμένου να τους ελέγχει⁵⁸. Πέραν της Ελλάδας, και η Τουρκία φέρεται να συμφωνούσε με την ανατρο-

⁵⁵:Annex in Ramsbotham (British High Commission Nicosia) προς Secretary of State, Cyprus: Future British Policy, 20 Ιουνίου 1969, FCO 9/798 **παραπομπή στο** Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ.63

⁵⁶:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁵⁷:Οπ.π.

⁵⁸:Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ.92

πή του Μακάριου, και ίσως να είχε συμφωνήσει μυστικά με την ελληνική πλευρά, γεγονός που επιβεβαιώνεται απ' την απογοήτευση που συνόδευσε την είδηση για αποτροπή της ενέργειας αυτής. Σε κάθε περίπτωση γεγονός παραμένει ότι η στρατιωτική κυβέρνηση της Αθήνας ήταν εκ διαμέτρου αντίθετη με τις κινήσεις του Μακάριου και επεδίωκε να τον θέσει εκτός πολιτικού παρασκήνιου. Αυτός είναι και ο λόγος που κατά την περίοδο 1971-1972, προσπάθησε να αξιοποιήσει την παρουσία του Γρίβα, ο οποίος επιδόθηκε σε εκτεταμένη τρομοκρατική δράση (στο όνομα της Ένωσης), προκειμένου να αποσταθεροποιήσει την κυβέρνηση του αρχιεπισκόπου. Πίσω από τον Γρίβα θεωρείται πως βρισκόταν ο Δημήτρης Ιωαννίδης⁵⁹ με την υποστήριξη μιας ομάδας αδιάλλακτων αξιωματικών.

Στα μέσα του 1972, μετά την εκτόνωση της κρίσης, επαναλήφθηκαν οι διακοινοτικές συνομιλίες αλλά συγκέντρωναν μηδαμινές πιθανότητες θετικού αποτελέσματος, παρά το γεγονός ότι υπήρχαν κοινά σημεία επαφής. Οι εξελίξεις το Φθινόπωρο του 1973 στην Ελλάδα, έδωσαν την ελπίδα πως ίσως υπάρξει έκβαση στο ζήτημα. Ο Γεώργιος Παπαδόπουλος⁶⁰, στα πλαίσια της ελεγχόμενης φιλελευθεροποίησης του καθεστώτος, αποδοκίμασε δημόσια τη δράση του Γρίβα. Η νέα αυτή τάση της Αθήνας ανακόπηκε βίαια από την ομάδα αξιωματικών του Ιωαννίδη, που ανέτρεψε τον Παπαδόπουλο (23 Νοεμβρίου 1973), διαφωνώντας τόσο με την πολιτικοποίηση του καθεστώτος όσο και με την εξομάλυνση της κατάστασης στην Κύπρο. Η τρομοκρατική δράση σε βάρος της κυβέρνησης Μακάριου εντάθηκε και ανάγκασε τον αρχιεπίσκοπο να απαιτήσει την απομάκρυνση των Ελλήνων αξιωματικών της Εθνικής Φρουράς (Ιούλιος 1974). Στις 15 Ιουλίου ο Ιωαννίδης προχώρησε στην ανατροπή του Μακάριου, και ακολούθως στις 20 του ίδιου μήνα οι τουρκικές δυνάμεις εισέβαλαν στο νησί, έπειτα από μια συντονισμένη στρατιωτική επιχείρηση με την ονομασία «Αττίλας 1». Η αδυναμία αντιμετώπισης της εισβολής, με την αποτυχία της επιστράτευσης, οδήγησε στην κατάρρευση του στρατιωτικού καθεστώτος και την πρόσκληση των δημοκρατικών δυνάμεων να σχηματίσουν κυβέρνηση υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή.

Η κρίση του 1974, απέδειξε ότι η στρατιωτική ηγεσία του Ιωαννίδη αφενός δεν είχε την αμερικανική υποστήριξη και αφετέρου δημιουργούσε συνθήκες ελληνοτουρκικού πολέμου, τον οποίο δεν ήταν και σε θέση να αντιμετωπίσει με επιτυχία. Εξάλλου οι Αμερικανοί, όπως προκύπτει, είχαν ως στόχο την αποφυγή πολεμικής σύρραξης μεταξύ των δυο εταίρων τους στο ΝΑΤΟ. Σε αντίθετη περίπτωση, προτεραιότητα θα έδιναν στη διατήρηση και διασφάλιση των αμερικανοτουρκικών σχέσεων, αφού η γεωστρατηγική σημασία της Τουρκίας ήταν μεγαλύτερη συγκριτικά με αυτή της Ελλάδας, καθώς βάσει πάγιων απόψεων των Αμερικανών στρατιωτικών και πολιτικών, τα τουρκικά εδάφη κάλυπταν ευρύτερες ανάγκες και διευκολύνσεις απέναντι στις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις⁶¹.

⁵⁹:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁶⁰:Ο.π.

⁶¹:H.Psomiades, *American Images of Greece and Turkey Since 1945*, Columbis & Iatrides, σελ.91 στο Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ.237-238

Η νέα μεταδικτατορική κυβέρνηση Καραμανλή βρέθηκε ενώπιον μιας τρομερά δύσκολης κατάστασης και μεγάλης αδυναμίας να αντιμετωπίσει το τουρκικό πλεονέκτημα στην Κύπρο. Η Άγκυρα δεν έδειχνε διατεθειμένη να εγκαταλείψει τη θέση ισχύος που είχε λάβει μετά τα γεγονότα, για χάρη μιας συμβιβαστικής λύσης δια της διπλωματικής οδού, γνωρίζοντας πως θα κέρδιζε πολύ λιγότερα απ' αυτά που θα μπορούσε να διεκδικήσει, και όπως φαίνεται να κερδίσει, δια της βίας. Στις 12 Αυγούστου οι Τουρκοκύπριοι υπέβαλλαν στην ελληνική και ελληνοκυπριακή πλευρά, το σχέδιο διαχωρισμού της Κύπρου σε δυο ζώνες και εν συνεχεία οι Τούρκοι την εναλλακτική πρόταση του Kissinger για το σχηματισμό περισσότερων καντονίων⁶². Το κοινό στοιχείο και των δυο σχεδίων ήταν η κάλυψη του 34% από την τουρκική ζώνη στο νησί. Η ελληνική πλευρά καλείτο τελεσιγραφικά να τα αποδεχθεί υπό την απειλή μιας δεύτερης τουρκικής προέλασης. Η στάση αναμονής που κράτησαν τόσο η ελληνοκυπριακή πλευρά όσο και η ελληνική, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι Τούρκοι είχαν αντιληφθεί ότι η Ουάσιγκτον δεν θα απέτρεπε μια νέα τουρκική ενέργεια, τους έκανε στις 14 Αυγούστου, να προελάσουν για δεύτερη φορά στα κυπριακά εδάφη. Έτσι μέχρι τις 16 Αυγούστου, ο τουρκικός στρατός είχε καταλάβει, χωρίς αντίσταση, το 36% των εδαφών του νησιού, είχε αναγκάσει 180.000 Ελληνοκύπριους σε εγκατάλειψη εστιών στο βόρειο τμήμα, συντελώντας μια επιχείρηση «εθνοκάθαρσης»⁶³.

Η νέα αυτή κρίση είχε ως αποτέλεσμα την αποχώρηση της Ελλάδας από το στρατιωτικό σκέλος του NATO. Το γεγονός αυτό δεν προβλημάτισε ιδιαίτερα τις Η.Π.Α καθώς οι «απώλειες» της αμερικανικής πλευράς ήταν περιορισμένες, έπειτα και από την εδραίωση δημοκρατικής και σταθερής κυβέρνησης στην Αθήνα, ενώ παράλληλα τα συμφέροντα της Ατλαντικής Συμμαχίας στην Ανατολική πτέρυγα δεν είχαν θιχτεί. Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος είχε αποφευχθεί και η Μόσχα δεν είχε λάβει ενεργό δράση στην υπόθεση⁶⁴.

⁶²:Birandt, *Παζαρέματα, Μέρος 1° στο* Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ.238

⁶³:Σ. Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001,σελ.240

⁶⁴:Τα κείμενα στην έκτασή τους αποτελούν πηγή **από το** Γ.Βούλγαρης, Σ. Ριζάς, Ι. Στεφανίδης, Η. Νικολακόπουλος & Τ. Σακελλαρόπουλος, *Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950-2004*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2010, σελ. 85-102, με παράλληλη παράθεση στοιχείων και αναφορών από άλλη βιβλιογραφία αλλά και προσωπική επεξεργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ενεργειακοί Πόροι και Εξελίξεις

Εισαγωγή

Η ενέργεια και οι ενεργειακοί πόροι δείχνουν σήμερα, όσο ποτέ πριν, την αναγκαιότητα επενδύσεων και ερευνών προς την κατεύθυνση αυτή. Το γενικότερο κλίμα που διαμορφώθηκε έπειτα από την κατάρρευση του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος το 2007 στις Η.Π.Α και το 2008 στην Ευρώπη, έστρεψε πολλές κυβερνήσεις στην αναζήτηση ορυκτών πόρων και μη (οι ορυκτοί πόροι έχουν μεγαλύτερη οικονομική απόδοση), προκειμένου να τονώσουν τις εσωτερικές οικονομίες τους. Τόσο η Ελλάδα όσο και η Κύπρος τον τελευταίο χρόνο έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα ερευνών και μελετών για τους πόρους του υπεδάφους τους. Και οι δυο χώρες, ωστόσο, αντιμετωπίζουν προβλήματα που αφορούν τόσο στη φύση των ερευνών-αδυναμία εκπλήρωσής τους χωρίς την σύμπραξη τρίτων-όσο και πολιτικών εμποδίων που εντοπίζονται στην οριοθέτηση των ενεργειακών ζωνών αλλά και των διεθνών διεκδικήσεων. Για την Ελλάδα το «ζήτημα του Αιγαίου», στην έκταση του οποίου έχουν βρεθεί τα σημαντικότερα και πλουσιότερα κοιτάσματα, αποτελεί δεκαετίες τώρα αγκάθι των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Η κρίση των Ιμίων τον Ιανουάριο του 1996⁶⁵, αποτέλεσε αφορμή σύρραξης των ενόπλων δυνάμεων και των δυο χωρών, η οποία όμως τελικά ματαιώθηκε με την επέμβαση της αμερικανικής κυβέρνησης. Έκτοτε η οριοθέτηση των διεθνών χωρικών υδάτων και του FIR μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας αποτελεί σημείο διένεξης και καθημερινών αψιμαχιών. Και αν για την Ελλάδα τα δεδομένα είναι περισσότερο βάσιμα, δεν συμβαίνει το ίδιο και με την Κύπρο. Η ρευστότητα της κατάστασης απορρέει από το γεγονός του ιδιότυπου καθεστώτος συγκυριαρχίας που χαρακτηρίζει το νησί από την τουρκική εισβολή έως και σήμερα. Από την μια η νόμιμη και διεθνώς αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία και από την άλλη η Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου, επονομαζόμενη και ως «ψευδοκράτος», κρατική υπόσταση που αναγνωρίζεται μόνο από την Τουρκία κατά παράβαση του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών το 1983. Το ζήτημα της ανίχνευσης και εκμετάλλευσης των ενεργειακών πόρων ανοιχτά των υδάτων της Κύπρου, ήρθε πρόσφατα και πάλι στην επικαιρότητα, εξαιτίας της συμφωνίας της Κυπριακής Δημοκρατίας για συνεκμετάλλευση των κοιτασμάτων με το Ισραήλ (το οποίο παράλληλα αναγνώρισε και οριοθέτησε την ελληνική και κυπριακή ΑΟΖ) αλλά και έπειτα από την υπογραφή συμφωνίας με την ιδιωτική εταιρία αμερικανοϊσραηλινών συμφερόντων Noble Energy προκειμένου να ξεκινήσει τις διαδικασίες εξόρυξης. Οι κινήσεις αυτές θορύβησαν τόσο την τουρκική όσο και την τουρκοκυπριακή ηγεσία, οι οποίες έσπευσαν να δηλώσουν πως δικαίωμα στην εκμετάλλευση έχουν και τα δυο κράτη (Δημοκρατία της Κύπρου και Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου). Οι κινήσεις δε της Άγκυρας να απευθυνθεί σε

⁶⁵:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

νορβηγική εταιρεία εξορύξεων προκειμένου να διεξάγει έρευνες ανοιχτά της Κύπρου μετέτρεψε το ζήτημα σε διεθνούς χαρακτήρα υπόθεση, με τη συμμετοχή στα δρώμενα των Αμερικανών, των Ρώσων, των Ελλήνων, των Ισραηλινών αλλά και με το ενδεχόμενο μιας νέας πολεμικής σύρραξης, με βάση τις δηλώσεις και τις ενέργειες Τούρκων αξιωματούχων. Προς αυτή την κατεύθυνση εξηγείται και η εν γένει πολιτική της Τουρκίας σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και στρατηγικού ενδιαφέροντος αφού σύμφωνα με τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών Ahmet Davutoğlu⁶⁶ «οι κοινωνίες οι οποίες έχουν στέρεες δομές και κατέχουν μια πολύ ισχυρή αίσθηση του ανήκειν και της ταυτότητας, που οφείλεται στην κοινή αντίληψη του χρόνου και του χώρου, και μπορούν με αυτή την αίσθηση να ικανοποιήσουν ψυχολογικά, κοινωνιολογικά, πολιτικά και οικονομικά στοιχεία, έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν στρατηγικά ανοίγματα ικανά να ανανεώνονται συνεχώς. Αντιθέτως οι κοινωνίες που ζουν μια κρίση ταυτότητας και τη μετατρέπουν σε μια καταστροφή πολιτισμού περιέρχονται σε ένα στρατηγικό αδιέξοδο παραδομένες στη δίνη των ψυχολογικών, κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών διακυμάνσεων»⁶⁷. Είναι φανερό επομένως πως η τουρκική πολιτική, με βάση ενός εκ των κύριων εκφραστών της σήμερα, στοχεύει σε μια εδραίωση της παρουσίας της στον ευρύτερο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, έτσι ώστε να καθιερωθεί στρατηγικά και οικονομικά στο παγκόσμιο προσκήνιο. Οι αναφορές για στέρεες και χαλαρές κοινωνικές δομές φωτογραφίζουν την ισχυρή (σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και διεθνούς διπλωματίας), Τουρκία, ενώ στον αντίποδα βρίσκονται κράτη όπως η Κύπρος (εξαιτίας της πολιτικής και εδαφικής σύγχυσης) και ίσως η Ελλάδα, αφού η θέση της σε θέματα διεθνούς διπλωματίας δεν κρίνεται επιτυχημένη βάσει αποτελεσμάτων. Σε κάθε περίπτωση, το κεφάλαιο «ενέργεια» αποτελεί για το σύγχρονο κόσμο σημείο αναφοράς και ανταγωνισμών που πολλές φορές καταλήγουν σε συγκρούσεις -πόλεμος στο Ιράκ(2003) και στην Οσσετία(2009) – και άλλοτε σε διπλωματικά επεισόδια (διαμάχη Ρωσίας-Ουκρανίας για τον αγωγό φυσικού αερίου το 2008).

Χρονικό ανακάλυψης κοιτασμάτων και δεδομένα

Οι πρώτες κινήσεις εντοπίζονται στα τέλη του 2008, όταν και η Κυπριακή Δημοκρατία ξεκίνησε τις διαδικασίες αδειοδότησης και πλειστηριασμών για τις έρευνες στα θαλάσσια οικόπεδα νότια και νοτιοδυτικά του νησιού στα όρια της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης(AOZ). Τα εν λόγω οικόπεδα βρίσκονταν στα σύνορα με την ισραηλινή AOZ και για αυτό το λόγο εξ αρχής κινή-

⁶⁶:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁶⁷:A. Davutoğlu, *Το Στρατηγικό βάθος. Η Διεθνής θέση της Τουρκίας*, [μετάφραση:Ν. Ραπτόπουλος, επιμέλεια: Ν. Σαρρής], (Istanbul: Kure Yayinlari, 2001), για την ελληνική γλώσσα Εκδόσεις Ποιότητα, 2010, σελ.57

θηκαν διαδικασίες για σύναψη συμφωνιών με τις ισραηλινές αρχές προκειμένου να υπάρξει συνεργασία και συνεκμετάλλευση των υποθαλάσσιων ορυκτών. Η αμερικανική πρεσβεία στην Κύπρο είχε κάνει λόγο για ύπαρξη κοιτασμάτων έξι έως οκτώ εκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου και φυσικού αερίου με εκτιμώμενη αξία πάνω από 400 δισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι τον Οκτώβριο του 2008 υπογράφηκε συμφωνία μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και της αμερικανοϊσραηλινής εταιρίας Noble Energy για την έναρξη ερευνών φυσικού αερίου στο θαλάσσιο «Οικόπεδο 12» ή «Αφροδίτη» όπως ονομάστηκε.

Τις κινήσεις αυτές παρακολουθούσε στενά η τουρκική και τουρκοκυπριακή πλευρά, χωρίς όμως να μπορεί να επέμβει ή να προβεί σε κάποια ενέργεια, μέχρι το καλοκαίρι, όπου ανακοινώθηκε και επίσημα η έναρξη διερευνητικών γεωτρήσεων το προσεχές φθινόπωρο. Την ανακοίνωση ακολούθησε η εγκατάσταση του «Ομήρου», της ημιβυθιζόμενης πλωτής πλατφόρμας γεωτρήσεων μεγάλου βάθους, αλλά και η συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων Ισραήλ και Κύπρου για τον καθορισμό της ΑΟΖ μεταξύ των δυο κρατών. Έκτοτε η κυβέρνηση Erdoğan⁶⁸ προσπάθησε με κάθε δυνατό τρόπο να καθυστερήσει, να αποτρέψει, ακόμα και να εκφοβίσει τις δυο κυβερνήσεις στο κοινό τους εγχείρημα, ασκώντας πιέσεις τόσο από την τουρκική πλευρά, όσο και από την πλευρά των αραβικών κρατών (Λίβανος και Αίγυπτος), των οποίων οι ΑΟΖ, είναι όμορες με αυτές των Κύπρου και Ισραήλ. Έτσι λίγες μέρες πριν την έναρξη των διαδικασιών δημιουργήθηκε ένα εύφλεκτο σκηνικό στην Ανατολική Μεσόγειο, με την συμμετοχή και τις απειλές πολλών κρατών, γεγονός που δεν άφησε αδιάφορη την διεθνή κοινότητα και ενέπλεξε στο παιχνίδι και τους ισχυρούς, Ρωσία και Αμερική. Από την τουρκική πλευρά οι απειλές που εκτοξεύτηκαν ήταν τόσο σοβαρές που χρειάστηκε να πάρει θέση και η Ελλάδα αλλά και να προβεί και αυτή με τη σειρά της σε αντίστοιχες ενέργειες. Συγκεκριμένα στις αρχές Σεπτεμβρίου, ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης Egemen Bağış⁶⁹, δήλωσε πως προκειμένου να διασφαλιστούν τα δικαιώματα της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου αλλά και της Τουρκίας, θα αποστέλλοταν ο τουρκικός στόλος στα ανοιχτά του νησιού και των σημείων γεωτρήσεων, έτσι ώστε να αποτρέψει όποια ενέργεια ήταν επιζήμια για τα συμφέροντα και δικαιώματα τους. Σε ανταπάντηση τα ελληνικά Υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Αμύνης διέταξαν την πλευση ελληνικών πολεμικών πλοίων στην Κύπρο για την διασφάλιση της τάξης. Η ένταση συνεχίστηκε με την Τουρκία να παίρνει ευκαιρία από το γεγονός της Κύπρου και να θέτει ανοιχτά ζήτημα υφαλοκρηπίδας στο Αιγαίο συμφωνώντας μάλιστα με μια νορβηγική εταιρία ερευνών για την έναρξη διαδικασιών εύρεσης κοιτασμάτων ανοιχτά του Καστελόριζου, σε ύδατα που ανήκουν σε ελληνική δικαιοδοσία. Το νορβηγικό ερευνητικό «Bergen Surveyor» στάλθηκε στην ευρύτερη περιοχή, χωρίς ωστόσο να διεξάγει έρευνες στα ελληνικά χωρικά ύδατα, ενώ λίγες ημέρες αργότερα μετέβει στην Κύπρο για την έναρξη ερευνών για λογαριασμό της Τ.Δ.Β.Κ. Όλο αυτό το διάστημα η ελληνική κυβέρνηση δεν έκανε κάποια άμεση αναφορά στις τουρκικές προκλήσεις, ποντάροντας στις στρατηγικές συμφωνίες που υπέγραψε με το Ισραήλ αλλά και στην υποστήριξη των Η.Π.Α. απέναντι στην κυβέρνηση του Benjamin Netanyahu⁷⁰.

⁶⁸.βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

^{69,70}.Οπ.π.

Διεθνείς σχέσεις, δηλώσεις και ενέργειες

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η εύρεση ενεργειακών πόρων και οι διαδικασίες εκμετάλλευσής τους, προκάλεσαν την αντίδραση και τις αξιώσεις τρίτων, μέσα από ένα πολυσύνθετο πλέγμα διεθνών σχέσεων και συμμαχιών. Έτσι η Τουρκία θέλοντας να βεβαιωθεί πως θα λάβει και αυτή μέρος στα οικονομικά και πολιτικά οφέλη που δημιουργήθηκαν βάσει συνθηκών στην περιοχή, προσπάθησε να εκβιάσει καταστάσεις και να χρησιμοποιήσει όλα της τα όπλα στον άτυπο αυτό «πόλεμο». Με αφορμή ένα γεγονός που έλαβε χώρα ένα χρόνο πριν (2010) και αφορούσε επίθεση ισραηλινών κομάντο στο τουρκικό πλοίο «Mavi Marmara» που μετέφερε ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα, οι σχέσεις των δυο χωρών ψυχράνθηκαν, απειλές εκτοξεύθηκαν εκατέρωθεν, και χρειάστηκε η επέμβαση της Αμερικής ώστε να αποτραπεί κάποιο θερμό επεισόδιο. Οι σχέσεις του Ισραήλ με τις αραβικές χώρες ήταν γνωστές λόγω του Παλαιστινιακού, και η Τουρκία θέλησε να τις εκμεταλλευτεί στο έπακρο, ωθώντας τον Λίβανο να στραφεί εναντίον του. Η στάση απέναντι στην Κύπρο είναι γνωστή οπότε με τη συμμαχία των ισλαμικών κρατών αλλά και την πολιτική των απειλών και της ένοπλης σύρραξης προσπάθησε να μεταβάλλει τα δεδομένα και το κλίμα υπέρ της. Στον αντίποδα οι συμμαχίες Ελλάδας – Ισραήλ και Κύπρου – Ισραήλ (οι σχέσεις Ελλάδας και Κύπρου ήταν δεδομένες), δημιουργούσαν έναν ισχυρό συνασπισμό απέναντι στην πολιτική αυτή. Επιπρόσθετα η δεδομένη στήριξη της κυβέρνησης Obama (όπως και όλων των αμερικανικών κυβερνήσεων κατά το παρελθόν) προς το Ισραήλ αλλά και η ανάληψη δράσης από μια αμερικανοϊσραηλινή εταιρία έδειξαν να γείρουν την πλάστιγγα προς την πλευρά της Κύπρου. Όλες αυτές οι κινήσεις δεν μπορούσαν να αφήσουν αδιάφορη και την Ρωσία, που κατά το παρελθόν υπήρξε σύμμαχος της Κύπρου, η οποία έδειξε και αυτή να παίρνει μέρος στο σκηνικό που δημιουργήθηκε.

Με το θέμα να βρίσκεται σε εξέλιξη, θα προσπαθήσουμε να δώσουμε τις μέχρι σήμερα αντιδράσεις και ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων μερών, μέσα από δηλώσεις και άρθρα, και να παρουσιάσουμε την δεδομένη κατάσταση.

Για το Ισραήλ η ανακάλυψη των κοιτασμάτων υπήρξε ευεργετική αφού οι εξελίξεις στην παγκόσμια σκακιέρα και στο στρατηγικό χάρτη δεν φαίνονταν να ευνοούν την χώρα. Η διάρρηξη των στρατηγικών σχέσεων με την Τουρκία (2010) και η καθεστωτική αλλαγή στην Αίγυπτο (2011), προκάλεσαν τριγμούς στην περιφερειακή ασφάλεια του κράτους αλλά και ενεργειακή αβεβαιότητα. Το Ισραήλ, πλέον, περικυκλωμένο από ισλαμικά έθνη που εχθρεύονται την ύπαρξη και τη στάση του απέναντι σε ένα αδύναμο αραβικό και ομόθρησκο κρατίδιο (Παλαιστίνη), βρισκόταν σε πολύ δύσκολη θέση. Η ενεργειακή του εξάρτηση από την Αίγυπτο, απ την οποία προμηθευόταν φυσικό αέριο, ήταν επ' αμφιβόλω μετά τις πρόσφατες εξελίξεις με τις εξεγέρσεις στον αραβικό κόσμο. Έτσι η ανάγκη σύναψης συμφωνιών οικονομικής και στρατηγικής φύσης με νέους εταίρους κρινόταν επιτακτική. Η χρονική συγκυρία της παγκόσμιας κρίσης έδωσε ακόμα μεγαλύτερη διάσταση στο γεγονός της αποκάλυψης κοιτασμάτων, αφού πέρα από την οικονομική και

ενεργειακή ανεξαρτησία που θα προσέφεραν αυτά, θα δημιουργούσαν και τις προϋποθέσεις εμπορίας με κράτη της Ανατολικής Μεσογείου και ίσως και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα ισραηλινά ΜΜΕ υποδέχτηκαν με πανηγυρικό τρόπο την ανακάλυψη των κοιτασμάτων που γειτνιάζαν με την Κύπρο, χωρίς να αμφισβητούν καμία κυριότητα ενώ από την κυβέρνηση δηλώθηκε πως τα δεδομένα αυτά θα μπορούσαν να αλλάξουν το πρόσωπο της οικονομίας του Ισραήλ⁷¹.

Η εμπλοκή του Λιβάνου έρχεται από την στιγμή που υπεγράφει η συμφωνία οριοθέτησης της ΑΟΖ μεταξύ Ισραήλ και Κύπρου. Η λιβανέζικη κυβέρνηση κατήγγειλε την συμφωνία στην Γραμματεία του Ο.Η.Ε, καθώς σύμφωνα με τις αξιώσεις της τα κοιτάσματα βρίσκονται σε μια περιοχή με ασαφή όρια μεταξύ των ΑΟΖ Λιβάνου-Κύπρου-Ισραήλ. Πιο συγκεκριμένα τα όρια του οικοπέδου «Leviathan», που γειτνιάζουν με αυτά του «Αφροδίτη», καταπατούν μέρος των λιβανέζικων ορίων ΑΟΖ, τα οποία όμως δεν έχουν αναγνωριστεί με κάποια συμφωνία μεταξύ των δυο κρατών. Οι δηλώσεις του προέδρου της Βουλής του Λιβάνου Nabih Berri, ότι το οικόπεδο «Leviathan» βρίσκεται εντός των λιβανέζικων χωρικών υδάτων, έφερε την άμεση αντίδραση του Ισραηλινού υπουργού Υποδομών Uzi Landau, μέσω της Jerusalem Post, όπου ανήγγειλε ότι *«Το Ισραήλ είναι έτοιμο να υπερασπιστεί με τη βία τα κοιτάσματα αερίου ανοιχτά των ακτών του»*, προμηνύοντας πως στο βωμό της ενεργειακής κούρσας, το κράτος του δεν θα δίσταζε να επαναλάβει τις κινήσεις του 2006, με την σύγκρουση μεταξύ των δυο κρατών⁷². Από καθαρά στρατηγική σκοπιά ο Λίβανος δεν θα μπορούσε να αντιδράσει σε μια ισραηλινή επίθεση, όμως η παρότρυνση της Τουρκίας που προσφέρθηκε να παίζει ρόλο εγγυητή ως περιφερειακή δύναμη της ασφάλειας της Βυρηττού, αλλά και η ύπαρξη της Hezbollah, ως της σημαντικότερης στρατιωτικής και πολιτικής δύναμης της χώρας, ανάγκασαν το Τελ Αβίβ να μεταβάλλει τη στάση του, και να ακολουθήσει περισσότερο μετριοπαθή πολιτική δηλώσεων, συνεχίζοντας παράλληλα τις ενέργειες που θα προετοίμαζαν το έδαφος των ερευνών. Η συνέχεια έδειξε πως ο Λίβανος δεν συνέχισε -τουλάχιστον μέχρι και σήμερα που έχουν ξεκινήσει οι θαλάσσιες έρευνες στην ευρύτερη περιοχή -να πιέζει για την οριοθέτηση των συνόρων, γεγονός που όπως αποδείχθηκε είχε ως σκοπό και μόνο τον εκφοβισμό και την καθυστέρηση της λήψης αποφάσεων για τις εξορύξεις. Έτσι η Τουρκία, έμεινε μόνη της να αντιτάσσεται στις ενέργειες Λευκωσίας και Τελ Αβίβ, χάνοντας έναν σημαντικό σύμμαχο στο παιχνίδι πιέσεων προς την ισραηλινή κυβέρνηση. Το ότι το θέμα έλαβε διεθνείς διαστάσεις με την εμπλοκή ισχυρών κρατών, αλλά και οι γενικότερες εξελίξεις με τις εξεγέρσεις στον αραβικό κόσμο(και στη γειτονική Συρία με τις πολιτικές αναταραχές ενάντια στο καθεστώς Assad), ίσως να απέτρεψαν τον ήδη ταλαιπωρημένο Λίβανο να λάβει μέρος σε μια τέτοιας έκτασης διαμάχη όπως διαφαινόταν και να τον ανάγκασε να ακολουθήσει περισσότερο μετριοπαθή πολιτική.

⁷¹:Εύρεση στις 7 Ιουλίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 21/01/09, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=251419&ct=3>

⁷²:Εύρεση στις 13 Ιουλίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΕΘΝΟΣ», ημερομηνία άρθρου 07/08/10, τίτλος: *Εύφλεκτο αέριο στη Μεσόγειο*, του Γ.Παπαδάτου, στην ιστοσελίδα <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=23600952>

Γεγονός πάντως παραμένει πως η Τουρκία, με βάση τα απόρρητα αμερικανικά διπλωματικά έγγραφα που διέρρευσαν μέσω του Wikileaks, διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στο θέμα των Αποκλειστικών Οικονομικών Ζωνών της Ανατολικής Μεσογείου, ειδικά σε ζητήματα που αφορούσαν άμεσα την Λευκωσία, σαμποτάροντας τις προσπάθειες για συμφωνία και καθορισμό-αναγνώριση ζωνών της Κύπρου με την Αίγυπτο και τον Λίβανο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στόχος ήταν να αποσυρθεί η Αίγυπτος και να παγώσουν οι συνομιλίες με τον Λίβανο. Πέραν των πιέσεων προς τα δυο αυτά κράτη, η Άγκυρα προειδοποίησε εταιρίες αμερικανικών και βρετανικών συμφερόντων πως μια πιθανή εμπλοκή στα ενεργειακά ζητήματα της Κύπρου, θα είχε ως αποτέλεσμα το κλείσιμο της πόρτας στις επενδύσεις, την ανάπτυξη και τη συνέχιση των δραστηριοτήτων τους στην Τουρκία. Αναφορά γίνεται και στις προσπάθειες για σαμποτάρισμα των δημοπρασιών ανάθεσης της Κύπρου, αλλά και στον ρόλο που διαδραμάτισε τελικά το Ισραήλ πιέζοντας την Noble Energy να αναλάβει τις έρευνες για εξόρυξη φυσικού αερίου στην θαλάσσια περιοχή μεταξύ των δυο κρατών. Σε τηλεγράφημά του, ο Αμερικανός πρεσβευτής στην Λευκωσία, Ronald Schlicher αναφέρει πως τα σχέδια της Κύπρου για έρευνες *«εμφανίζονται να είναι εντός των νόμιμων δικαιωμάτων της»*, αλλά σημειώνει ότι αν και η Τουρκία στερείται νομικού ερείσματος *«η πολιτική της αντίδραση έχει τη δυναμική να σαμποτάρει τη δημοπρασία τρομάζοντας πολλούς σοβαρούς επενδυτές»*⁷³. Σε κάθε περίπτωση το Ισραήλ, απαλλαγμένο από τον κίνδυνο μιας διασυννοριακής απειλής από τους ισλαμιστές γείτονές του, και με τη στήριξη της αμερικανικής κυβέρνησης, κατάφερε να συνάψει τις απαραίτητες συμφωνίες που θα του επέτρεπαν να ξεκινήσει τις έρευνες και να θέσει τις βάσεις για μια νέα σελίδα στο κεφάλαιο της ενέργειας και των οικονομικών του. Οι τουρκικές, κατά κύριο λόγο, απειλές δεν έδειξαν να επηρεάζουν τις κινήσεις και αποφάσεις της χώρας, η οποία προχώρησε με σταθερότητα και αποφασιστικότητα στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων της.

Ένα μεγάλο ερώτημα για την διεξαγωγή των ερευνών αποτελούσε και η στάση των Βρετανών, οι οποίοι έχοντας λόγω για τις εξελίξεις στο νησί, τόσο λόγω της μακρόχρονης ιστορίας τους εκεί όσο και εξαιτίας της ύπαρξης στρατιωτικών βάσεων δικών τους συμφερόντων στην Κύπρο, έπρεπε να δείξουν τις προθέσεις τους απέναντι στο εγχείρημα. Η απάντηση μέσω εκπροσώπων του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως αναφέρει Αμερικανός αξιωματούχος στην Κύπρο, ήταν ότι *«κανένα από τα «οικόπεδα» (σ.σ. εννοεί τις περιοχές της κυπριακής ΑΟΖ που θα γίνουν γεωτρήσεις) δεν καταπατά τα χωρικά ύδατα της περιοχής των κυρίαρχων βρετανικών βάσεων ή την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα»*. Παρ' όλα αυτά όμως, θέλοντας να δημιουργήσουν προϋ □

⁷³:Εύρεση στις 22 Αυγούστου 2011, ημερομηνία άρθρου 04/06/11, τίτλος: *Τουρκική Ασκήση αμφισβητεί τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου*, του Δ.Μπεκιάρη, στην ιστοσελίδα <http://www.newscode.gr/diplwmatia/story/36612/toyrkikh-askhsh-amfisbhte-ta-kyriarchika-dikaiwmata-ths-kyproy>

ποθέσεις για μελλοντικές διεκδικήσεις, δήλωσαν πως είναι «απίθανο» να θέσει η Βρετανία εμπόδια στις κυπριακές γεωτρήσεις, «*παρ' όλο που τεχνικά ορισμένα από τα «οικόπεδα» μπορεί να παραβιάζουν την ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα των κυρίαρχων βρετανικών βάσεων*», ενώ δεν παρέλειψαν να ζητήσουν από την κυπριακή κυβέρνηση οι περιοχές των «οικοπέδων» να απέχουν τουλάχιστον έξι ναυτικά μίλια από την ακτογραμμή των βάσεων, πράγμα που φυσικά τηρήθηκε. Η στάση αυτή ερμηνεύθηκε από τον Αμερικανό πρεσβευτή ως προσωρινή αναβολή διεκδικήσεων επί των δικαιωμάτων εξόρυξης, αφού οι Βρετανοί έκριναν πως «*το να ανοίξουν θέμα ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας θα ήταν πολιτικά επιζήμιο και θα υπονόμει ακόμη περισσότερο τις βάσεις στην ελληνοτουρκική κοινή γνώμη*»⁷⁴.

Στο πλευρό της η Κύπρος βρήκε έναν ακόμη σύμμαχο, την Ρωσία. Μέσω του εκπροσώπου του Υπουργείου Εξωτερικών της χώρας, Alexander Lukasevic, η Ρωσική Ομοσπονδία εξέφρασε «*μια ξεκάθαρη θέση αρχών, η οποία στηρίζεται απόλυτα στο διεθνές δίκαιο, το οποίο θα πρέπει όλα τα μέλη της διεθνούς κοινότητας να σέβονται και να εφαρμόζουν αυστηρά*». Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, την οποία η Ρωσία επικύρωσε στις 12/3/1997 και η Κυπριακή Δημοκρατία από τις 12/12/1988 αλλά και στο γεγονός ότι η Κύπρος είχε έρθει σε συμφωνία με τους άμεσα εμπλεκόμενους γείτονες της που ήταν το Ισραήλ, ο Λίβανος και η Αίγυπτος. Εν συνεχεία ξεκαθάρισε προς την Τουρκία πως η Κυπριακή Δημοκρατία είχε όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα στην ΑΟΖ της, όπως αυτά απορρέουν από τη Διεθνή Σύμβαση, και πως οι όποιες ενέργειές της για έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων στηρίζονταν στο Διεθνές Δίκαιο. Τέλος το ρωσικό Υπουργείο Εξωτερικών κάλεσε την Τουρκία να μην εμπλέκει το ζήτημα ειρηνικής επίλυσης του Κυπριακού με τις προσπάθειες της ενεργειακής εκμετάλλευσης, ενώ διέμηνυσε πως όντας μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας θα φρόντιζε ώστε να τηρηθούν οι σχετικές αποφάσεις του Συμβουλίου, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με αυτές, από τα εκάστοτε μέλη. Από την πλευρά της η Κυπριακή Δημοκρατία, μέσω επίσημων δηλώσεων αξιωματούχων της, εξέφρασε την ευγνωμοσύνη της για τη ρωσική στάση υπογραμμίζοντας πως «*η ανταπόκριση της Ρωσικής Ομοσπονδίας είχε στείλει ένα ηχηρό μήνυμα στην Τουρκία αλλά και στη Διεθνή Κοινότητα γενικότερα*»⁷⁵, με την τελευταία αναφορά να είναι εμφανώς επικριτική για την στάση ουδετερότητας που κρατούσε ο Ο.Η.Ε. Σε μια ακόμα κίνηση υποστήριξης προς την Κύπρο, η Ρωσία δήλωσε πως θα αποστείλει τον Βόρειο Στόλο στην Μεσόγειο με ναυαρχίδα το αεροπλανοφόρο Kuznetsov, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλότητα των διαδικασιών⁷⁶.

⁷⁴:Εύρεση στις 11 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΗΜΕΡΙΣΙΑ», ημερομηνία άρθρου 27/08/11, τίτλος: *Άγριο Παρασκήνιο για το Φυσικό Αέριο της Κύπρου*, του Γ.Δελαστίκ, στην ιστοσελίδα <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=15459&subid=2&pubid=111947208#>

⁷⁵:Εύρεση στις 25 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «Ο ΠΟΛΙΤΗΣ», ημερομηνία άρθρου 20/08/11, τίτλος: *Δικαιούται η Κύπρος να εξορύξει*, στην ιστοσελίδα <http://www.politis.com.cy/cgi-bin/hweb?-A=211077&-V=articles>

⁷⁶:Εύρεση στις 12 Οκτωβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «[HÜRRİYET](http://www.hurriyet.com.tr)», ημερομηνία άρθρου 30/08/11, τίτλος: *Russian aircraft carrier to carry out exercises in Med Sea*, στην ιστοσελίδα <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=russian-aircraft-carrier-to-carry-out-exercises-in-the-mediterranean-2011-09-30>

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αρχικά έδειξε να κρατά περισσότερο αντικειμενική στάση στο ζήτημα, παρόμοια με αυτή του Ο.Η.Ε, προτρέποντας και τις δυο πλευρές σε κινήσεις συνεννόησης και καλοπιστίας εν όψει και των κρίσιμων συζητήσεων για την εξεύρεση λύσης του Κυπριακού. Σε μια πρώτη ανάλυση, η στάση χωρών μελών όπως η Γερμανία και η Γαλλία, μάλλον φιλική προς τις τουρκικές αρχές φάνηκε, καθώς ο τομέας της ενέργειας αποτελούσε και αποτελεί σημαντικό πόρο για την Ένωση. Έτσι οι δυο χώρες, εταιρείες των οποίων εδράζουν στην Τουρκία, έδειξαν να προτιμούν την εμπλοκή της Άγκυρας ως περισσότερο αξιόπιστης λύσης (λόγω υποδομών και πολιτικής σταθερότητας) σε αντίθεση με την Κύπρο (που έχει και ισχυρότερους δεσμούς με την Βρετανία), ενώ παράλληλα είδαν να παρουσιάζεται και μια ευκαιρία ώστε να υπάρξει εναλλακτική επιλογή ενεργειακής τροφοδοσίας πέραν εκείνης της Μόσχας και του Κιέβου⁷⁷, που μέχρι τότε είχαν σχεδόν το μονοπώλιο. Το γεγονός όμως πως η Κυπριακή Δημοκρατία στο εγχείρημά της αυτό είχε άμεσο ενδιαφερόμενο και σύμμαχο το κράτος του Ισραήλ, φάνηκε να γέρνει τις ισορροπίες υπέρ της και εν τέλει να αποσπά και την συμπαράσταση της Ε.Ε, της οποίας άλλωστε ήταν μέλος (μόνο το Νότιο τμήμα του νησιού έχει νόμιμη και αναγνωρίσιμη υπόσταση άλλωστε). Έτσι η κυβέρνηση του Τελ Αβίβ, μη έχοντας καμία διάθεση να ανεχθεί σιωπηρά τις τουρκικές απειλές (τόσο λόγω συμβατικών όσο και ουσιαστικών λόγων), άσκησε πιέσεις στις αμερικανικές αρχές και στην Ε.Ε και τελικά κατάφερε να αποσπάσει την υποστήριξη, έστω και μέσω δηλώσεων, των δυο Αρχών⁷⁸. Λίγες μέρες αργότερα, η επικεφαλής εκπρόσωπος Εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε, Catherine Ashton, δήλωσε ότι *«Η Ε.Ε προτρέπει την Τουρκία να απέχει από κάθε είδους απειλές, πηγές τριβής που θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των συνοριακών διαφορών»*, σε μια κίνηση στήριξης των ισραηλινοκυπριακών προσπαθειών. Εν συνεχεία η εκπρόσωπος Maja Kocijancic, πρόσθεσε πως *«η Τουρκία θα πρέπει να εργαστεί πάνω σε μια «ολοκληρωμένη» λύση για τη διαμάχη μεταξύ αυτής και της Κυπριακής Δημοκρατίας -μέλους της Ε.Ε, σε θέματα που αφορούν το βόρειο τμήμα του νησιού»*⁷⁹, υπενθυμίζοντας τις υποχρεώσεις για ειρηνική συμφωνία πάνω στο Ζήτημα. Η κυβέρνηση Erdoğan, όμως δεν έδειξε να πτοείται, και μέσω δηλώσεων του ίδιου του πρωθυπουργού σε τηλεοπτικό δίκτυο, ενημέρωσε πως η Τουρκία ως μέλος του ΝΑΤΟ έχει την υποχρέωση να φυλάττει τα ύδατα της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ ως προστάτης της Τ.Δ.Β.Κ. υποχρεούται να

⁷⁷:Εύρεση στις 27 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΠΑΡΟΝ», ημερομηνία άρθρου 06/02/11, τίτλος: *Υποκύπτει ο Παπανδρέου στον τουρκικό εκβιασμό για την ΑΟΖ του Καστελλόριζου*, στην ιστοσελίδα

<http://www.paron.gr/v3/new.php?id=63972&colid=&catid=42&dt=2011-02-06%200:0:0>

⁷⁸:Εύρεση στις 7 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΠΑΡΟΝ», ημερομηνία άρθρου 14/08/11, τίτλος: *Οι προκλήσεις της Άγκυρας προσκρούουν σήμερα στη ρήξη με το Ισραήλ και σε ισχυρά διεθνή συμφέροντα*, του Π.Νεάρχου (πρέσβευς), στην ιστοσελίδα

<http://www.paron.gr/v3/new.php?id=69436&colid&catid=42&dt=2011-08-14%200:0:0&page=3&mode=1>

⁷⁹:Εύρεση στις 20 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «SABAH», ημερομηνία άρθρου 10/09/11, τίτλος: *EU warns Turkey on the Mediterranean*, στην ιστοσελίδα <http://english.sabah.com.tr/National/2011/09/10/eu-warns-turkey-on-the-mediterranean>

υπερασπίζεται τα δικαιώματά της. Μάλιστα υποστήριξε πως η κινήσεις των Ελληνοκυπρίων είναι παράνομες, αφού τα σύνορα της Κύπρου παραμένουν «ασαφή» όσο οι δυο πλευρές βρίσκονται σε συνομιλίες. Παρ' όλα αυτά, ήταν πλέον φανερό, πως η Άγκυρα έχανε έναν έναν τους συμμάχους τους οποίους υπολόγιζε, και βυθιζόταν σε μια «ενεργειακή κρίση» και αποξένωση, βλέποντας όλα τα μεγαλόπνοα σχέδια της (κατασκευή υποδομών και δημιουργία εταιριών – ενεργειακών γιγάντων- που θα της απέφεραν τον αποκλειστικό έλεγχο των οικονομικών δεδομένων της Ανατολικής Μεσογείου)⁸⁰ να καταρρέουν. Τις δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού ήρθε να συμπληρώσει και ο Υπουργός Εξωτερικών Ahmet Davutoğlu, ο οποίος διεμήνυσε ότι σε περίπτωση που προχωρήσουν οι ενέργειες εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων μονομερώς τότε η χώρα του θα αναγκαστεί να διεξάγει δικές τις έρευνες σε συνεργασία με το Βόρειο τμήμα του νησιού. Η κυπριακή απάντηση ήταν άμεση και από το στόμα του Δημήτρη Χριστόφια, δηλώθηκε ότι η Κύπρος θα ανταπαντήσει μπλοκάροντας την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην Ε.Ε, ενώ τόνισε πως η συνεκμετάλλευση με ένα μη αναγνωρισμένο κράτος (Βόρεια Κύπρος) είναι παράνομες⁸¹. Τελικά η Ε.Ε. δεν έδειξε διάθεση να πάρει ενεργό ρόλο στη διαμάχη μεταξύ των δυο κρατών, παρέχοντας μόνο υποστήριξη των κυπριακών θέσεων μέσω δηλώσεων από επίσημους φορείς της. Οι κινήσεις του Ισραήλ άλλωστε, δεν είχαν ως σκοπό την εμπλοκή και άλλων φορέων, αφού σε μια τέτοια περίπτωση το παιχνίδι της συνεκμετάλλευσης θα γινόταν περισσότερο πολύπλοκο και δεν θα ωφελούσε τα δικά του ενεργειακά και οικονομικά πλάνα.

Η έκρυθμη κατάσταση που έδειχνε να δημιουργείται, προκάλεσε την παρέμβαση και του Ο.Η.Ε, που μέχρι τότε προσπαθούσε να κρατήσει χαμηλούς τόνους, εν όψει και των επικείμενων συνομιλιών για το Κυπριακό στη Νέα Υόρκη, που μέσω του Ειδικού Συμβούλου του Γενικού Γραμματέα, Alexander Downer, διατυπώθηκε η πρόθεση «ο διεθνής οργανισμός να αναλάβει μεσολαβητικό ρόλο για το θέμα των υδρογονανθράκων, αν του ζητηθεί από τις δύο πλευρές⁸²». Από την κυπριακή πλευρά, η δήλωση αυτή ερμηνεύθηκε ως προσπάθεια να προστεθεί κεφάλαιο ενέργειας και εκμετάλλευσης στα προς συζήτηση θέματα του Κυπριακού, κάτι που προκάλεσε τη δυσφορία του Δημήτρη Χριστόφια. Σε συνάντηση όμως που είχε ο Downer με τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, του διαβεβαίωσε πως οι δηλώσεις του παρερμηνεύτηκαν λόγω κακής μετάφρασης, χρησιμοποιώντας τη φράση «η δήλωσή μου χάθηκε στην μετάφραση», προσθέτοντας ότι κατά καιρούς τα

⁸⁰:Εύρεση στις 5 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», ημερομηνία άρθρου 05/09/11, τίτλος: *Η ενεργειακή απομόνωση εκνευρίζει την Άγκυρα*, του Τ.Τσακίρογλου, στην ιστοσελίδα <http://www.enet.gr/?i=news.el.politikh&id=306785>

⁸¹:Εύρεση στις 22 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «SABAH», ημερομηνία άρθρου 19/09/11, τίτλος: *Cyprus defies Turkey, gas drill imminent*, στην ιστοσελίδα <http://english.sabah.com.tr/World/2011/09/19/cyprus-defies-turkey-gas-drill-imminent>

⁸²:Εύρεση στις 29 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 28/09/11, τίτλος: *Αντιδράσεις Κύπρου σε δηλώσεις Ντάουνερ για τους υδρογονάνθρακες*, στην ιστοσελίδα http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_28/09/2011_408381

λεγόμενα τόσο αυτού όσο και άλλων φορέων του Ο.Η.Ε. σκοπίμως παραποιούνται από άτομα που θέλουν να παρερμηνευθούν οι προθέσεις του οργανισμού⁸³. Σε συνέχεια των δηλώσεων αυτών, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος της Κυπριακής Δημοκρατίας Στέφανος Στεφάνου, σημείωσε πως «ο ρόλος του κου Ντάουνερ δεν είναι διαμεσολαβητικός αλλά υποστηρικτικός» προσθέτοντας ότι «το θέμα του φυσικού αερίου δεν αποτελεί διαφορά μεταξύ της Τουρκίας και της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά σύγκρουση της Τουρκίας με το Διεθνές Δίκαιο»⁸⁴. Οι δηλώσεις αυτές φανέρωσαν τις προθέσεις της Κύπρου για το Ζήτημα σε ότι αφορά τη Διεθνή υπόστασή του, στέλνοντας ένα μήνυμα, πως πλέον δεν είχε τη διάθεση να δέχεται παθητικά τις όποιες αποφάσεις ή προτάσεις που δεν προσέφεραν ουσιαστική λύση ή περιέπλεκαν τα δεδομένα.

Η ανάμειξη της Noble Energy, αναπόφευκτα, έδωσε πάτημα για ανάμειξη στις εξελίξεις και στις Η.Π.Α, που είδαν να σχηματίζονται οι προϋποθέσεις για ενεργειακά και στρατηγικά οφέλη σε μια περιοχή όπου η παρουσία της πάντα κρινόταν επιτακτική. Η δε εμπλοκή στην υπόθεση και του Ισραήλ, ανάγκασε τη χώρα να λάβει ανοιχτά και από την πρώτη στιγμή, το μέρος της Κύπρου, παρόλο που η Τουρκία αποτελούσε πάντα έναν καλό συνεργάτη και σύμμαχο.

Από τις πρώτες κιόλας μέρες που έγινε γνωστή η συμφωνία με την αμερικανική εταιρία για την διεξαγωγή ερευνών, η κυβέρνηση Erdoğan, άσκησε πιέσεις προς τις Η.Π.Α με σκοπό να ματαιωθούν έστω και προσωρινά τα σχέδια εξόρυξης στην θαλάσσια περιοχή της κυπριακής ΑΟΖ. Με διαβήματα προς τον Αμερικανό πρόεδρο στην Τουρκία Francis Richardson, ζήτησαν την παρέμβαση της χώρας του, ώστε να αναγκάσει την Noble Energy να παύσει κάθε είδους ενέργεια μέχρι να βρεθεί μια λύση, καθώς σε περίπτωση εξεύρεσης σημαντικών κοιτασμάτων, η Λευκωσία δεν θα ήθελε να λυθεί το Κυπριακό. Ο Αμερικανός πρόεδρος απάντησε πως στηρίζει τις προσπάθειες των δυο χωρών για εξεύρεση ειρηνικής λύσης στο Ζήτημα και πρόσθεσε πως «δεν συνηθίζει να δίνει συμβουλές σε αμερικανικές εταιρίες»⁸⁵. Λίγο αργότερα το State Department, σε απάντηση των τουρκικών διαβημάτων δήλωσε ότι γνωρίζει τις τουρκικές θέσεις για το ζήτημα αλλά θεωρεί ότι οι έρευνες για το φυσικό αέριο δεν επηρεάζουν με κάποιο τρόπο τις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό. Η Τουρκία παρά την πρώτη αρνητική απάντηση που έλαβε από επίσημους αμερικανικούς φορείς, δεν εγκατέλειψε τις προσπάθειες της

⁸³:Εύρεση στις 29 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 28/09/11, τίτλος: «Χάθηκε στη μετάφραση» η δήλωση Ντάουνερ για τους υδρογονάνθρακες, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=59725>

⁸⁴:Εύρεση στις 30 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 28/09/11, τίτλος: Στεφάνου: Δεν είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης ο φυσικός πλούτος της Κύπρου, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=59727>

⁸⁵:Εύρεση στις 5 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΕΘΝΟΣ», ημερομηνία άρθρου 18/08/11, τίτλος: Χουριέτ: Οι ΗΠΑ απορρίπτουν τις τουρκικές απειλές για την κυπριακή ΑΟΖ, στην ιστοσελίδα <http://www.ethnosnews.com/2011/08/χουριέτ-οι-ηπα-απορρίπτουν-τις-τουρκι-2/>

και με κάθε ευκαιρία προσπαθούσε να αναδείξει το θέμα των ερευνών. Έτσι κατά τη συνάντηση της Αμερικανίδας Υπουργού Εξωτερικών Hillary Clinton με τον Τούρκο ομόλογό της Ahmet Davutoğlu στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε τον Σεπτέμβριο, διατυπώθηκε εκ νέου ότι θέση των Ηνωμένων Πολιτειών για τη σημαντικότητα του κυπριακού εγχειρήματος είναι να εξορύξει φυσικό αέριο η Κύπρος και να συμβάλει στην επίλυση του ενεργειακού προβλήματος της Ευρώπης⁸⁶. Τις δηλώσεις της Αμερικανίδας Υπουργού επιβεβαίωσε με επίσημη ανακοίνωση και το State Department, όπου μέσω αξιωματούχου του ανακοίνωσε ότι «η διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής ποικιλομορφίας είναι κάτι που οι Ηνωμένες Πολιτείες υποστηρίζουν σθεναρά για όλες τις χώρες» προσθέτοντας πως η χώρα του εξακολουθεί να υποστηρίζει με σθένος τις προσπάθειες των δυο πλευρών να επανενώσουν το νησί σε μια διζωνική, δικαιοδοτική ομοσπονδία. Στο τέλος των δηλώσεων αυτών επαναλήφθηκε η στάση, ότι οι Η.Π.Α δεν έχουν το δικαίωμα να συμβουλευθούν ιδιωτικές αμερικανικές εταιρίες για τις ενέργειές τους, αλλά έχουν την υποχρέωση να υποστηρίζουν και να αμύνονται των δικαιωμάτων τους⁸⁸. Η τελευταία αυτή κίνηση έδειχνε φανερά στην τουρκική πλευρά πως δεν υπήρχε η διάθεση να εμποδιστούν οι έρευνες φυσικού αερίου στην περιοχή, ενώ έθετε προ των ευθυνών της την Τουρκία σε περίπτωση που πραγματοποιούσε τις απειλές της. Την αμέσως επόμενη της συνάντησης Clinton – Davutoğlu, ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης Bülent Arınç σε απάντηση των αμερικανικών θέσεων δήλωσε ότι «σημασία έχει αυτό που κάνουμε εμείς» σχολιάζοντας τα λεγόμενα της Αμερικανίδας Υπουργού, τονίζοντας παράλληλα πως «εάν η ελληνοκυπριακή πλευρά κάνει έρευνες μέσω κάποιων συμμαχιών, τότε και η Τουρκία οπωσδήποτε θα δώσει την απάντηση» προσθέτοντας «Φυσικά οι εργασίες αυτές θα υποστηριχθούν από την πολεμική μας αεροπορία και το Ναυτικό. Δεν πρόκειται για μπλόφα. Πρόκειται για δικαιώματα και δυνατότητες της Τουρκίας στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου. Δεν θα διστάσουμε να τα χρησιμοποιήσουμε. Αυτό πρέπει να το γνωρίζει και η Τουρκία και όλος ο κόσμος»⁸⁹. Την νευρικότητα των τουρκικών δηλώσεων από την τροπή που είχε πάρει η υπόθεση ήρθε να επιβεβαιώσει και η δήλωση του Ahmet Davutoğlu λίγες ημέρες αργότερα, όπου με αρκετή αλαζονεία ανέφερε πως η Τουρκία δεν θα χρειαζόταν την μεσολάβηση των Η.Π.Α για την εκτόνωση της κρίσης που είχε ξεσπάσει με το Ισραήλ, εξαιτίας του διπλωματικού επεισοδίου μεταξύ των δυο χωρών το 2010 και συνεχιζόταν με αφορμή τη συμφωνία που είχε συνάψει το Ισραήλ με την Κύπρο για την εξόρυξη φυσικού

⁸⁶: βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

⁸⁷:Εύρεση στις 30 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΥΡΙΞ», ημερομηνία άρθρου 20/09/11, τίτλος: *Παρέμβαση της Χίλαρι Κλίντον προς τον Νταβούτογλου για το φυσικό αέριο*, στην ιστοσελίδα <http://www.ekirikas.com/article/88118>

⁸⁸:Εύρεση στις 24 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 19/09/11, τίτλος: *ΗΠΑ: «Αναμφισβήτητο δικαίωμα της Κύπρου οι έρευνες για φυσικό αέριο»*, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=415651>

⁸⁹:Εύρεση στις 24 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 20/09/11, τίτλος: *Μπ. Αρίντς: Σημασία έχει αυτό που λέει η Τουρκία για τις γεωτρήσεις*, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=420682>

αερίου μεταξύ των ΑΟΖ των δυο χωρών. Πιο συγκεκριμένα ανέφερε ότι «δεν χρειαζόμαστε μεσολάβηση με κανέναν τρόπο. Δεν βρισκόμαστε σε μια κατάσταση που χρειάζεται μεσολάβηση. Τα αιτήματα της Τουρκίας είναι ξεκάθαρα» ενώ προσέθεσε με νόημα πως «αυτοί που γνωρίζουν καλύτερα τη θέση της Τουρκίας σε αυτό το θέμα είναι σίγουρα οι Αμερικανοί αξιωματούχοι»⁹⁰.

Η ανοιχτή στάση στήριξης της Αμερικής προς το κυπριακό εγχείρημα, γυρίζοντας μάλιστα την πλάτη στην Τουρκία που κατά καιρούς είχε εξυπηρετήσει τις στρατηγικές της ανάγκες και είχε κριθεί από στρατηγούς του ΝΑΤΟ ως χώρα βαρύνουσας στρατηγικής σημασίας για τα αμερικανικά συμφέροντα, μπορεί να ερμηνευθεί από διάφορες σκοπιές. Πρώτα απ' όλα η ανάδειξη του θέματος σε διεθνούς χαρακτήρα ζήτημα, με την εμπλοκή μάλιστα του Ισραήλ, κράτους με άρρηκτους δεσμούς συνεργασίας και φιλίας με τις Η.Π.Α. Είναι πολύ πιθανόν αν στη θέση του Ισραήλ βρισκόταν κάποια άλλη χώρα, όπως η Συρία ή ο Λίβανος (που δεν έχουν τις καλύτερες σχέσεις με τη χώρα εξαιτίας της περίθαλψης τρομοκρατικών οργανώσεων και του έντονου αντι-αμερικανικού τους χαρακτήρα), η στάση της κυβέρνησης Obama να ήταν άκρως αντίθετη, στηρίζοντας τις τουρκικές θέσεις. Η ανάμιξη μιας εταιρείας αμερικανικών συμφερόντων σίγουρα αποτέλεσε έναν ακόμη παράγοντα προς την κατεύθυνση αυτή. Το γεγονός ότι επρόκειτο για ζήτημα ενεργειακής φύσης, σε μια περίοδο κρίσιμη για την παγκόσμια οικονομία, είναι κατά πάσα πιθανότητα και το πιο σημαντικό. Η ιστορία άλλωστε έχει αποδείξει πως σε όλους τους πολέμους που ενεπλάκη η χώρα τα τελευταία 20 χρόνια είχε ως στόχο τον έλεγχο τόσο των χωρών που επιτέθηκε, όσο και την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών τους πηγών (βλέπε πόλεμος στο Ιράκ (2003) με την εγκατάσταση εταιριών αμερικανικών συμφερόντων μετά το πέρας του πολέμου). Τέλος, κάνοντας μερικές παράλληλες σκέψεις, θα μπορούσε κανείς να πει ότι η ενεργή στάση της Ρωσίας (που προηγήθηκε αυτή της Αμερικής) και η ανοιχτή υπεράσπιση της προς την Κύπρο, ίσως ανησύχησαν τους Αμερικανούς, που είδαν έναν νέο παίχτη να δείχνει τις προθέσεις του ώστε να εδραιώσει την παρουσία του στην περιοχή, ελέγχοντας τα ενεργειακά κοιτάσματα (που σύμφωνα με εκτιμήσεις είναι τα πιο πλούσια στην Μεσόγειο). Η Ρωσία έχοντας ήδη πλούσια κοιτάσματα φυσικού αερίου στα εδάφη της και έχοντας το μονοπώλιο στον ευρωπαϊκό χώρο πουλώντας την ενέργειά της, θα γινόταν πανίσχυρη ενεργειακά και οικονομικά στο ενδεχόμενο άμεσης εμπλοκής της στην υπόθεση. Κάτι τέτοιο όμως θα ήταν εξαιρετικά επιζήμιο για τα αμερικανικά συμφέροντα τόσο σε πολιτικό όσο και οικονομικό επίπεδο, αφού θα έβλεπε το αιώνιο αντίπαλο δέος (έστω και εάν η εποχή του Ψυχρού Πολέμου ανήκει στο παρελθόν), να ισχυροποιείται και να αποκτά και πάλι το χαμένο κύρος του, έπειτα από την κατάρρευση του Κομμουνισμού και τη διάλυση της Ε.Σ.Σ.Δ το 1991.

⁹⁰:Εύρεση στις 26 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΕΘΝΟΣ», ημερομηνία άρθρου 20/09/11, τίτλος: *Νταβούτογλου: Δεν χρειαζόμαστε τη μεσολάβηση των ΗΠΑ για Ισραήλ*, στην ιστοσελίδα <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=63385282>

Η στάση της Τουρκίας απέναντι στο θέμα ήταν εξ αρχής επιθετική. Πέραν των προκλητικών δηλώσεων και των διαβημάτων προς τρίτες χώρες, η κυβέρνηση της χώρας προχώρησε και σε κινήσεις εκφοβισμού απέναντι στις κυπριακές αρχές με σκοπό να ματαιωθούν οι ενέργειες ερευνών και εξόρυξης. Έτσι κατά τους πρώτους καλοκαιρινούς μήνες η τουρκική NAVTEX είχε αναγγείλει, την πραγματοποίηση των ευρείας κλίμακας στρατιωτικών ασκήσεων «Deniz Kurdu» και «Efes» ανοιχτά της Κύπρου και σε περιοχή κοντά στο «Οικόπεδο 12». Παρ' όλα αυτά, τα στρατιωτικά γυμνάσια δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ, εξαιτίας των πολιτικοκοινωνικών τριγμών στη χώρα εν όψει εκλογών⁹¹. Αξίζει να σημειωθεί πως η κίνηση αυτή έγινε έπειτα από την ολοκλήρωση αντίστοιχων κυπριακών και ελληνικών γυμνασίων στην περιοχή με κωδικές ονομασίες «Αργοναύτης 2011» και «Καταιγίδα 11». Είναι φανερό πως η Τουρκία μέσω αυτών των κινήσεων, θέλησε από τις πρώτες κιόλας στιγμές να δείξει πως στην ενεργειακή κούρσα, ήταν διατεθειμένη να κάνει τα πάντα προκειμένου να πετύχει τους σκοπούς της. Οι στρατιωτικές ασκήσεις στην ευρύτερη περιοχή των κυπριακών διεθνών υδάτων είχαν ως σκοπό να τεθεί θέμα ζωνών και να καταστεί η θαλάσσια έκταση περίξ των ερευνών «γκρίζα ζώνη» όπως και το Αιγαίο, ώστε να παγώσει κάθε είδους έρευνα. Οι χρονικές και πολιτικές συγκυρίες στο εσωτερικό της χώρας - έστω και προσωρινά - δεν της επέτρεψαν να υλοποιήσει άμεσα τις επιδιώξεις της, αλλά μέσω άλλων κινήσεων και δηλώσεων έδειξε να μην υποχωρεί στο θέμα. Σε συνεργασία με την ηγεσία της Βόρειας Κύπρου προσπάθησε επανειλημμένα να θέσει εμπόδια στην επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των κρατών (Κύπρο - Ισραήλ) και της νικήτριας εταιρίας του διαγωνισμού για τις έρευνες, αλλά προσέκρουσε στα συμφέροντα μεγαλύτερων δυνάμεων. Στις προκλήσεις της τουρκικής πλευράς, το Υπουργείο Εξωτερικών της Κύπρου απάντησε με διάβημα, μέσω της Υπουργού Ερατούς Κοζάκου Μαρκουλλή, ενώ παράλληλα προχώρησε και σε διαδικασίες ώστε το ζήτημα να τεθεί στην Σύνοδο του άτυπου Συμβουλίου των Υπουργών Εξωτερικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στις συζητήσεις των συναντήσεων με τους αξιωματούχους του Ο.Η.Ε. Η αναφορά του θέματος στον Ο.Η.Ε, έδωσε την ευκαιρία στον κυβερνητικό εκπρόσωπο της Κυπριακής Δημοκρατίας Χρίστο Χριστοφίδη να δηλώσει ότι *«οι οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις που θα προκύψουν από την πιθανή ανακάλυψη κοιτασμάτων θα αποτελέσουν ισχυρό κίνητρο και προς την τουρκοκυπριακή πλευρά ώστε να συνεργαστεί αποτελεσματικά για μια σωστή λύση του Κυπριακού το συντομότερο δυνατό»*⁹², ανάγοντας το θέμα της ενεργειακής εκμετάλλευσης ως μέσο πίεσης για την έκβαση των διαπραγματεύσεων του Ζητήματος στις συνομιλίες με τον Ο.Η.Ε.

⁹¹:Εύρεση στις 8 Ιουλίου 2011, ημερομηνία άρθρου 04/06/11, τίτλος: *Τουρκική άσκηση αμφισβητεί τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου*, του Δ.Μπεκιάρη, στην ιστοσελίδα <http://www.newscode.gr/diplwmatia/story/36612/toyrkikh-askhsh-amfisbhteit-ta-kyriarchika-dikaiwmata-ths-kyprou>

⁹²:Εύρεση στις 2 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΗΜΕΡΙΣΙΑ», ημερομηνία άρθρου 16/08/11, τίτλος: *Με διαβήματα απαντά η Κύπρος στην Τουρκία*, στην ιστοσελίδα <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12305&subid=2&pubid=70211>

Η στάση των Ελληνοκυπρίων, οι οποίοι έδειξαν να μην φοβούνται τις τουρκικές απειλές, κάνοντας χρήση των νόμιμων δικαιωμάτων τους, φαίνεται να εξόργισε την Άγκυρα, που έβλεπε πως η προσφιλής τακτική άσκησης πιέσεων και εκβιασμών που ακολουθούνταν επί σειρά ετών, δεν είχε αντίκρισμα. Έτσι μέσω του Υπουργού Εξωτερικών της χώρας, Ahmet Davutoğlu, η κίνηση της Κύπρου να συνάψει τελικά τη συμφωνία με το Ισραήλ και την Noble Energy και να οριστεί παράλληλα επίσημη ημερομηνία έναρξης ερευνών, χαρακτηρίστηκε ως «πρόκληση». Ο Τούρκος ακαδημαϊκός δεν σταμάτησε εδώ, αφού προσέθεσε πως στην περίπτωση που θα υλοποιούνταν το πρόγραμμα που είχε ανακοινώσει η εταιρία, η Τουρκία θα εξέταζε σοβαρά το ενδεχόμενο να κάνει και εκείνη έρευνες στην περιοχή της κυπριακής ΑΟΖ σε συνεργασία με την ηγεσία της Βόρειας Κύπρου. *«Αν αυτό το τετελεσμένο γεγονός συνεχιστεί υπάρχουν μέτρα που μπορούμε να λάβουμε (...) η Βόρεια Κύπρος μπορεί να προχωρήσει στις ίδιες έρευνες με την Τουρκία και την ΤΡΑΟ (τουρκική εταιρία πετρελαίου)»*, ενώ συνέχισε αναφερόμενος και στις πιθανές κινήσεις του Ο.Η.Ε λέγοντας *«δεν θα δεχθούμε κανένα τετελεσμένο γεγονός. Αυτό πρέπει να το καταλάβει η Διεθνής Κοινότητα»*⁹³. Η Κυπριακή Δημοκρατία δεν έδειξε να υποχωρεί και συνέχισε κανονικά στο χρονοδιάγραμμα που είχε οριστεί. Σε μια ύστατη προσπάθεια καθυστέρησης των διαδικασιών, ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης και αρμόδιος σε θέματα Ευρωπαϊκής Ένωσης Egemen Bağış μιλώντας στην εφημερίδα «Zaman» υπογράμμισε για το θέμα της εξόρυξης και την συμμετοχή της Τουρκίας, πως *«γι' αυτό υπάρχει ο στόλος. Στο παρελθόν η ελληνοκυπριακή πλευρά είχε επιχειρήσει να κάνει παρόμοια πράγματα, αλλά υπάρχουν ακόμα αυτοί που θυμούνται τι αντιμετώπισε»*, θέτοντας ανοιχτά το θέμα μιας νέας στρατιωτικής επέμβασης στο νησί και προκαλώντας με την στάση του τους Ελληνοκύπριους και Έλληνες πολίτες. Θέλοντας να τονίσει τη σοβαρότητα της κατάστασης και τη σημαντικότητα του εγχειρήματος για τη χώρα του, προσέθεσε ότι *«είναι παράνομο να κάνουν έρευνες σε ύδατα που δεν τους ανήκουν. Η Τουρκία θα κάνει στο έπακρο χρήση όλων των δικαιωμάτων της, που απορρέουν από το διεθνές δίκαιο και θα πράξει τα δέοντα. Γνωρίζουν τη σοβαρότητα που διακρίνει την Τουρκία»*. Στο τέλος των δηλώσεών του, και έπειτα από μια παρατήρηση του δημοσιογράφου στον οποίο έδινε συνέντευξη, πως κατά τη διάρκεια ερευνών στο παρελθόν πλοία του τουρκικού πολεμικού ναυτικού είχαν σπεύσει στην περιοχή, ο Τούρκος Υπουργός σχολίασε *«γι' αυτό τον λόγο φτιάξαμε το στρατό μας και εκπαιδεύσαμε τους στρατιώτες»*⁹⁴. Το σημαντικό των δηλώσεων αυτών όμως, δεν ήταν οι απειλές που εκτοξεύονταν για ακόμη μια φορά αλλά το ότι για πρώτη φορά τέθηκε η απειλή της άμεσης συμμετοχής στρατιωτικών φορέων. Μέχρι τότε η τουρκική κυβέρνηση είχε χειριστεί το θέμα με μεγαλύτερη σύνεση, ακολουθώντας την τακτική του εκφοβισμού και των προειδοποι-

⁹³:Εύρεση στις 21 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 17/09/11, τίτλος: *Νταβούτογλου: Πρόκληση οι κυπριακές έρευνες στη Μεσόγειο*, στην ιστοσελίδα http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_17/09/2011_406857

⁹⁴:Εύρεση στις 13 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 02/09/11, τίτλος: *Νέες προκλητικές δηλώσεις Μπαγίς για το πετρέλαιο της Κύπρου*, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=417590>

ήσεων. Η στροφή αυτή στη στάση της ήθελε να δείξει πως εάν η «διπλωματική» οδός δεν είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα, ήταν διατεθειμένη να κάνει χρήση των όπλων προκειμένου να επιβάλλει τη βούλησή της. Τέτοιες συμπεριφορές από πλευράς των Τούρκων δεν αποτελούν έκπληξη καθώς και κατά το παρελθόν είχαν προσπαθήσει να επιβληθούν μέσω στρατιωτικών απειλών όπως στην κρίση των Ιμίων, όπου το θερμό επεισόδιο αποφεύχθηκε κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή και με την παρέμβαση των Αμερικανών. Μια τέτοια όμως κίνηση στην περίπτωση της Κύπρου είναι φανερό πως στόχευε στον εκφοβισμό των Ελληνοκυπρίων, ξυπνώντας τους τις μνήμες του 1974. Στο ίδιο κλίμα κυμάνθηκαν και οι δηλώσεις του Τούρκου Υπουργού Ενέργειας Taner Yildiz, ο οποίος έθεσε την Κύπρο «προ των ευθυνών της», ζητώντας την άμεση παύση κάθε ενέργειας στην θαλάσσια περιοχή της κυριαρχίας του νησιού, απειλώντας για ακόμη μια φορά, πως σε αντίθετη περίπτωση η Τουρκία θα προχωρούσε στην υπογραφή συμφωνίας με την Βόρεια Κύπρο για την διεξαγωγή ερευνών ίδιας φύσης. Κατηγόρησε την Κύπρο και το Ισραήλ πως ανακήρυξαν ζώνη ερευνών στην περιοχή μονομερώς, αναγκάζοντας τη χώρα του να πράξει το ίδιο με την Τ.Δ.Β.Κ στο εγγύς μέλλον. *«Αυτό μπορεί να συμβεί και εντός της εβδομάδας και θα αρχίσουμε σχετικές έρευνες»*. Η δήλωση του πως *«είμαστε σε θέση να πούμε ότι πλοία του τουρκικού ναυτικού ενδεχομένως να συνοδεύσουν τα σκάφη που θα πραγματοποιήσουν σεισμικές έρευνες στην Μεσόγειο θάλασσα»*⁹⁵, ήταν μια έμμεση αναφορά στο πόσο σοβαρά εξέταζε το ενδεχόμενο η γειτονική χώρα, να αναλάβει δράση με κάθε κόστος στην περιοχή. Το όλο κλίμα έδειξε να επηρεάζει και την Ελλάδα, που μέχρι τότε κρατούσε στάση αναμονής με θεωρητική στήριξη των κυπριακών συμφερόντων. Έτσι μέσω του Έλληνα Υπουργού Εθνικής Αμύνης Πάνου Μπεγλίτη έγινε γνωστό ότι *«η Ελλάδα είναι σε θέση να υπερασπιστεί τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας, που απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας»* και πως *«είναι χρέος της χώρας να θέσει την Τουρκία ως υπόλογο στο χώρο του Διεθνούς Δικαίου»*. Παράλληλα θέλοντας να ανταπαντήσει στις τουρκικές προκλήσεις για στρατιωτική επέμβαση τόνισε ότι *«στην καρδιά του αμυντικού μας δόγματος βρίσκεται πάντα η Κυπριακή Δημοκρατία και αυτές τις αρχές θα τις υπερασπιστούμε, όταν και αν υπάρξει ανάγκη. Πέραν από τις απειλές και τη συνεχιζόμενη αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας, έχουμε την αποφασιστικότητα και τα αναγκαία μέσα να την διαχειριστούμε»*⁹⁶. Τις δηλώσεις του Έλληνα Υπουργού, συνόδευσαν και αυτές του εκπροσώπου Τύπου του Υπουργείου Εξωτερικών Γρηγόρη Δελαβέκουρα, ο οποίος τόνισε πως *«είναι αυτονόητο ότι προετοιμαζόμαστε για κάθε ενδεχόμενο. Η Ελλάδα προασπίζεται τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κύπρου σε συνεχή συντονισμό με την Κυπριακή Δημοκρατία»*⁹⁷, στέλνοντας ένα ηχηρό μήνυμα στην

⁹⁵:Εύρεση στις 27 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 19/09/11, τίτλος: *Η Τουρκία απειλεί την Κύπρο αν δεν σταματήσουν οι έρευνες*, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=420513>

⁹⁶:Εύρεση στις 1 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΦΙΛΕΛΕΥΦΕΡΟΣ», ημερομηνία άρθρου 26/08/11, τίτλος: *Στο πλευρό της Κύπρου η Ελλάδα στο θέμα εκμετάλλευσης της ΑΟΖ*, στην ιστοσελίδα <http://www.philenews.com/el-gr/Eidiseis-Kypros/22/77739>

⁹⁷:Εύρεση στις 8 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 05/09/11, τίτλος: *Δελαβέκουρας: Έτοιμες για κάθε ενδεχόμενο Αθήνα και Λευκωσία*, στην ιστοσελίδα http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_05/09/2011_404853

Τουρκία, ότι η Ελλάδα δεν θα έμενε θεατής των εξελίξεων. Η οριστική συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Τ.Δ.Β.Κ για συνεργασία στις θαλάσσιες έρευνες ήρθε στις 22 Σεπτεμβρίου 2011, μέσα από ένα συμβόλαιο που θα οριοθετούσε τα θαλάσσια σύνορα εν όψει μελλοντικών ερευνών αερίου και πετρελαίου. Η κίνηση αυτή θεωρήθηκε ως προσπάθεια εξίσωσης του θέματος αυτού με το αντίστοιχο του Αιγαίου, προκαλώντας παράλληλα και την ελληνική πλευρά, ύστερα από τις δηλώσεις συμπαράστασης στην Κυπριακή Δημοκρατία, που είχαν αφήσει ανοιχτό το ενδεχόμενο της ένοπλης βοήθειας. Έτσι η Τουρκία ξεκινούσε έναν αγώνα με πολλά μέτωπα ανοιχτά που αφορούσαν την Κύπρο και το Ισραήλ, μια αμερικανική εταιρία, την σύμμαχο της στο NATO Αμερική και την Ε.Ε, μέσω των κυπριακών απειλών για μπλοκάρισμα των ενταξιακών διαπραγματεύσεων σε περίπτωση που οι απειλές πραγματοποιούνταν. Βέβαια σε ότι είχε να κάνει με την Ε.Ε. η Τουρκία έπρεπε να ξεπεράσει και το ζήτημα απελευθέρωσης των λιμανιών και των αεροδρομίων του Βόρειου τμήματος του νησιού προς όλες τις χώρες της Ένωσης, ως μέρος της συμφωνίας για ελεύθερη διακίνηση εντός των ευρωπαϊκών συνόρων. Έχοντας ήδη ένα πολύ δύσκολο πρόγραμμα να ακολουθήσει έτσι ώστε να γίνει δεκτή ως μέλος, μια πιθανή εμπλοκή από την πλευρά της Κύπρου, θα απομάκρυνε ακόμα περισσότερο το όνειρο για εισχώρηση στους ευρωπαϊκούς κόλπους⁹⁸.

Το γεγονός της επικύρωσης της συμφωνίας μεταξύ Τουρκίας και Βόρειας Κύπρου αλλά και των δηλώσεων Erdoğan που ακολούθησαν, εκφράζοντας τα σχέδια των δυο χωρών για το μέλλον, με έμμεσες αναφορές και στην εκδήλωση ερευνών στα ελληνικά χωρικά ύδατα (που για τους Τούρκους τελούν υπό αμφισβήτηση), προκάλεσαν την άμεση αντίδραση των ελληνικών αρχών. Ο Πάνος Μπεγλίτης δήλωσε πως «η Ελλάδα θα διασφαλίσει σε απόλυτο βαθμό τα εθνικά κυριαρχικά της δικαιώματα, όπως αυτά απορρέουν από το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας και τις διεθνείς συνθήκες, σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ» ενώ κληθείς να σχολιάσει το γεγονός της συμφωνίας είπε «ότι αποτελεί μονομερή ενέργεια της Τουρκίας που πλήττει κυριαρχικά δικαιώματα»⁹⁹. Μέσα σε αυτό το εκρηκτικό κλίμα, με εκατέρωθεν απειλές για διατάραξη της ειρήνης στην περιοχή, ο Τούρκος πρωθυπουργός, κατά την επίσκεψή του στην Washington όπου είχε συνάντηση με τον πρόεδρο Barack Obama¹⁰⁰, επισημοποίησε τη Συμφωνία μεταξύ της χώρας του και της Τ.Δ.Β.Κ. τονίζοντας παράλληλα, για ακόμη μια φορά, πως οι ελληνοκυπριακές ενέργειες «σαμποτάρουν» τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων για ανεύρεση λύσης, σε μια φανερή κίνηση επίρριψης ευθυνών στην ελληνοκυπριακή ηγεσία, με σκοπό να θέσει εκ νέου το ζήτημα στις αμερικανικές αρχές, ώστε να πάρουν θέση που θα ευνοούσε τις τουρκικές επιδιώξεις. Θέλοντας να απαντήσει και στη θέση του State Department, περί μη αρμοδιότητας του να επέμβει στις συμφωνίες

⁹⁸:Εύρεση στις 22 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «Huffington Post», ημερομηνία άρθρου 15/09/11, τίτλος: *Turkey Warns Cyprus Against Offshore Gas Drilling*, του Selcan Hacaoglu, στην ιστοσελίδα http://www.huffingtonpost.com/2011/09/15/turkey-cyprus-offshore-gas-drilling_n_963835.html

⁹⁹:Δηλώσεις του Υπουργού Εθνικής Αμύνης Π. Μπεγλίτη στο κεντρικό Δελτίο Ειδήσεων του τηλεοπτικού σταθμού Mega στις 20 Σεπτεμβρίου 2011

¹⁰⁰:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

των αμερικανικών ιδιωτικών εταιριών, τόνισε πως «θέλουμε να προειδοποιήσουμε και τις διεθνείς εταιρίες πετρελαίου και φυσικού αερίου που συνεργάζονται με τους Ελληνοκύπριους, ότι το τουρκικό υπουργείο Ενέργειας έχει ξεκινήσει μια εργασία με σκοπό να μην γίνουν δεκτές οι εν λόγω εταιρίες στα διάφορα έργα ενέργειας στην Τουρκία και να υπάρξουν κάποιες κυρώσεις»¹⁰¹. Η κίνηση αυτή του Erdoğan είχε ως στόχο να καταστήσει σαφές, πως η μη υποστήριξη των τουρκικών αξιώσεων θα επέφερε και άμεση κρίση στις διεθνείς σχέσεις των υπόλοιπων κρατών με την Τουρκία τόσο σε πολιτικό όσο και σε οικονομικό – εμπορικό επίπεδο. Ο Τούρκος πρωθυπουργός ερωτηθείς από τον Αμερικανό ομόλογό του για το αν η χώρα του ήταν διατεθειμένη να εμπλακεί άμεσα σε ένοπλη διαμάχη, απάντησε αρνητικά. Το θέμα όμως που προκύπτει είναι πως στην Τουρκία υπάρχει ένα ιδιότυπο καθεστώς μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, με τη δεύτερη να δρα ανεξάρτητα από την πρώτη. Έτσι ο φόβος για μια ένοπλη σύγκρουση συνεχίζει να επισκιάζει τις ενέργειες στην Κύπρο, παρά τις δηλώσεις Χριστόφια, πως η Τουρκία δεν θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε μια τέτοιας έκτασης διαμάχη¹⁰². Τις ανησυχίες αυτές, έρχεται να επιβεβαιώσει και το γεγονός ότι το 2010, το Γενικό Επιτελείο των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, είχε απευθύνει σε έγκριτους Τούρκους ακαδημαϊκούς το ερώτημα αν βάσει στοιχείων τα κοιτάσματα στην Ανατολική Μεσόγειο, αξίζουν το ρίσκο ενός πολέμου, με την απάντηση τους να είναι θετική καθ' ότι εκτιμήθηκε πως τα κοιτάσματα της περιοχής είναι ιδιαίτερα πλούσια.

Σε κάθε περίπτωση, οι έρευνες για την ανεύρεση κοιτασμάτων ξεκίνησε κανονικά βάσει του χρονοδιαγράμματος που είχε τεθεί, με την Τουρκία να μην υλοποιεί τις απειλές της περί ένοπλης δράσης. Παράλληλα με τις ελληνοκυπριακές έρευνες, διεξάγονται αντίστοιχες και από την πλευρά των Τουρκοκύπριων σε συνεργασία με τους Τούρκους και τη βοήθεια νορβηγικής ιδιωτικής εταιρίας που δραστηριοποιείται στον τομέα του πετρελαίου. Η κατάσταση όμως παραμένει έκρυθμη με τον ελληνικό, τουρκικό, ισραηλινό και ρωσικό στόλο να κάνουν ασκήσεις στην περιοχή και όλα αυτά εν αναμονή των πρώτων επίσημων ανακοινώσεων για τα αποτελέσματα των ερευνών. Το όλο κλίμα δείχνει να επηρεάζει όμως και τους πολίτες των δυο κοινοτήτων με τις δηλώσεις του πρώην Τουρκοκύπριου ηγέτη Mehmet Ali Talât να είναι χαρακτηριστικές, επικρίνοντας τον νυν πρόεδρο της Τ.Δ.Β.Κ, Derviş Eroğlu, για τις κινήσεις του στο θέμα της ΑΟΖ, λέγοντας πως «εάν ο Eroğlu θέλει λύση, εγώ είμαι αστροναύτης»¹⁰³, καυτηριάζοντας την σύγχυση του ζητήματος της ενέργειας με αυτό της λύσης του Κυπριακού, κατηγορώντας τον ταυτόχρονα πως περισσότερο εξυπηρετεί την τουρκική πολιτική παρά τα συμφέροντα της Βόρειας Κύπρου. Εν αναμονή εξελίξεων ...

¹⁰¹:Εύρεση στις 25 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», ημερομηνία άρθρου 22/09/11, τίτλος: «Ετσι, ε; Τώρα θα δείτε!», του Θ.Τσίτσα, στην ιστοσελίδα <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=311788>

¹⁰²:Εύρεση στις 22 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «SABAH», ημερομηνία άρθρου 20/09/11, τίτλος: *Güney Kıbrıs'ta savaş korkusu*, του Stelyo Berberakis, στην ιστοσελίδα <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/09/20/guney-kibrista-savas-korkusu>

¹⁰³:Εύρεση στις 26 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 24/09/11, τίτλος *Ταλάτ: «Εάν ο Eroğlu θέλει λύση, εγώ είμαι αστροναύτης»*, στην ιστοσελίδα http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_24/09/2011_407834

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Το Κυπριακό σήμερα

Εισαγωγή

Κύπρος. Ένα νησί, δυο κοινότητες, ένα πρόβλημα που παραμένει άλυτο σχεδόν σαράντα χρόνια τώρα. Τελευταία επίσημη και σοβαρή προσέγγιση για λύση, ήταν αυτή του πρώην Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε Kofi Annan το 2004, με το σχέδιο όμως να συναντά την απόρριψη (με ποσοστό 76%) από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων στις 24 Απριλίου του ίδιου χρόνου. Ιστορικά οι δυο κοινότητες ήταν πάντα καχύποπτες η μια απέναντι στην άλλη, για διαφορετικούς λόγους έκαστη. Το γεγονός ότι στα εσωτερικά του νησιού εμπλέκονταν πάντοτε περισσότεροι «ενδιαφερόμενοι» από τους αποκλειστικά δικαιούχους, συνέτεινε στην δημιουργία ενός κλίματος που αποτελούσε τροχοπέδη όλων των προσπαθειών για επίλυση. Αν και κατά το παρελθόν υπήρξαν αρκετές ευκαιρίες για διευθέτηση, η νοοτροπία ,οι πιέσεις που ασκούσαν αλλά και οι πολιτικές επιδιώξεις των εκάστοτε συμβαλλόντων, απέτρεπαν κάθε κίνηση. Σήμερα τα δεδομένα είναι διαφορετικά. Η πολιτική σκηνή και των δυο κοινοτήτων έχει αλλάξει, με τον ιστορικό ηγέτη της Τ.Δ.Β.Κ Rauf Denktaş να έχει αποχωρήσει(2005), και στην διαδοχή του να έχουν ακολουθήσει δυο διαφορετικοί πολιτικοί, έπειτα και απ' τις πρόσφατες εκλογές. Το ίδιο συμβαίνει και στην ελληνοκυπριακή πλευρά μετά το θάνατο του Τάσσου Παπαδόπουλου(2008). Η Κυπριακή Δημοκρατία από το 2007 είναι και επίσημα μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργώντας έτσι διαφορετικές ισορροπίες στη Διεθνή φύση του Ζητήματος. Η εύρεση κοιτασμάτων φυσικού αερίου αποτελεί ένα νέο δεδομένο στην όλη υπόθεση. Εξάλλου η διπλωματία και η γεωπολιτική λειτουργούν δυναμικά στο χρόνο και μεταβάλλουν τη στάση τους ανάλογα με τις καταστάσεις κάθε χρονικής συγκυρίας. Στην περίπτωση μας ισχύει η φράση ότι «*η γεωγραφική ετερογένεια μετατρέπεται σε γεωπολιτική ομοιογένεια*¹⁰⁴». Μια ρήση που αντικατοπτρίζει πλήρως και εξηγεί τις κινήσεις κάθε κοινότητας στο θέμα. Η άρρηκτα συνδεδεμένη σχέση Τουρκίας – Βόρειας Κύπρου και η αντίστοιχη (περισσότερο διακριτική) Ελλάδας – Κυπριακής Δημοκρατίας. Σ' αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε τις σημερινές θέσεις, τις εξελίξεις πάνω στο Ζήτημα και το αίσθημα της κοινής γνώμης του νησιού, μέσα από άρθρα, μελέτες, ειδήσεις και δημοσιεύσεις. Είναι άραγε ικανές, η πολιτική αλλαγή και η πάροδος του χρόνου, να μεταβάλλουν το κλίμα και τις αντιλήψεις του παρελθόντος, συμβάλλοντας αποφασιστικά στο άνοιγμα μιας νέας σελίδας για το μέλλον της Κύπρου;

¹⁰⁴: T. Gearoid, Dalby, Simon and Routledge, Paul (eds), *The Geopolitics Reader*, Routledge London & New York 1998, σελ.17 , στο W. Mallinson , *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο NATO και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ.369

Η μετά Ανάν εποχή

Στις 24 Απριλίου του 2004, το 76% από το σύνολο των Ελληνοκυπρίων που κλίθηκαν στις κάλπες να αποφασίσουν για το μέλλον της Κύπρου και της λύσης του Ζητήματος βάσει του Σχεδίου Ανάν, αποφάσισαν πως η εν λόγω πρόταση δεν ήταν ικανοποιητική και την απέρριψαν. Στην απόφαση αυτή λήφθηκαν υπ' όψιν και οι κίνδυνοι που συνεπαγόταν η απόρριψη του Σχεδίου, εκφράζοντας εμμέσως πλην σαφώς, την πεποίθηση ότι το ενδεχόμενο κόστος του «ΝΑΙ» θα ήταν μεγαλύτερο απ' αυτό του «ΟΧΙ»¹⁰⁵. Για την ελληνοκυπριακή πλευρά τα σημαντικότερα μειονεκτήματα που παρουσίαζε το «Ανάν» ήταν α) η κατάργηση της Κυπριακής Δημοκρατίας και ο περιορισμός της ανεξαρτησίας του κοινού κράτους, το οποίο θα ήταν υποτελές σε ξένες δυνάμεις, β) η καθιέρωση ενός διχοτομικού και μη λειτουργικού συστήματος εσωτερικής διακυβέρνησης, γ) η νομιμοποίηση της παραμονής των εποίκων, γεγονός που θα προκαλούσε δημογραφική αλλοίωση στο χαρακτήρα του νησιού¹⁰⁶. Το τελευταίο ειδικά, αποτελούσε και αποτελεί μεγάλο φόβο των Ελληνοκυπρίων, αφού τόσο ο Davutoğlu όσο και ο Nihat Erim κατά το παρελθόν είχαν αναφερθεί στο γεγονός των πληθυσμών. Πιο συγκεκριμένα ο Erim από το 1956 ακόμα, είχε δηλώσει πως *«η πλειοψηφία των Ρωμιών στην Κύπρο είναι περιστασιακή και μπορεί σε βάθος χρόνου να ανατραπεί»*, ενώ ο σημερινός Υπουργός των Εξωτερικών της Γείτονος είχε δηλώσει πως *«και αν δεν υπήρχαν Τούρκοι στην Κύπρο, η πολιτική της Τουρκίας έναντι αυτής θα ήταν η ίδια, δεδομένου ότι διακυβεύονται τα ηγεμονικά της συμφέροντα στην ευρύτερη γεωστρατηγική περιοχή»*¹⁰⁷, κάνοντας ένα βήμα παραπάνω και μιλώντας για ανάλογη κατάσταση και για τα νησιά του Αιγαίου τα οποία κατέχει η Ελλάδα και στα οποία πλέον δεν διαβιούν ενάριθμοι Τούρκοι.

Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος δεν ήταν το επιθυμητό για την Άγκυρα και τους Τουρκοκύπριους, με αποτέλεσμα να υιοθετηθεί μια διεθνής εκστρατεία πλήρους άρνησης. Από επίσημα χείλη Τούρκων αξιωματούχων επιρρίπτονταν ευθύνες στην ελληνοκυπριακή κοινότητα, ενώ και σε διεθνές επίπεδο, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος είχε προκαλέσει αρνητική εντύπωση, παρουσιάζοντας τους Ελληνοκύπριους ως αρνητές μιας λύσης για ειρήνη. Το άρθρο 301 του τουρκικού Συντάγματος που απαγορεύει σε κάθε Τούρκο πολίτη να αναφερθεί στις τουρκικές ακρότητες της εισβολής στην Κύπρο, τις γενοκτονίες των Αρμενίων κτλ, αποτέλεσε μέσο πίεσης της τουρκικής κυβέρνησης και σε διεθνές επίπεδο, σε μια προσπάθεια να

¹⁰⁵:Εφημερίδα «Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ», τίτλος: *Μετά το Δημοψήφισμα και την Ένταξη στην Ε.Ε*, 16 Μαΐου 2004, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημμάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.99

¹⁰⁶:Εφημερίδα «Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ», τίτλος: *Η Ένταξη, το Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν και η Λύση*, 24 Ιανουαρίου 2003, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημμάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.86

¹⁰⁷:Εφημερίδα «ΤΟ ΠΑΡΟΝ της Κυριακής», 17Οκτωβρίου 2010, τίτλος: *Η Αχιλλείος Πτέρνα των Τούρκων στο Κυπριακό*, του Ν. Σαρρή

απενοχοποιηθεί η στάση της στο Ζήτημα διαχρονικά¹⁰⁸. Η εξέλιξη αυτή αποτέλεσε ευκαιρία για την τουρκική πολιτική ώστε να παρουσιάζεται ως εξιλαστήριο θύμα της υπόθεσης. Δηλώσεις Τούρκων και Τουρκοκύπριων φορέων παρουσίαζαν την τουρκοκυπριακή πλευρά απογοητευμένη αλλά παράλληλα πρόθυμη να επαναδιαπραγματευθεί μια λύση προκειμένου να υπάρξει μια λύση. «Οι Τουρκοκύπριοι δεν πιστεύουν πλέον ότι θα υπάρξει μια λύση, έστω και αν εξακολουθούν να τη θέλουν. Οι Τουρκοκύπριοι είναι πολύ απογοητευμένοι από την Ε.Ε. και τους Ελληνοκυπρίους που ψήφισαν «ΟΧΙ»¹⁰⁹, ήταν οι δηλώσεις του Mehmet Çağlar, βουλευτή του Ρεπουμπλικανικού Τουρκικού Κόμματος. Στο ίδιο μήκος κύματος και οι δηλώσεις του Hüseyin Özgürgan, Υπουργού Εξωτερικών της Τ.Δ.Β.Κ. ο οποίος δήλωσε πως «συνεχίζεται η ειρήνη που έφερε στο νησί ο τουρκικός στρατός το 1974. Αυτό που λείπει είναι μια συμφωνία, για την οποία η Τουρκία και η Βόρεια Κύπρος προσπαθούν, αλλά η ελληνοκυπριακή πλευρά αποκρούει με τα «ΟΧΙ» κάθε σχέδιο επίλυσης του προβλήματος», με τον Mehmet Ali Şahin, Πρόεδρο της τουρκικής Εθνοσυνέλευσης να προσθέτει πως η πλευρά που δεν επιθυμεί επίλυση του Κυπριακού είναι η ελληνοκυπριακή, καθώς η Τουρκία και η Τ.Δ.Β.Κ καταβάλλουν προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση. Οι προθέσεις της Τουρκίας για μεταστροφή του κλίματος υπέρ της έγιναν περισσότερο κατανοητές έπειτα και από τις προκλητικές δηλώσεις του Egemen Bağış, που είπε πως «ο κόσμος έχει αντιληφθεί την πραγματικότητα αυτή, πως το Κυπριακό είναι εθνική υπόθεση της Τουρκίας... είμαι χαρούμενος που η χώρα κατόρθωσε να μεταβάλλει τις απόψεις της Διεθνούς Κοινότητας χωρίς η Άγκυρα να αποσύρει ούτε έναν στρατιώτη ή να παραχωρήσει σπιθαμή εδάφους»¹¹⁰.

Και ενώ η Τουρκία και η τουρκοκυπριακή κοινότητα προσπαθούσαν να κατασκευάσουν μια εικόνα διαφορετική από την υφιστάμενη προς όφελός τους, η Κυπριακή Δημοκρατία, φαίνεται να επιτύχανε έναν κρυφό στόχο που είχε θέσει. Την ένταξη της χώρας στους κόλπους της ευρωπαϊκής κοινότητας πριν την οριστική λύση του Κυπριακού. Και αυτό γιατί υπήρχε η πεποίθηση πως ως κράτος – μέλος της Ένωσης, τα δεδομένα και τα πλαίσια μέσα στα οποία θα διεξάγονταν οι συνομιλίες θα διαφοροποιούνταν προς όφελος της ελληνοκυπριακής πλευράς¹¹¹. Υπό αυτές τις συνθήκες η πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων δεν θεώρησε πως χάθηκε κάποια ευκαιρία για επίλυση. Αντιθέτως η προοπτική ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε θα δημιουργούσε καλύτερες προϋποθέσεις, ενώ και η πάγια θέση ότι ο χρόνος λειτουργεί σε βάρος της υπόθεσης, έδειχνε να μην πείθει πλέον. Το ενδεχόμενο αυτό θα εξυπη -

¹⁰⁸: *Αιματηρή Αλήθεια-Bloody Truth*, Εκδόσεις Κίνηση για την Ελευθερία & Δικαιοσύνη στην Κύπρο, Λευκωσία Μάρτιος 2009, σελ. 16-17

¹⁰⁹: Εύρεση στις 12 Σεπτεμβρίου 2011, ημερομηνία άρθρου 06/02/11, τίτλος: *Λευκωσία: η σημασία της παλλαϊκής απεργίας των Τουρκοκυπρίων*, του Νίκου Τριμικλινιώτη, στην ιστοσελίδα <http://enthemata.wordpress.com/2011/02/06/trimikliniotis/>

¹¹⁰: Εύρεση στις 18 Αυγούστου 2011, ημερομηνία άρθρου 16/02/11, τίτλος: *Ο Μπαγίς μιλά για αδιάλλακτους Ε/κ*, στην ιστοσελίδα www.sigmalive.com/simerini/politics/238987

¹¹¹: Εφημερίδα «Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ», τίτλος: *Μετά την Κοπεγχάγη*, 21 Δεκεμβρίου 2002, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.83

ρετούσε διπλά την Λευκωσία, καθώς θα υπήρχε μοχλός πίεσης και προς την Τουρκία που επιθυμούσε επίσης την ένταξη της στην Ένωση. Βάσει των αρχών της Ε.Ε θα έπρεπε να αναγνωρίσει ως νόμιμο κράτος την Κυπριακή Δημοκρατία, παραιτούμενη ουσιαστικά από τις χρόνιες θέσεις της στο Ζήτημα. Το γεγονός ότι κορυφαίοι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι, αναφερόμενοι στην Τ.Δ.Β.Κ, μιλούσαν για υπό κατοχή ευρωπαϊκό έδαφος¹¹², ενίσχυε τις φιλοδοξίες και τις βλέψεις των Ελληνοκυπρίων, που έβλεπαν ότι οι κινήσεις των Βρυξελλών μετά την ένταξη της Κύπρου θα ήταν σαφώς πιο συντονισμένες και ουσιαστικές. Παράλληλα υπήρχε και το όραμα της «σύζευξης» των δυο κοινοτήτων υπό την αιγίδα ενός ενιαίου και αδιαίρετου κράτους, με πιθανή εφαρμογή του «βελγικού μοντέλου», το οποίο κατά το παρελθόν είχε αντιμετωπιστεί θετικά από Ελλάδα και Κύπρο, αλλά έχαιρε και της επιφυλακτικής αποδοχής από τον Τούρκο πρωθυπουργό Erdoğan¹¹³(τουλάχιστον στην αρχή της θητείας του).

Η προοπτική ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε πριν την λύση του Κυπριακού προκάλεσε τριγμούς στην Τουρκία με τον İsmail Cem¹¹⁴ να κάνει λόγο για αντιδράσεις της χώρας του «χωρίς όρια», στην περίπτωση που το σενάριο αυτό επαληθευόταν. Οι απειλές συνεχίστηκαν και από τη στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας, με τον τότε αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων, να προειδοποιεί την Ε.Ε, πως ενδεχόμενη ένταξη της Κύπρου χωρίς να ληφθούν υπ' όψιν οι ανάγκες της Άγκυρας, θα προκαλούσε μια περίοδο παρατεταμένης κρίσης στην Ανατολική Μεσόγειο, με όλες τις ενεχόμενες πλευρές, συμπεριλαμβανομένης και της Ε.Ε¹¹⁵. Θέλοντας να ασκήσει πιέσεις προς κάθε κατεύθυνση, δήλωσε ακόμα πως η Τουρκία θα επεδίωκε στενότερες σχέσεις συνεργασίας με το Ιράν και τη Ρωσία, παρά με τις Βρυξέλλες, χτυπώντας παράλληλα το καμπανάκι και στις Η.Π.Α, μέσω της συμμαχίας με το ΝΑΤΟ¹¹⁶. Τόσο οι Αμερικανοί όσο και οι Ευρωπαίοι, είναι σαφές πως θα προτιμούσαν λύση του Κυπριακού, πριν την ένταξη ώστε να μειωθούν και τα προβλήματα που θα καλούνταν να διευθετήσουν. Ωστόσο τα διαμορφούμενα συμφέροντα και των δυο, υπερίσχυαν της επιδίωξής τους αυτής¹¹⁷. Από την μια η Ε.Ε

¹¹²:Εφημερίδα «Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ», τίτλος: *Μετά τη Χάγη*, 17 Μαρτίου 2003, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ. 91-93

¹¹³:Εφημερίδα «Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», τίτλος: *Το Κυπριακό Πρόβλημα και το Βελγικό μοντέλο*, 10 Νοεμβρίου 2002, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.78

¹¹⁴:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹¹⁵:Εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», έκδοση στην αγγλική γλώσσα, 29 Αυγούστου 2002, στο W. Mallinson, *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ.308

¹¹⁶:Brewin, Christopher, “Endgame” *The World Today*, τόμος 58, τεύχος 5, Chatam House, Λονδίνο, Μάιος 2002, σελ.23 στο W. Mallinson, *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005,σελ.307

¹¹⁷:Εφημερίδα «Ο ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ», τίτλος: *Η αναμενόμενη ένταξη και οι Τουρκικές αντιδράσεις*, 9 Ιουλίου 2001, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.249-252

στόχευε στην εξ' ανατολής διεύρυνσή της, σε μια περιοχή που πάντοτε θεωρούνταν βαρύνουσας στρατηγικής σημασίας, με την αποδοχή στους κόλπους της ενός κράτους που εξυπηρετούσε τα συμφέροντά της και συμβάδιζε με τα γενικά κριτήρια που έθεταν οι Βρυξέλλες. Από την άλλη οι Η.Π.Α, φοβούμενες μια συνεργασία Τουρκίας – Ιράν – Ρωσίας, προτιμούσαν την εισχώρηση της Κύπρου στην Ένωση, που θα εξασφάλιζε μια σταθερότερη δομή και ακολούθως θα διασφάλιζε τα συμφέροντά της στην περιοχή. Αυτός είναι και ο λόγος που η Ουάσιγκτον διαδραμάτισε πρωταρχικό ρόλο στη συμφωνία της 6^{ης} Μαρτίου του 1995, με την οποία η Κύπρος εξασφάλιζε ημερομηνία έναρξης ενταξιακών συνομιλιών¹¹⁸. Τα παραπάνω όμως γεγονότα, δεν σημαίνουν πως ξαφνικά η Κύπρος είχε αποκτήσει δυο ένθερμους υποστηρικτές που θα την στήριζαν σε κάθε της βήμα και προσπάθεια. Αν και αποτελεί γεγονός η στήριξη της Λευκωσίας στην συνέχεια των ενταξιακών διαπραγματεύσεών της με την Ε.Ε. παρά την μη λύση και απόρριψη του Σχεδίου, τόσο η Ουάσιγκτον όσο και οι Βρυξέλλες, θέλησαν να «τιμωρήσουν» την Κύπρο για την επιλογή της αυτή. Μέσω πιέσεων που άσκησε η Αμερική στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μεθοδεύτηκε μια κίνηση που ως σκοπό θα είχε να «επαναφέρει» την Λευκωσία στην πραγματικότητα και να την κάνει να αντιληφθεί πως δεν θα είχε τη συνεχή και αμέριστη βοήθεια άνευ όρων και ορίων. Με πρωτοστάτες τους Pat Cox (τότε Προέδρου του Ευρωκοινοβουλίου), Günter Verheugen (Επίτροπου αρμόδιου για τη Διεύρυνση) και Javier Solana (επικεφαλής της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής), έγινε μια προσπάθεια προκειμένου να ενεργοποιηθεί το άρθρο 7 της Συνθήκης της Νίκαιας, με βάση την ακραία εκδοχή του οποίου η Ε.Ε μπορεί να στερήσει το δικαίωμα ψήφου από ένα κράτος μέλος στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η εκδοχή αυτή όμως γρήγορα απορρίφθηκε, αφού θα έπρεπε να συγκεντρωθεί η πλειοψηφία των 2/3 του Ευρωκοινοβουλίου, πράγμα που δεν ήταν και τόσο εύκολο αφού η Ελλάδα ήταν σαφές πως θα μπλόκαρε την επίκληση του άρθρου, ενώ και άλλες χώρες όπως η Ολλανδία και η Αυστρία, που δεν ήθελαν την Τουρκία στην Ένωση και τις συνέφερε η αποτυχία του Σχεδίου Ανάν, ήταν εξαιρετικά αμφίβολες ως προς τη θέση που θα ακολουθούσαν. Προκειμένου να αποφευχθεί μια αποτυχία που παράλληλα μπορεί να είχε συνέπειες στις σχέσεις των κρατών μελών εντός της Ε.Ε, ενώ ταυτόχρονα θα έδειχνε φανερά την δυσφορία ορισμένων για την απόφαση των Ελληνοκυπρίων (γεγονός που δεν συνάδει με τις γενικότερες αρχές της Ένωσης περί ελευθερίας και ανεξάρτητης βούλησης), προτάθηκε από τους Αμερικανούς αξιωματούχους μια άλλη λύση που θα διασφάλιζε τόσο μια προειδοποιητική βολή προς την Λευκωσία, όσο και μια κίνηση καλής θέλησης απέναντι στην Αγκυρα. Έτσι ο Αμερικανός διπλωμάτης Robert Deutsch διαβεβαίωσε τον βοηθό υφυπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας, Baki İlkin, πως «η αληθινή ανταμοιβή για την Τουρκία θα είναι να λάβει ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων»¹¹⁹. Με αυτά τα γεγονότα και δεδομένα να ακολουθούν την επόμενη μέρα του «ΟΧΙ» των Ελληνοκυπρίων, η Λευκωσία έδειχνε

¹¹⁸:Ομοίως με 117.

¹¹⁹:Εύρεση στις 26 Ιουλίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», ημερομηνία άρθρου 23/06/11, τίτλος: *Οι Η.Π.Α ήθελαν να τιμωρήσουν την Κύπρο για την απόρριψη του Σχεδίου Ανάν*, της Α.Πελώνη στην ιστοσελίδα <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4636936>

να κερδίζει αφενός το στόχο για ένταξη πριν τη λύση, ώστε να επιτευχθούν ευνοϊκότεροι όροι, και να βρεθεί υπό την ομπρέλα προστασίας ενός ισχυρού συνασπισμού κρατών που θα διασφάλιζαν τα συμφέροντα της, αλλά από την άλλη οι διπλωματικές εξελίξεις που λάμβαναν χώρα εν αγνοία της, την προειδοποιούσαν για την μελλοντική της στάση, δίνοντας τη δυνατότητα διαπραγματεύσεων στην Τουρκία με την Ε.Ε, σε ένα πλαίσιο πιο χαλαρό απ' ότι γενικά ίσχυε για τα υπόλοιπα κράτη, αφήνοντας μια παγωμένη-βάσει εξελίξεων-θέση, στην Κυπριακή Δημοκρατία.

Το Κυπριακό ως προσέγγιση τρίτων· διεθνείς σχέσεις

Αναμφίβολα το Κυπριακό Ζήτημα, δεν αποτελεί αποκλειστική υπόθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας και της τουρκικής μειονότητας του βορρά, που έπειτα από την εισβολή του 1974, έχει σχηματίσει μια κρατική οντότητα αναγνωρισμένη μόνο από την Τουρκία. Το νησί που βρίσκεται στο άκρο της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου, και αποτελεί το φυσικό ευρωπαϊκό σύνορο με την Ασία, λόγω θέσης αποτέλεσε και συνεχίζει να αποτελεί έδαφος εξαιρετικά κρίσιμο για τη στρατηγική πολλών κρατών. Εξαιτίας της εθνικής σύνθεσης του πληθυσμού της, η Κύπρος, θα θεωρούσε κανείς πως αποτελεί μήλον της έριδος και αιτία διαμάχης για τις Ελλάδα και Τουρκία. Η ιστορία όμως του νησιού εμπλέκει ως άμεσα ενδιαφερόμενους την Βρετανία, (ως πρώην αποικιοκρατική Αρχή που ακόμα και σήμερα διατηρεί εδάφη), την Αμερική, τη Ρωσία και εσχάτως την Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την ένταξη της χώρας στους κόλπους της. Κάθε μια εξ' αυτών (ακόμα και η Ελλάδα που θεωρητικά συμπνέει με τις ελληνοκυπριακές θέσεις), αλλάζει πολιτική αντιμετώπισης και προσέγγισης του θέματος ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες. Αυτό που διαχρονικά μένει ίδιο είναι η ελπίδα και η λαχτάρα των κατοίκων του νησιού να δοθεί λύση ώστε να τεθούν τα θεμέλια ενός ελεύθερου και χωρίς περιορισμούς ενιαίου κράτους.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, μια χώρα με σημαντικό ρόλο στην υπόθεση του Κυπριακού, είναι η Βρετανία. Το πλέγμα των σχέσεων Βρετανίας-Κύπρου αποτελεί σημαντικό θέμα με δύσκολο παρελθόν, ομιχλώδες παρόν και απρόβλεπτο μέλλον. Ιστορικά η Βρετανία έχει τις δικές της ευθύνες για το τι συνέβη στην Κύπρο. Το Ζήτημα της Κύπρου είχε αρχίσει ως θέμα αυτοδιάθεσης ενώ σήμερα το πλαίσιο λύσης καθορίζεται με αυτό που αποκαλείται διζωνική δικοινοτική ομοσπονδία, πλαίσιο για το οποίο, παρά την κινητοποίηση της Βρετανίας, δεν υπάρχει συμφωνία¹²⁰. Ανέκαθεν η Βρετανία είχε μια σταθερή πολιτική απέναντι στο Κυπριακό. Το αντιμετωπίζει ως ένα πρόβλημα επανοικοδόμησης ενός συνεταιρισμού

¹²⁰:Εύρεση στις 7 Νοεμβρίου 2011, από τον ιστότοπο του «Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων», στην ιστοσελίδα http://www.ccea.univ.ac.cy/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=101&Itemid=50

μεταξύ των δύο κοινοτήτων, με τρόπο ώστε η κάθε κοινότητα να έχει πολιτική και θεσμική αυτονομία και με τρόπο ώστε το καθεστώς Συμμαχίας και Εγγυήσεων ανάμεσα σε αυτήν, την Τουρκία και την Ελλάδα να ανανεωθεί και να διαιωνιστεί. Στην ουσία η Βρετανία επιδιώκει να δημιουργήσει ένα σύστημα σχέσεων στο νησί, στο οποίο θα διαδραματίζει τον ρόλο του «ουδέτερου εξισορροπηστή». Στο επίκεντρο της βρετανικής στρατηγικής βρίσκονται οι στρατιωτικές βάσεις που διατηρεί στο νησί, οι οποίες έχουν αποκτήσει μια ιδιαίτερη σημασία κατά τη μεταψυχροπολεμική περίοδο¹²¹. Με τα δεδομένα αυτά να κυριαρχούν, η συντριπτική πλειονοψηφία των Ελληνοκυπρίων, θεωρεί πως η στάση της Βρετανίας διαχρονικά έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν είναι θετική. Η ψυχρότητα που διακρίνει τις βρετανο-κυπριακές σχέσεις πηγάζουν και από το γεγονός ότι η Βρετανία πρωτοστάτησε στην προσπάθεια απενοχοποίησης της Τουρκίας και διάνοιξης του δρόμου της ευρωπαϊκής της πορείας. Αυτό εκλήφθηκε από τη Λευκωσία ως έλλειψη σεβασμού του Λονδίνου απέναντι σε μια χώρα εταίρο της στην Ένωση¹²². Η έντονη αμφισβήτηση και δυσφορία απέναντι στη βρετανική πολιτική, μετατράπηκε σε κρίση μεταξύ των σχέσεων των δυο χωρών τον Οκτώβριο του 2007, όταν και η κυβέρνηση Brown υπέγραψε σύμφωνο στρατηγικού συνεταιρισμού με την Τουρκία. Αν και το σύμφωνο υπογράφηκε με σκοπό την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και την απόκρουση των επιθέσεων των Κούρδων, στα παρελκόμενα της συνάντησης των δυο πρωθυπουργών, έγινε αναφορά τόσο στην πολιτική οντότητα «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» όσο και στη δέσμευση των Βρετανών ώστε να τερματιστεί η απομόνωση των κατοίκων (Τουρκοκύπριων) του βόρειου τμήματος του νησιού. Οι δηλώσεις αυτές συνάντησαν την έντονη αντίδραση του Δημήτρη Χριστόφια¹²³, ο οποίος «απέρριψε» τις διατάξεις του πρωτοκόλλου και τόνισε πως «η Τουρκία εκμεταλλεύεται την κρίση με τους Κούρδους, ώστε να επιβάλλει και στον κυπριακό χώρο τους όρους και τη θέληση της». Η Κύπρια Υπουργός Εξωτερικών Ερατώ Μαρκουλλή κάλεσε τον Βρετανό Υπάτο Αρμοστή στη Λευκωσία Peter Millett, προκειμένου να διαμαρτυρηθεί για τις κινήσεις της κυβέρνησης της χώρας του, ενώ απεστέλλει και διάβημα προς το Υπουργείο Εξωτερικών της Βρετανίας. Τη συμπαράστασή της προς τις κυπριακές θέσεις τόνισε και η τότε Ελληνίδα Υπουργός Εξωτερικών Ντόρα Μπακογιάννη, αναφέροντας, σε έναν σαφώς πιο ήπιο κ ουδέτερο τόνο, ότι σε ένα τόσο σημαντικό ζήτημα δεν χωρούν αβλεψίες, παρανοήσεις και παραλείψεις από το Βρετανικό Υπουργείο Εξωτερικών¹²⁴. Είναι σημαντικό όμως να σημειωθεί ότι οι σχέσεις των δυο χωρών, όσο ψυχρές και αν είναι, δεν παύουν να

¹²¹:Εύρεση στις 7 Νοεμβρίου 2011, από το ηλεκτρονικό περιοδικό «ΑΠΟΨΗ», ημερομηνία τεύχους Ιούνιος 2008, τίτλος: *Η Βρετανική Πολιτική στο Κυπριακό: Η λογική των βολικών προσώπων*, του Γ.Κέντα στην ιστοσελίδα <http://www.apopsi.com.cy/2008/06/257/>

¹²²:Εφημερίδα «Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», τίτλος: *Επανατοποθετώντας τις σχέσεις Βρετανίας-Κύπρου*, 29 Ιανουαρίου 2006, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.183-184

¹²³:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹²⁴:Εφημερίδα «Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία Πέμπτη 25 Οκτωβρίου 2007, τίτλος: *Βρετανική Μαχαιριά*, του Μ.Μανουσόπουλου, σελ.4

αποτελούν ένα πολυσύνθετο πλέγμα στρατηγικής, οικονομίας και πολιτικής. Η Βρετανία συνεχίζει να διατηρεί στρατιωτικές βάσεις στην Κύπρο, οι οποίες πέραν της στρατιωτικής χρήσης για τους ίδιους, αποτελούν και εν δυνάμει βάσεις των Αμερικανών, αφού Η.Π.Α και Βρετανία είναι σύμμαχοι στο ΝΑΤΟ. Επομένως τα δεδομένα περιπλέκονται περισσότερο ακόμα και αν η Κύπρος δεν είναι μέλος του παραπάνω Συνασπισμού. Η ύπαρξη «διπλού» στρατηγικού συμφέροντος στο νησί, λειτουργεί ως μεγαλύτερος μοχλός πίεσης στις εξελίξεις. Οι ιστορικές σχέσεις μεταξύ Λονδίνου και Λευκωσίας έχουν δημιουργήσει και μια σειρά από οικονομικούς και εμπορικούς δεσμούς. Πολλοί Κύπριοι διαμένουν στην Βρετανία και πολλοί Βρετανοί διαβιούν στην Κύπρο. Επιχειρηματίες και από τις δυο πλευρές έχουν αναπτύξει δραστηριότητα στα δυο μέρη, απ' την οποία επωφελούνται και τα δυο κράτη. Τέλος η «συνύπαρξη» των δυο στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάνει επιτακτική την ανάγκη για αλληλοκατανόηση και συνεργασία, ακόμα και αν χρειάζονται εκατέρωθεν υποχωρήσεις και παραχωρήσεις. Σε κάθε περίπτωση, δεδομένου ότι οι σχέσεις των δυο κρατών είναι «τραυματισμένες», χρειάζεται μεγάλη προσοχή και προσπάθεια, ώστε να μην ανανεώνονται οι προστριβές αλλά και να εκλείπουν φαινόμενα αποικιοκρατικής συμπεριφοράς.

Η Μόσχα, απ' τα πρώτα κιόλας βήματα της Κύπρου το 1960 ως ανεξάρτητο κράτος, έδειχνε τη συμμαχική της διάθεση απέναντι στη Λευκωσία, τόσο για στρατηγικούς λόγους όσο και πολιτικούς, αφού η πολιτική σκηνή της χώρας ήταν προσκείμενη στη ρωσική ιδεολογία. Τα τελευταία χρόνια, με την ανασύνταξη της Ρωσικής Ομοσπονδίας, έπειτα από την περιπέτεια της διάλυσης το 1991 και της πολιτικής αστάθειας και αβεβαιότητας που τερματίστηκε το 2000 με την εκλογή του Vladimir Putin¹²⁵, η διάθεση για στρατηγική προσέγγιση και συνεργασία επανήλθε στο προσκήνιο. Η αναθέρμανση των σχέσεων μεταξύ των δυο χωρών ξεκίνησε μετά την άνοδο στην εξουσία του Τάσσου Παπαδόπουλου¹²⁶, το 2003. Η Κύπρος σύναψε συμφωνίες εξοπλιστικού και αμυντικού χαρακτήρα με τη Ρωσία, προχωρώντας σε στρατιωτικές αγορές. Η στάση της Μόσχας απέναντι στο Κυπριακό ήταν πάντοτε σταθερή και στήριζε τα ελληνοκυπριακά συμφέροντα, κάτι που σε κάθε ευκαιρία τονιζόταν από τους Ρώσους αξιωματούχους. Με το ξέσπασμα της πρώτης «κρίσης» το 2009, μεταξύ Τουρκίας και Κύπρου για το θέμα της Κυπριακής προεδρίας στην Ε.Ε αλλά και την έναρξη διαδικασιών ενεργειακής εκμετάλλευσης στον ευρύτερο κυπριακό χώρο, ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας Sergei Lavron, είχε τονίσει ότι «Δεν πρόκειται και δεν επρόκειτο ποτέ να γίνει αναγνώριση από την πλευρά μας (Ρωσία) της Βόρειας Κύπρου»¹²⁷, προσθέτοντας ότι κάθε τέτοιου είδους συζήτηση ήταν άτοπη και αντιπαραγωγική. Σημαντικό είναι να επισημανθεί ότι κάθε δήλωση

¹²⁵:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹²⁶:Οπ.π.

¹²⁷:Εύρεση στις 25 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 2/12/09, τίτλος: *Η Μόσχα δεν θα αναγνωρίσει ποτέ «Βόρεια Κύπρο»*, του Α.Πατσούκα, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=10510&show=Y>

Ρώσου, ακολουθούσε και η αναφορά στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε, κάνοντας μια έμμεση αναφορά τόσο στην νομική ισχύ των θέσεων που υποστήριζε το Κρεμλίνο, όσο και στην σημαντικότητα των δηλώσεων της χώρας, ως μόνιμου και ισχυρού συντελεστή του οργανισμού. Στο ίδιο κλίμα διατυπώθηκαν και οι δηλώσεις του εκπροσώπου του ρωσικού Υπουργείου Εξωτερικών, τον Ιούλιο του 2011, έπειτα από την προκλητική δήλωση του Τούρκου πρωθυπουργού Erdoğan ότι «δεν υπάρχει κράτος με το όνομα Κύπρος». Ο Alexander Lukasevic τόνισε ότι τα ψηφίσματα του ΟΗΕ υποδεικνύουν σε όλα τα μέλη της διεθνούς κοινότητας «να μην αναγνωρίζουν κανένα κυπριακό κράτος, πλην της Κυπριακής Δημοκρατίας, να σέβονται την κυριαρχία, την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της και να μην διευκολύνουν και παρέχουν κατ' ουδένα τρόπο βοήθεια στο αποσχιστικό μόρφωμα στο βορά της νήσου της Κύπρου». Εν συνεχεία αναφέρθηκε εκ νέου στα ψηφίσματα του Ο.Η.Ε, λέγοντας πως «Η Ρωσική Ομοσπονδία τάσσεται υπέρ της αυστηρής, από όλα χωρίς εξαίρεση, τα κράτη, τήρησης των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας για οποιοδήποτε πρόβλημα παγκόσμιου ή περιφερειακού μεγέθους, συμπεριλαμβανομένου του Κυπριακού»¹²⁸. Τέλος, θέλοντας να καταστήσει σαφές πως η στάση της Μόσχας δεν αποτελούσε κάποιο είδος φιλολογικού ενδιαφέροντος και θεωρητικής συμπαράστασης προς την Λευκωσία, υπογράμμισε ότι «οι ρωσικές Ένοπλες Δυνάμεις, δεν θα μείνουν αδιάφορες αν κινδυνεύσει η ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας», κάτι που επισφραγίστηκε με την συμφωνία για πλεύση του ρωσικού στόλου στα ανοιχτά της Ανατολικής Μεσογείου για τη διεξαγωγή στρατιωτικών ασκήσεων και ανοικτά της Κύπρου. Η τοποθέτηση αυτή των Ρώσων εκλίφθηκε από διπλωματικούς κύκλους, ως σοβαρή υποψηφιότητα για παροχή συνεργασίας και υπηρεσιών στην κυπριακή κυβέρνηση, προκειμένου να υπάρξουν οικονομικές συμφωνίες που θα αφορούσαν τον ενεργειακό τομέα αλλά και περεταίρω σύσφιξη των ήδη καλών σχέσεων με το νησί. Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε, ίσως ανησύχησε το Κρεμλίνο, που είδε μια χώρα σημαντικής στρατηγικής σημασίας και με καλές διπλωματικές σχέσεις απέναντι στη ρωσική κυβέρνηση, να εισάγεται στον κύκλο επιρροής του αντίπαλου «δύτικου», οικονομικού και πολιτικού δέους. Από την άλλη το γεγονός ότι η Κύπρος δεν αποτελεί μέλος της στρατηγικής συμμαχίας του ΝΑΤΟ, επομένως δεν δέχεται άμεσα αμερικανική επιρροή, ενίσχυσε την επιθυμία των Ρώσων να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση, κάνοντας αισθητή την παρουσία τους στην περιοχή, που αναμένεται να αποτελέσει ενεργειακό και εμπορικό σταυροδρόμι. Το γεγονός ότι η Τουρκία ήταν πάντοτε συνεργάτιδα δύναμη των Η.Π.Α, και διατηρεί στρατιωτικές βάσεις του ΝΑΤΟ στα εδάφη της (στις παρυφές της Ρωσίας), πιθανόν να αποτέλεσε έναν ακόμη λόγο για τη σκληρή στάση της απέναντι στην Άγκυρα και στην ανάδειξη ως σημαντικότερης υπόθεσης, της στήριξης των Ελληνοκυπρίων. Υποστηρίζεται ακόμα, πως οι κινήσεις αυτές αποτελούν και ένα μέσο «νομιμοποίησης» των ενεργειών της Ρωσίας το 2009, να αναγνωρίσει τις Οσετία και Αμπχαζία, σε αντίδραση της διαμάχης που είχε με την Γεωργία. Σε κάθε περίπτωση, η Κύπρος, στον αγώνα της για λύση και στην ανάγκη της για προστασία από τις τουρκικές απειλές, δείχνει να έχει βρει έναν αξιόπιστο και ισχυρό σύμμαχο, που καλύπτει τις θέσεις της και τις κινήσεις της. Τα δεδομένα όμως μπορούν να μπερδευτούν εξαιτίας του «ασυμβίβαστου» των υποχρεώσεων με την Ε.Ε, και τον άτυπο κανόνα προτίμησης των ευρωπαϊκών «υπηρεσιών», και αυτών που θα προκύψουν από την επικείμενη συνεργασία με την Μόσχα.

¹²⁸:Εύρεση στις 5 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 22/07/11, τίτλος: *Μόσχα: Αναγνωρίζουμε μόνο ένα κράτος στην Κύπρο*, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=412254>

Αθήνα και Λευκωσία είχαν κατά καιρούς διαφορετικές προσεγγίσεις πάνω στο Κυπριακό και στα θέματα αντιμετώπισης και πολιτικής με την Άγκυρα. Αυτό μπορεί να το διαπιστώσει κανείς κάνοντας μια ιστορική αναδρομή τόσο πριν την εισβολή του 74, με τις διαφωνίες Καραμανλή – Μακάριου στις συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου, όσο και μετά την διχοτόμηση του νησιού με την πολιτική που ακολουθούσε η εκάστοτε κυβέρνηση. Ενώ για τους Ελληνοκύπριους το Κυπριακό είναι κατ' ουσίαν ένα υπαρξιακό πρόβλημα, για την ελληνική εξωτερική πολιτική είναι ένα από τα πολλά και σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα σε επίπεδο διεθνών σχέσεων. Γεγονός όμως παραμένει πως τα δυο κράτη είχαν και έχουν «αδελφικούς» δεσμούς να τα ενώνουν. Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει πραγματοποιήσει αλλαγή πλεύσης στον τρόπο που προσεγγίζει την Άγκυρα, στηρίζοντας σταθερά, αλλά με την αρμόζουσα επιφυλακτικότητα την ενταξιακή της πορεία στην Ευρώπη, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκει και την ευρύτερη συνεργασία των δυο κρατών, ελπίζοντας πως ο εξευρωπαϊσμός της Τουρκίας, θα οδηγήσει σε μια διαφοροποίηση των θέσεων και των πρακτικών της σε σχέση με τις γειτονικές χώρες¹²⁹. Και ενώ το κλίμα σε επίπεδο πολιτικών δηλώσεων φαίνεται ιδανικό, η πραγματικότητα και οι πράξεις μαρτυρούν άλλα. Σύμφωνα με δηλώσεις του Τούρκου πρωθυπουργού, σε σχετική επιστολή που είχε στείλει στον Έλληνα ομόλογό του Γεώργιο Παπανδρέου τον Οκτώβριο του 2010, ανέφερε ότι «οι δυο χώρες είναι αποφασισμένες για συνεργασία και ανάπτυξη των σχέσεων τους σε μια νέα δημιουργική βάση» ενώ είχε ευχηθεί η συνεργασία αυτή να γίνει αφορμή για νέα εποχή στις ελληνοτουρκικές σχέσεις με την ανάληψη κοινών πρωτοβουλιών¹³⁰. Η Τουρκία όμως συνέχισε να δημιουργεί πονοκεφάλους στην Αθήνα με τις συνεχείς και προκλητικές παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου αλλά και των υδάτων, ενώ παράλληλα έθεσε βέτο στις φήμες για εκμετάλλευση πιθανών κοιτασμάτων αερίου και υδρογονανθράκων στο Αιγαίο, επαναφέροντας τη συζήτηση για την οριοθέτηση της ΑΟΖ και των γκρίζων ζωνών. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί σε αυτό το σημείο, ότι τα προβλήματα έχουν ως ρίζα το βαθύ κεμαλικό κράτος και τον τουρκικό στρατό που δρα ανεξάρτητα από την βούληση της Άγκυρας. Κάτι τέτοιο όμως δεν θα μπορούσε να αποτελεί δικαιολογία για μια υποψήφια προς ένταξη χώρα, όταν οι κοινοτικές οδηγίες είναι σαφείς. Σε αυτά τα πλαίσια η Ελλάδα, θέλοντας να γυρίσει σελίδα στις σχέσεις με την Γείτονα, επιχείρησε και μια «αποσύνδεση» του Κυπριακού Ζητήματος από το κεφάλαιο των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Η πολιτική αυτή αν και δεν χαίρει εκτίμησης από την Λευκωσία, είναι σεβαστή. Φόβοι των Ελληνοκυπρίων όμως εκφράζονται στην πιθανότητα «απεμπλοκής» του Κυπριακού και από τις ευρωτουρκικές σχέσεις¹³¹. Κάτι τέτοιο θα ήταν επιζήμιο για την κυπριακή

¹²⁹:Εφημερίδα «Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», τίτλος: *Αθήνα και Λευκωσία δεν θα συμφωνούν πάντα*, 18 Ιουνίου 2006, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.185-186

¹³⁰:Εύρεση στις 12 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 11/02/10, τίτλος: *"Μονομερή και απαράδεκτη" η έκθεση λέει ο Τούρκος πρωθυπουργός*, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kath&modid=1&artid=14366&show=Y>

¹³¹:Όπως 129

εξωτερική πολιτική. Αυτός είναι και ο λόγος που στην Λευκωσία προσπαθεί να επικρατήσει η αντίληψη πως η Κύπρος είναι και δρα ως ανεξάρτητο κράτος, ενώ δημιουργεί συμμαχίες στους κόλπους της Ένωσης, σε πρώτη φάση, αλλά και στη Διεθνή Κοινότητα σε δεύτερη, ανάλογα με τις εξελίξεις. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «η Κυπριακή Δημοκρατία έχει πλέον ενηλικιωθεί και είναι υγιές να προσπαθεί να αναπτύσσει τις δικές της συμμαχίες στην Ε.Ε», επισημαίνοντας παράλληλα και την ευγνωμοσύνη απέναντι στην ελληνική πλευρά για τις προσπάθειες στήριξης διαχρονικά απέναντι στην Κύπρο, αλλά και τον αγώνα της Αθήνας στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της χώρας¹³². Η μοναδική «απαίτηση», όπως αυτή θα μπορούσε να οριστεί, από την πλευρά της Λευκωσίας είναι να γίνει σαφές μέχρι ποιο σημείο προτίθεται και μπορεί η Αθήνα να στηρίζει τις ελληνοκυπριακές προσπάθειες στον αγώνα τους για λύση¹³³, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ανάγκες και δυσκολίες της Ελλάδας. Τα πράγματα σήμερα, με την χώρα να βρίσκεται στη δίνη της οικονομικής κρίσης, και τις θέσεις της εξωτερικής της πολιτικής, τόσο εντός της Ένωσης όσο και σε διεθνές επίπεδο, δείχνουν μια ευρύτερη αποδυνάμωση στην αποφασιστικότητα και τις πρωτοβουλίες της Αθήνας. Ο κλονισμός από τα συνεχώς εμφανιζόμενα εσωτερικά προβλήματα, αλλά και η άμεση εξάρτησή της από τους χρηματοδότες - δανειστές της, την αναγκάζουν όσο ποτέ να ακολουθεί μια ηπιότερη και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές των Βρυξελλών γραμμή, η οποία εξυπηρετεί οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα της Ευρωζώνης σε πρώτη ανάγνωση και της Ένωσης γενικότερα.

Η Τουρκία αποτελεί την τρίτη εγγυήτρια δύναμη στο νησί, μετά τις Βρετανία και Ελλάδα. Είναι αναπόφευκτη η συμμετοχή της στο Ζήτημα και μάλιστα σε βαθμό τέτοιο που κατά το παρελθόν έχει επικριθεί. Από το 1974 και έπειτα, ακολουθούσε την πολιτική της διχοτόμησης, ώστε να δημιουργηθεί ένα ανεξάρτητο, αλλά υπό τον πλήρη έλεγχό της, κρατίδιο στον κυπριακό βορρά. Με την πάροδο όμως των χρόνων και τις αλλαγές στα πολιτικά στερεώματα παγκοσμίως (και της Τουρκίας), η ιδέα αυτή άρχισε να εγκαταλείπεται. Πλέον η Τουρκία θέλει όσο ποτέ την δημιουργία ενός ενιαίου κράτους, διζωνικού χαρακτήρα, με αυξημένο τον ρόλο όμως της τουρκικής μειονότητας του βορρά. Η αναθεώρηση της στρατηγικής της έχει να κάνει με την αλλαγή πλευσης και αντιμετώπισης της Κύπρου και της Ελλάδας από την Άγκυρα, που ως μέλη της Ε.Ε, έχουν σχετικά μεγαλύτερη δύναμη συγκριτικά με το παρελθόν. Έτσι μια ενδεχόμενη πλήρης «απορρόφηση» του νότιου τμήματος από την Ελλάδα και αντίστοιχα μια «απορρόφηση» του βορρά από την Τουρκία, θα είχε ως αποτέλεσμα την «είσοδο» της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο και το μαλακό υπογάστριο της Τουρκίας, με συνέπεια την απόκτηση δικαιώματος τόσο στα δρώμενα

¹³²: Όπως 129

¹³³: Εφημερίδα «Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», τίτλος: *Ελλάδα και Κύπρος: Η νέα προσέγγιση*, 25 Ιουνίου 2006, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημμάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.187-188

της περιοχής, όσο και στο στρατηγικό έλεγχο ενός κρίσιμου περάσματος για την Ασία και την Αφρική¹³⁴. Το σχέδιο Ανάν φάνταζε ιδανικό για την τουρκική και τουρκοκυπριακή ηγεσία, αλλά η απόρριψή του από τους Ελληνοκύπριους έφερε απογοήτευση στις τάξεις της άλλης πλευράς. Έκτοτε η τουρκική εξωτερική πολιτική, που στα μάτια της Διεθνούς Κοινότητας, ήταν αυτή που είχε ασπαστεί τις διεθνείς και επίπονες προσπάθειες για λύση¹³⁵, προσπαθεί να πιέσει προς αυτή την κατεύθυνση, παρουσιάζοντας και υπενθυμίζοντας σε κάθε ευκαιρία την αδιαλλαξία της ελληνοκυπριακής διοίκησης. Επανειλημμένα ο Τούρκος πρωθυπουργός Erdoğan, έχει δηλώσει πως η λύση του Κυπριακού αποτελεί φλέγον ζήτημα για την Τουρκία και έχει προτρέψει ώστε οι διαδικασίες συνεννόησης να συντελεστούν σε πενταμερή επιτροπή, με την παρουσία των εγγυητριών δυνάμεων συν αυτές των Η.Π.Α και Ε.Ε. Παράλληλα, δεν ξεχνά να αναφερθεί και στις προσπάθειες που καταβάλει η Τουρκία και η τουρκοκυπριακή διοίκηση ώστε να υπάρξει λύση, ρίχνοντας το γάντι στους Ελληνοκύπριους και την Ελλάδα. «Εμείς θα παράσχουμε κάθε βοήθεια στον Eroğlu¹³⁶ στις συνομιλίες για τη λύση του Κυπριακού. Αν επιτευχθεί λύση έχει καλώς. Αν όχι; Δεν έγινε ...»¹³⁷, έχει δηλώσει με νόημα. «Στην περίπτωση που η ελληνοκυπριακή πλευρά εκπληρώσει την αναγκαιότητα συμφωνίας που εκφράζεται στη δήλωση των δυο ηγετών, τότε δεν θα είναι δύσκολο να φτάσουμε σε αυτό το στόχο» εννοώντας τη λύση. Θέλοντας να αυξήσει την πίεση και προς την Ελλάδα όμως, που διαχρονικά κρατάει μια αρκετά μετριοπαθή στάση, υπογραμμίζει ότι «το σημαντικό είναι όλες οι εγγυήτριες δυνάμεις μαζί να ενθαρρύνουν τη νότια Κύπρο. Εμείς ενθαρρύνουμε τη βόρεια», με τον υπαινιγμό να είναι σαφής. Γνωρίζοντας όμως, πως μια λύση που θα προέρχεται αποκλειστικά από τη συμφωνία μεταξύ Τουρκοκύπριων και Ελληνοκύπριων, με τη συμβολή Ελλάδας, Τουρκίας και Βρετανίας, δεν θα έχει ιδιαίτερες πιθανότητες επιτυχίας, το ενδιαφέρον προσέγγισης της τουρκικής πολιτικής έχει στραφεί στη συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι τόσο ο Υπουργός Εξωτερικών Ahmet Davutoğlu, όσο και ο Υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Egemen Bağış, έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα «ανάμειξης» της ευρωπαϊκής πολιτικής στο Κυπριακό Ζήτημα. Έχοντας αντιληφθεί το νόημα της Ένωσης, που βασίζεται κυρίως στην οικονομική πολιτική και συνδιαλλαγή, και διατηρώντας τα τελευταία χρόνια μια συνεχώς αναπτυσσόμενη, σταθερή και με προοπτικές οικονομία, η Τουρκία αποτελεί επενδυτικό πόλο. Έχοντας την ως μοχλό

¹³⁴:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Τντρινγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές*(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010), Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.534

¹³⁵:Εφημερίδα «Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», τίτλος: *Η Τουρκία δεν αρκείται στην καθαρή διχοτόμηση* , 25 Ιουλίου 2010, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.293

¹³⁶:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹³⁷:Εύρεση στις 2 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 23/07/11, τίτλος: *Ερντογάν: «Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει κανένα σχέδιο για τη λύση του Κυπριακού»*,

στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kate&modid=1&artid=52238>

πίεσης στις διαπραγματεύσεις, ευελπιστεί σε λύση του προβλήματος, με παράλληλη προοπτική ένταξης στην Ένωση. Με τις Γαλλία και Γερμανία να υποστηρίζουν την παραχώρηση στην Τουρκία μιας «ειδικής σχέσης»¹³⁸ και όχι πλήρους ένταξης, για τη σύναψη εμπορικών σχέσεων και οικονομικών συμφωνιών, δίδεται η ευκαιρία στην Άγκυρα, να θέσει επί τάπητος το Κυπριακό Ζήτημα συναρτήσει της Ε.Ε και να επιτύχει την μερική αναγνώριση της Τ.Δ.Β.Κ, με το άνοιγμα εμπορικών συμφωνιών μεταξύ αυτής και των ευρωπαϊκών κρατών που το επιθυμούν. Προς αυτή την κατεύθυνση ερμηνεύεται και η δήλωση Βαγίς, που εξέφρασε τη δυσφορία του για την μη εφαρμογή της απόφασης για άρση του εμπάργκο εναντίον των Τουρκοκυπρίων από την Ε.Ε, όπως είχε συμφωνηθεί. «*Το απευθείας εμπόριο με την Ε.Ε, όπως στην περίπτωση της Ταϊβάν, δεν σημαίνει αναγνώριση και ούτε θα σημάνει αναγνώριση της νότιας Κύπρου το άνοιγμα των λιμανιών της Τουρκίας*». Την συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη λύση του Κυπριακού, ως καθοριστικό παράγοντα, υποστηρίζει και ο Davutoğlu. Σε συνέντευξη που παραχώρησε, δήλωσε πως «*η λύση θα πρέπει να είναι κομμάτι των δρώμενων της Ε.Ε. Αν δεν υπάρχει η συμμετοχή της Ε.Ε η λύση δεν θα είναι βιώσιμη*», ενώ έσπευσε να τονίσει πως όλες αυτές οι διεργασίες θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από αυστηρό χρονοδιάγραμμα, «*δεν μπορούν να υπάρξουν επ' άπειρον συνομιλίες*»¹³⁹, υπενθυμίζοντας την κρισιμότητα του θέματος για την Άγκυρα. Βέβαια όλα τα παραπάνω αποτελούν τη στρατηγική προσέγγιση που επιχειρεί η Τουρκία. Από την σκοπιά της Ε.Ε, τα «σήματα» που αποστέλλει η τουρκική κυβέρνηση εκλαμβάνονται εντελώς διαφορετικά. Έτσι κατά την εκτίμηση του Marc Pierini, αντιπροσώπου της Ε.Ε στην Άγκυρα, για την Τουρκία το ζήτημα στο Κυπριακό δεν είναι η τελική λύση, αλλά το θέμα της επίλυσης του πρωτοκόλλου, που όπως εκτιμά, μπορεί να γίνει με μια φόρμουλα που θα προκύψει είτε από τις κινήσεις που θα γίνουν από τις δυο πλευρές, είτε μονομερώς. Το θέμα του πρωτοκόλλου συνδέεται από την τουρκική πλευρά με την άρση της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων και με τον τερματισμό του αδιεξόδου που βρίσκεται σήμερα η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας. Καταλήγοντας υπογραμμίζει πως μια ενδεχόμενη άρση της απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων, σχετίζεται με την ταϊβανοποίηση¹⁴⁰ και με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται. Στον αντίποδα η Τουρκία δια στόματος του γνωστού Τούρκου δημοσιογράφου Mehmet Ali Birand, αφήνει να εννοηθεί πως «*η Τουρκία δεν θα δεχθεί λύση χειρότερη από το σχέδιο Ανάν, εκτός και αν η Ε.Ε δώσει χρονοδιάγραμμα για πλήρη ένταξη*»¹⁴¹. Επομένως γίνεται εύκολα αντιληπτό, πως το Κυπριακό αποτελεί «μέσο» διαπραγμάτευσης για την Τουρκία, σε ότι έχει να κάνει με την ενταξιακή της πορεία και το ρόλο της στη διεθνή σκηνή.

Ο γενικός κανόνας που λέει ότι οι εξελίξεις δεν έχουν πάντοτε τα αποτελέσματα που περιμένουμε βάσει υπολογισμών και πλάνων μοιάζει να επιβεβαιώνεται και στην περίπτωση αυτή. Τι και αν η κυβέρνηση της Άγκυρας και το

¹³⁸:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Τντρινγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.537-538

¹³⁹:Εύρεση στις 11 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 13/01/10, τίτλος: *Άνοιξε τα χαρτιά του για το Κυπριακό ο Αχμέτ Νταβούτογλου*, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=12710&show=Y>

¹⁴⁰:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹⁴¹:Εύρεση στις 18 Αυγούστου 2011, από τον ιστότοπο του Γενικού Επιτελείου Στρατού, πηγή από την εφημερίδα «ΤΟ ΠΑΡΟΝ» ημερομηνία άρθρου 19/06/11, τίτλος: *Τελική λύση γιοκ...Ταϊβανοποίηση είναι η πολιτική του Ερντογάν*,σελ.8, στην ιστοσελίδα http://www.army.gr/default.php?pname=Article&art_id=72044&cat_id=55

κράτος του κυπριακού βορρά είχαν πάντοτε καλές σχέσεις συνεργασίας, λειτουργώντας αλληλένδετα; Χωρίς υπερβολή θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι Τουρκία και Τ.Δ.Β.Κ ήταν το ίδιο «κράτος» αφού τόσο πολιτικά, όσο και στρατιωτικά και οικονομικά συμπορεύονταν. Από τη δεκαετία του '60 και αργότερα του '70 ως σήμερα η τουρκοκυπριακή κοινότητα τελεί υπό την οικονομική και στρατιωτική εξάρτηση της Τουρκίας. Αυτός είναι και ο λόγος που οι Τουρκοκύπριοι στις 28 Ιανουαρίου 2011, αντέδρασαν για την κακή οικονομική κατάσταση τους, αποδοκιμάζοντας έντονα κατά την επίσκεψή του στα «κατεχόμενα» τον Τούρκο πρωθυπουργό¹⁴². Η κίνηση αυτή εξόργισε τον Erdoğan, ο οποίος δήλωσε ότι «η Τουρκία δεν μπορεί να ανεχθεί τέτοια προσβολή εναντίον της» και συνέχισε λέγοντας «δεν μπορούμε να ανεχθούμε μια τέτοια αντίληψη. Ποιοι είναι αυτοί που διαδηλώνουν; Διαθέτουμε τις εικόνες τους και πρέπει να παραπεμφθούν στη δικαιοσύνη. Δεν πρέπει να επιτρέπεται τέτοια προσβολή εναντίον της Τουρκίας. Μας λένε ότι γνωρίζουν ποιοι είναι (Τουρκοκύπριοι πολίτες και όχι Τούρκοι). Τότε πράττετε τα δέοντα. Δεν μπορούμε να ανεχθούμε τέτοια στάση εναντίον της Τουρκίας η οποία έχει δώσει για την Τ.Δ.Β.Κ το αίμα της, την ψυχή της, τα πάντα πριν από το 1974»¹⁴³. Είναι φανερό πως η απάντηση του Τούρκου πρωθυπουργού έστειλε ένα ιδιαίτερα σκληρό μήνυμα προς τους Τουρκοκύπριους, για πρώτη φορά στα χρονικά. Η στάση αυτή μπορεί να ερμηνευτεί δισδιάστατα. Η μια εκδοχή είναι αυτή που λέει ότι οι δηλώσεις αυτές, είχαν ως στόχο να «συνετίσουν» τους Τουρκοκύπριους, που ήδη από το 2000 είχαν αρχίσει να εκφράζουν απόψεις «απόσχισης» από την μητέρα Τουρκία. Γνωστή είναι η δήλωση του διευθυντή της τουρκοκυπριακής εφημερίδας *Anıvara*, Şener Levent, ότι «ως Τουρκοκύπριος λέω πως είμαι πρώτα Κύπριος και ύστερα Τούρκος» και «Αυτή η χώρα είναι δική μας»¹⁴⁴. Για την Άγκυρα τέτοιες απόψεις ήταν καταδικαστέες, αφού οι Τουρκοκύπριοι ήταν ανέκαθεν πολιτικό και στρατιωτικό πiónι της. Μετά την εκλογή Talât¹⁴⁵, ο οποίος έδειχνε να χαράσσει έναν πολιτικό δρόμο διαφορετικό από αυτόν του Denktaş, η τουρκική κυβέρνηση έδειχνε θορυβημένη, αφού γνώριζε πως ο διάδοχος ηγέτης της Τ.Δ.Β.Κ δεν ήταν υποχείριο της. Βέβαια τα πράγματα άλλαξαν, τουλάχιστον ως προς την ηγεσία, μετά την εκλογή Erol¹⁴⁶. Έτσι η Τουρκία ίσως επιχειρεί μια στροφή των στενών σχέσεων της με τη διοίκηση του βό -

¹⁴²:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Τντρινγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.531-532

¹⁴³:Εύρεση στις 1 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 07/02/11, τίτλος: *Τουρκοκύπριοι κατά Ερντογάν*, του Α.Αθανασόπουλου, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=382964>

¹⁴⁴:Σ. Αναγνωστοπούλου, *Τουρκικός Εκσυγχρονισμός : Ισλάμ και Τουρκοκύπριοι στη δαιδαλώδη διαδρομή του Κεμαλισμού*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2004, σελ.250

¹⁴⁵:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹⁴⁶:Ομοίως με 142

ρειου τμήματος, προκειμένου να δείξει πως η συνεργασία και αλληλεγγύη μεταξύ των δυο κρατών έγκειται στα πλαίσια της διακρατικής στήριξης, όπως αυτή που έχει η Λευκωσία με την Αθήνα. Προς αυτή την κατεύθυνση ερμηνεύονται και οι δηλώσεις Βαğış τον Οκτώβριο του 2010, στο πλαίσιο της Μεικτής Διακοινοβουλευτικής Επιτροπής Τουρκίας – Ε.Ε, όταν ρωτήθηκε για τις ευθύνες της Τουρκίας στην βόρεια κατεχόμενη Κύπρο. «Υπάρχει κράτος στο βορρά και θα πρέπει εν ολίγοις να ερωτηθούν οι αξιωματούχοι του»¹⁴⁷ ήταν η απάντηση του Τούρκου Υπουργού, δείχνοντας πως η Άγκυρα δεν έχει άμεση σχέση με την Τ.Δ.Β.Κ και αποποιούμενος παράλληλα τις τουρκικές ευθύνες από την εισβολή του 74. Όποια και αν είναι η εξήγηση για την διαφαινόμενη στροφή της Τουρκίας στο θέμα των σχέσεων της με την Τ.Δ.Β.Κ (εκφοβισμός των Τουρκοκυπρίων ή ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας), γεγονός παραμένει η έστω και προσωρινή διατάραξη των άρρηκτα συνδεδεμένων σχέσεων και δεσμών με το μόρφωμα του βορρά.

Τέλος σημαντικό παράγοντα για την εξέλιξη του Κυπριακού σε σχέση με την Τουρκία αποτελούν οι πρόσφατες εξελίξεις και αποκαλύψεις στην Γείτονα του σκανδάλου Ergenekon¹⁴⁸. Όπως αποδεικνύεται, η παραστρατιωτική οργάνωση Ergenekon, είχε άμεση σύνδεση και δράση στην Κύπρο και τις πολιτικές εξελίξεις στο νησί διαχρονικά. Λεπτομέρειες και σαφή στοιχεία δεν έχουν δει το φως της δημοσιότητας, καθώς αποτελεί την σημαντικότερη ίσως αποκάλυψη των εσωτερικών της χώρας, με τον στρατό και τα Σώματα Ασφαλείας, για πρώτη φορά στα χρονικά να βρίσκονται ενώπιον της τουρκικής δικαιοσύνης. Χαρακτηριστικές είναι οι δηλώσεις του πρώην αρχηγού της τουρκικής Πολεμικής Αεροπορίας, πτέραρχου İbrahim Fırtına, ο οποίος απαντώντας στην ερώτηση των εισαγγελέων για το αν υπήρξαν το 2004 προσπάθειες από τον τουρκικό στρατό για την ενίσχυση του Denktaş και τη δυσφήμιση του Σχεδίου Ανάν στην τουρκοκυπριακή κοινότητα, είπε ότι «τα Ζητήματα που αφορούν το Κυπριακό αποτελούν κρατικά μυστικά. Οι ισχυρισμοί των εισαγγελέων ενδέχεται να πυροδοτήσουν συζητήσεις σε διεθνές επίπεδο. Επίσης μπορεί να επισκιάσουν την ενότητα της χώρας και τα σχέδια λύσης στο Κυπριακό»¹⁴⁹. Περισσότερο φως στην υπόθεση ήρθαν να ρίξουν οι ισχυρισμοί του πρώην Τουρκοκύπριου ηγέτη Mehmet Ali Talât, ότι η οργάνωση, δρούσε κατά το παρελθόν τόσο στην Τ.Δ.Β.Κ όσο και στην Τουρκία. Πιο συγκεκριμένα, είπε ότι η σημερινή τουρκοκυπριακή κυβέρνηση υποστήριζε την Ergenekon, και ότι αυτός είναι ο λόγος που η εν εξέλιξη έρευνα για τη δράση της οργάνωσης στην Κύπρο δεν έχει κάνει καμία πρόοδο. «Η Κύπρος ήταν μία βάση για τις δραστηριότητές τους. Η ραχοκοκαλιά της οργάνωσης έχει σπάσει, αλλά οι υποστηρικτές τους βρίσκονται τώρα και στην προεδρία και στην πρωθυπουργία», εννοώντας το πολιτικό σχήμα του Derviş Eroğlu

¹⁴⁷:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Τντρινγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Εγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το 2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.541

¹⁴⁸:βλέπε *Ιστορικό Παράρτημα*.

¹⁴⁹:Εύρεση στις 22 Ιουλίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 05/01/10, τίτλος: «Κρατικό μυστικό» για την Τουρκία το Κυπριακό, του Ν. Στέλγια, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=12246&show=Y>

που κέρδισε τις πρόσφατες εκλογές στην Τ.Δ.Β.Κ. Τόνισε, επίσης, ότι μπορεί να έχουν κλαπεί κρυπτογραφημένα γράμματα, γραμμένα από τον απόστρατο Γενικό Διοικητή της Χωροφυλακής στρατηγό Şener Eruygur -βασικό ύποπτο στη δίκη - προς τον πρώην πρόεδρο Rauf Denktaş. Θέλοντας να τονίσει την ορθότητα των δηλώσεών του, συνέχισε λέγοντας πως «έχουμε εμπειρίες από την *Ergenekon* και είμαστε προσωπικά μάρτυρες των δράσεών της στην Κύπρο. Πολλοί από τους κατηγορούμενους στην Τουρκία διέμεναν στην Κύπρο. Οπότε, αν αυτοί οι άνθρωποι εκτελούσαν δράσεις στην Τουρκία, δε θα έκαναν τίποτα στην Κύπρο, το πιο βολικό μέρος;» , ενώ κατέληξε με την διαπίστωση ότι «λένε ότι οι ύποπτοι της υπόθεσης *Ergenekon* είναι πατριώτες. Αρνούνται να δουν ότι η *Ergenekon* είναι μια συμμορία. Αυτό είναι επειδή βλέπουν τη δημοκρατία σαν ένα είδος καμουφλάζ για τις δικές τους πράξεις. Αν το καμουφλάζ καλύπτει τις πράξεις σου, έχει καλώς. Αλλά όταν κομμάτια του καμουφλάζ ανοίγουν για να αποκαλύψουν κάποιες από τις δικές σου πράξεις, τότε αντιδρούν. Έτσι βλέπουν τη δημοκρατία. Θα κάνουν τα πάντα για να ανατρέψουν μια κυβέρνηση που δε θέλουν να βλέπουν [στην εξουσία]. Επειδή βλέπουν τους εαυτούς τους ως τους ιδιοκτήτες και τους φύλακες του κράτους»¹⁵⁰. Τα τελευταία αυτά λόγια είχαν ως σκοπό να κάνουν σαφή την κατάσταση που επικρατεί στην Τουρκία μεταξύ του κοσμικού κράτους και της στρατιωτικής διοίκησης, που δρα αυτοβούλως. Με το σκάνδαλο να βρίσκεται σε εξέλιξη, δηλώσεις όπως αυτές του Talât να έρχονται στην δημοσιότητα, αλλά και με την ιστορική γνώση για την εσωτερική κατάσταση στην Τουρκία, το βέβαιο είναι ότι σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, το Κυπριακό έχει «επηρεαστεί» από την στάση της εγγυήτριας Τουρκίας, και των πολιτικών, διπλωματικών και στρατιωτικών παιχνιδιών που παίζονται διαχρονικά σε αυτή.

Ο Ο.Η.Ε είναι το μοναδικό σημείο αναφοράς, μέσω του οποίου γίνονται οι συνεννοήσεις και συζητήσεις μεταξύ των δυο πλευρών. Τελευταία φορά που έδωσε κάποια επίσημη και ολοκληρωμένη πρόταση προς έγκριση ήταν το 2004 με το σχέδιο Ανάν. Έκτοτε δεν έχει υπάρξει κάποιο συγκεκριμένο πλάνο επίλυσης που να φέρει την «σφραγίδα» του οργανισμού, ενώ περιορίζεται σε ρόλο υποστηρικτή και επόπτη στις διακοινοτικές επαφές Χριστόφια – Eroğlu. Οι νέες επαφές μετά την αποτυχημένη απόπειρα το 2004, ξεκίνησαν το 2008, μεταξύ των Χριστόφια και του πρώην Τουρκοκύπριου ηγέτη Talât, με το κλίμα των συζητήσεων μεταξύ των δυο ανδρών να φαντάζει ευνοϊκότερο από ποτέ. Άλλωστε έπειτα από την απόρριψη του Ανάν, επικρατούσε ιδιαίτερη απογοήτευση ενώ για πρώτη φορά «απενοχοποιήθηκε» η τουρκική πλευρά για τα αδιέξοδα που προέκυπταν¹⁵¹. Μια «θετική εξέλιξη» για τον Ο.Η.Ε. ήταν και η αποχώρηση από την προεδρία του Τάσσου Παπαδόπουλου, τον οποίο θεωρούσαν ως ανασταλτικό παράγοντα στις προσπάθειες για λύση¹⁵². Όμως οι

¹⁵⁰:Εύρεση στις 12 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ZAMAN», ημερομηνία άρθρου 20/11/10, τίτλος: *Ergenekon was highly active in Cyprus, says Talat*, του Tanju Özkaya, στην ιστοσελίδα <http://www.todayszaman.com/news-227442-ergenekon-was-highly-active-in-cyprus-says-talat.html>

¹⁵¹:Εφημερίδα «ΣΗΜΕΡΙΝΗ», τίτλος: *Η Τουρκία δεν αρκείται στην καθαρή διχοτόμηση*, 25 Ιουλίου 2010, στο Α. Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011, σελ.292

¹⁵²:Εύρεση στις 13 Σεπτεμβρίου 2011, από τον ιστότοπο του International Crisis Group, ημερομηνία άρθρου 30/06/08, τίτλος: *Political Deadlock No Excuse for Cyprus Peace Delay*, του Hugh Pope, στην ιστοσελίδα <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/turkey-cyprus/cyprus/pope-political-deadlock-no-excuse-for-cyprus-peace-delay.aspx>

«ιδανικές» συνθήκες που είχαν παρουσιαστεί, σύμφωνα με τις επιδιώξεις των Ηνωμένων Εθνών, ήρθαν να ανατραπούν, μετά την απρόσμενη νίκη στις εκλογές της Τ.Δ.Β.Κ τον Απρίλιο του 2010, του βετεράνου εθνικιστή Derviş Eroğlu. Το γεγονός αυτό προκάλεσε ανησυχία στους κύκλους του οργανισμού και οι φόβοι επιβεβαιώθηκαν δια στόματος υψηλόβαθμου στελέχους του, που παρουσίασε την υφιστάμενη κατάσταση. «Είναι δυστυχώς γεγονός ότι με την ανάδειξη του Eroğlu στην ηγεσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας, οι συνομιλίες έχουν επιβραδυνθεί» είπε, για να προσθέσει ότι «το χάσμα αυτό δεν υπήρχε όταν συνομιλητής της τουρκοκυπριακής πλευράς ήταν ο Talât»¹⁵³. Είναι αλήθεια πως οι ανησυχίες των Ηνωμένων Εθνών ήταν βάσιμες, αφού προεκλογικά ο Τουρκοκύπριος ηγέτης είχε δηλώσει ότι πρόθεσή του είναι να επανεξετάσει κάθε σημείο των διαπραγματεύσεων, ενώ είχε δηλώσει ανοιχτά πως αντιτίθεται στις θέσεις του πρώην προέδρου Talât. Είχε επισημάνει επίσης πως χρόνια νέων διαπραγματεύσεων απαιτούνται για τη λύση, ενώ δεν είχε αποκλείσει το ενδεχόμενο στο τέλος να αναγνωριστεί μια ανεξάρτητη βόρεια Κύπρος¹⁵⁴ (κάτι που αντανάκλα και τις πραγματικές προθέσεις και ιδεολογία του). Όλα τα παραπάνω είχαν δημιουργήσει ένα κλίμα προκειμένου να προϋδεάσουν τις μελλοντικές συζητήσεις και διαπραγματεύσεις με την ελληνοκυπριακή κοινότητα και τα Ηνωμένα Έθνη. Στο ίδιο μήκος κύματος αλλά με περισσότερη διπλωματία, ο ειδικός σύμβουλος του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού, Alexander Downer, αναφορικά με την εκλογή Eroğlu, δήλωσε ότι «οι συνθήκες τώρα είναι ελαφρώς διαφορετικές. Ίσως ο Eroğlu να είναι πιο σκληρός, αλλά μέχρι στιγμής δεν έχουμε εικόνα για το πώς θα προσεγγίσει τα διάφορα θέματα». Παράλληλα όμως θέλησε να στείλει ένα μήνυμα προς την τουρκοκυπριακή διοίκηση, λέγοντας πως «ελπίζουμε σε λύση μέχρι το τέλος του έτους (2011). Είναι σημαντικό ότι ο κόσμος δεν πιστεύει πως αυτή η διαδικασία μπορεί να συνεχιστεί για πάντα». Η πρώτη επαφές μεταξύ των δυο ηγετών, δεν χαρακτηρίστηκαν από θετικά σχόλια με την απογοήτευση να είναι φανερή από τον Ο.Η.Ε. «Είναι προφανές ότι συζητώντας κεφάλαιο με κεφάλαιο, οι διαφωνίες, αν δεν κορυφώνονται, παραμένουν αναλλοίωτες» ήταν το σχόλιο αξιωματούχου του Οργανισμού. Η νέα κατάσταση που δημιουργήθηκε, έκανε τον Ο.Η.Ε να αλλάξει τακτική στις μέχρι τότε κινήσεις του και να ωθήσει τις δυο πλευρές στην λογική του δούναι και λαβείν. Έτσι προωθήθηκε μια στρατηγική αμοιβαίων παραχωρήσεων. Αφού δεν είναι δυνατόν να βρεθούν οι απαραίτητες συγκλίσεις για να επέλθει συμφωνία σε ένα κεφάλαιο, τότε μπορούν να δώσουν και να πάρουν κάτι από άλλα κεφάλαια τα οποία θεωρούν σημαντικά¹⁵⁵. «Από τη στιγμή που όλοι λένε ότι η λύση θα είναι αποτέλεσμα συμβιβασμού και μάλιστα επώδυνου, δεν υπάρχει άλλη επιλογή από

¹⁵³:Εύρεση στις 4 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 27/06/10, τίτλος: *Το πάρε δώσε ως αντίδοτο στο τέλμα*, του Ν.Προκοπμένου, στην ιστοσελίδα <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=22250&show=Y>

¹⁵⁴:Εύρεση στις 13 Σεπτεμβρίου 2011, από τον ιστότοπο του International Crisis Group, ημερομηνία άρθρου 23/04/10, τίτλος: *Keeping the Cyprus Talks on Track*, του Hugh Pope, στην ιστοσελίδα <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/turkey-cyprus/cyprus/keeping-the-cyprus-talks-on-track.aspx>

¹⁵⁵:Όπως 153

τη μετάβαση των συνομιλιών στο επίπεδο των αμοιβαίων υποχωρήσεων, ώστε να γεφυρωθούν οι τεράστιες διαφορές που υπάρχουν σήμερα ένα δούμε τη διαπραγμάτευση κεφάλαιο κεφάλαιο» ήταν τα λόγια της ίδιας πηγής. Η διαφανόμενη «απόγνωση» του Ο.Η.Ε, για το τέλμα στο οποίο είχαν περιέλθει οι συζητήσεις, μετά την εκλογή του νέου Τουρκοκύπριου προέδρου, είχαν ως αποτέλεσμα την επίδοση αυστηρών μηνυμάτων και παροτρύνσεων προς τις δυο πλευρές για επίσπευση των διαδικασιών ώστε να υπάρξει συμβιβασμός και στο προσεχές μέλλον, λύση. «*Λύση του Κυπριακού πριν την ανάληψη της Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Κυπριακή Δημοκρατία, το δεύτερο εξάμηνο του 2012*»¹⁵⁶ ήταν τα λόγια του βοηθού Γενικού Γραμματέα και υπεύθυνου Πολιτικών Υποθέσεων, Lin Pascoe, σε μια φανερή κίνηση ώστε να ασκηθούν πιέσεις και να επιτευχθεί ένα αποτέλεσμα που θα είχε διττή σημασία. Αφενός θα υπήρχε επιτέλους σύγκλιση και κατάληξη, ώστε να εισέλθει το Κυπριακό στην τελική ευθεία, και αφετέρου θα προλαμβάνονταν μια μελλοντική (βάσει δηλώσεων) κρίση, μεταξύ της Τουρκίας και της Ε.Ε. εξαιτίας της ανάληψης της προεδρίας από μια χώρα (την Κύπρο), η οποία διαθέτει εσωτερικά προβλήματα και ασαφή σύνορα (λόγω της ύπαρξης της Τ.Δ.Β.Κ στα βόρεια) και αποτελεί μαζί με την Ελλάδα (σε ηπιότερη μορφή αντιδράσεων), τροχοπέδη στην ευρωπαϊκή πορεία της Άγκυρας. Υπό αυτές τις συνθήκες, οι δυο ηγέτες συναντήθηκαν στην Νέα Υόρκη τον τρέχοντα Νοέμβριο (2011), παρόντος του γενικού Γραμματέα Ban Ki-moon, όμως και αυτή η διάσκεψη δεν είχε κάποια εξέλιξη ή αποτέλεσμα. Οι θέσεις Χριστόφια και Ερογλου παρέμειναν αμετακίνητες και οι περισσότερες συγκλίσεις που καταγράφηκαν, χρονολογούνται από την εποχή των διαπραγματεύσεων με τον Talât, με κάποιες διαφοροποιήσεις ωστόσο, αφού δεν έγιναν όλες οι προτάσεις αποδεκτές από τον τωρινό Τουρκοκύπριο πρόεδρο. Έπειτα και από αυτή την αποτυχημένη συνάντηση, ο Κορεάτης Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού, φανερά ενοχλημένος, επέδωσε αυστηρό χρονοδιάγραμμα διεργασιών και σημείων για την νέα συνάντηση των τριών ανδρών τους πρώτους μήνες του επόμενου έτους (2012), αναγκάζοντάς τους να φέρουν σε πέρας, ότι δεν κατάφεραν τα τρία τελευταία χρόνια (από το 2008). Να βρουν μια κοινή φόρμα συνεννόησης ώστε να λύσουν το Κυπριακό. Πιο συγκεκριμένα μετά το πέρας των τριήμερων συναντήσεων στο Long Island, δήλωσε ότι «*συμφώνησαν(Χριστόφιας- Eroğlu) ότι περαιτέρω προσπάθειες είναι αναγκαίες το επόμενο δίμηνο, για να προχωρήσουν στο τελικό στάδιο των διαπραγματεύσεων. Κάλεσα τους δύο ηγέτες να συναντηθούν ξανά μαζί μου, με παρόμοια μορφή, τον Ιανουάριο του επόμενου χρόνου. Μέχρι τότε αναμένω ότι οι εσωτερικές πτυχές του κυπριακού προβλήματος θα έχουν επιλυθεί, έτσι ώστε να μπορέσουμε να προχωρήσουμε σε πολυμερή διάσκεψη στο αμέσως επόμενο διάστημα*»¹⁵⁷. Η εξέλιξη αυτή σε πρώτη ανάγνωση έδωσε χαρά και ικανοποίηση στον Τουρκοκύπριο πρόεδρο, ο οποίος δήλωσε αισιόδοξος για το αποτέλεσμα της συνάντησης αφού όπως υπογράμμισε, τα γεγονότα αυτά σηματοδοτούν την αρχή του τέλους για τη λύση¹⁵⁸ και επιφυλακτικότητα για τον Ελληνοκύπριο ηγέτη που τόνισε ότι «*είναι δύσκολο να γεφυρωθεί το χάσμα*»¹⁵⁹. Τις απόψεις Χριστόφια, φαίνεται να συμερίζονται οι Ελλη-

¹⁵⁶:Εύρεση στις 7 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 02/07/11, τίτλος: *Επαφές στον ΟΗΕ απεσταλμένων του προέδρου Χριστόφια για το περιουσιακό*, στην ιστοσελίδα http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_02/07/2011_396802

¹⁵⁷:εφημερίδα «ΣΗΜΕΡΙΝΗ», ημερομηνία άρθρου 02/11/11, τίτλος: *Και τώρα λύστε το Κυπριακό σε δυο μήνες*, της Μ.Λοϊζου, σελ. 3

¹⁵⁸:Οπ.π., τίτλος: *Ολοταχώς για πολυμερή διάσκεψη*, της Ν.Χαϊλή, σελ. 5

¹⁵⁹:Οπ.π., τίτλος: *Δεν έγινε το μεγάλο βήμα στη Νέα Υόρκη*, του Δ.Φιλιππίδη, σελ. 4

νοκύπριοι καθώς και τα κόμματα της αντιπολίτευσης, που βλέπουν με δυσπιστία και επιφύλαξη τις εξελίξεις αυτές, αφού πιστεύουν ότι η επίσπευση των διαπραγματευτικών διαδικασιών στο Κυπριακό θα έχει αρνητικά αποτελέσματα για την ελληνοκυπριακή πλευρά, σε μια σημαντική καμπή της σύγχρονης ιστορίας της, με την ανάληψη της Προεδρίας της Ε.Ε να είναι προ των πυλών. Ίσως η καθυστέρηση για εξεύρεση λύσης να φαντάζει ευνοϊκή για την κυπριακή εξωτερική πολιτική, που θα έχει την δυνατότητα να διαπραγματευτεί με καλύτερους όρους, υπό την πίεση της θέσης ισχύος που θα βρίσκεται το προσεχές διάστημα. Τις ελληνοκυπριακές όμως επιδιώξεις δεν δείχνει να συμμερίζεται η Διεθνής Κοινότητα, που στοχεύει στην όσο το δυνατόν γρηγορότερη επίλυση του Ζητήματος προς αποφυγή περεταίρω επιπλοκών. Το 2012, αναμένεται να είναι σταθμός τόσο για τις εξελίξεις στο Κυπριακό όσο και για τις Διεθνείς Σχέσεις σε γενικότερο επίπεδο, αφού πιθανή εύρεση λύσης, θα οδηγήσει σε αλλαγές στον ευρωπαϊκό χώρο αρχικά (με την ενδεχόμενη υποδοχή της Τουρκίας στην Ε.Ε) και νέες πολιτικές ισορροπίες στην Μεσόγειο αργότερα.

Τουρκία, Κυπριακό και Ε.Ε.

Το Κυπριακό δεν αποτελεί σημείο τριβής μόνο στις σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας – Κύπρου, αλλά και σε αυτές της Γείτονος με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρώτη προσπάθεια για ένταξη της Τουρκίας στην Ένωση έγινε στις 14 Απριλίου 1987, με την χώρα να αποτελεί συνεταιριζόμενο μέλος από το 1963. Από τον Δεκέμβριο του 1999, μετά τη Σύνοδο στο Ελσίνκι, η Τουρκία είναι και επίσημα υποψήφιο μέλος προς ένταξη. Μετά την είσοδο της Κυπριακής Δημοκρατίας, την 1^η Μαΐου 2004, στους κόλπους της Ε.Ε, ξεκίνησαν να οξύνονται και τα προβλήματα της Άγκυρας με τις Βρυξέλλες. Οι Τούρκοι κατηγόρησαν την Ε.Ε πως δέχθηκε κατά παράβαση, ως μέλος μια χώρα η οποία διαθέτει εσωτερικά προβλήματα, με το Κυπριακό να εκκρεμεί και την τουρκοκυπριακή κοινότητα να βρίσκεται σε απομόνωση και άρνηση αναγνώρισης από την νότια, ελληνοκυπριακή διοίκηση. Με τη σειρά της η Ε.Ε διεμήνυσε πως μοναδική νόμιμη πολιτική οντότητα στο νησί είναι η ελληνοκυπριακή και παρότρυνε την Τουρκία να συμμορφωθεί με τους κανόνες της Ένωσης και να ακολουθήσει το απαιτούμενο πρόγραμμα, προκειμένου να αξιολογηθεί η προσπάθεια της προς ένταξη. Και ενώ στα περισσότερα σημεία η Άγκυρα συμβαδίζει με τα σημεία των ευρωπαϊκών επιδιώξεων, το θέμα του Κυπριακού αποτελεί εμπόδιο στην πορεία της προς την ευρωπαϊκή προοπτική. Η ζητούμενη αναγνώριση της ελληνοκυπριακής διοίκησης και αρχής στο νησί και η σύναψη εμπορικών και οικονομικών δεσμών με αυτή (άνοιγμα συνόρων, λιμένων και αεροδρομίων για την ελεύθερη διακίνηση πολιτών και αγαθών), αποτελεί «αγκάθι» στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των δυο πλευρών. Το πρόβλημα αυτό εντείνεται όσο

δεν βρίσκεται λύση στο Ζήτημα (με αποκορύφωμα το 2004 και την απόρριψη του Ανάν) και φαίνεται να λαμβάνει μεγαλύτερες διαστάσεις έπειτα και από την απόφαση για ανάληψη της Ευρωπαϊκής Προεδρίας από την Κύπρο, το καλοκαίρι του 2012 (με τις προβλέψεις για επίλυση του προβλήματος να μην είναι θετικές).

Σε αυτά τα πλαίσια η Τουρκία, δείχνει τη δυσφορία της για τις συνεχείς υποδείξεις και επικλήσεις του Κυπριακού από τους Ευρωπαίους, καθώς και για το γεγονός ότι η χώρα καλείται να υλοποιήσει όλες τις δεσμεύσεις της προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το αρνητικό κλίμα που έχει διαμορφωθεί, έρχεται να ενισχύσει και η πεποίθηση των Τούρκων πως παρά τις προσπάθειες τους για επίλυση το 2004, η Ευρώπη τους «τιμωρεί» αντί να τους επιβραβεύει, ανοίγοντας μια νέα διάσταση για το λαϊκό αίσθημα, ότι οι κινήσεις της τουρκικής πλευράς δεν έχουν αντίκρισμα, δημιουργώντας έτσι ένα αίσθημα αδικίας και καχυποψίας, που από την μια εξυπηρετεί την πολιτική της χώρας, αλλά από την άλλη «δημιουργεί» κοινωνικό αναβρασμό των Τούρκων πολιτών απέναντι στους «κακούς» της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης. Μάλιστα ο Πρόεδρος της Τουρκίας Abdullah Gül, σε συνέντευξή του υποστήριξε ότι η Ευρώπη «εκμεταλλεύεται» το Ζήτημα και το θέτει ως πρόβλημα στις διαπραγματεύσεις, προσθέτοντας πως *«αν και το Κυπριακό δεν είναι σημαντικό για πολλά κράτη μέλη, εντούτοις εγείρουν το θέμα ως εμπόδιο (οι Ευρωπαίοι)»*, ενώ σε μια κίνηση αποποίησης των ευθυνών από την τουρκική πλευρά υποστήριξε ότι η χώρα του απέδειξε την καλή της θέληση στο πρόβλημα το 2004. Την τοποθέτηση Gül, χαιρέτισε και ο Αντιπρόεδρος και Υπουργός Επικρατείας, Cemil Çiçek, ο οποίος προχωρώντας ένα βήμα παρακάτω, τόνισε πως *«η μονομερής ένταξη της ελληνοκυπριακής πλευράς συνιστά εμπόδιο στην εξεύρεση περιεκτικής λύσης στο Κυπριακό»*, ενώ κατηγορήσε την Ε.Ε για την κίνησή της να επιτρέψει στην ελληνοκυπριακή διοίκηση να ενταχθεί, παρά τις εσωτερικές διενέξεις¹⁶⁰. Την διαιώνιση αυτού του κλίματος (που προσπαθεί να δημιουργήσει αρνητική εντύπωση της τουρκικής γνώμης προς την Ευρώπη και τους θεσμούς της), «εξυπηρέτησε» με τις δηλώσεις του και ο Egemen Bağış, ο οποίος στο πλαίσιο της 66^{ης} Συνόδου της Μεικτής Διακοινοβουλευτικής Επιτροπής Τουρκίας και Ε.Ε (21-22 Φεβρουαρίου 2011) παραδέχθηκε ότι η ενταξιακή πορεία της χώρας βρίσκεται καθηλωμένη, επειδή αριθμός ενταξιακών κεφαλαίων είναι «παγωμένος», ένεκα του πρόσθετου πρωτοκόλλου, το οποίο δεν εφαρμόζει η Άγκυρα (τερματισμός εμπάργκο σε βάρος των πλοίων και των αεροσκαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας), αλλά και για ακόμη έναν λόγο: Μεγάλα ευρωπαϊκά κράτη κρύβονται πίσω από το Κυπριακό, για να προκαλούν προβλήματα στην τουρκική ενταξιακή πορεία, με το τελευταίο σχόλιο να «φωτογραφίζει» τις δηλώσεις του Nicolas Sarkozy, ο οποίος είχε εκφράσει την αντίθεσή του στην πλήρη ένταξη της Τουρκίας. Κλείνοντας ο Τούρκος Υπουργός, απέκλεισε κατηγορηματικά κάθε περίπτωση για σύναψη «ειδικής σχέσης», μεταξύ Τουρκίας και Ε.Ε, προκειμένου να διευκολυνθεί η ένταξη¹⁶¹. Με την τουρκική κοινω-

¹⁶⁰: Απόσπασμα από την εφημερίδα «ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ», Τίτλος: *Ανάχωμα το Κυπριακό στην πορεία της Τουρκίας*, ημερομηνία άρθρου 07/01/2010

¹⁶¹:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Ίντριγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.529

νία να είναι εκ παραδόσεως κλειστή και καχύποπτη σε κάθε τι νέο, προερχόμενο από την ευρωπαϊκή δύση και με τη γαλούχηση γενεών ώστε να εχθρεύονται την Ελλάδα και την Κύπρο, οι δημόσιες τοποθετήσεις Τούρκων αξιωματούχων και πολιτικών, συνέβαλλαν στην διαμόρφωση ενός αισθήματος αδικίας και εμπαιγμού του τουρκικού λαού από την Ε.Ε. Βέβαια η πρόθεση της τουρκικής κυβέρνησης δεν ήταν να καθιερώσει μια πάγια αρνητική αντίληψη των πολιτών της απέναντι στο θεσμό, αλλά να καταφέρει να διασφαλίσει κάποια εχέγγυα που θα της επέτρεπαν να μην βρίσκεται σε μειονεκτική θέση απέναντι στις Βρυξέλλες, μιας και η πολιτική των απειλών και των εκβιασμών, δεν έβρισκαν έδαφος απέναντι στα ισχυρά δυτικοευρωπαϊκά κράτη. Στην προσπάθειά της αυτή, η Άγκυρα είχε κατά καιρούς και ορισμένους υποστηρικτές, που ενθάρρυναν την αντίληψη για «διαχωρισμό» των δυο θεμάτων, δηλαδή ανεξάρτητη δράση και μελέτη των εξελίξεων στο Κυπριακό και των διαπραγματεύσεων της χώρας με την Ευρώπη. *«Δεν μπορούμε να αφήσουμε το Κυπριακό να μπλοκάρει την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση»* ήταν τα λόγια του γενικού γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Thorbjørn Jagland, ο οποίος υπογράμμισε ότι όσο δεν υπάρχει λύση, οι διαπραγματεύσεις συναντούν μεγάλα εμπόδια. Εν συνεχεία θέλοντας να πλέξει το εγκώμιο της Τουρκίας, ανέφερε ότι η χώρα έχει προσφέρει σημαντικά στην Ευρώπη και υπογράμμισε τη σημασία της για την Ένωση λέγοντας *«πραγματικά ελπίζω ότι όλοι αντιλαμβάνονται πως το θέμα αυτό είναι σημαντικό όχι μόνο για την Κύπρο, αλλά και για όλη την Ευρώπη. Έχει χρησιμοποιηθεί για να εμποδίσει την τουρκική ένταξη»*. Τέλος απέκρινε την ελληνοκυπριακή πλευρά για την καταψήφιση του σχεδίου Ανάν το 2004, υποστηρίζοντας πως *«(σ.σ οι Ελληνοκύπριοι) δεν εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία εκείνη τη δεδομένη χρονική στιγμή για να επιλύσουν τη διένεξη»*¹⁶². Τα τελευταία λόγια αποτελούν μια γενικότερη αλήθεια για το πώς αντιμετωπίζονται οι Ελληνοκύπριοι, τόσο στην Ευρώπη όσο και στα Ηνωμένα Έθνη, μετά την απόφαση για την απόρριψη της πρότασης επίλυσης από τον Kofi Annan. Την στήριξη της τουρκικής προσπάθειας, εξέφρασε και ο Λόρδος Howell του Guildford, Υφυπουργός Εξωτερικών και εκπρόσωπος της Άνω Βουλής στην Βρετανία, δηλώνοντας πως *«η βρετανική κυβέρνηση υποστηρίζει πλήρως την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε, υπό τον όρο της αυστηρής τήρησης των ενταξιακών κριτηρίων. Η τουρκική κυβέρνηση αναζητεί την υποστήριξή μας στην επίτευξη του στόχου της και πάνω σε αυτό εργαζόμαστε»*¹⁶³, σε μια φανερή κίνηση που ενθάρρυνε και συμμαχούσε με την τουρκική πολιτική και εναντιωνόταν στον γαλλογερμανικό άξονα που δεν επιθυμούσε την πλήρη ένταξη της χώρας. Το γεγονός αυτό έφερε στην επιφάνεια και τις εσωτερικές «διαμάχες» και διαφωνίες εντός των κόλπων της Ένωσης, που πηγάζουν από τα συμφέροντα κάθε

¹⁶²:Εύρεση στις 12 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «HURRIYET», ημερομηνία άρθρου 09/02/10, τίτλος: *Cyprus cannot be allowed to block Turkish EU bid, says Jagland*, του Döndü Sarıışık ,στην ιστοσελίδα <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=the-council-of-europe8217s-head-8220we-cannot-let-cyprus-block-turkey8217s-accession-to-eu8221-2010-02-09>

¹⁶³:Εύρεση στις 7 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΦΙΛΕΛΕΥΦΕΡΟΣ», ημερομηνία άρθρου 24/06/11, τίτλος: «Εμπόδιο» στην ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας το Κυπριακό, λέει το Λονδίνο, στην ιστοσελίδα <http://www.philenews.com/el-gr/Eidiseis-Kypros/22/72159>

χώρας, ανάλογα με τις συνθήκες και τα οφέλη που προκύπτουν κάθε φορά. Οι συνθήκες αυτές διευκόλυναν τα πολιτικά σχέδια της Άγκυρας, που στόχευε στην προσέγγιση των «συνασπισμών» αυτών έτσι ώστε να προωθήσει τη δική της γραμμή στο ζήτημα. Με τη δεδομένη κατάσταση, η κυβέρνηση της Τουρκίας, δια στόματος Bağıs, ζήτησε την μεσολάβηση των Η.Π.Α, προκειμένου να υπάρξει λύση στο Κυπριακό, ενθαρρύνοντας τις δυο κοινότητες όπως ανέφερε, αλλά και να ασκηθούν πιέσεις από την κυβέρνηση Obama προς την Ε.Ε, ούτως ώστε το Ζήτημα να μην αποτελέσει εμπόδιο στην ευρωπαϊκή πορεία της χώρας του¹⁶⁴. «Το Κυπριακό δεν θα πρέπει να αποτελεί πρόβλημα για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως δεν αποτέλεσε πρόβλημα για την υποψηφιότητα ένταξης της ελληνοκυπριακής πλευράς» δήλωσε, σε μια προσπάθεια να εξισώσει τις δυο περιπτώσεις διαπραγματευτικών διαδικασιών και να επικρίνει τις Βρυξέλλες για τον τρόπο που αντιμετωπίζουν την Τουρκία. Ακολουθώντας την πάγια τουρκική τακτική, επίρριψης ευθυνών στην ελληνοκυπριακή πλευρά, χρησιμοποίησε μια δεικτική μεταφορά λέγοντας πως «χρειάζεται δυο “για να χορέψουν ταγκό” και δεν είμαστε στη φάση να περιμένουμε τους Ελληνοκύπριους»¹⁶⁵, στέλνοντας ένα σαφές μήνυμα ότι η Άγκυρα αν και κάνει φιλότιμες προσπάθειες προσέγγισης, συναντά την άρνηση των Ελληνοκυπρίων σε κάθε της κίνηση. Ο ίδιος λίγο καιρό αργότερα, προπαγανδίζοντας την πολιτική της χώρας του, υπογράμμισε ότι η Τουρκία είναι χίλια βήματα μπροστά στο Κυπριακό και επέρριψε για μια ακόμη φορά ευθύνες, τόσο στην ελληνοκυπριακή πλευρά όσο και την Ε.Ε, για το «λάθος» που έκανε να εντάξει την Κυπριακή Δημοκρατία στους κόλπους της πριν την επίλυση του Κυπριακού. Θέλοντας να τονίσει την κρισιμότητα των διαδικασιών και των γεγονότων μεταξύ Τουρκίας – Κύπρου και Ε.Ε, είπε πως «η Τουρκία δεν πρόκειται να εγκαταλείψει την Κύπρο για χάρη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ούτε την Ε.Ε για χάρη της Κύπρου», ενώ ερωτηθείς για την πιθανότητα εφαρμογής του Πρωτοκόλλου της Άγκυρας (για άρση του εμπάργκο με την ελληνοκυπριακή πλευρά), ισχυρίστηκε ότι «αν και οι Ελληνοκύπριοι αναγνωρίσουν το αεροδρόμιο Τύμβου για τις διεθνείς πτήσεις, τότε και η Τουρκία θα ανοίξει τα αεροδρόμια και λιμάνια της», διευκρινίζοντας ωστόσο πως μια τέτοια κίνηση δεν θα σήμαινε κατ’ ανάγκην και διπλωματική αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας¹⁶⁶. Οι δηλώσεις αυτές είχαν ως σκοπό να καταστήσουν σαφές στους συνομιλητές της χώρας, ότι υπάρχει η διάθεση για προσπάθεια και υποχωρήσεις σε θέματα των διαπραγματεύσεων, αλλά μέχρι του σημείου που δεν θα θίγονταν τα άμεσα συμφέροντα της Άγκυρας.

¹⁶⁴:Εύρεση στις 10 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΦΙΛΕΛΕΥΦΕΡΟΣ», ημερομηνία άρθρου 19/10/11, τίτλος: «Πιέστε την ΕΕ», στην ιστοσελίδα <http://www.philenews.com/el-gr/Eidiseis-Kypros/22/83272>

¹⁶⁵:Απόσπασμα από την εφημερίδα «ΦΙΛΕΛΕΥΦΕΡΟΣ», Τίτλος: «Χρειάζονται δυο στο ταγκό, δεν θα περιμένουμε τους Ε/κ», ημερομηνία άρθρου 13/01/2010

¹⁶⁶:Εύρεση στις 7 Νοεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ», ημερομηνία άρθρου 07/11/11, τίτλος: *Εγκ.Μπαγίς: Χίλια βήματα μπροστά η Άγκυρα στο Κυπριακό*, στην ιστοσελίδα <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2086813>

Το δεύτερο και ισχυρότερο κύμα αντιδράσεων και δυσφορίας της τουρκικής κυβέρνησης σε ότι αφορά τις διαδικασίες για την ευρωπαϊκή πορεία της, ήρθε με την ανακοίνωση της ανάληψης της Προεδρίας της Ένωσης το καλοκαίρι του 2012, από την Κυπριακή Δημοκρατία. Η εξέλιξη αυτή, κρίθηκε ιδιαίτερα αρνητική για την τουρκική πολιτική, αφού η άσκηση των καθηκόντων από την θέση της ευρωπαϊκής προεδρίας, με το Κυπριακό να εκκρεμεί, θα σημαίνει ακόμα μεγαλύτερα εμπόδια στις προσπάθειες της Άγκυρας και το κυριότερο, επίσημη εκπροσώπηση ολόκληρου του νησιού από την ελληνοκυπριακή διοίκηση. Σε αυτή την περίπτωση, τα αιτήματα της Τουρκίας περί αναγνώρισης και άρση της απομόνωσης της τουρκοκυπριακής μειονότητας στην Κύπρο, θα πέσουν στο κενό και θα χαθεί δια παντός η ευκαιρία για λύση συμφέρουσα προς την Άγκυρα, που επιδιώκει την συνέχιση της παρουσίας της στο νησί και την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, μέσω της συνδιοίκησης του νησιού από Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους εκ περιτροπής. Αυτός είναι και ο λόγος που σύσσωμη η τουρκική πολιτική σκηνή εκφράζει τις αντιθέσεις της στην προοπτική αυτή, «απειλώντας» μάλιστα και τις Βρυξέλλες στην περίπτωση που τηρηθούν τα τωρινά δεδομένα, δηλαδή ανάληψη της Προεδρίας από την Κύπρο και μη λύση του Κυπριακού. Ο Τούρκος πρωθυπουργός Recep Tayyip Erdoğan, φανερά εκνευρισμένος και απογοητευμένος από την κατάληξη αυτή, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην τουρκοκυπριακή κοινότητα το περασμένο καλοκαίρι (2011), δήλωσε ότι *«η Ε.Ε αδίκησε τους Τουρκοκύπριους και ξεγέλασε την Τουρκία. Ενώ το 75% των Ελληνοκυπρίων είπαν «ΟΧΙ» στο σχέδιο Ανάν, η Ε.Ε τιμώρησε την τουρκοκυπριακή πλευρά»*¹⁶⁷, σε μια πολιτική κίνηση που στόχο είχε να συσπειρώσει και να επικαλεστεί το εθνικό αίσθημα τόσο των Τούρκων όσο και των Τουρκοκύπριων πολιτών. Εν συνεχεία ανακοίνωσε πως αν τελικά η Κυπριακή Δημοκρατία αναλάβει καθήκοντα το καλοκαίρι του 2012, κατά την περίοδο αυτή οι σχέσεις Τουρκίας – Ε.Ε θα παγώσουν και οι συνομιλίες θα τερματιστούν. *«Κατά την προεδρία της Νότιας Κύπρου στην Ε.Ε δεν πρόκειται να συνομιλήσουμε. Κατά την περίοδο αυτή οι σχέσεις με την Ε.Ε θα παγώσουν. Επί έξι μήνες δεν θα υπάρχουν σχέσεις Τουρκίας – Ε.Ε. δεν συνομιλούμε με χώρα που δεν αναγνωρίζουμε (σ.σ Κυπριακή Δημοκρατία). Θεωρούμε ντροπή για μας, ακόμη και το ότι βρισκόμαστε στο ίδιο τραπέζι μαζί τους στον Ο.Η.Ε. Θα δούμε αν θα τελειώσει αυτή η ιστορία το 2012»*. Τις δηλώσεις του πρωθυπουργού του, επιβεβαίωσε και σχολίασε ο Αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης Beşir Atalay, λέγοντας πως *«αν οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις (στην Κύπρο) δεν ολοκληρωθούν και η Ε.Ε δώσει την εκ περιτροπής προεδρία στη Νότια Κύπρο, τότε η πραγματική κρίση θα είναι μεταξύ Τουρκίας και Ε.Ε. Διότι τότε θα παγώσουμε τις σχέσεις μας με την Ε.Ε. Κάνουμε την ανακοίνωση αυτή, καθώς ως κυβέρνηση έχουμε καταλήξει σε αυτή την απόφαση»*¹⁶⁸. Από την πλευρά του

¹⁶⁷:Εύρεση στις 28 Αυγούστου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», ημερομηνία άρθρου 23/07/11, τίτλος: *Κυπριακό: «Η ΕΕ ξεγέλασε την Τουρκία» δήλωσε ο Ερντογάν*, στην ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=412336>

¹⁶⁸:Εύρεση στις 26 Σεπτεμβρίου 2011, από την ηλεκτρονική εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», ημερομηνία άρθρου 18/09/11, τίτλος: *Τουρκία: Κρίση με την Ευρώπη αν δώσετε στην Κύπρο την προεδρία της Ε.Ε*, στην ιστοσελίδα <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4657889>

ο Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Ahmet Davutoğlu, συνεχίζοντας στο ίδιο κλίμα δηλώσεων με τους Erdoğan και Atalay, διεμήνυσε πως η Τουρκία δεν πρόκειται να δεχθεί ως συνομιλητή την Κυπριακή προεδρία. Σε μια προσπάθεια να τονίσει για ακόμη μια φορά την καλή θέληση της Άγκυρας και την ελληνοκυπριακή αδιαλλαξία υπογράμμισε ότι η τουρκική πλευρά αναλαμβάνει συνεχώς πρωτοβουλίες ενώ η ελληνοκυπριακή χρονοτριβεί έτσι ώστε να αναλάβει της προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρόπο που θα εκπροσωπεί ολόκληρο το νησί. *«Στόχος μας είναι να βρεθεί λύση στο Κυπριακό και να αναλάβει την προεδρία της Ένωσης το «νέο» Κυπριακό κράτος που θα διαμορφωθεί μετά την ειρήνευση, η Κύπρος που θα περιλαμβάνει και τους Τουρκοκύπριους. Εάν συμβεί αυτό, αφενός θα έχει βρεθεί λύση και αφετέρου το νέο Κυπριακό κράτος, το οποίο θα περιλαμβάνει και τους Τουρκοκύπριους, θα προσφέρει δυνατότητα μεγάλου άλματος στις σχέσεις Τουρκίας – Ε.Ε, ενώ θα έχει γίνει πραγματικότητα το στρατηγικό όραμα που αναπτύσσει η Ε.Ε με την Τουρκία. Εάν δεν συμβεί αυτό εάν δηλαδή η ελληνοκυπριακή πλευρά καθυστερώντας τις συνομιλίες αναλάβει μονομερώς την προεδρία της Ε.Ε τον Ιούλιο του 2012, αυτό θα σημαίνει αδιέξοδο στο Κυπριακό, αλλά και ως προς τις σχέσεις Ε.Ε – Τουρκίας, θα σημαίνει μια κατάσταση που θα ξεπερνά τα όρια του αδιεξόδου και θα αγγίζει αυτά του παγώματος».*

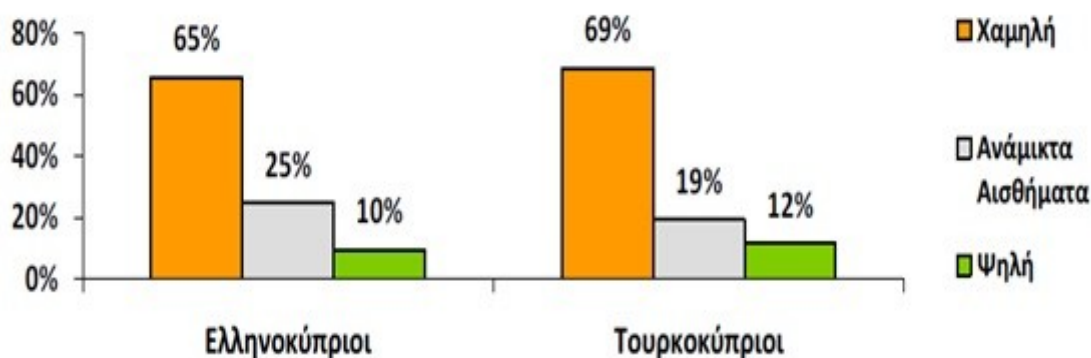
Λίγο πριν την είσοδο του 2012, ημερομηνίας καθοριστικής όπως φαίνεται, για τις εξελίξεις και τα γεγονότα γύρω από το Κυπριακό, τα συμβαλλόμενα ζητήματα που συνδέονται άμεσα με αυτό, δείχνουν να βαίνουν προς την τελική ευθεία, όποια και αν είναι η κατάληξη αυτής. Ο Ο.Η.Ε πιέζει για άμεση σύγκλιση απόψεων μεταξύ των δυο κοινοτήτων, έτσι ώστε τους πρώτους μήνες του νέου έτους να υπάρξει οριστική συμφωνία για την επίλυση ενός προβλήματος που ταλανίζει τη Διεθνή Κοινότητα χρόνια τώρα. Η Τουρκία εκτοξεύει απειλές εναντίον της Ε.Ε στην περίπτωση που τελικά η Κύπρος αναλάβει την Προεδρία χωρίς να έχει λύσει το Κυπριακό. Η Ε.Ε αν και θέλει μια άμεση λύση που θα διευκολύνει και το δικό της ρόλο στην υπόθεση, δεν ενδίδει στις τουρκικές απειλές, ενώ παράλληλα ζητά από την Άγκυρα να σεβαστεί το πρωτόκολλο και να επισπεύσει τις διαδικασίες συμμόρφωσης της με τους κανόνες, προκειμένου το όνειρο για ευρωπαϊκή προοπτική να παραμείνει ζωντανό. η Κυπριακή Δημοκρατία τέλος, αν και έχει το πλεονέκτημα της ευρωπαϊκής «προστασίας», διαισθάνεται πως έχει φτάσει η στιγμή να «αποφασίσει» για μια λύση, γνωρίζοντας πως αυτή θα είναι επώδυνη και θα χρειαστεί θυσίες και παραχωρήσεις.

Έρευνα: Η κοινή γνώμη του νησιού

Στην συνέχεια ακολουθούν τα αποτελέσματα μιας έρευνας που διενήργησε το πρόγραμμα «ΚΥΠΡΟΣ 2015», θέτοντας ζητήματα που απασχολούν την κοινή γνώμη

του νησιού και τους κατοίκους των δυο κοινοτήτων. Οι ερωτήσεις στις οποίες κλήθηκαν να απαντήσουν οι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι πολίτες, εμφανίζονται ποσοτικοποιημένες σε μορφή διαγραμμάτων, ενώ ακολουθεί και σχολιασμός για τις απαντήσεις που δόθηκαν. Στο πλαίσιο του προγράμματος διεξήχθησαν δύο συνολικές μελέτες κοινής γνώμης (μια το 2009 και μια το 2010) με

Σχεδιάγραμμα 1 : Επίπεδο ελπίδας ότι η ειρηνική διαδικασία θα παράξει αποτελέσματα

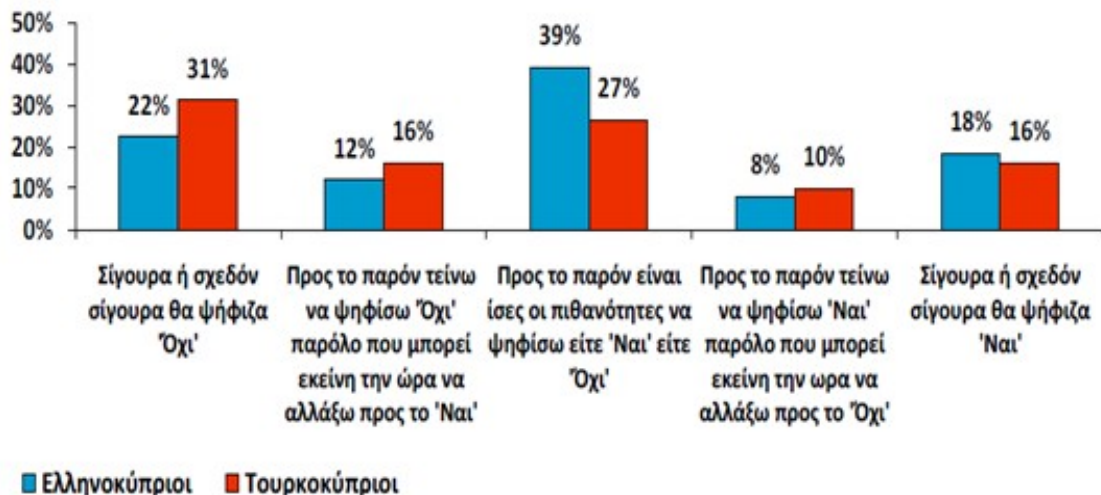
αντίστοιχα μεγέθη δείγματος τα 1000 και 800 άτομα σε κάθε κοινότητα. Οι ερωτηθέντες επιλέχθηκαν μέσω πολυσταδιακής διαστρωματικής δειγματοληψίας. Ο λόγος της «επανάληψης» της μελέτης, ήταν για να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό η πάροδος του χρόνου και οι εξελίξεις μετέβαλλαν τις απόψεις των ερωτηθέντων. Τα θέματα που τίγονται αφορούν τις αντιλήψεις και τα πιστεύω των ερωτηθέντων γύρω από το παρόν και το μέλλον της Κύπρου, τα επίπεδα ελπίδας και αισιοδοξίας ή απαισιοδοξίας πάνω στα ζητήματα του νησιού και την οπτική που αντιμετωπίζονται διάφορα θέματα ίδιας φύσης από κάθε κοινότητα. Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει τα επίπεδα ελπίδας Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για το αν η ειρηνική διαδικασία θα έχει αποτέλεσμα στο Ζήτημα¹⁶⁹. Το δείγμα των ερωτηθέντων έχουν απαντήσει βάσει τριών επιλογών, ανάλογα με το βαθμό που η εκάστοτε προτεινόμενη απάντηση τους αντιπροσωπεύει.

Όπως βλέπουμε και οι δυο ομάδες έχουν χάσει την ελπίδα τους για πιθανή διευθέτηση του Κυπριακού, με τα ποσοστά να κυμαίνονται στα ίδια περίπου επίπεδα και πάνω από το 50% (65% και 69% αντίστοιχα). Οι «αισιόδοξοι» αυτής της διαδικασίας είναι ελάχιστοι, περίπου ένας στους δέκα, ενώ ανάμεικτα αισθήματα έχει περίπου το 20-25% του πληθυσμού. Το αποτέλεσμα αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως απογοήτευση των κατοίκων της Κύπρου, αφού πλέον έχουν χάσει την ελπίδα τους, έπειτα από χρόνιες και επίπονες διαδικασίες συζητήσεων και επαφών, με κοινή όμως πάντα κατάληξη. Την αδυναμία συνεννόησης και τα πολιτικά αδιέξοδα που προκύπτουν. Το ότι το κλίμα είναι κοινό και για τις δυο κοινότητες, φανερώνει μια στροφή των κατοίκων της Κύπρου, πέρα από πολιτικές και εθνικές ιδεολογίες, με αποκλειστικό γνώμονα το συμφέρον του νησιού και των ίδιων.

¹⁶⁹:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.11

Ένα επίσης σημαντικό θέμα προς μελέτη είναι η μελλοντικές βλέψεις και προθέσεις Ελληνοκύπριων και Τουρκοκύπριων. Στο ακόλουθο διάγραμμα, έχουμε τα αποτελέσματα της πρόθεσης ψήφου σε ένα ενδεχόμενο μελλοντικό δημοψήφισμα, χωρίς να διευκρινίζονται οι όροι και ατ σημεία αυτού¹⁷⁰.

Σχεδιάγραμμα 2: Ψήφος σε ένα πιθανό μελλοντικό δημοψήφισμα

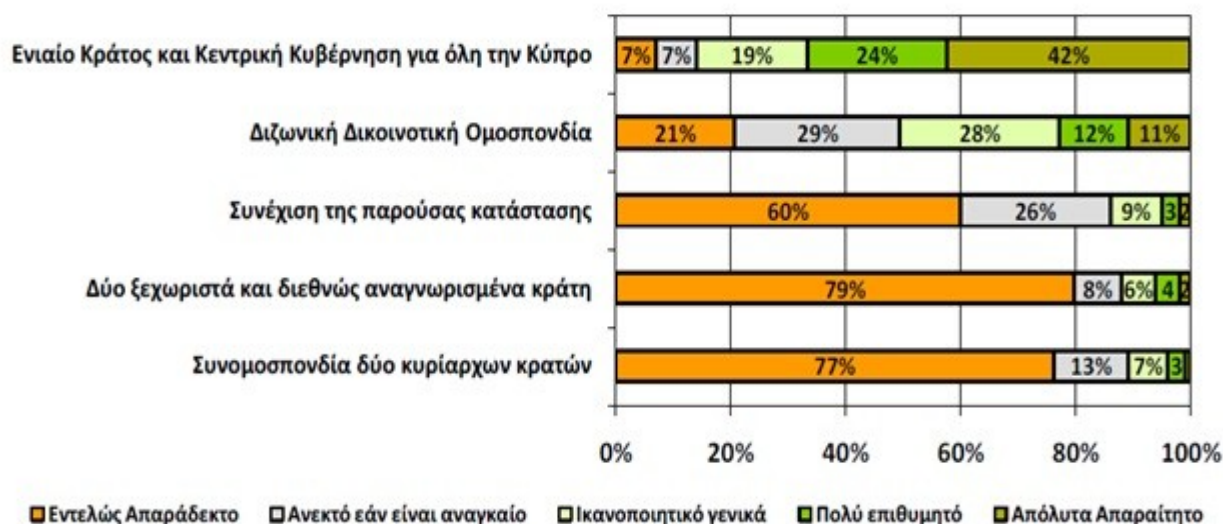

Παρατηρούμε πως ξεκάθαρη και σταθερή άποψη για το «ΝΑΙ» και το «ΟΧΙ», έχουν το ένα πέμπτο και το ένα τέταρτο των ερωτηθέντων αντίστοιχα. Το ποσοστό των αναποφάσιστων είναι αρκετά μεγάλο και για τις δυο κοινότητες, ακόμα και αν αυτό εκφράζεται ως αρνητική ή θετική πρόθεση ψήφου, χωρίς όμως να αποτελεί αμετακίνητη άποψη. Ίσως το γεγονός της «λευκής επιταγής» για πιθανή λύση και απόφαση μέσω δημοψηφίσματος, να ευθύνεται για τα τόσο μεγάλα ποσοστά αγνωμίας. Ενώ τα επίπεδα του σίγουρου «ΝΑΙ», είναι περίπου τα ίδια για Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, διαπιστώνουμε πως στην αντίστοιχη επιλογή του σίγουρα «ΟΧΙ», υπάρχει μια διαφορά της τάξης του 10% (περισσότεροι Τουρκοκύπριοι). Το αποτέλεσμα αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί διττά. Η μια εξήγηση είναι αυτή που λέει ότι και στις δυο κοινότητες υπάρχουν άτομα που διακατέχονται από υπερεθνικιστικά αισθήματα και καχυποψία απέναντι στον «γείτονα», και επ' ουδενί δεν θα επιθυμούσαν μια λύση βάσει συμβιβασμού (γιατί μια ειρηνική λύση έχει τον συμβιβασμό και την αμοιβαία υποχώρηση ως κύριο χαρακτηριστικό). Η δεύτερη, η οποία ίσως κρίνεται και περισσότερο ανησυχητική, ερμηνεύει την πρόθεση αυτή ως «αντίποινα» των Τουρκοκυπρίων, για την προηγούμενη στάση («ΟΧΙ» με ποσοστό 75% το 2004) των Ελληνοκύπριων. Σε αυτή την περίπτωση, τα αποτελέσματα της έρευνας πιστοποιούν, πως υπάρχουν ακόμα στοιχεία στο νησί που δεν επιθυμούν μια συμβιβαστική, ειρηνική «συμβίωση».

¹⁷⁰:D. Beyatlı, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.11

Ακολουθώς έχουμε δυο διαγράμματα, ένα για τους Ελληνοκύπριους και ένα για τους Τουρκοκύπριους, που παρουσιάζουν τις απόψεις τους για τη συνολική διευθέτηση που θα τους ικανοποιούσε¹⁷¹. Ξεκινάμε παραθέτοντας τις απαντήσεις των Ελληνοκυπρίων.

Σχεδιάγραμμα 3Α: Συνολική Διευθέτηση (Ελληνοκύπριοι)

Για τους Ελληνοκύπριους η ιδανικότερη λύση είναι αυτή του ενιαίου κράτους με κεντρική κυβέρνηση για όλη την Κύπρο. Το υφιστάμενο σχέδιο για διζωνική και δικοινοτική Ομοσπονδία, αν και δεν συγκεντρώνει την απόλυτη αποδοχή του πληθυσμού, εντούτοις είναι η αμέσως επόμενη «ανεκτή» λύση. Η Συνομοσπονδία, η διχοτόμηση με την ύπαρξη δυο ξεχωριστών κρατών και η συνέχιση της παρούσας κατάστασης αποτελούν με συντριπτική πλειοψηφία, ανεπιθύμητες καταστάσεις. Είναι φανερό, σε συνάρτηση και με το προηγούμενο Διάγραμμα 2, πως το ποσοστό των Ελληνοκύπριων αναποφάσιστων, σε ένα ενδεχόμενο μελλοντικό δημοψήφισμα, με σημεία παρόμοια με αυτά της επιλογής Διζωνικής – Δικοινοτικής Ομοσπονδίας, κάτι που είναι και το επικρατέστερο σενάριο, θα έθεταν εν τέλει την συγκατάθεσή τους ώστε να βρεθεί λύση στο Ζήτημα. Τέλος η δημιουργία δυο ξεχωριστών διεθνώς αναγνωρισμένων κρατών, συγκεντρώνει την μεγαλύτερη απόρριψη. Η επιλογή αυτή αποτελεί σύμφωνα με δηλώσεις Τούρκων και Τουρκοκύπριων πολιτικών και αξιωματούχων, την ιδανικότερη λύση στην περίπτωση της μη εύρεσης λύσης στο Κυπριακό, με συνθήκες που να ευνοούν και τις δυο πλευρές. Είναι εμφανής η αντίθεση απόψεων για την ιδανικότερη εναλλακτική λύση μεταξύ της ελληνοκυπριακής κοινής γνώμης και της τουρκικής και τουρκοκυπριακής επίσημης τοποθέτησης.

¹⁷¹:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.19

Στη συνέχεια ακολουθούν τα αποτελέσματα με τις απαντήσεις των Τουρκοκύπριων πολιτών.

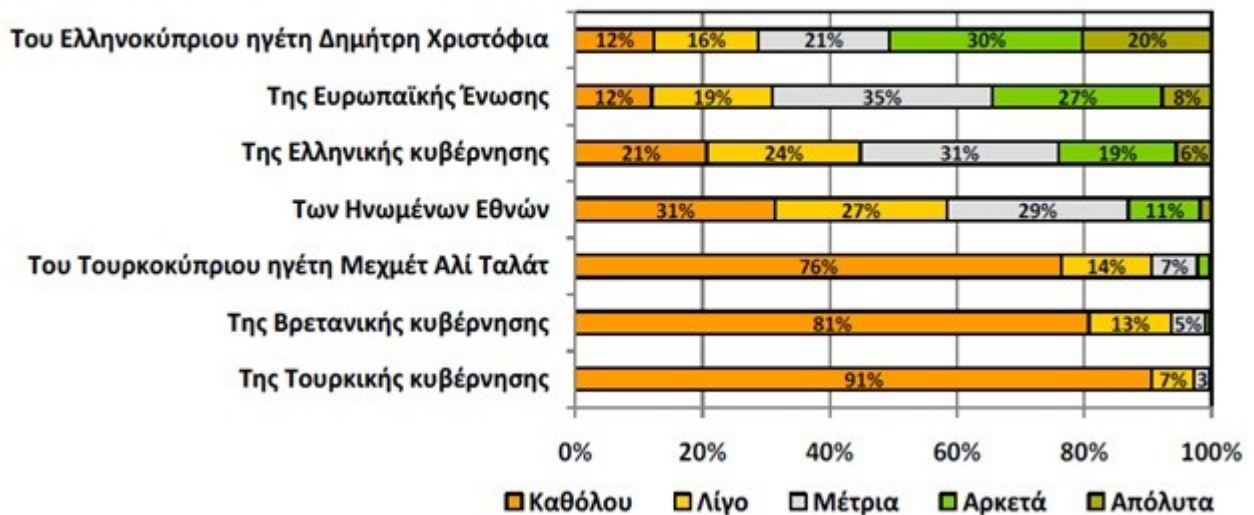
Σχεδιάγραμμα 3B: Συνολική Διευθέτηση (Τουρκοκύπριοι)

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι Τουρκοκύπριοι στην πλειοψηφία τους, προτιμούν ως απόρροια λύσης, την δημιουργία δυο ξεχωριστών κρατικών οντοτήτων, διεθνώς αναγνωρισμένων, ερχόμενοι σε πλήρη αντίθεση με τους Ελληνοκύπριους, που υποστηρίζουν το θεσμό δημιουργίας ενός «νέου» και ενιαίου κράτους με την συμμετοχή όλων. Έξι στους δέκα Τουρκοκύπριους απορρίπτουν κατηγορηματικά την επικρατέστερη, ως συμφέρουσα για το νησί λύση (βάσει των αντιλήψεων της άλλης πλευράς) της ενοποίησης. Αρκετά περίεργο είναι και το αποτέλεσμα της υιοθέτησης της παρούσας κατάστασης. Μόνο το 27% θεωρεί πως η ισχύουσα κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί, ενώ το υπόλοιπο 73%, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, δηλώνει πως τη δέχεται ως λύση. Την περίπτωση της Διζωνικής Δικοινοτικής Ομοσπονδίας, φαίνεται πως την συµμερίζονται κατά το ίδιο ποσοστό με τους Ελληνοκύπριους, δείχνοντας έτσι να συγκλίνουν σε ένα κοινό αποδεκτό μοντέλο. Στο βαθμό που οι Τουρκοκύπριοι υποστηρίζουν την Ομοσπονδία, τείνουν να προτιμούν σχετικά αυτόνομα συνιστούντα κρατίδια, έναντι της κεντρικής, ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Παρόμοια, προτιμούν να περιορίζουν τις αρμοδιότητες της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Αντιθέτως, οι περισσότεροι Ελληνοκύπριοι προτιμούν ένα πιο συγκεντρωτικό ομοσπονδιακό κράτος με ιεραρχία των νόμων. Όντας λιγότεροι πληθυσμιακά, οι Τουρκοκύπριοι εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με την πολιτική ισότητα στο ομοσπονδιακό κράτος και ανησυχούν μήπως οι Ελληνοκύπριοι δεν αποδεχτούν δίκαια κατανομή εξουσίας. Αφετέρου, οι Ελληνοκύπριοι ανησυχούν για την πιθανή παρέμβαση της Τουρκίας στις υποθέσεις του νέου κράτους και προτιμούν να διατηρήσουν τις αρμοδιότητες της διακυβέρνησης ή την εξουσία όσο γίνεται πιο κεντρική. Έχοντας ζήσει χωριστά τα προηγούμενα 40 χρόνια και οι δύο κοινότητες αμφισβητούν κατά πόσο θα είναι ικανές να ζήσουν και να εργαστούν μαζί χωρίς οποιαδήποτε σημαντικά προβλήματα.

Ένα σημαντικό ερώτημα, αποτελεί και η εμπιστοσύνη των δυο κοινοτήτων, στους εκπροσώπους που εμπλέκονται στις εργασίες διαπραγματεύσεων του προβλήματος¹⁷². Και σε αυτή την περίπτωση εξετάζονται και παραθέτονται δυο ξεχωριστά διαγράμματα που παρουσιάζουν την γνώμη των ερωτηθέντων. Έτσι για τους Ελληνοκύπριους έχουμε τα εξής:

Σχεδιάγραμμα 4Α: Εμπιστοσύνη σε θεσμούς που εμπλέκονται στην ειρηνευτική διαδικασία (Ελληνοκύπριοι)

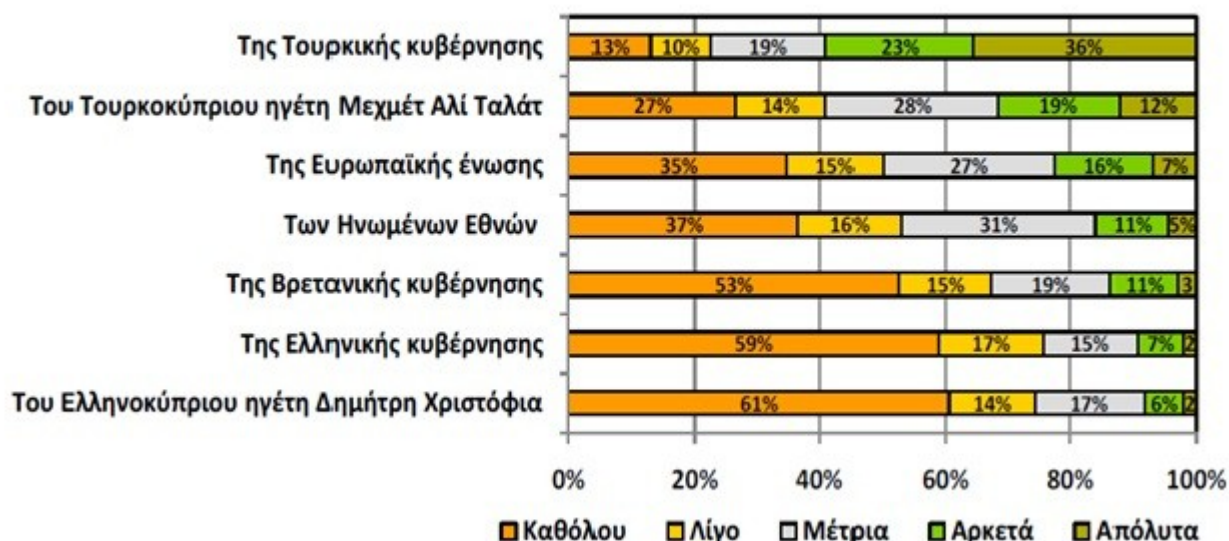

Ο Ελληνοκύπριος ηγέτης Δημήτρης Χριστόφιας, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελληνική κυβέρνηση συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αξιοπιστίας στα εμπλεκόμενα μέρη. Συγκριτικά με τους δυο πρώτους φορείς όμως, η Ελλάδα, έχει διπλάσιο ποσοστό αμφισβήτησης (21% έναντι 12%), κάτι που δείχνει την απογοήτευση των Ελληνοκυπρίων από την διακριτικότητα που η χώρα συμβάλλει και υποστηρίζει τις ελληνοκυπριακές θέσεις και επιδιώξεις, σε αντίθεση με την Τουρκία, για την οποία το Κυπριακό και οι Τουρκοκύπριοι αποτελούν ζωτικής σημασίας εθνική υπόθεση. Τα Ηνωμένα Έθνη, θεωρούνται μάλλον αναξιόπιστα, κυρίως λόγω του Σχεδίου Ανάν και τις θέσεις που αυτό παρουσίαζε, ενώ και ο νέος ρόλος επιδιαιτησίας που έχουν αναλάβει από το 2008, θεωρείται ανεπαρκής και ίσως υποστηρικτικός για την τουρκοκυπριακή πλευρά. Η τουρκική και βρετανική κυβέρνηση, με συντριπτική πλειοψηφία θεωρούνται οι πλέον αναξιόπιστοι εμπλεκόμενοι φορείς, με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη (πρώην μιας και η έρευνα διεξήχθη πριν τις εκλογές στην Τ.Δ.Β.Κ) να τις ακολουθεί, σε ποσοστό μικρότερο μεν αλλά αρνητικό δε. Το γεγονός ότι ο Πρόεδρος της τουρκοκυπριακής κοινότητας, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι είναι περισσότερο αξιόπιστος απ' ότι Βρετανοί και Τούρκοι, μαρτυρά τις άσχημες σχέσεις των Ελληνοκυπρίων με τους δυο αυτούς φορείς. Και αν για την τουρκική κυβέρνηση, ο λόγος είναι κατανοητός και προφανής, το αποτέλεσμα αυτό για την βρετανική (81%), δείχνει πόσο δυσανεκτικοί είναι οι Ελληνοκύπριοι από την στάση της Βρετανίας ιστορικά στο Ζήτημα. Συμπερασματικά πάντως, βλέπουμε πως απόλυτη εμπιστοσύνη δεν εκφράζεται για κανέναν φορέα, σε υψηλά ποσοστά, με εξαίρεση τον Χριστόφια, τον οποίο εμπιστεύεται 1/5.

¹⁷²:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιδίδοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.27

Με τη σειρά τους οι Τουρκοκύπριοι, στα ίδια ερωτήματα έδωσαν τις παρακάτω απαντήσεις:

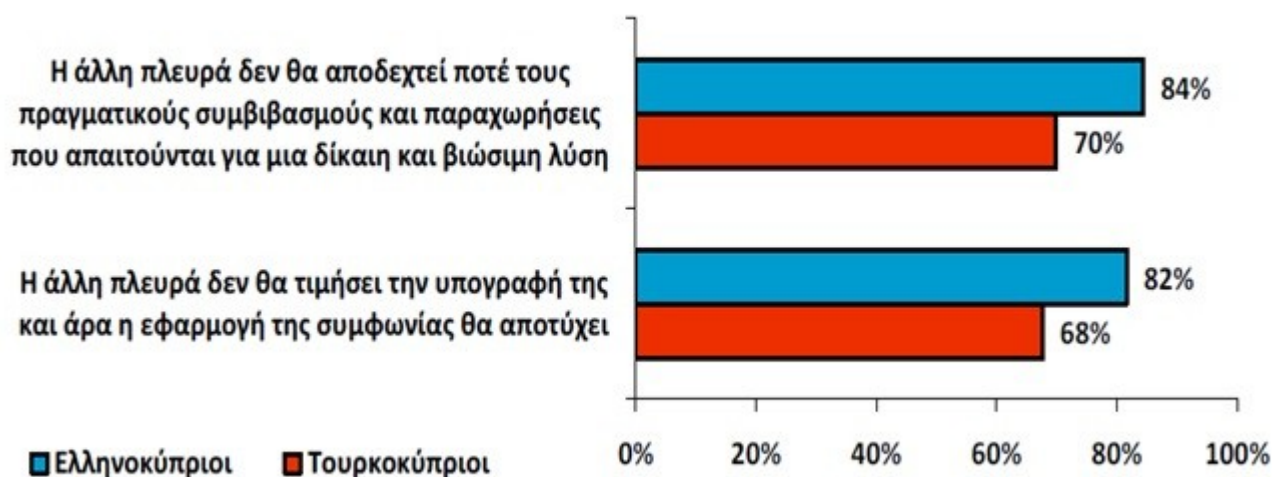
Σχεδιάγραμμα 4B: Εμπιστοσύνη σε θεσμούς που εμπλέκονται στην ειρηνευτική διαδικασία (Τουρκοκύπριοι)

Όπως είναι αναμενόμενο, η Ελληνική κυβέρνηση και ο Δημήτρης Χριστόφιας, συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό αμφισβήτησης, για το ρόλο που διαδραματίζουν στο πρόβλημα. Τα ποσοστά είναι αρκετά μεγάλα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν σχετίζονται με αυτά της αμφισβήτησης των Ελληνοκυπρίων στις αντίστοιχες περιπτώσεις. Ακολουθεί η Βρετανική κυβέρνηση που με ποσοστό 53% θεωρείται κωλυσιακή της διαδικασίας, με τις δυο κοινότητες να δείχνουν την έλλειψη εμπιστοσύνης στην συμμετοχή της, με διαφορετικά ποσοστά όμως. Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένα Έθνη βρίσκονται κάπου ενδιάμεσα, αφού η συμμετοχή τους είναι περισσότερο διακριτική στις καταλυτικές διαδικασίες και αποφάσεις του Κυπριακού, αλλά με ποσοστά αμφισβήτησης κοντά στο 35%. Το παράδοξο συναντάται στο ποσοστό εμπιστοσύνης και αποδοχής μεταξύ των δυο θεσμών που εκπροσωπούν την τουρκοκυπριακή πλευρά. Έτσι σύμφωνα με το Διάγραμμα 4B, η τουρκική κυβέρνηση, συγκεντρώνει μεγαλύτερα ποσοστά (τριπλάσια) εμπιστοσύνης απ' ό,τι ο Τουρκοκύπριος ηγέτης του νησιού (36% έναντι μόλις 12%). Το ίδιο συμβαίνει και ως προς την απόλυτη αμφισβήτηση με το ποσοστό αυτή τη φορά να είναι διπλάσιο για τον Talât, 27% αντί 13% για την τουρκική κυβέρνηση. Γενικότερα βλέπουμε πως οι Τουρκοκύπριοι αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια στο πλευρό της Τουρκίας και επιζητούν την υποστήριξή της στο Ζήτημα. Σε αυτό βέβαια συμβάλει και το γεγονός ότι στην διάρκεια της ιστορίας και των διπλωματικών «μαχών», η Άγκυρα έχει αποδειχθεί ισχυρή και ικανή να καταφέρει τους στόχους που έχει θέσει.

Στο επόμενο διάγραμμα παρουσιάζεται ο βαθμός εμπιστοσύνης της μιας κοινότητας απέναντι στην άλλη, σε ένα γενικότερο πλαίσιο που χαρακτηρίζει τους παράγοντες αποθάρρυνσης για πιθανή εξεύρεση λύσης¹⁷³.

Σχεδιάγραμμα 5: Παράγοντες αποθάρρυνσης – Εμπιστοσύνη σχετικά με την εφαρμογή

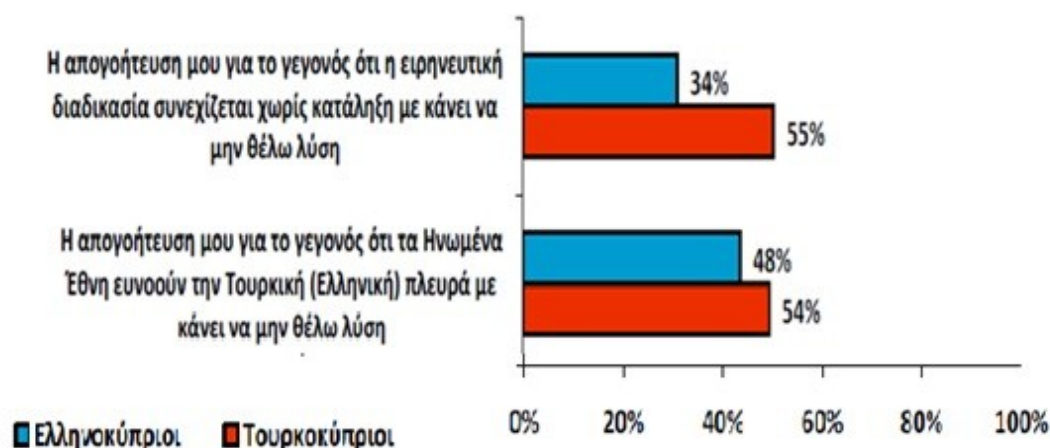

Βλέπουμε πως και οι δυο κοινότητες διακατέχονται από υψηλό βαθμό έλλειψης εμπιστοσύνης η μια για την άλλη. Το ποσοστό αυτό είναι αρκετά μεγαλύτερο για τους Ελληνοκύπριους, αλλά και για τους Τουρκοκύπριους η εμπιστοσύνη είναι μειωμένη με τα ποσοστά να ξεπερνούν κατά πολύ το 50%. Η αντίληψη ότι η μια πλευρά δεν θα τιμήσει ή δεν θα αποδεχθεί τους πιθανούς όρους της διευθέτησης, περιορίζει την ελκυστικότητα μιας λύσης, και στέλνει ένα ηχηρό μήνυμα στους διαπραγματευτές του Ζητήματος. Προκειμένου να υπάρξει μια λύση που θα βασίζεται σε υγιή και σταθερά θεμέλια και κριτήρια, θα πρέπει πρώτα να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη και αξιοπιστία μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων. Σίγουρα και οι δυο κοινότητες έχουν υποφέρει πολλά όλα αυτά τα χρόνια, που διαιωνίζεται το πρόβλημα. Η ελληνοκυπριακή πλευρά από την μια, μετράει ακόμα πληγές από την εισβολή του Αττίλα και τις μεγάλες απώλειες σε πληθυσμό (αγνοούμενοι και νεκροί), εδαφική κυριαρχία και περιουσίες (άλλωστε οι περιουσίες των Ελληνοκυπρίων στον κατεχόμενο βορρά είναι ένα από τα σημεία που αποτελούν εμπόδιο σε μια συγκαταβατική λύση). Επιπροσθέτως η πολιτική της Τουρκίας να «εφοδιάζει» από το 1974 το βόρειο τμήμα του νησιού με Τούρκους πολίτες (εποίκους) ώστε να αυξήσει δημογραφικά το τουρκικό στοιχείο, προκαλούν μια δικαιολογημένη ανασφάλεια για τις βλέψεις και επιδιώξεις της άλλης κοινότητας. Και για τους Τουρκοκύπριους όμως, υπάρχουν δυσκολίες όλα αυτά τα χρόνια, καθώς ζουν υπό την πλήρη εξάρτηση και έλεγχο της Τουρκίας, και ουσιαστικά είναι όμηροι μιας πολιτικής κατάστασης συμφερόντων και στρατηγικών παιχνιδιών στο νησί.

¹⁷³:D. Beyatlı, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.38

Οι παράγοντες που αποθαρρύνουν την κάθε κοινότητα ώστε να αναζητά μια λύση, αποτυπώνονται στο παρακάτω διάγραμμα¹⁷⁴. Οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται κυρίως με τις εμπειρίες και τα βιώματα των ερωτηθέντων.

Σχεδιάγραμμα 6: Παράγοντες αποθάρρυνσης - Απογοήτευση

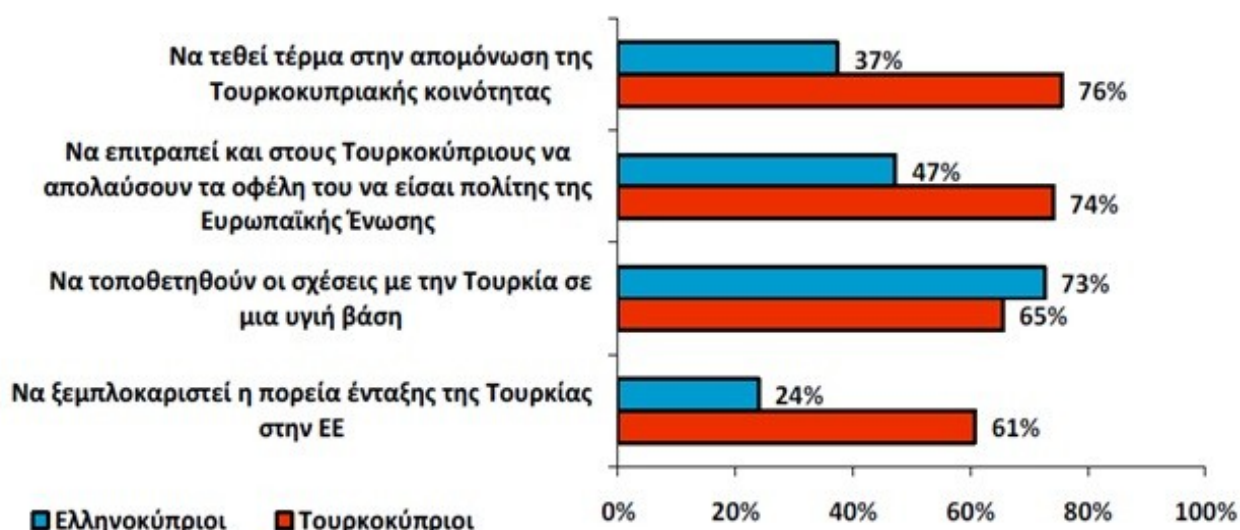

Διακρίνουμε πως τα ποσοστά απογοήτευσης είναι αρκετά σημαντικά και για τις δυο πλευρές, με τους Τουρκοκύπριους όμως να την εκφράζουν πολύ πιο έντονα από τους Ελληνοκύπριους, με αποτελέσματα που ξεπερνούν το 50%. Στην ερώτηση για διάθεση μη εξεύρεσης λύσης εξαιτίας της μέχρι τώρα πορείας των διαδικασιών και διαπραγματεύσεων, ένας στους δύο Τουρκοκύπριους, δηλώνει θετικός εξαιτίας της απογοήτευσης και της μακροχρόνιας διαδικασίας που δεν έχει φέρει κανένα αποτέλεσμα. Αντίθετα ένας στους τρεις Ελληνοκύπριους δείχνει την απογοήτευσή του. Το γεγονός αυτό είναι θετικό (τουλάχιστον για την μια πλευρά) γιατί δείχνει πως υπάρχει και ελπίδα και αισιοδοξία πως κάποια στιγμή θα βρεθεί λύση, ασχέτως με την μέχρι πρότινος εμπειρία. Την άποψη αυτή δεν συμμερίζονται οι Τουρκοκύπριοι, των οποίων η απαισιοδοξία είναι φανερή και κλιμακώνεται με το πέρασμα των χρόνων. Στο σκέλος της υποθετικής εύνοιας του Ο.Η.Ε, προς την μια ή την άλλη κοινότητα, οι απόψεις δείχνουν να συγκλίνουν περισσότερο, με την κάθε πλευρά όμως να ισχυρίζεται πως δέχεται την αδικία του Οργανισμού. Το αποτέλεσμα αυτό μας κάνει να πιστεύουμε, πως η ανάμειξη του Ο.Η.Ε για λύση στο Κυπριακό (και με βάση τα προηγούμενα Διαγράμματα 4Α και 4Β), αντιμετωπίζεται κακοπροαίρετα και από τις δυο κοινότητες. Το ποια κοινότητα έχει ευνοηθεί περισσότερο ή λιγότερο, δεν αποτελεί ένα αντικειμενικό κριτήριο το οποίο δέχεται κριτικής. Κατά καιρούς και ανάλογα με τις επικρατούσες συνθήκες, έχουν παρουσιαστεί προτάσεις και λύσεις, που δίνουν κάποια πράγματα περισσότερο και κάποια λιγότερα σε κάθε πλευρά, χωρίς αυτά όμως να είναι ικανά, ώστε να δικαιολογούν αυτό το αποτέλεσμα απογοήτευσης.

¹⁷⁴:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.51

Το επόμενο διάγραμμα έχει περισσότερο ενδιαφέρον να παρουσιάσει τις θέσεις των Ελληνοκυπρίων, σε ζητήματα που αφορούν κυρίως την τουρκοκυπριακή κοινότητα και την δυνατότητα της να ενταχθεί. Εντάσσεται στα γενικότερα πλαίσια των παραγόντων ενθάρρυνσης και ομαλοποίησης των σχέσεων που θα οδηγήσουν στην άρση της απομόνωσης¹⁷⁵.

Σχεδιάγραμμα 7 : Παράγοντες ενθάρρυνσης – Ομαλοποίηση και Άρση Απομόνωσης

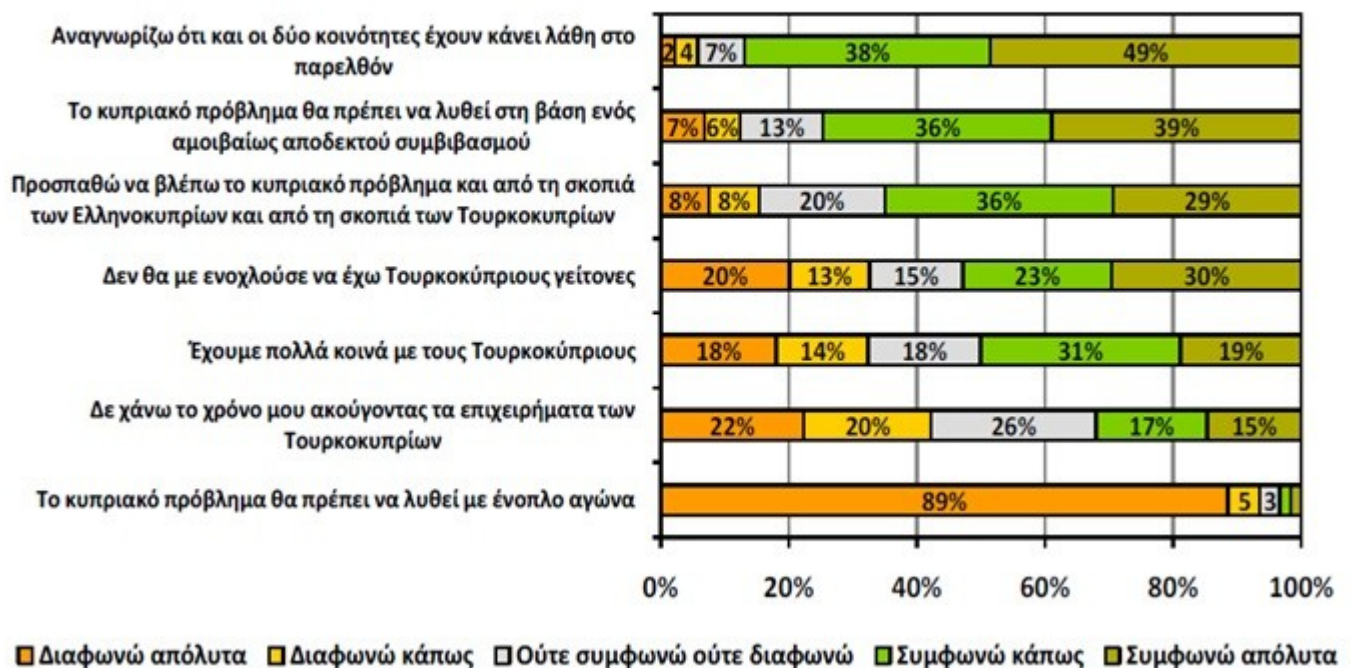

Όπως είναι φυσικό τα αποτελέσματα στις ερωτήσεις αυτές αποκαλύπτουν τις σχέσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων και τις προσεγγίσεις ανάλογα με τις επιδιώξεις των Τουρκοκυπρίων. Παρατηρούμε ότι στην πρώτη ερώτηση που τίθεται το θέμα της άρσης της απομόνωσης (σημείου που επιθυμεί και για το οποίο μάχεται συνεχώς η Άγκυρα), μόνο το 37% των Ελληνοκυπρίων πρόσκειται θετικά στην προοπτική εκπλήρωσής της. Η συντριπτική πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων συμφωνεί με αυτό το σημείο, αλλά υπάρχει και ένα 24%, το οποίο είναι αρνητικό, με πιθανή εξήγηση να αντιπροσωπεύει την λύση της διχοτόμησης που θα επιφέρει εθνική αναγνώριση και ακολούθως άρση χωρίς συμβιβασμούς. Στο ερώτημα των υγιών βάσεων της Τουρκίας με το νησί, και οι δυο κοινότητες εμφανίζονται θετικές, για διαφορετικούς λόγους η κάθε μια. Οι μεν Ελληνοκύπριοι προκειμένου να πάψουν να «φοβόνται» τις απειλές της Άγκυρας (εξ' ου και η επιμονή στο θέμα των εγγυήσεων), οι δε Τουρκοκύπριοι σε μια προσπάθεια «απογαλακτισμού» τους από την «μητέρα» - πατρίδα. Σε ότι αφορά την Ε.Ε, οι Ελληνοκύπριοι είναι αρνητικοί και στις δυο ερωτήσεις. Στην μεν πρόθεση για απόλαυση των ευρωπαϊκών προνομίων και της άλλης κοινότητας, σχεδόν ένας στους δυο συμφωνεί. Σε ότι όμως έχει να κάνει με την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας, τα πράγματα αλλάζουν δραματικά. Μόνον ένας στους πέντε υποστηρίζει το «ξεμπλοκάρισμα» της διαδικασίας, σ' αντίθεση με τους Τουρκοκύπριους που για ευνόητους λόγους την αποδέχονται. Η στάση αυτή μπορεί να ερμηνευθεί και ως στρατηγική πίεσης, από τη στιγμή που η Κύπρος έγινε μέλος.

¹⁷⁵:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.52

Ένα εξίσου σημαντικό στοιχείο να αναλύσουμε, είναι και οι σχέσεις μεταξύ των δυο κοινοτήτων και οι προοπτικές συμφιλίωσης¹⁷⁶. Τα αποτελέσματα αυτά έχουν ιδιαίτερη σημασία γιατί αντανακλούν το ποσοστό επιτυχίας σε μια ενδεχόμενη «ένωση» της Κύπρου, που θα φέρει δυο στοιχεία (απομονωμένα για πολλά χρόνια), κοντά το ένα στο άλλο, σε συνθήκες συνεργασίας, ώστε να συνυπάρξουν και να ευημερήσουν ως σύνολο και κράτος. Τα στοιχεία από τις ερωτήσεις αυτές, αποτελούν μια πρώτη προσέγγιση για την εσωτερική ομαλότητα ενός τέτοιου εγχειρήματος.

Σχεδιάγραμμα 8Α : Προοπτικές Συμφιλίωσης (Ελληνοκύπριοι)

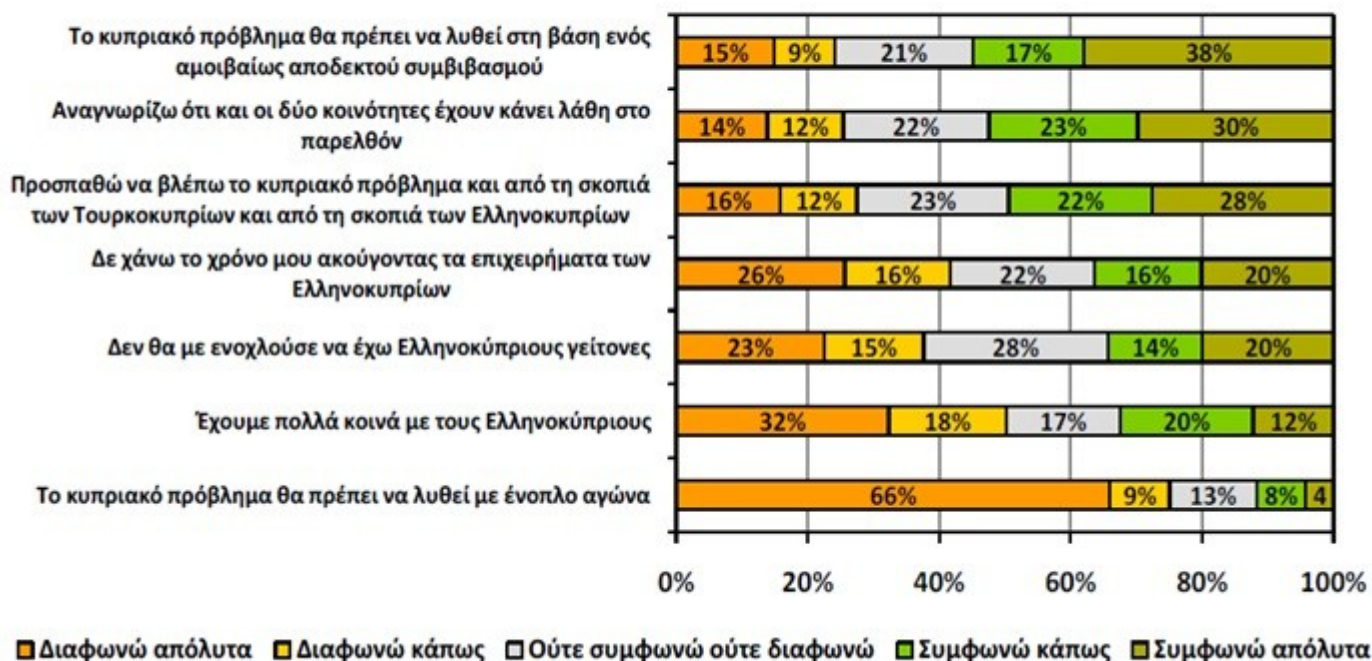

Για το σύνολο των Ελληνοκυπρίων ισχύει μια θετική προσέγγιση στο θέμα γειτνίασης με τους Τουρκοκύπριους. Η συντριπτική πλειοψηφία αναγνωρίζει πως έχουν γίνει λάθη εκατέρωθεν κατά το παρελθόν, ενώ δείχνουν να έχουν συμβιβαστεί με την ιδέα μιας λύσης αμοιβαίων συμβιβασμών και υποχωρήσεων. Εξίσου θετικό είναι και το μήνυμα αποστροφής μιας βίαιης λύσης, παρότι υπάρχουν πρόσφατες μνήμες τέτοιων συμπεριφορών από τους Τουρκοκύπριους (δολοφονία Ισαάκ Ισαάκ και Σολωμού Σολωμού τον Αύγουστο του 1996). Η μεταστροφή κλίματος που ισχύει για την ελληνοκυπριακή κοινότητα, αντικατοπτρίζεται και στο γεγονός ότι υπάρχει η παραδοχή για προσέγγιση του προβλήματος όχι μόνο από την σκοπιά της μιας πλευράς, αλλά προσπάθειας για αντικειμενική οπτική και των δυο. Το ίδιο συμβαίνει και με αυτούς που θεωρούν εαυτούς παρόμοιους με τους Τουρκοκύπριους, αφού ο ένας στους δυο ερωτηθέντες φαίνεται θετικός στην αντίληψη αυτή.

¹⁷⁶:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιδύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.67

Με τη σειρά τους οι Τουρκοκύπριοι έδωσαν τις εξής απαντήσεις:

Σχεδιάγραμμα 8B : Προοπτικές Συμφιλίωσης (Τουρκοκύπριοι)

Στο στρατόπεδο των Τουρκοκυπρίων υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, με μόνα κοινά σημεία με την άλλη κοινότητα αυτά του αμοιβαίου συμβιβασμού ως προοπτική λύσης, της αναγνώρισης λαθών και από τις δυο κοινότητες και την απόρριψη ένοπλου αγώνα (με ποσοστό μικρότερο από αυτό των Ελληνοκυπρίων όμως). Το ενδεχόμενο γειτνίασης δεν είναι τόσο εύπεπτο και αποδεκτό ακόμα για την τουρκοκυπριακή πλευρά, με αρκετά άτομα να είναι αναποφάσιστα ενώ τους υποστηρικτές και αντιρρησίες της πρότασης να είναι μοιρασμένοι. Στο ίδιο κλίμα, με περισσότερες όμως αρνητικές απαντήσεις, κινούνται και οι απόψεις περί κοινών των δυο εθνικοτήτων. Το μεγαλύτερο ποσοστό θεωρεί πως δεν υπάρχουν κοινά ανάμεσα στις δυο κοινότητες. Τέλος στην διαπίστωση δεν δίνω σημασία στα επιχειρήματα της άλλης πλευράς τόσο οι Τουρκοκύπριοι όσο και οι Ελληνοκύπριοι συγκεντρώνουν παρόμοια ποσοστά. Το γεγονός αυτό κρίνεται κάπως απογοητευτικό και ανησυχητικό γιατί θα περίμενε κανείς, να υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό συνεργασίας και διάθεσης ώστε να αντιληφθεί η κάθε πλευρά τις θέσεις και τα πιστεύω της άλλης, προκειμένου να αναλυθεί διεξοδικά ο τρόπος σκέψης και προσέγγισης των θεμάτων του καθενός, έτσι ώστε να υπάρξει, μια γενικότερη και περισσότερο κοντά στη συνισταμένη γνώμη των δυο, πρόταση.

Η εθνική ταυτότητα κάθε ομάδας είναι επίσης ένα καίριο ζήτημα και ερώτημα¹⁷⁷. Είναι σημαντικό να αποσαφηνιστεί τι αισθάνεται ο κάθε κάτοικος και ακολούθως κάθε κοινότητα στην Κύπρο, με σκοπό να κατανοήσουμε εάν είναι έτοιμοι Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι, και σε ποιο βαθμό, να αποδεχθούν μια ενιαία ταυτότητα έτσι ώστε να συσταθεί ένα ενιαίο κράτος, κοινών εθνικών πεποιθήσεων και συμφερόντων, και όχι μια κατ' ανάγκην κρατική οντότητα, που θα περιέχει άτομα διαφορετικών εθνικών προσανατολισμών, οδηγώντας αργά ή γρήγορα σε προβλήματα (βλέπε πολυεθνική Ε.Σ.Σ.Δ που διαλύθηκε με την πτώση του κομμουνισμού, Βόρεια Ιρλανδία κτλ).

Σχεδιάγραμμα 9 : Διαχείριση Αντικρουόμενων ταυτοτήτων

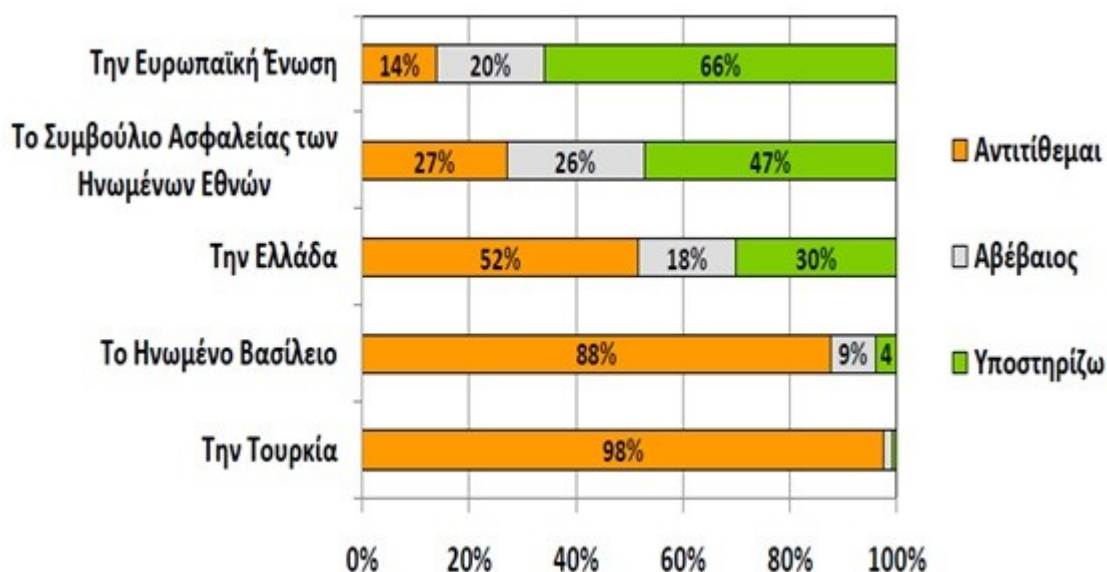

Τα μεγαλύτερα ποσοστά Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων θεωρούν εαυτούς εξίσου Έλληνες / Τούρκους και Κύπριους. Αποδέχονται δηλαδή την «ονομασία» που χαρακτηρίζει την εθνική τους οντότητα πάνω στο νησί. Τα ποσοστά των «αποκλειστικά» ή «κατά βάση» Ελλήνων και Τούρκων, είναι ιδιαίτερα χαμηλά και για τις δυο κοινότητες με τους Τουρκοκύπριους να διατηρούν ένα μικρό προβάδισμα. Αντίθετα στην παραδοχή της αποκλειστικής ή κυρίως κυπριακής ταυτότητας, τα ποσοστά έχουν αισθητή διαφορά μεταξύ των δυο πλευρών. Οι Ελληνοκύπριοι με ποσοστό 48% βάζουν ως πρώτη ταυτότητα την κυπριακή, σ' αντίθεση με τους Τουρκοκύπριους που το θεωρούν σε ποσοστό μόλις 18%. Γενικότερα παρατηρούμε ότι από την τουρκοκυπριακή πλευρά υπάρχει μια τάση υιοθέτησης τουρκικής ή τουρκοκυπριακής ταυτότητας και όχι κυπριακής, εν αντιθέσει με τους Ελληνοκύπριους, που στηρίζουν την κυπριακή και ελληνοκυπριακή.

¹⁷⁷:D. Beyatli, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.73

Το θέμα των εγγυήσεων είναι ένα ζήτημα που απασχολεί σε μεγάλο βαθμό και τις δυο κοινότητες¹⁷⁸, τουλάχιστον για το πρώτο διάστημα, που θα ακολουθήσει μια μελλοντική λύση του Κυπριακού. Η έντονη επιθυμία για εγγυητές στο νησί, φανερώνει την ανάγκη και το αίσθημα ασφάλειας που θέλουν να έχουν οι δυο κοινότητες στα πρώτα βήματα τους μετά από μια μακρόχρονη διένεξη και καχυποψία μεταξύ τους.

Σχεδιάγραμμα 10Α: Αξιολόγηση Πιθανών Εγγυητών (Ελληνοκύπριοι)

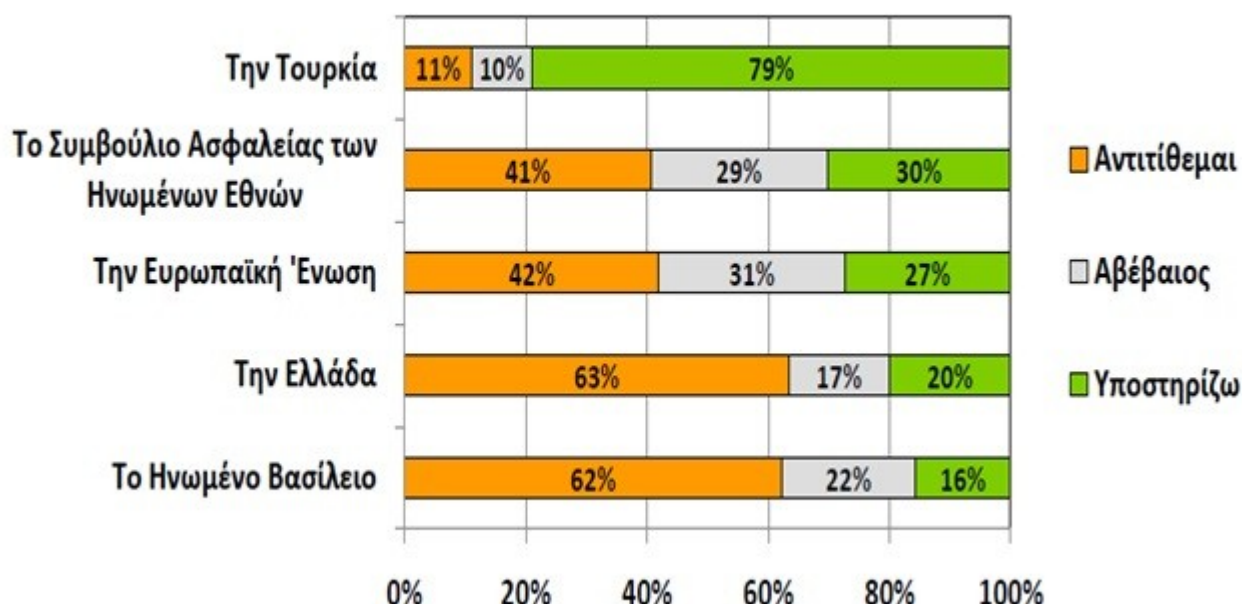

Πρώτα παρουσιάζονται οι απόψεις των Ελληνοκυπρίων. Σε μια πρώτη ανάγνωση των αποτελεσμάτων, βλέπουμε αυτό που θα θεωρούσαμε αυτονόητο, δηλαδή μια αντίθεση για επιλογή εγγυητή τόσο της Τουρκίας όσο και του Ηνωμένου Βασιλείου. Αυτό που προκαλεί εντύπωση είναι όμως και η μεγάλη άρνηση (52% αντίθεση και 18% αβεβαιότητα) για ενδεχόμενη παρουσία για εγγύηση της Ελλάδας. Οι Ελληνοκύπριοι δείχνουν να προτιμούν την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από την επί χρόνια υποστηρίκτρια «αδελφή» - χώρα τους. Η σιγουριά, η σταθερότητα και η βεβαιότητα που μπορεί να προσφέρει η Ε.Ε, είναι αντιληπτή και όπως φαίνεται κερδίζει την εμπιστοσύνη της μεγαλύτερης μερίδας των Ελληνοκυπρίων. Ακόμα και ο Ο.Η.Ε, για τον οποίο εκφράζονται πολλές επιφυλάξεις για το ρόλο που διαδραματίζει, κατέχει ένα ποσοστό εμπιστοσύνης κοντά στο 50%. Σε μια προσπάθεια ερμηνείας αυτού του αποτελέσματος για την Ελλάδα, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η στάση αυτή οφείλεται τόσο σε ιστορικούς παράγοντες (πολλοί Ελληνοκύπριοι θεωρούν την Ελλάδα κύρια υπαίτια για την εισβολή του Αττίλα και των όσων συνέβησαν την περίοδο της Χούντας), όσο και σε καθαρά πολιτικούς, αφού η κυπριακή κυβέρνηση

¹⁷⁸:D. Beyatlı, K. Παπαδοπούλου, E. Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011, σελ.93

θέλει να χαράξει νέους δρόμους συμμαχιών και στρατηγικών συνεργασιών που θα της αποφέρουν περισσότερα οφέλη. Ακολουθώντας έχουμε και τις απαντήσεις των Τουρκοκύπριων ερωτηθέντων:

Σχεδιάγραμμα 10B: Αξιολόγηση Πιθανών Εγγυητών (Τουρκοκύπριοι)

Αντίστοιχα με τις απόψεις των Ελληνοκυπρίων, οι Τουρκοκύπριοι, απορρίπτουν το ενδεχόμενο ύπαρξης εγγυητών από την Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο, με ισόποσα ποσοστά. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν επίσης ίδια ποσοστά αντίθεσης (μικρότερα όμως από αυτά Ελλάδας και Ηνωμένου Βασιλείου), με την αποδοχή και αβεβαιότητα πιθανών εγγυήσεων από αυτούς τους θεσμούς να είναι περίπου στα ίδια επίπεδα. Με συντριπτική πλειοψηφία, οι Τουρκοκύπριοι θεωρούν ιδανικό εγγυητή την Τουρκία, καθώς οκτώ στους δέκα θεωρεί πως η κυβέρνηση της Άγκυρας μπορεί να προσφέρει την απαιτούμενη ασφάλεια στην Κύπρο.

Συνοψίζοντας, και έχοντας λάβει γνώση από όλα τα παραπάνω στοιχεία, θα μπορούσαμε να πούμε, πως το έδαφος για μια μελλοντική λύση, με υποθετικό υπόβαθρο που θα ικανοποιεί και θα λάβει στήριξης και από τις δυο κοινότητες, δεν είναι στρωμένη με ροδοπέταλα. Αν και υπάρχουν οι βάσεις και τα εχέγγυα ώστε να υπάρξει ένα κοινό πλαίσιο συνεννόησης και συνεργασίας μεταξύ των δυο πλευρών, ανεξάρτητα από τις πολιτικές βουλήσεις και σκοπιμότητες κάθε εμπλεκόμενης στο Ζήτημα χώρας, απαιτείται αγώνας και προσπάθεια, ώστε να γεφυρωθούν διαφορές και χάσματα που δημιουργήθηκαν όλα αυτά τα χρόνια της ιδιότυπης συμβίωσης στο νησί. Η λύση θα πρέπει να αποτελεί αποκλειστική υπόθεση των κατοίκων της Κύπρου και των προσεγγίσεων που αυτοί είναι διατεθειμένοι να κάνουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Συνεντεύξεις και Ερωτηματολόγια

Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο έχει ως στόχο να παρουσιάσει απόψεις και ιδέες, γύρω από το Κυπριακό Ζήτημα, που έχουν συλλεχθεί μέσω συνεντεύξεων και διαμοιρασμό ερωτηματολογίων, από τον συντάκτη της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Η αποτύπωση προσεγγίσεων και συλλογισμών από άτομα που γνωρίζουν το θέμα, αλλά και οι τοποθετήσεις Ελλήνων πολιτών που έχουν το Κυπριακό ως ζήτημα απασχόλησης στην εργασία τους ή τις υποχρεώσεις τους, κρίθηκε επιβεβλημένη για μια σφαιρική απεικόνιση του θέματος, πέραν των πηγών, των ιστορικών στοιχείων και των εξελίξεων στο πρόβλημα. Η αμεσότητα που μπορούν να δώσουν οι διαπροσωπικές επαφές και η καταγραφή του κλίματος και των πεποιθήσεων, πέρα από την επίσημη σκοπιά της διπλωματίας και της πολιτικής, βοηθούν στη βαθύτερη κατανόηση του θέματος, αλλά και στις πραγματικές αντιλήψεις και προθέσεις των ερωτηθέντων, που στην περίπτωσή μας, αποτελούν τους άμεσα συμβαλλόμενους φορείς σε μια μελλοντική προσπάθεια επίλυσης. Επίσης το γεγονός ότι στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η κοινή γνώμη των κατοίκων της Κύπρου (μέσω συλλεχθέντων στοιχείων του προγράμματος έρευνας «ΚΥΠΡΟΣ 2015»), έκανε ακόμα μεγαλύτερη την ανάγκη για καταγραφή και παρουσίαση των απόψεων από την πλευρά των Ελλήνων. Τα κριτήρια των επιλογών για την προσπάθεια αυτή, βασίστηκαν στην πρόθεση να αποδοθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το κλίμα στον ελλαδικό χώρο. Επιδίωξη ήταν να συγκεντρωθούν απόψεις και από άλλους φορείς που έμμεσα ή άμεσα έχουν συμμετοχή στην Κύπρο και το Κυπριακό, αλλά κάτι τέτοιο, παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν, δεν κατέστη δυνατό. Έτσι στην αρχή της απόπειρας αυτής, έγιναν κρούσεις και αιτήματα για αποστολή ερωτηματολογίου και άδεια συνέντευξης με τους παρακάτω φορείς. Τουρκική Πρεσβεία Αθηνών, Πρεσβεία των Η.Π.Α στην Αθήνα, Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αθήνα, Βρετανική Πρεσβεία Αθηνών, Πρεσβεία Ισραήλ στην Αθήνα, Πρεσβεία της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Αθήνα και Γραφείο Ο.Η.Ε στην Αθήνα. Από τους παραπάνω μόνο η Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, δέχθηκε να απαντήσει στο ερωτηματολόγιο και να αποδεχθεί το αίτημα συνέντευξης. Επειδή όμως η κρίση της ελληνικής πλευράς κρίθηκε απαραίτητη για το εγχείρημα αυτό, και έπειτα από την αποτυχία επικοινωνίας με το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, έγιναν κινήσεις για την προσέγγιση κάποιου ατόμου από τον ελληνικό πολιτικό χώρο, το οποίο θα είχε τη γνώση και την θέληση να απαντήσει στις ερωτήσεις αυτές. Το άτομο αυτό βρέθηκε

στο πρόσωπο του κου Γρηγόρη Νιώτη, Α' Αντιπροέδρου της Βουλής των Ελλήνων και βουλευτή στην Β' Περιφέρεια Πειραιώς. Τέλος σε ότι αφορά τη συλλογή απαντήσεων από ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, προτιμήθηκε η επιλογή Ελλήνων στρατιωτικών, έτσι ώστε να προκύψει ένα δείγμα απαντήσεων, αντιπροσωπευτικό για μια μερίδα του πληθυσμού που είτε γνωρίζει στοιχεία και σημεία γύρω από το Κυπριακό είτε θα κληθεί μελλοντικά (όπως και στο παρελθόν άλλωστε - ΕΛ.ΔΥ.Κ) να παρέχει υπηρεσίες προστασίας και εγγυήσεων στο νησί.

Για την κάλυψη των αναγκών αυτού του κεφαλαίου, καθώς και την πληρέστερη και επιστημονικότερη προσέγγισή και απόδοσή του, έγινε μια προσπάθεια χρησιμοποίησης και εφαρμογής γνώσεων από το σύνολο των μαθημάτων της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας. Για το σκοπό αυτό η χρήση των *εργαλείων* της δειγματοληπτικής έρευνας, υπήρξε καθοριστική. Η δειγματοληπτική έρευνα με ερωτηματολόγια ή συνεντεύξεις και στατιστικές μεθόδους ανάλυσης είναι η πιο διαδεδομένη μορφή εμπειρικής έρευνας. Η τυποποίηση των στοιχείων που συλλέγονται, η δυνατότητα προσέγγισης μεγάλου μέρους του πληθυσμού, η επιδεκτικότητα των στοιχείων σε στατιστικές μεθόδους ανάλυσης για την ανάδειξη γενικών τάσεων και ομοιομορφιών, καθώς και η συγκριτικά μικρότερη επένδυση χρόνου που χρειάζεται από τον ερευνητή, καθιστούν τη δειγματοληπτική έρευνα την πλέον καθιερωμένη μέθοδο για την μελέτη των κοινωνικών φαινομένων. Ως εκ τούτου όλο και περισσότερα στοιχεία συγκεντρώνονται με στόχο που μπορεί να περιορίζεται στην απλή περιγραφή των κοινωνικών φαινομένων ή να επεκτείνεται στην ανάλυση και εξήγηση της κοινωνικής πραγματικότητας¹⁷⁹.

Συνέντευξη με τον κο Γρηγόρη Νιώτη

Σε αυτή τη φάση της εργασίας, παρουσιάζεται η μέθοδος της προσωπικής συνέντευξης. Στη δειγματοληπτική έρευνα το ερωτηματολόγιο της, στηρίζεται σε προκαθορισμένες ερωτήσεις (τυποποιημένο ερωτηματολόγιο), που ακολουθούν μια συγκεκριμένη σειρά. Αυτό γίνεται με σκοπό να μειωθούν οι διαφορές στον τρόπο που τίθενται οι ερωτήσεις, έτσι ώστε οι διαφορές στις απαντήσεις να είναι συγκρίσιμες και να εκφράζουν πραγματικές διαφορές των ερωτώμενων στο υπό έρευνα φαινόμενο¹⁸⁰.

Ύστερα από επικοινωνία με τη γραμματέα του Αντιπροέδρου της Βουλής των Ελλήνων, κυρία Σοφία Τσάκα, το αίτημά μου για κατ' ιδίαν συνάντηση και συνέντευξη με τον Α' Αντιπρόεδρο, έγινε δεκτό στις 7 Ιουνίου 2011. Ο ίδιος ο Αντιπρόεδρος με δέχθηκε στο γραφείο του στον δεύτερο όροφο του κτηρίου της Βουλής στις 16 του ίδιου μήνα, προκειμένου να με συναντήσει και να απαντήσει στις ερωτήσεις που είχα προετοιμάσει για την συνέντευξη αυτή. Η επιλογή του κυρίου Νιώτη έγινε βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που ικανοποιούνταν για το σκοπό αυτό.

^{179,180}: Ν. Κυριαζή, *Η κοινωνιολογική έρευνα- Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009, σελ.99-100 και σελ. 122-123

Ο ίδιος, όντας νομικός και βουλευτής (από το 1989), έχει γνώση πάνω στο θέμα, τόσο εξαιτίας προσωπικής μόρφωσης, όσο και υπηρεσίας από πολιτικές θέσεις των εκάστοτε ελληνικών κυβερνήσεων. Έχει διατελέσει τρεις φορές υφυπουργός Εξωτερικών και είναι αρμόδιος για θέματα Απόδημου Ελληνισμού. Η συνάντησή μας διήρκεσε περίπου δυο ώρες, και στο διάστημα αυτό απαντήθηκαν οι ερωτήσεις που τέθηκαν, ενώ υπήρξε και καθοδήγηση και συζήτηση πέραν των ορίων της συνέντευξης, για το Κυπριακό γενικότερα. Η συνέντευξη αποτελούνταν από δεκαοκτώ ερωτήσεις, οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω, με τη συνοδεία των απαντήσεων του κυρίου Νιώτη.

1. Γιατί έχουν αποτύχει οι μέχρι τώρα διεθνείς προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού;

Απάντηση: Από το 1974 μέχρι σήμερα έχουν καταβληθεί πολλές προσπάθειες στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως μέσω του Γενικού Γραμματέα, για εξεύρεση λύσης στο Κυπριακό. Οι προσπάθειες αυτές έπεφταν στο κενό λόγω αδιαλλαξίας αφενός της Τουρκίας και αφετέρου της ηγεσίας της Τουρκοκυπριακής πλευράς. Η τουρκική και Τουρκοκυπριακή πλευρά δυναμίτιζαν κάθε προσπάθεια του Γενικού Γραμματέα προς την εξεύρεση λύσης βασισμένης στη δικαιοδική, διζωνική Ομοσπονδία, διότι απώτερος στόχος τους ήταν η διχοτόμηση της νήσου.

2. Γιατί απέρριψε το σχέδιο Ανάν η ελληνοκυπριακή πλευρά;

Απάντηση: Μετά από έντονη δημόσια συζήτηση, οι Ελληνοκύπριοι ψηφοφόροι με ποσοστό 75,8% απέρριψαν συντριπτικά το σχέδιο Ανάν-V στις 24 Απριλίου 2004. Αντίθετα, το 64,9% των Τουρκοκύπριων ψηφοφόρων ενέκριναν το σχέδιο. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι έποικοι από την Τουρκία αποτέλεσαν ένα σημαντικό ποσοστό στην ψήφο της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Το "όχι" των Ελληνοκυπρίων δεν ήταν μια ψήφος εναντίον της επανένωσης ή της συμφιλίωσης. Ήταν απόρριψη μίας διαδικασίας που οδήγησε σε ένα μονόπλευρο σχέδιο, το οποίο κρίθηκε ζημιογόνο για τα νόμιμα δικαιώματα της ελληνοκυπριακής κοινότητας και για την επιβίωση του ίδιου του κυπριακού κράτους. Ήταν η απόρριψη ενός σχεδίου που δεν διασφάλιζε τη γνήσια επανένωση της Κύπρου, του λαού της και της οικονομίας της. Η αρνητική αυτή ψήφος προήλθε από Ελληνοκύπριους όλων των ηλικιών, πολιτικών κομμάτων και φύλων. Ειδικότερα οι λόγοι που εξηγούν την ελληνοκυπριακή αρνητική ψήφο είναι οι εξής:

-Τα αυστηρά διαπραγματευτικά χρονοδιαγράμματα, η έλλειψη πραγματικού χρόνου για συζήτηση ενός εξαιρετικά πολύπλοκου νομικού εγγράφου, και οι απειλές που εκφράστηκαν ή υπαινίχθηκαν από κάποιους συνομιλητές στην περίπτωση που οι Ελληνοκύπριοι δεν θα αποδέχονταν το σχέδιο του ΟΗΕ .

-Οι βασικές παρεκκλίσεις από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα που στερούσαν όλους τους Κυπρίους από θεμελιώδη δικαιώματά τους, ενώ άλλοι Ευρωπαίοι πολίτες που διαμένουν στην Κύπρο θα απολάμβαναν όλων των δικαιωμάτων τους στα πλαίσια της Σύμβασης.

-Η διεθνώς αναγνωρισμένη Κυπριακή Δημοκρατία θα διαλυόταν και θα αντικαθίστατο από μία χαλαρή συνομοσπονδία δύο ευρέως αυτόνομων κρατών.

-Η λειτουργικότητα του νέου κράτους ήταν αμφίβολη λαμβανομένων υπόψη των προνοιών για την εκτελεστική, νομοθετική και δικαστική εξουσία, και της παρουσίας αυξημένων δικαιωμάτων βέτο εκ μέρους της μειοψηφίας. Μη κυπριακά τρίτα μέρη, που δεν είναι υπόλογα στον κυπριακό λαό, θα είχαν αποφασιστική ψήφο σε σημαντικούς τομείς πολιτικής.

-Η συνομοσπονδιακή μορφή του προτεινόμενου συντάγματος αντανάκλατο στην απουσία πρόνοιας για την ιεραρχία των νόμων. Αυτό περιέκλειε τον κίνδυνο των διενέξεων σε θέματα δικαιοδοσίας που θα καθιστούσαν πιο έντονο το διχαστικό χαρακτήρα του νέου προτεινόμενου πολιτεύματος

-Η απουσία επαρκών εγγυήσεων που να διασφαλίζουν ότι οι δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν από τα μέρη και ιδιαίτερα από την Τουρκία θα ετηρούντο.

-Το οικονομικό κόστος της προτεινόμενης διευθέτησης (οικονομική σύγκλιση των δύο κοινοτήτων, ανοικοδόμηση, αποζημίωση περιουσιών, αποζημίωση εποίκων, νομισματική πολιτική) θα επιβάρυνε τα μέγιστα τους Ελληνοκύπριους. Η Τουρκία, που η στρατιωτική επιθετικότητά της διαίρεσε το νησί, ήταν απαλλαγμένη από κάθε οικονομική ευθύνη για τη δράση της στην Κύπρο.

-Θέματα ασφάλειας σε σχέση με τη σταδιακή μείωση και συνεχιζόμενη παρουσία των τουρκικών στρατευμάτων με αυξημένα επεμβατικά δικαιώματα ακόμα και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Η "Ενωμένη" Κύπρος αποκλειόταν από την κοινή ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική και θα ήταν πλήρως αποστρατικοποιημένη. Οι προτεινόμενες εγγυήσεις της Τουρκίας παραβίαζαν την υποχρέωση της μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών και του σεβασμού της εδαφικής ακεραιότητας όλων των κρατών.

-Θέματα ορισμού της ιθαγένειας και το γεγονός ότι όλοι σχεδόν οι έποικοι θα παρέμεναν στην Κύπρο.

-Οι πρόνοιες του σχεδίου για τις περιουσίες παραβίαζαν βασικά δικαιώματα που υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση και παραγνώριζαν σημαντικές προηγούμενες αποφάσεις Ευρωπαϊκών Δικαστηρίων.

-Το σχέδιο επέκτεινε τα δικαιώματα της Βρετανίας στις κυρίαρχες περιοχές των βάσεων και στα χωρικά ύδατα της Δημοκρατίας.

-Το σχέδιο διέγραφε την επικύρωση από την Κυπριακή Δημοκρατία της Συνθήκης του Μοντρέ του 1936 (η Κύπρος είναι μια μεγάλη ναυτιλιακή δύναμη). Επίσης, παραχωρούσε στην Τουρκία σχεδόν δικαιώματα βέτο πάνω στην ηπειρωτική υφαλοκρηπίδα της Κύπρου

-Το σχέδιο παραβίαζε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση με την άρνηση του δικαιώματος στους Κυπρίους να αποκτήσουν περιουσία και να ζήσουν όπου επιλέξουν, όπως οι άλλοι Ευρωπαίοι πολίτες, χωρίς αριθμητικούς περιορισμούς που να βασίζονται στην εθνικότητα και τη θρησκεία.

Τέλος, το σχέδιο απορρίφθηκε γιατί κρίθηκε από τη συντριπτική πλειοψηφία των Κυπρίων ότι δεν ήταν το καλύτερο για το κοινό συμφέρον των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων. "Ο μόνος πραγματικά ευεργετηθείς από αυτό το σχέδιο θα ήταν η Τουρκία", δήλωσε ο τότε Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσος Παπαδόπουλος μετά το δημοψήφισμα, εξηγώντας ότι "ενώ όλες οι απαιτήσεις της Τουρκίας υιοθετήθηκαν στο τελικό σχέδιο την τελευταία μέρα, βασικές ανησυχίες της ελληνοκυπριακής πλευράς αγνοήθηκαν. Όλοι οι εμπλεκόμενοι στις συνομιλίες ανυπομονούσαν να ικανοποιήσουν την Τουρκία και να διασφαλίσουν το 'ναι' της τουρκοκυπριακής κοινότητας, αγνοώντας το γεγονός ότι η κατά πολύ μεγαλύτερη αριθμητικά ελληνοκυπριακή κοινότητα έπρεπε επίσης να πεισθεί να ψηφίσει 'ναι' στο Σχέδιο. Έτσι, η διαδικασία αυτή απέτυχε να ικανοποιήσει τις δικαιολογημένες ανησυχίες, ανάγκες και συμφέροντα και των δύο πλευρών".

3. Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα σύρραξης Ελλάδας Τουρκίας με αφορμή το Κυπριακό;(Αν όχι ποιοι παράγοντες καθορίζουν το κλίμα αποτροπής αυτής;)

Απάντηση: Δεν πιστεύω ότι υπάρχει πιθανότητα σύρραξης Ελλάδας-Τουρκίας με αφορμή το Κυπριακό, δεδομένου ότι ο διεθνής παράγοντας, κυρίως οι ΗΠΑ που υποστηρίζουν ενθέρμως τη λύση της δικοινοτικής, διζωνικής Ομοσπονδίας (πρόσφατες δηλώσεις της Αμερικανίδας ΥΠΕΞ σε Κων/πολη και Αθήνα) θα απέτρεπε τη δημιουργία μιας επιπλέον εστίας έντασης στην περιοχή της Νοτιανατολικής Μεσογείου, η οποία έχει τόσα ανοικτά προβλήματα (Συρία, Λιβύη, Μεσανατολικό κ.λ.π) σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και ιδιαίτερα ασταθές γεωστρατηγικό περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, ένα τέτοιο ενδεχόμενο, πέραν του γεγονότος ότι θα επέφερε τρομερό πλήγμα στη συνοχή της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας (ΝΑΤΟ) και θα αποδυνάμωνε δραματικά τη νοτιοανατολική της πτέρυγα που βρίσκεται πλησίον των σημερινών εστιών κρίσης, θα έβαζε οριστικά τέλος σε κάθε ευρωπαϊκή φιλοδοξία της Τουρκίας, καθώς θα την έφερνε αντιμέτωπη στρατιωτικά με δύο κράτη μέλη της Ε.Ε. και πολιτικά-οικονομικά με ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

4. Τελικά το σημαντικότερο ρόλο για μια λύση διαδραματίζει η εκάστοτε πολιτική ηγεσία ή οι ελληνοκύπριοι και τουρκοκύπριοι πολίτες αντίστοιχα;

Απάντηση: Κατά τη γνώμη μου το σημαντικότερο ρόλο για τη λύση διαδραματίζει αναμφισβήτητα και στις δύο πλευρές η εκάστοτε πολιτική ηγεσία, η οποία έχει τα μέσα και τη δυνατότητα να διαμορφώνει και να επηρεάζει κάθε φορά –ιδίως σε κρίσιμες φάσεις- τις διαθέσεις και τη στάση της κοινής γνώμης στις αντίστοιχες κοινότητες. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η επιρροή που άσκησε στη διαμόρφωση του τελικού αποτελέσματος του δημοψηφίσματος για το σχέδιο Ανάν, το « δραματικό» διάγγελμα του τότε Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσσου

Παπαδόπουλου, καθώς και η « αλλαγή πλευσης» του ΑΚΕΛ. Βεβαίως στις Δημοκρατίες, η σχέση μεταξύ πολιτικής ηγεσίας και κοινωνίας είναι αμφίδρομη. Και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις τόσο ο αείμνηστος Πρόεδρος Παπαδόπουλος, όσο και ο τότε Πρόεδρος του ΑΚΕΛ και νυν Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Δημήτρης Χριστόφιας, εμφάνισαν τη στάση τους κατά του σχεδίου Ανάν ως απηχούσα το αίσθημα της μεγάλης πλειοψηφίας του Ελληνοκυπριακού λαού. Δεν θα πρέπει επίσης να παραγνωρίζουμε το γεγονός ότι καίριο ρόλο στην λύση του Κυπριακού διαδραματίζει η Τουρκία, η οποία επηρεάζει και καθοδηγεί την τουρκοκυπριακή πλευρά, διατηρώντας παρανόμως στρατεύματα στο νησί, έχοντας εγκαταστήσει περισσότερους από 160.000 εποίκους, Τούρκους υπηκόους στα κατεχόμενα και επιδοτώντας τον προϋπολογισμό της αποσχιστικής οντότητας με πολλές εκατοντάδες εκατομμυρίων ευρώ ετησίως.

5. Κατά την άποψή σας ποιο θα ήταν το ιδανικό σχέδιο για λύση του ζητήματος; (βασικά σημεία που θα ικανοποιούν την κάθε πλευρά).

Απάντηση: Κατά την άποψή μου, οι Ελληνοκύπριοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία θα προτιμούσαν ασφαλώς ένα ενιαίο κράτος έναντι άλλων επιλογών . Η ομοσπονδία είναι η δεύτερη επιλογή, αλλά φαίνεται να είναι αποδεκτή από μια σημαντική μερίδα του πληθυσμού . Οι Τουρκοκύπριοι θα προτιμούσαν δύο κράτη , αλλά θα ήταν έτοιμοι να αποδεχτούν την ομοσπονδία ως συμβιβαστική λύση, όπως, όμως, εκείνοι την αντιλαμβάνονται, δηλ. με περιορισμούς και εγγυήσεις. Αντίθετα η ελληνοκυπριακή εκδοχή ομοσπονδίας δεν περιλαμβάνει περιορισμούς στα δικαιώματα διαμονής , ούτε εγγυήσεις. Μια τέτοια λύση θα εθεωρείτο από τους Τουρκοκύπριους χειρότερη από το σημερινό status quo. Φυσικά για τους Τουρκοκύπριους, ένας συμπεφωνημένος διαχωρισμός όπου και τα δύο κράτη θα ήταν εντός ΕΕ, θα αποτελούσε το ιδανικότερο σενάριο , το οποίο θα είχε ακόμη μεγαλύτερη αποδοχή από την Τουρκοκυπριακή εκδοχή της ομοσπονδίας. Μεταβατικές λύσεις όπως «Ταϊβανοποίηση» ή «Κοσοβοποίηση» μάλλον θα απορρίπτονταν από την τουρκοκυπριακή πλευρά ως ημίμετρα . Η αντίθεση στην προσάρτηση των κατεχομένων από την Τουρκία φαίνεται να είναι το μόνο σημείο όπου οι αντιλήψεις των δύο κοινοτήτων συγκλίνουν, αφού ως μοντέλο λύσης θα συγκέντρωνε ελάχιστα ποσοστά προτίμησης και στις δύο κοινότητες.

6. Θεωρείτε πως το στρατιωτικό σκάνδαλο στην Τουρκία (Ergenekon) επηρέαζε κατά το παρελθόν τη διευθέτηση του ζητήματος;

Απάντηση: Θεωρώ ότι η στάση της Τουρκίας έναντι της Κύπρου παραμένει ουσιαστικά από το 1974 (έτος εισβολής) και μετά αμετάβλητη και συνεπής. Απλώς κατά καιρούς η στάση αυτή εκδηλώνεται με διαφορετικούς τόνους και αποχρώσεις, ανάλογα με τη συγκυρία και τα στρατηγικά συμφέροντα που πρέπει να εξυπηρετηθούν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Συνεπώς το στρατιωτικό σκάνδαλο « Βαριοπούλα» δεν νομίζω ότι επηρέασε τη διευθέτηση του Κυπριακού ζητήματος. Το κύριο χαρακτηριστικό και η κοινή συνισταμένη όλων των κυβερνήσεων της Τουρκίας είτε στρατιωτικών, είτε πολιτικών (δημοκρατικών) είναι ότι ενθαρρύνουν,

διαιώνίζουν και ανέχονται, κατά περίπτωση, τη συνέχιση της παρουσίας των κατοχικών στρατευμάτων στη Μεγαλόνησο.

7. Πιστεύετε ότι η αλλαγή στην κυπριακή πολιτική σκηνή θα επηρεάσει θετικά ή αρνητικά τις εξελίξεις;

Απάντηση: Το Κυπριακό, ανεξαρτήτως αποχρώσεων, αντιμετωπίζεται από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία της Κύπρου ως εθνικό θέμα, του οποίου σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσαν να « παραβιασθούν» οι κόκκινες γραμμές. Η εθνική γραμμή για την επίλυση του Κυπριακού, καθώς και οι βασικές συνιστώσες που θα πρέπει αυτή να περιλαμβάνει, είναι γνωστές. Κατά συνέπεια οι αλλαγές στην κυπριακή πολιτική σκηνή μπορεί να διευκολύνουν ή να δυσχεραίνουν, ανάλογα με τη συγκυρία, την πορεία του διαλόγου με την τουρκοκυπριακή πλευρά ή με τη διεθνή κοινότητα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τις εξελίξεις. Η μόνη παράμετρος που θα μπορούσε να επηρεάσει θετικά την έκβαση του κυπριακού ζητήματος θα ήταν η εκδήλωση γνήσιας και ειλικρινούς πολιτικής βούλησης εκ μέρους της Τουρκίας.

8.Τι είναι διατεθειμένη να «παραχωρήσει» η κάθε πλευρά προκειμένου να υπάρξει συμφωνία;

Απάντηση: Η ελληνοκυπριακή πλευρά είχε προτείνει τον Ιούλιο του 2010, με σκοπό την άρση της απομόνωσης των τουρκοκυπρίων, την επιστροφή του Βαρωσίου στον ΟΗΕ προς επισκευή και επιστροφή των κατοίκων του, με αντάλλαγμα το άνοιγμα του λιμένα της Αμμοχώστου στο τουρκοκυπριακό εμπόριο υπό τον έλεγχο της ΕΕ και, ενδεχομένως, άρση των αντιρρήσεων της Κύπρου στο άνοιγμα ορισμένων Κεφαλαίων της διαπραγματεύσεως ΕΕ-Τουρκίας. Τυχόν αποδοχή αυτής της πρότασης εκ μέρους της τουρκικής πλευράς θα είχε βοηθήσει κατά πολύ τη βελτίωση του κλίματος και την επιτάχυνση της διαπραγματευτικής διαδικασίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Από την άλλη πλευρά, η τουρκική/ τουρκοκυπριακή πλευρά θα μπορούσε να συμβάλει σε λύση εγκαταλείποντας την τακτική των δηλώσεων που κινούνται στη γνωστή συνομοσπονδιακή ή διχοτομική λογική και των «απειλών» περί αναζήτησης άλλης λύσης αν δεν επιτευχθεί συμφωνία στο άμεσο μέλλον. Επίσης ιδιαίτερα θετικό βήμα θα ήταν ο τερματισμός άσκησης βέτο εκ μέρους της Τουρκίας-εκεί που διαθέτει αυτό το προνόμιο- εις βάρος υποψηφιοτήτων της Κύπρου σε διάφορα διεθνή fora.

9.Τα κύρια προβλήματα κατά τη γνώμη σας για την επίλυση είναι το Περιουσιακό και η Ιθαγένεια όπως υποστήριξε πρόσφατα ο κος Hüseyin Özgürgan ;

Απάντηση: Τα σημαντικότερα θέματα των διαπραγματεύσεων Χριστόφια-Ερόγλου, είναι, κατά τη γνώμη μου, η Διακυβέρνηση(όπου η Τουρκοκύπριοι δημιουργούν προβλήματα με τα χαρακτηριστικά συνομοσπονδιακής υφής που θέλουν να προσδώσουν στο ομοσπονδιακό μοντέλο) το Εδαφικό και εκείνο των Εποίκων. Η τουρκοκυπριακή πλευρά έχει απορρίψει ελληνοκυπριακή πρόταση για επιτάχυνση

της διαπραγμάτευσης(η οποία σημειωτέον κατά το τελευταίο εξάμηνο έχει επικεντρωθεί σχεδόν αποκλειστικά στο Περιουσιακό χωρίς όμως ουσιαστική πρόοδο) μέσω διασύνδεσης του Εδαφικού με το Περιουσιακό και με το θέμα των Εποίκων. Η τουρκοκυπριακή πλευρά έχει αρνηθεί να συζητήσει ουσιαστικά το Εδαφικό, το οποίο επιθυμεί να εξετασθεί μόνο στο τέλος της διαπραγμάτευσης, ενώ αποφεύγει ουσιαστική συζήτηση επί του θέματος των Εποίκων, παραπέμποντάς το και αυτό στην τελική φάση των διαπραγματεύσεων και συνδέοντάς το με το κεφάλαιο της Ασφάλειας-Εγγυήσεων, επί του οποίου εμμένει στη γνωστή αδιάλλακτη στάση της. Για τους Εποίκους οι Τουρκοκύπριοι αξιώνουν την παραμονή όσων έχουν λάβει την «ιθαγένεια» του ψευδοκράτους.

10.Πιστεύετε πως γίνονται ουσιαστικές κινήσεις και από τις δυο πλευρές προκειμένου να υπάρξει κοινά αποδεκτή λύση;(αν όχι γιατί;)

Απάντηση: Όπως προκύπτει από τις πρόσφατες δηλώσεις του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ μετά τη συνάντηση Προέδρου Χριστόφια και Ερόγλου στη Γενεύη στις 7 Ιουλίου 2011, οι δύο ηγέτες δέχθηκαν να εντατικοποιήσουν τις συνομιλίες. Ο Γ.Γ. του ΟΗΕ εξέφρασε μάλιστα την πεποίθηση ότι τον Οκτώβριο, οι δύο πλευρές θα δηλώσουν ότι πέτυχαν σύγκλιση σε όλα τα ζητήματα του πυρήνα του Κυπριακού. Πρόσθεσε δε, ότι τούτο θα έχει φέρει τις διαπραγματεύσεις πλησιέστερα προς τη λήξη τους, γεγονός που θα του επιτρέψει να υποβάλει θετική Έκθεση προς το Συμβούλιο Ασφαλείας και θα ανοίξει το δρόμο για τη σύγκληση μιας τελικής, διεθνούς διάσκεψης. Υπογράμμισε τέλος ότι οι δύο ηγέτες θα πρέπει να προετοιμάσουν την κοινή τους γνώμη για μια συμφωνία και τους συμβιβασμούς που αυτή συνεπάγεται και ότι νέα συνάντηση θα λάβει χώρα τον Οκτώβριο στη Νέα Υόρκη. Με βάση αυτές τις ενδείξεις, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο να έχουμε κάποια ενθαρρυντική εξέλιξη τους προσεχείς μήνες, καθώς φαίνεται ότι έχουν σημειωθεί « παρασκηνιακά» κάποια θετικά βήματα προόδου που πρέπει να συνεχισθούν. Ανησυχητικό ,πάντως, παραμένει το γεγονός ότι η Τουρκία μετά τη συνάντηση της Γενεύης έχει προβεί σε μία σειρά εμπρηστικών και αντιπαραγωγικών δηλώσεων για το Κυπριακό, γεγονός που μάλλον απομακρύνει παρά διευκολύνει την προοπτική επίτευξης αμοιβαία αποδεκτής λύσης. Ελάχιστα ενθαρρυντική, επίσης, είναι η κωλυσιεργία, καθώς και η παρελκυστική πρακτική που τηρεί η τουρκοκυπριακή πλευρά κατά τις διαπραγματεύσεις, όπως προκύπτει από τις δημόσιες δηλώσεις της.

11.Πώς επηρεάζεται η γεωπολιτική της περιοχής με βάση τις πρόσφατες συνθήκες που αφορούν την ανακάλυψη κοιτασμάτων ενεργειακών πόρων (φυσικό αέριο);

Απάντηση: Η υπογραφή μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ συμφωνίας οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών τους, τον Δεκέμβριο του 2010, καθώς και η ανακοίνωση της κυπριακής πλευράς ότι το Σεπτέμβριο θα γίνουν γεωτρήσεις στην ΑΟΖ της και ότι μέχρι το τέλος του έτους θα υπάρχει σαφής εικόνα για το υπάρχον φυσικό αέριο και το μέγεθος του κοιτάσματος, έχει προκαλέσει μέχρι στιγμής ήπιες αντιδράσεις εκ

μέρους της Τουρκίας. Συγκεκριμένα, η Άγκυρα, μολονότι δήλωσε ότι δεν έχει η ίδια διεκδικήσεις στην περιοχή της συμφωνίας Κύπρου-Ισραήλ, καταδίκασε την εν λόγω διευθέτηση ως αντίθετη προς τα « δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων». Παράλληλα, το Φεβρουάριο του 2011, η Τουρκική κρατική εταιρεία πετρελαίων προκήρυξε διαγωνισμό για συλλογή στοιχείων σε περιοχές που εμπίπτουν εν μέρει στην κυπριακή ΑΟΖ. Αυτή η ενέργεια προκάλεσε χαμηλών τόνων αντίδραση της Λευκωσίας, η οποία από τον Δεκέμβριο του 2009 στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Τουρκίας έχει μπλοκάρει το άνοιγμα του Κεφαλαίου Ενέργεια λόγω παρενόχλησης ερευνών στην Κυπριακή ΑΟΖ από τουρκικό πολεμικό πλοίο. Συνεπώς οι παραπάνω εξελίξεις σε συνδυασμό με την επιδείνωση που χαρακτηρίζει μετά τα περυσινά γεγονότα με το στολίσκο της Γάζας τις σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ και την ταυτόχρονη αναβάθμιση των σχέσεων Αθήνας-Τελ Αβίβ, σίγουρα επηρεάζουν τα γεωπολιτικά δεδομένα της περιοχής. Τυχόν επιβεβαίωση ύπαρξης φυσικού αερίου και εμβάθυνση της συνεργασίας Κύπρου-Ισραήλ στον ενεργειακό τομέα θα αναβάθμιζε γεωστρατηγικά την Κύπρο, καθώς η τελευταία θα μεταβαλλόταν σε ενεργειακό κόμβο. Θα συντελούσε δε, ενδεχομένως, σε περαιτέρω ενεργοποίηση και κινητοποίηση του διεθνούς παράγοντα προς την κατεύθυνση άσκησης πίεσης προς την Τουρκία για την επίλυση του Κυπριακού, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι το φυσικό αέριο θα διέρχεται, μέσω του νέου αυτού μεταφορικού διαύλου, από σταθερό και ασφαλές έδαφος.

12. Μπορεί να επιλυθεί το κυπριακό μόνο μέσα από τις διμερείς σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας, χωρίς την παρέμβαση άλλων δυνάμεων(Ε.Ε, Η.Π.Α κτλ) (αν όχι γιατί;)

Απάντηση: Κατά τη γνώμη μου όχι, καθώς πάγια θέση της Ελλάδας είναι ότι το Κυπριακό δεν είναι διμερές ελληνοτουρκικό, αλλά διεθνές θέμα εισβολής και κατοχής. Στις διμερείς επαφές, πάντως, η ελληνική πλευρά πάντα υπενθυμίζει στην Τουρκία ότι έχει συμφέρον και δυνατότητα να στηρίζει την προσπάθεια εξεύρεσης αμοιβαία αποδεκτής λύσης μεταξύ των δύο κοινοτήτων της Μεγαλονήσου. Άλλωστε, χωρίς επίλυση του Κυπριακού δεν υπάρχει δυνατότητα ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε.

13. Ποιες οι βασικές θέσεις της Ελλάδας για να λυθεί το κυπριακό;

Απάντηση: Για την Ελλάδα το Κυπριακό αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα της εξωτερικής της πολιτικής, αφενός λόγω της ιστορικής εμπλοκής της στο ζήτημα ως απόρροια της εθνικής συγγένειας με τους Ελληνοκυπρίους που αποτελούν μέρος του ευρύτερου ελληνισμού, αφετέρου διότι είναι μία από τις τρεις εγγυήτριες δυνάμεις, σύμφωνα με τη Συνθήκη Εγγυήσεων που υπεγράφη στο πλαίσιο των Συμφωνιών Λονδίνου-Ζυρίχης το 1960. Ο γενικά παραδεδεγμένος στόχος της επίλυσης του Κυπριακού ζητήματος, όπως αποτυπώνεται στις αποφάσεις των Η.Ε., είναι η ενοποίηση της νήσου και η ειρηνική συνύπαρξη των δύο κοινοτήτων στο πλαίσιο ενός ενιαίου κράτους υπό ομοσπονδιακή μορφή. Αποτελεί, πάντως, βασική θέση της Ελλάδας ότι ο Κυπριακός λαός, Ελληνοκύπριοι και Τούρκο-κύπριοι, θα πρέπει να αποφασίσει μόνος του για το κοινό του μέλλον χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις και

αναμείξεις. Η λύση του Κυπριακού θα πρέπει να προέλθει από τους Κυπρίους και να προορίζεται για τους Κυπρίους. Για την Ελλάδα, το Κυπριακό παραμένει διεθνές πρόβλημα εισβολής και κατοχής. Η απαράδεκτη αυτή κατάσταση αποτελεί κατάφωρη παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου, συνιστά απειλή για την ασφάλεια και την ευημερία τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων και αποσταθεροποιητικό παράγοντα στην ευρύτερη περιοχή. Η πλήρης εξομάλυνση των ελληνοτουρκικών σχέσεων δεν νοείται και δεν είναι εφικτή χωρίς την δίκαιη, βιώσιμη και λειτουργική επίλυση του Κυπριακού. Η Ελλάδα υποστηρίζει σθεναρά κάθε προσπάθεια για την εξεύρεση μιας συμφωνημένης και βιώσιμης λύσης, επί τη βάση των αποφάσεων των Ηνωμένων Εθνών, η οποία θα συνάδει με τις αρχές και αξίες, το θεσμικό και νομικό πλαίσιο και το κεκτημένο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αν και η λύση του Κυπριακού είναι επείγουσα γιατί το ζήτημα χρονίζει, εντούτοις δεν μπορεί να είναι βεβαιωμένη. Για τον λόγο αυτόν, η θέση αυστηρών χρονοδιαγραμμάτων και προθεσμιών είναι αντιπαραγωγική. Προτάσεις, όμως, όπως αυτές του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας που σκοπό έχουν να προωθήσουν και να επισπεύσουν τις διαπραγματεύσεις είναι λίαν εποικοδομητικές και θα πρέπει να υποστηρίζονται.

Η διατήρηση των στρατιωτικών δυνάμεων κατοχής, η μη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία και η προώθηση διαιρετικών λύσεων δεν συμβάλλουν στην επίτευξη της λύσης του Κυπριακού. Όσον αφορά την ασφάλεια της επανενωμένης Κύπρου και του κυπριακού λαού, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, δεν έχουν θέση στη σύγχρονη ευρωπαϊκή πραγματικότητα τα παρωχημένα συστήματα εγγυήσεων και τα μονομερή δικαιώματα επέμβασης τρίτων, τα οποία είναι ξένα προς τον τρόπο λειτουργίας της ΕΕ. Η αποτελεσματική και λειτουργική συμμετοχή της επανενωμένης Κύπρου στην ΕΕ θα αποτελέσει την καλύτερη δυνατή εγγύηση για την ασφάλεια και ευημερία όλων των Κυπρίων. Εν κατακλείδι, η Ελλάδα υποστηρίζει σθεναρά τις προσπάθειες του Προέδρου Χριστόφια για συνέχιση των διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο κοινοτήτων, με στόχο την επίτευξη αμοιβαία αποδεκτής λύσης, χωρίς τεχνητά χρονοδιαγράμματα και επιδιαιτησία. Η λύση αυτή πρέπει να βασίζεται στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και να προνοεί για την πλήρη εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, δηλ. για ένα βιώσιμο και λειτουργικό κυπριακό κράτος, το οποίο θα μπορεί να μετέχει αποτελεσματικά στις δομές της Ε.Ε.

14.Βαθμολογείστε (με υψηλότερο βαθμό το 4) ποιος κατά τη γνώμη σας ευθύνεται για την απόρριψη του σχεδίου Ανάν (1-4)

Απάντηση: Τουρκία 4

ΟΗΕ 3

Κύπρος 2

Ελλάδα 1

15. Πώς επηρεάζει τη λύση του Κυπριακού η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε και η επικείμενη προεδρία της;

Απάντηση: Η συμμετοχή της Κύπρου στην Ε.Ε., ως κράτους-μέλους, καθώς και η επικείμενη Προεδρία της στην Ε.Ε. ασφαλώς αποτελούν σοβαρό λόγο για να ασκούνται από το διεθνή παράγοντα πιέσεις προς επίλυση του Κυπριακού μέχρι την έναρξη της Προεδρίας, δηλ. προ του β' εξαμήνου του 2012. Αυτές όμως οι πιέσεις σε συνδυασμό με την δια στόματος του Τούρκου ΥΠΕΞ, Νταβούτογλου προσφάτως εκφρασθείσα θέση περί παγώματος των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας κατά το εξάμηνο της Κυπριακής Προεδρίας, είναι προδήλως αντιπαραγωγικές και καθόλου επιβοηθητικές προς την κατεύθυνση μίας αμοιβαία αποδεκτής βιώσιμης και λειτουργικής λύσης. Είναι πιέσεις που έχουν μάλλον λάθος αποδέκτη. Η Τουρκία οφείλει να αλλάξει συμπεριφορά και όχι η Κύπρος. Επιπλέον η απόρριψη του σχεδίου Ανάν έχει αποδείξει ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά μένει ανεπηρέαστη και είναι ανυποχώρητη στα τεχνητά χρονοδιαγράμματα και ψευδοδιλλήματα. Άλλωστε, όπως αποδείχθηκε στην πράξη, και παρά τις απειλές, δεν υπήρξαν επί της ουσίας εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας σοβαρές «κυρώσεις» για την στάση αυτή της Κύπρου που αντιτάχθηκε σθεναρά στην κρατούσα άποψη των ισχυρών της γης για τον τρόπο επίλυσης του Κυπριακού. Εξάλλου, η ίδια η ζωή απέδειξε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία, ακόμη και με άλτο το πολιτικό της πρόβλημα, μπορεί να συμπεριφέρεται ως φυσιολογικός και πολύ εποικοδομητικός εταίρος μέσα στα πλαίσια της Ε.Ε. και να μπαίνει σε σύντομο σχετικό διάστημα ακόμη και στο σκληρό της πυρήνα, δηλ. την Ευρωζώνη. Το μόνο σίγουρο είναι ότι αν το Κυπριακό δεν επιλυθεί τελικά μέχρι τον Ιούλιο του 2012, το πρόβλημα θα το έχει πρωτίστως η Τουρκία, η οποία αν τελικά αγνοήσει την Κυπριακή Προεδρία θα έχει υποπέσει σε μείζον θεσμικό ολίσθημα σε επίπεδο «ανοσιουργήματος» για τα δεδομένα των Ευρωπαίων εταίρων, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για την περαιτέρω ενταξιακή της προοπτική.

16. Πιστεύετε ότι η Τουρκία μπορεί να ενταχθεί στην Ε.Ε χωρίς τη λύση του Κυπριακού ή το γεγονός αυτό αποτελεί και το σημαντικότερο εμπόδιο προς την κατεύθυνση αυτή;

Απάντηση: Αδιαμφισβήτητα, το Κυπριακό εξακολουθεί να παραμένει το σημαντικότερο-όχι όμως και το μοναδικό- εμπόδιο στην ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. Ο λόγος είναι ότι από την εισβολή και μετά η Τουρκία αναγνωρίζει μόνο τα Κατεχόμενα («ΤΔΒΚ») ως νόμιμο διάδοχο του ανεξάρτητου Κυπριακού κράτους, ενώ αρνείται την οποιαδήποτε αναγνώριση στη διεθνώς αναγνωρισμένη επίσημη Κυπριακή Δημοκρατία. Ενδεχόμενη ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. χωρίς να έχει αναγνωρίσει και χωρίς να έχει καθόλου διπλωματικές σχέσεις με ένα από τα 27 κράτη-μέλη θα αποτελούσε παράδοξο για τα ευρωπαϊκά ενταξιακά δεδομένα και για τη διεθνή διπλωματική πρακτική. Συνεπώς η εκτίμηση είναι ότι η Τουρκία είναι σχεδόν αδύνατον να γίνει μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας χωρίς προηγούμενη διευθέτηση του Κυπριακού.

17. Πώς αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα (Ε.Ε ,Ο.Η.Ε) το Κυπριακό;

Απάντηση: Το Κυπριακό, όντας διεθνές ζήτημα, έχει απασχολήσει έντονα τη διεθνή κοινότητα και ιδίως τους διεθνείς οργανισμούς. Προεξάρχοντα, ασφαλώς, ρόλο διαδραματίζουν τα Ηνωμένα Έθνη. αλλά ουσιαστική ανάμειξη έχουν, κατά περίπτωση, μεταξύ άλλων, η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ομάδα των Αδεσμεύτων. Συνισταμένη των διεθνών προσπαθειών είναι: η στηλίτευση της παράνομης τουρκικής κατοχής, η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων, η δημιουργία μιας ενιαίας κρατικής οντότητας, η ασφαλής επιστροφή των προσφύγων και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συναφώς, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ουδέν μέλος της διεθνούς κοινότητας, πλην της Τουρκίας, έχει αναγνωρίσει το «ανεξάρτητο» τουρκοκυπριακό κράτος (ΤΔΒΚ, 1983).

18. Τι σημαίνει για εσάς συνολική διευθέτηση του Κυπριακού;

Απάντηση: Όταν μιλάμε για συνολική διευθέτηση εννοούμε αντιμετώπιση και επίλυση των βασικών πτυχών του Κυπριακού, δηλαδή το πολιτειακό-συνταγματικό ζήτημα, το εδαφικό ζήτημα, το ζήτημα της ασφάλειας, το ζήτημα των επιστροφής των προσφύγων και των περιουσιών τους και το ζήτημα του τουρκικού εποικισμού των κατεχομένων εδαφών. Τα υπόλοιπα προβλήματα που δημιουργήσε η τουρκική εισβολή (αγνοούμενοι, εγκλωβισμένοι, πολιτιστική καταστροφή, απομόνωση Τουρκοκυπρίων) θα αντιμετωπισθούν στο πλαίσιο και ως απόρροια της συνολικής διευθέτησης, μέσω της συμμόρφωσης της Τουρκίας στις διεθνείς της υποχρεώσεις.

Συνέντευξη με τον κο Χάρη Χρυσοστόμου

Όπως προαναφέρθηκε και στην εισαγωγή του τέταρτου κεφαλαίου, στα αιτήματα των συναντήσεων για συνεντεύξεις, μόνο μια Πρεσβεία ανταποκρίθηκε. Αυτή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αθήνα. Ο ίδιος ο Πρόξενος, κύριος Χάρης Χρυσοστόμου, απάντησε στο αίτημά μου και μου όρισε ως ημερομηνία συνάντησης την 24^η Ιουνίου 2011, στα γραφεία της Πρεσβείας, στην οδό Ξενοφώντος. Με το χρόνο να είναι πιο πειστικός και περιορισμένος, συγκριτικά με την συνάντησή μου με τον Έλληνα Αντιπρόεδρο, ορίστηκε και δεύτερη συνάντηση στις 29 Ιουλίου, προκειμένου ο Κύπριος Πρόξενος, να μελετήσει το ερωτηματολόγιο της συνέντευξης, να μου απαντήσει και να μου δώσει και τις δικές του κατευθυντήριες γραμμές και απόψεις για τα θέματα που αφορούν τις εξελίξεις στο Κυπριακό και την Κύπρο. Κατά τη δεύτερη συνάντησή μας, πέραν των απαντήσεων στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, έγινε και συζήτηση γενικά γύρω από το θέμα αλλά και για τις απόψεις που κυριαρχούν στο νησί. Η συζήτηση αυτή ήταν άκρως διαφωτιστική, ώστε να μπορέσω να αντιληφθώ καλύτερα κάποια στοιχεία για το Ζήτημα που είχα συλλέξει, και να μπορέσω να έχω καθαρότερη εικόνα και κρίση για ορισμένες εξελίξεις και αποτελέσματα ερευνών, που κλίθηκα να σχολιάσω και να αποτυπώσω. Κατ' επιθυμία του ιδίου, καλούμαι να διευκρινίσω, πως οι απαντήσεις που δόθηκαν

στις ερωτήσεις, δεν αποτελούν την επίσημη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά απόψεις και σχόλια του ιδίου πάνω στο θέμα. Σε καμία περίπτωση αυτές, δεν εκπροσωπούν ούτε το επίσημο κράτος της Κύπρου, ούτε την διπλωματική ιδιότητα του κυρίου Χρυσοστόμου. Αξίζει να σημειωθεί επίσης, ότι η συνέντευξη περιελάμβανε τις ίδιες ερωτήσεις και σε αριθμό και σε διατύπωση, όμως ο Πρόξενος δεν θέλησε να δώσει απάντηση σε όλες, καθώς ορισμένες εξ' αυτών έρχονταν σε σύγκρουση με τη θέση του. Στις επόμενες σελίδες ακολουθεί το ερωτηματολόγιο και οι απαντήσεις του κυρίου Χρυσοστόμου, κατά τη δεύτερη συνάντησή μας.

1. Γιατί έχουν αποτύχει οι μέχρι τώρα διεθνείς προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού;

Απάντηση: Οι διεθνείς προσπάθειες και πρωτοβουλίες δεν τελεσφόρησαν μέχρι στιγμής αφού προσέκρουσαν στην αδιαλλαξία και αρνητική στάση της τουρκοκυπριακής ηγεσίας και της Τουρκίας. Η επίσημη Τουρκική θέση «το Κυπριακό λύθηκε το 1974 με την επέμβαση του Τουρκικού στρατού» έδωσε την θέση της στην πολιτική εμμονής σε διαιρετικές προτάσεις στο τραπέζι των συνομιλιών και της σταδιακής νομιμοποίησης του status quo.

2. Γιατί απέρριψε το σχέδιο Ανάν η ελληνοκυπριακή πλευρά;

Απάντηση: Το «όχι» των ελληνοκυπρίων στο σχέδιο Ανάν δεν ήταν απόρριψη της επανένωσης του νησιού αλλά έκφραση σοβαρών ανησυχιών για ένα σχέδιο με σημαντικά μειονεκτήματα αφού προβλέπει περίπλοκες διαδικασίες και επικίνδυνες ασάφειες. Μεταξύ άλλων, το σχέδιο απέτυχε να επιλύσει βασικές ανησυχίες της ελληνοκυπριακής πλευράς κυρίως σε θέματα ασφάλειας ενώ δεν καταργούσε το δικαίωμα ξένων δυνάμεων για μονομερή επέμβαση. Επίσης, δεν πρόσφερε επαρκείς εγγυήσεις για την υλοποίηση των δεσμεύσεων της κάθε πλευράς, προέβλεπε μεγάλα χρονοδιαγράμματα επιστροφής εδαφών και προσφύγων ενώ δεν προέβλεπε την αποχώρηση Τούρκων εποίκων από την Κύπρο.

3. Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα σύρραξης Ελλάδας Τουρκίας με αφορμή το Κυπριακό; (Αν όχι ποιοι παράγοντες καθορίζουν το κλίμα αυτής της αποτροπής;)

Απάντηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει επικεντρώσει τις δυνάμεις της για επίτευξη λύσης στο Κυπριακό πρόβλημα μέσω των συνομιλιών υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Αποτελεί βασική θέση τόσο της Κυπριακής Δημοκρατίας όσο και της Ελλάδας ότι το Κυπριακό θα επιλυθεί με διάλογο και διπλωματικά μέσα.

- 4. Τελικά το σημαντικότερο ρόλο για μια λύση διαδραματίζει η εκάστοτε πολιτική ηγεσία ή οι ελληνοκύπριοι και τουρκοκύπριοι πολίτες αντίστοιχα;**

Απάντηση: Οι εκλεγμένες ηγεσίες εκφράζουν και εκπροσωπούν τη λαϊκή βούληση. Όσον αφορά στην Ελληνοκυπριακή πλευρά, ο εκάστοτε Πρόεδρος της Δημοκρατίας - και ηγέτης της ελληνοκυπριακής κοινότητας - διαπραγματεύεται στις συνομιλίες βάσει των ομόφωνων αποφάσεων του Εθνικού Συμβουλίου της Κύπρου (1989).

- 5. Κατά την άποψη σας ποιο θα ήταν το ιδανικό σχέδιο για λύση του ζητήματος (βασικά σημεία που θα ικανοποιούν την κάθε πλευρά);**

Απάντηση: Ένα σχέδιο λύσης που θα ενώνει πραγματικά την Κύπρο, θα μετεξελίσσει την Κυπριακή Δημοκρατία και θα προνοεί μια ιθαγένεια, μια κυριαρχία και μια διεθνή προσωπικότητα. Βασική προϋπόθεση είναι η αποχώρηση των τούρκικων στρατευμάτων και η επανένωση του τόπου, του λαού, των θεσμών και της οικονομίας της Κύπρου. Η λύση θα πρέπει να είναι συμβατή με τις συμφωνίες Κορυφής του 1977-1979 μεταξύ των δύο κοινοτήτων της Κύπρου, των ψηφισμάτων του ΟΗΕ αλλά και του Ευρωπαϊκού Δικαίου.

- 6. Θεωρείτε πως το στρατιωτικό σκάνδαλο στην Τουρκία (Ergenekon) επηρέαζε κατά το παρελθόν τη διευθέτηση του ζητήματος;**

Απάντηση: Η Τουρκία ταλανίζετο από εσωτερικές κρίσεις καθ' όλη τη διάρκεια της σύγχρονης ιστορίας της. Η τελευταία κρίση φαίνεται ότι βρίσκει τον Τούρκο Πρωθυπουργό, κ. Ερντογάν ως κυρίαρχο στην εσωτερική σκηνή της χώρας του. Έχοντας αυτό υπόψη, η Κυπριακή Δημοκρατία ήλπιζε ότι ο κ. Ερντογάν θα έδειχνε την αναγκαία βούληση επί του πρακτέου για την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος, κάτι δυστυχώς που δεν έχει συμβεί μέχρι σήμερα.

- 7. Πιστεύετε ότι μια αλλαγή στην κυπριακή πολιτική σκηνή θα επηρεάσει θετικά ή αρνητικά τις εξελίξεις;**

Απάντηση: ---

- 8. Τι είναι διατεθειμένη να «παραχωρήσει» η κάθε πλευρά προκειμένου να υπάρξει συμφωνία;**

Απάντηση: Η συμφωνημένη βάση συνομιλιών λύση είναι δεδομένη: μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία. Επίσης, το ζητούμενο είναι η μετεξέλιξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, με μια κυριαρχία, μια ιθαγένεια, μια διεθνή προσωπικότητα και με πολιτική ισότητα όπως περιγράφεται στα ψηφίσματα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

9. Τα κύρια προβλήματα κατά τη γνώμη σας για την επίλυση είναι το Περιουσιακό και η Ιθαγένεια όπως υποστήριξε πρόσφατα ο κος. Hüseyin Özgürgün;

Απάντηση: Όλα τα επιμέρους κεφάλαια του Κυπριακού είναι σημαντικά. Το θέμα της διακυβέρνησης, το περιουσιακό, το εδαφικό καθώς και η ασφάλεια είναι τα μείζονα θέματα. Να σημειωθεί ότι ο Πρόεδρος, κ. Χριστόφιας, σε μια προσπάθεια επίτευξης προόδου στις συνομιλίες, πρότεινε την παράλληλη συζήτηση του περιουσιακού και εδαφικού.

10. Πιστεύετε πως γίνονται ουσιαστικές κινήσεις και από τις δύο πλευρές προκειμένου να υπάρξει κοινά αποδεκτή λύση; (αν όχι γιατί);

Απάντηση: Η ελληνοκυπριακή πλευρά επιδιώκει επίτευξη λύσης στο Κυπριακό το συντομότερο δυνατό. Δυστυχώς, η τουρκοκυπριακή πλευρά και η Τουρκία με τη στάση τους δείχνουν ότι ενδιαφέρονται κυρίως για την αναγνώριση των τετελεσμένων που δημιούργησε η παράνομη τουρκική εισβολή του 1974. Η στάση που τηρεί στο τραπέζι των συνομιλιών ο σημερινός Τουρκοκύπριος ηγέτης Ντερβίς Έρογλου δεν επιτρέπει σχεδόν καμία αισιοδοξία καθότι, όπως φαίνεται από τις προτάσεις του, στόχος του είναι η δημιουργία ενός συνομοσπονδιακού μορφώματος αντί μιας γνήσιας ομοσπονδίας που είναι το ζητούμενο. Από την άλλη πλευρά, η τούρκικη ηγεσία με συνεχής προκλητικές και εμπρηστικές δηλώσεις που απευθύνονται κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας, ενός κυρίαρχου κράτους, μέλους του ΟΗΕ, δημιουργεί ένα κακό κλίμα στις διακοινοτικές συνομιλίες. Πάντως οι προθέσεις των δύο ηγετών στο τραπέζι των συνομιλιών κρίνονται από τις εκατέρωθεν θέσεις τους. Για παράδειγμα, στο θέμα των παράνομων εποίκων στα κατεχόμενα εδάφη της Κύπρου, ο Πρόεδρος κ. Χριστόφιας πρότεινε την διεξαγωγή απογραφής πληθυσμού και στις δύο κοινότητες της Κύπρου ώστε να διαφανεί η πραγματική διάσταση του εθνικισμού. Την πρόταση αυτή αρνείται επίμονα ο τουρκοκύπριος ηγέτης κ. Έρογλου.

11. Πώς επηρεάζεται η γεωπολιτική της περιοχής με βάση τις πρόσφατες συνθήκες που αφορούν την ανακάλυψη κοιτασμάτων ενεργειακών πόρων (φυσικό αέριο);

Απάντηση: Οι έρευνες για ανακάλυψη υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) της Κυπριακής Δημοκρατίας, πράξη που αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα της Κύπρου, βαίνει προς το τελικό στάδιο της εξόρυξης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των γεωφυσικών μελετών. Η Κυπριακή Δημοκρατία ανακήρυξε και οριοθέτησε ΑΟΖ με τη συνομολόγηση διμερών συνθηκών με την Αίγυπτο (2003), το Λίβανο (2007) και το Ισραήλ (2010). Η εξόρυξη υδρογονανθράκων (φυσικό αέριο) στην Κυπριακή ΑΟΖ και η παράλληλη ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην Ισραηλινή ΑΟΖ θα έχει ως

αποτέλεσμα την ένταξη της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου στον παγκόσμιο ενεργειακό χάρτη με θετικές οικονομικές επιπτώσεις για τους λαούς των δύο χωρών λόγω των σημαντικών εσόδων που αναμένονται. Θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η εκμετάλλευση της ΑΟΖ από την Κυπριακή Δημοκρατία γίνεται βάσει των προνοιών του Διεθνούς Δικαίου, ήτοι τη Σύμβαση για το Δίκαιο της θάλασσας (1982).

12. Μπορεί να επιλυθεί το Κυπριακό μόνο μέσα από τις διμερείς σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας χωρίς την παρέμβαση άλλων δυνάμεων (Ε.Ε., Η.Π.Α. κτλ); (αν όχι γιατί;)

Απάντηση: Το Κυπριακό θα επιλυθεί ως αποτέλεσμα της συμφωνίας που θα επιτευχθεί στις διαπραγματεύσεις μεταξύ της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής κοινότητας υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Σε ότι αφορά στο θέμα της εξωτερικής ασφάλειας απαιτείται η θετική εμπλοκή και συμφωνία των τριών εγγυητριών δυνάμεων (με βάση το Κυπριακό Σύνταγμα του 1960), δηλαδή της Ελλάδας, της Τουρκίας και της Μ. Βρετανίας.

13. Ποιες είναι οι βασικές θέσεις της Κύπρου για να λυθεί το Κυπριακό;

Απάντηση: Έχουν επεξηγηθεί πιο πάνω οι βασικοί παράμετροι της λύσης που επιδιώκει η Κυπριακή Δημοκρατία.

14. Βαθμολογείτε (με υψηλότερο βαθμό το 4) ποιος κατά τη γνώμη σας ευθύνεται για την απόρριψη του σχεδίου Ανάν (1-4). Ελλάδα, Τουρκία, Κύπρος, ΟΗΕ.

Απάντηση: -----

15. Πώς επηρεάζει τη λύση του Κυπριακού η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και η επικείμενη Προεδρία της;

Απάντηση: Η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. αποτελεί τη σημαντικότερη ιστορική εξέλιξη από την ανεξαρτησία της. Αποτελεί πεποίθηση ότι η Ε.Ε. είναι καταλύτης της λύσης του Κυπριακού με στόχο μια ελεύθερη και ενιαία Κύπρο. Επιπλέον, η πρόκληση της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., το δεύτερο εξάμηνο του 2012, μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις επί της διαδικασίας της εξεύρεσης λύσης εφόσον η Τουρκοκυπριακή πλευρά και η Τουρκία, ανταποκριθούν θετικά. Οι μέχρι τώρα δηλώσεις της Άγκυρας επί του θέματος (απειλή παγώματος σχέσεων Ε.Ε.-Τουρκίας) δεν επιτρέπουν αισιοδοξία.

16. Πιστεύετε ότι η Τουρκία μπορεί να ενταχθεί στην Ε.Ε. χωρίς τη λύση του Κυπριακού ή το γεγονός αυτό αποτελεί και το σημαντικότερο εμπόδιο προς την κατεύθυνση αυτή;

Απάντηση: Η Κυπριακή Δημοκρατία υποστηρίζει την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας στην Ε.Ε. με την προϋπόθεση ότι η τελευταία θα τηρήσει τα τρία «Κριτήρια της Κοπεγχάγης» για προσχώρηση στην Ε.Ε. Είναι εκ των ων ουκ άνευ ο σεβασμός στο διεθνές δίκαιο και η εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο σε όλα τα επιμέρους κεφάλαια της ενταξιακής διαδικασίας. Η συνεχιζόμενη άρνηση της Τουρκίας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της που προβλέπονται από το Πρωτόκολλο της Άγκυρας, το οποίο προϋποθέτει αναγνώριση και εξομάλυνση σχέσεων με την Κυπριακή Δημοκρατία, ένα πλήρες και ισότιμο μέλος της Ε.Ε, συνεπάγεται την καθυστέρηση της ενταξιακής πορείας της Άγκυρας με δική της υπαιτιότητα.

17. Πώς αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα (Ε.Ε., Ο.Η.Ε.) το Κυπριακό;

Απάντηση: Οι συνεχιζόμενες διακοινοτικές συνομιλίες για επίτευξη λύσης του Κυπριακού γίνονται υπό την αιγίδα του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε και η λύση προβλέπεται στη βάση των ψηφισμάτων των Ηνωμένων Εθνών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει τη συνολική διευθέτηση του Κυπριακού σύμφωνα με τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών στη βάση της διζωνικής Ομοσπονδίας με ενιαία κυριαρχία, διεθνή νομική προσωπικότητα και ενιαία ιθαγένεια.

18. Τι σημαίνει για εσάς συνολική διευθέτηση του Κυπριακού;

Απάντηση: Έχει απαντηθεί προηγουμένως.

Συμπεράσματα – συγκρίσεις των δυο συνεντεύξεων

Από το κοινό ερωτηματολόγιο που δόθηκε στα δυο πρόσωπα, αντιπροσωπεύοντας τις απόψεις ενός Έλληνα και ενός Κύπριου αξιωματούχου, προχωράμε στις εξής διαπιστώσεις και συμπεράσματα. Υπάρχει μια σύγκλιση απόψεων, ιδιαίτερα σε ζητήματα που αφορούν την επίλυση του Κυπριακού και τις διεθνείς προσπάθειες που γίνονται, με κάποιες μικρές αποκλίσεις απόψεων σε πιο λεπτά ζητήματα, με την κυπριακή πλευρά να είναι περισσότερο μεροληπτική από την

ελληνική (λογικό αν αναλογιστεί κανείς πως το πρόβλημα αποτελεί ιστορική και εσωτερική καθημερινότητα της χώρας), και την ελληνική να δίνει πιο αντικειμενικές και πολιτικές απαντήσεις. Ίσως το γεγονός της διπλωματικής ιδιότητας του Κύπριου Πρόξενου, αλλά και η τάση έκφρασης απόψεων που θα διαχωρίζουν τη λεπτή θέση της επαγγελματικής ιδιότητας ενός επίσημου φορέα της Κυπριακής Δημοκρατίας, με αυτή του Κύριου πολίτη με τα προσωπικά πιστεύω, να αποτέλεσε και την αιτία για τη στάση αυτή. Μέσα από τις απαντήσεις της κυπριακής πλευράς διαφαίνεται καθαρά η διάθεση της να επιτευχθεί λύση μέσω του Ο.Η.Ε, στηρίζοντας τις ελπίδες και προσδοκίες στον διεθνή οργανισμό και λιγότερο στην ελληνική συμμετοχή. Αυτό έγινε κατανοητό και κατά την κατ' ιδίαν συζήτηση, με τον κύριο Χρυσοστόμου να υπογραμμίζει πως Ελλάδα και Κύπρος ακολουθούν διαφορετικές γραμμές πάνω στο θέμα, ενώ στην προοπτική ελληνικής βοήθειας ή εμπλοκής, εκφράστηκε η άποψη πως κάτι τέτοιο δεν είναι επιθυμία της Λευκωσίας, αφού είναι σαφής η προτίμηση σε θεσμούς και φορείς με μεγαλύτερη δύναμη και επιρροή, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Ο.Η.Ε. Η Κύπρος είναι αυτόνομο κράτος και προτιμά να χειρίζεται μόνη της τις υποθέσεις που την αφορούν, ήταν η παρατήρηση κάποια στιγμή της συζήτησης. Σε αντίθεση με όλα αυτά, η ελληνική πλευρά δείχνει να κρατά σταθερά υποστηρικτική στάση υπέρ της Κύπρου και των αξιώσεών της στους διπλωματικούς αγώνες, κάτι που φαίνεται από τα λόγια και τις ιδέες του κυρίου Νιώτη, ο οποίος τάσσεται ανενδοίαστα υπέρ των κυπριακών θέσεων. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι πως η ελληνική πλευρά δίνει απαντήσεις πολύ αναλυτικές, κατατοπιστικές, με επιχειρήματα και πιο συγκεκριμένες, σε αντίθεση με την κυπριακή που αρκείται σε γενικές, διπλωματικές απαντήσεις, καθώς υπάρχουν και ερωτήματα στα οποία εκούσια δεν απαντά. Και οι δυο χώρες που βρίσκονται στην ίδια πλευρά της πλάστιγγας, προσδοκούν, ευελπιστούν και επιδιώκουν να επιτευχθεί διπλωματική λύση, υπό την αιγίδα της Διεθνούς Κοινότητας, με κύριο εκφραστή τον Ο.Η.Ε, βασισμένης στο όραμα μιας Δικονομικής Διζωνικής Ομοσπονδίας. Εν πολλοίς οι απόψεις των εκπροσώπων των δυο χωρών, Ελλάδας και Κύπρου, συμπίπτουν, με την κυπριακή πλευρά όμως να είναι πιο φειδωλή στις απαντήσεις της, ίσως λόγω της λεπτότητας του θέματος, μιας και την αφορά άμεσα και δεν αποτελεί απλά ένα ακόμα κεφάλαιο στην εξωτερική της πολιτική, αλλά ζήτημα ζωτικής και κρατικής υπαρξιακής σημασίας. Εν κατακλείδι και από τους δυο ερωτηθέντες, προκύπτει η αδιαμφισβήτητη, κατηγορηματική θέση τους, για λύση του Κυπριακού Ζητήματος με υλοποίηση των διεθνών συνθηκών και συμβάσεων για τη δημιουργία ενός ενιαίου στη σύσταση κράτους (όποια μορφή εν τέλει και αν έχει αυτό), που όμως δεν συνιστά τη διχοτόμηση του νησιού.

Ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου

Πέραν των συνεντεύξεων, που εκφράζουν τις απόψεις δυο ατόμων μόνο, είναι ονομαστικές, και αντικατοπτρίζουν τις θέσεις του πολιτικού και διπλωματικού

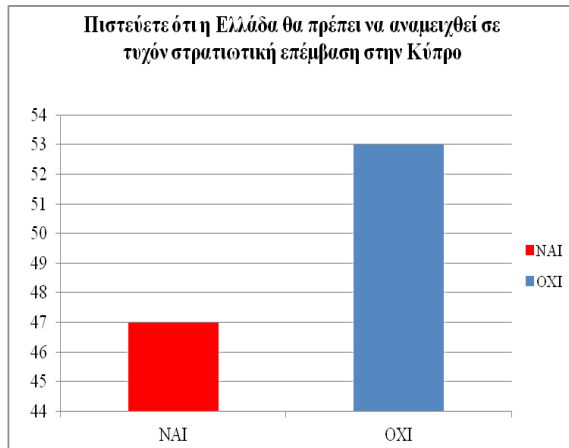
κόσμου, γεννήθηκε η ιδέα και για τη σύνταξη ενός δεύτερου μικρότερου ερωτηματολογίου κλειστού τύπου. Οι κλειστές ερωτήσεις συνοδεύονται από εναλλακτικές προκαθορισμένες απαντήσεις, από τις οποίες ο ερωτώμενος επιλέγει εκείνη που τον αντιπροσωπεύει καλύτερα. Χαρακτηριστικό στοιχείο τους είναι ότι ο ερευνητής «επιβάλλει» συγκεκριμένο φάσμα απαντήσεων στον ερωτώμενο. Το γεγονός ότι οι πτυχές του θέματος προσδιορίζονται από τον ερευνητή, σημαίνει ότι ο ερωτώμενος δεν ανατρέχει στις δικές του εμπειρίες για να τις αναζητήσει, αλλά οργανώνει τη σκέψη του στο πλαίσιο του σχήματος που του παρουσιάζεται¹⁸¹. Επειδή η συλλογή ενός αξιόπιστου και υπολογίσιμου δείγματος είναι αρκετά δύσκολη, αποφασίστηκε το εν λόγω ερωτηματολόγιο, να διαμοιραστεί σε μια συγκεκριμένη μερίδα πληθυσμού, που αφενός θα έχει γνώση του θέματος, έτσι ώστε να απαντήσει σε κάποια σταθερή βάση, και αφετέρου υπάρχει η πιθανότητα, σε μια μελλοντική λύση – διευθέτηση, να λάβει ενεργά μέρος. Υιοθετήθηκε έτσι, η μέθοδος Διανομής σε πλαίσιο ομαδικό, ενός αυτοσυμπληρούμενου ερωτηματολογίου. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται κυρίως επειδή συντομεύει τη διαδικασία συγκέντρωσης των ερωτηματολογίων και μειώνει σημαντικά το κόστος της έρευνας. Το βασικό μειονέκτημα της εν λόγω μεθόδου είναι ότι ο ερευνητής δεν επιλέγει τους ερωτώμενους με κάποια μέθοδο τυχαίας δειγματοληψίας και επομένως χάνεται η δυνατότητα προσδιορισμού της αντιπροσωπευτικότητας του δείγματος¹⁸². Οι απαντήσεις που θα συλλέγονταν θα είχαν διπλή σημασία, αφού θα αποτελούσαν τις θέσεις των άμεσα ενδιαφερόμενων και εμπλεκόμενων φορέων. Το επάγγελμα και η ιδιότητα αποτέλεσε το κριτήριο επιλογής, και έτσι καταλήξαμε στην επιλογή Ελλήνων στρατιωτικών και στρατιωτών. Είναι σχεδόν βέβαιο, πως με την λύση του Κυπριακού, θα συζητηθούν και θέματα ασφάλειας και εγγυήσεων, όσο αυτό και αν δεν αρέσει στους κατοίκους της Κύπρου, αφού θα πρέπει να υπάρξουν, τουλάχιστον για το πρώτο χρονικό διάστημα, τα εχέγγυα και οι διαπιστεύσεις για μια ομαλή τήρηση των συμφωνηθέντων. Ο ελληνικός στρατός ήταν και είναι εγγυητής στην Κύπρο. Έλληνες αξιωματικοί και στρατιώτες υπηρετούν και συμβάλλουν στην προστασία του νησιού, μέσω της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου. Παράλληλα Κύπριοι δόκιμοι λαμβάνουν στρατιωτική εκπαίδευση στις ελληνικές στρατιωτικές σχολές, διαμορφώνοντας έτσι ισχυρούς δεσμούς συνεργασίας και αλληλεγγύης με τους Έλληνες στρατιωτικούς. Αυτός είναι και ο λόγος που επελέγησαν άτομα με την συγκεκριμένη ιδιότητα. Το εν λόγω ερωτηματολόγιο διατέθηκε κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών Ιουλίου και Αυγούστου, στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας αλλά και σε στρατιωτικούς ξεχωριστά. Συλλέχθηκαν εκατό απαντημένα ερωτηματολόγια, από αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και ναύτες. Ογδόντα από αυτά απαντήθηκαν από στρατιωτικούς και ναύτες του Ναυστάθμου. Τα υπόλοιπα είκοσι, απαντήθηκαν από αξιωματικούς του στρατού ξηράς και της πολεμικής αεροπορίας. Ορισμένοι εξ' αυτών υπηρέτησαν στις Δυνάμεις της Κύπρου, ενώ επτά από τους ερωτηθέντες αξιωματικούς είναι απόστρατοι. Αν και οι απόψεις μιας ορισμένης ομάδας πληθυσμού, με συγκεκριμένα πιστεύω και θέσεις, λόγω εκπαίδευσης και εργασίας, δεν αποτελεί την γενικότερη εικόνα των αντιλήψεων των Ελλήνων πολιτών για το

^{181,182}: Ν. Κυριαζή, *Η κοινωνιολογική έρευνα- Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009, σελ.122-123 και 129

ζήτημα, παρ' όλα αυτά η αντιλήψεις που εκφράζονται από ένα σημαντικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές και ενδιαφέρουσες για το θέμα. Τα εκατό αυτά άτομα, κλήθηκαν να απαντήσουν δεκατέσσερις ερωτήσεις κλειστού τύπου (πολλαπλής επιλογής). Τα αποτελέσματα που συγκεντρώθηκαν, ύστερα από επεξεργασία, ποσοτικοποιήθηκαν και οι απαντήσεις απεικονίστηκαν οπτικά σε διαγράμματα. Το ερωτηματολόγιο, καθώς και οι απαντήσεις – αποτελέσματα αυτού, ακολουθούν παρακάτω.

1. Πιστεύετε ότι η Ελλάδα θα πρέπει να αναμειχθεί σε τυχόν στρατιωτική επέμβαση στην Κύπρο, με βάση τα τωρινά δεδομένα; (οικονομική κρίση – στρατηγική συμφωνία Ελλάδας-Κύπρου με το Ισραήλ)

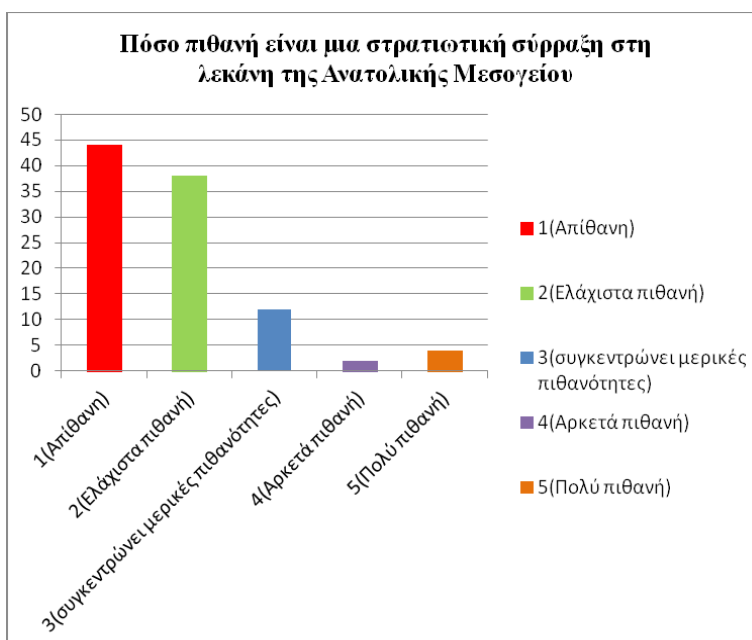
ΝΑΙ ΟΧΙ

Από τους εκατό ερωτηθέντες οι σαράντα εφτά απάντησαν πως τάσσονται υπέρ μιας στρατιωτικής παρέμβασης από πλευράς Ελλάδας στην Κύπρο, ενώ πενήντα τρεις δεν θεωρούν σωστή την ελληνική εμπλοκή. Μη γνωρίζοντας τις απαντήσεις ονομαστικά, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως κάποιοι νεότεροι στρατιωτικοί, αλλά και ναύτες που κάνουν την θητεία τους, απορρίπτουν την

επέμβαση, θεωρώντας πως ο ελληνικός στρατός πρέπει να επεμβαίνει σε ζητήματα και υποθέσεις που αφορούν αποκλειστικά την χώρα. Ο παράγοντας της οικονομικής κρίσης, και οι περικοπές που γίνονται στις δαπάνες του στρατεύματος, ίσως αποτελεί έναν ακόμα αποθαρρυντικό παράγοντα προς αυτή την κατεύθυνση.

2. Πόσο πιθανή είναι μια στρατιωτική σύρραξη στη λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου με πρόσχημα τις ενεργειακές πηγές της κυπριακής ΑΟΖ; (Βαθμονομείστε από το 1-5, ανάλογα με το τι πιστεύετε. Το 1 συγκεντρώνει τις λιγότερες πιθανότητες και το 5 αντίστοιχα τις περισσότερες)

Οι απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτή την ερώτηση έχουν ως εξής: 44 άτομα θεωρούν τη σύρραξη απίθανη, 38 ελάχιστα πιθανή, 12 ότι συγκεντρώνει κάποιες πιθανότητες, 2 αρκετά πιθανή και 4 πολύ πιθανή. Όπως βλέπουμε το μεγαλύτερο ποσοστό (82%), δεν πιστεύει πως οι τουρκικές απειλές και τα οικονομικά συμφέροντα στην περιοχή μπορούν να σταθούν αφορμή για μια γενικευμένη σύρραξη μεταξύ 4 τουλάχιστον κρατών(Τουρκία, Ελλάδα, Κύπρος, Ισραήλ)

3. Θα εμπιστευόσασταν την τουρκική πολιτική ώστε να δοθεί μια διπλωματική λύση στο Κυπριακό;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Στο ερώτημα αυτό όλες οι απαντήσεις ήταν κοινές και εστίαζαν στην επιλογή του ΟΧΙ. Και τα εκατό άτομα δεν δείχνουν να έχουν καμία εμπιστοσύνη στην τουρκική πολιτική ώστε να λυθεί διπλωματικά το Κυπριακό Ζήτημα. Η χρόνια καχυποψία και τα εχθρικά αισθήματα με τα οποία γαλουχούνται τόσο οι λαοί, όσο και οι στρατοί (σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό) των δυο χωρών, είναι κατά πάσα πιθανότητα και η αιτία αυτής της καθολικής συμφωνίας προς την εν λόγω απάντηση.

4. Θεωρείτε πως η Κύπρος και το Κυπριακό αποτελούν ελληνικό ζήτημα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

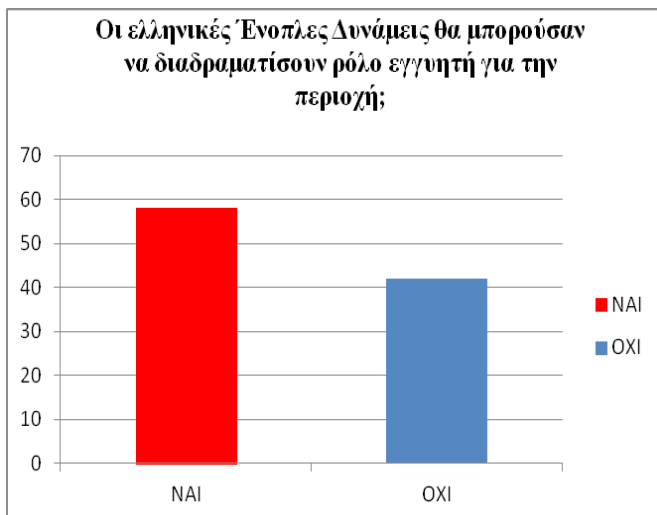

Μόνο τριάντα δυο άτομα θεωρούν πως η Κύπρος και το Κυπριακό Ζήτημα αποτελούν ελληνική υπόθεση. Αντίθετα το 68% διαφωνεί με αυτή τη θέση, υποστηρίζοντας πως το Κυπριακό δεν είναι καθαρά ελληνικό ζήτημα. Η στάση αυτή ερμηνεύεται μέσω δυο αξόνων. Ο ένας άξονας, είναι αυτός που επηρεασμένος από την στάση των Ελληνοκυπρίων τα τελευταία χρόνια, αλλά και το έστω και σιωπηρό παράπονο

των κατοίκων του νησιού για τις κινήσεις των Ελλαδιτών κατά την εισβολή του Αττίλα, (πιστεύεται ευρέως πως η Ελλάδα είχε ανάμειξη στην όλη υπόθεση και ουσιαστικά φέρει μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την τραγωδία, αφού «πρόδωσε» το αδελφό έθνος), θεωρεί πως η Ελλάδα έχει πράξει και συνεχίζει να πράττει το καθήκον της απέναντι στην Κύπρο, επομένως δεν έχει λόγο να εξισώνει το Κυπριακό με τα υπόλοιπα Ζητήματα της χώρας. Ο δεύτερος, έχει βάση στις πρόσφατες εξελίξεις στον ελλαδικό χώρο, με τα εσωτερικά και οικονομικά προβλήματα που ταλαιπωρούν τον τόπο, κάνοντας έτσι αρκετούς να θέλουν να αποποιηθούν και την ευθύνη του προβλήματος αυτού, μιας και η Ελλάδα δεν έχει να «κερδίσει» κάτι από την επίλυση ή μη αυτού. (το όνειρο της Ένωσης με την χώρα έχει εγκαταληφθεί δεκαετίες τώρα, ενώ ούτε και οι Ελληνοκύπριοι θα επιθυμούσαν μια τέτοια εξέλιξη).

5. Οι ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ρόλο εγγυητή για την περιοχή προστατεύοντας τα κυπριακά συμφέροντα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Εδώ τα πράγματα διαφοροποιούνται με 58 άτομα να θεωρούν πως οι ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, μπορούν και έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν ρόλο εγγυητή στην περιοχή, έναντι 42 που πιστεύουν πως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει. Το ότι οι αξιωματικοί και οι υπαξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων, είναι σίγουροι για την κατάρτιση και ικανότητα του στρατεύματος να

ανταποκριθεί σε αυτό το ρόλο, βάσει εκπαίδευσης, ετοιμότητας και ισχύος, είναι δεδομένο. Το ποσοστό αυτό της άρνησης, έχει να κάνει με την απροθυμία ίσως ορισμένων ώστε να υπηρετήσουν την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία τους σε έδαφος που δεν είναι ελληνικό και σίγουρα περισσότερο «επικίνδυνο» από την Ελλάδα, αλλά και από το γεγονός της οικονομικής κρίσης που πλήττει το στράτευμα, το οποίο και αναγκάζει σε σημαντικές περικοπές και μειώσεις.

6. Μπορούν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις να επιλύσουν ότι αποτυγχάνει να διευθετήσει η διεθνής διπλωματία;

ΝΑΙ ΟΧΙ

64 άτομα απάντησαν πως μια βίαιη (στρατιωτική) λύση, δεν θα ήταν ουσιαστικά επιλογή, έναντι 36 που θεωρούν ότι ο στρατός έχει τη δυνατότητα να επιλύσει ζητήματα, που διπλωματικά έχουν περιέλθει σε τέλμα. Βλέπουμε πως και οι Έλληνες στρατιωτικοί συμφωνούν σε αυτή τη θέση (σε μικρότερο βαθμό βέβαια) με τους Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους πολίτες

δείχνοντας πως μια στρατιωτική επιχείρηση, δεν αποτελεί μέσο λύσης.

7. Ποιος ευθύνεται για την κατάσταση στην Κύπρο και τα προβλήματα που διαιωνίζονται 40 χρόνια τώρα;

- I. Οι ελληνικές κυβερνήσεις**
- II. Οι τουρκικές κυβερνήσεις**
- III. Λάθος διπλωματικοί χειρισμοί**
- IV. Οι κινήσεις την περίοδο της Χούντας**
- V. Οι ελληνοκυπριακές απαιτήσεις**
- VI. Άλλο**

Η ερώτηση αυτή έχει τις μεγαλύτερες αποκλίσεις απαντήσεων. 10 άτομα θεωρούν υπεύθυνη τις ελληνικές κυβερνήσεις, 31 τις τουρκικές κυβερνήσεις, 38 λάθους διπλωματικούς χειρισμούς, 13 τις κινήσεις στην περίοδο της Χούντας, 1 τις ελληνοκυπριακές απαιτήσεις και 7 δήλωσαν άλλο. Τα 7 άτομα που δήλωσαν άλλο, πιστεύουν πως η υπαιτιότητα

βαραίνει κατά κύριο λόγο τις Η.Π.Α, εξαιτίας των γεωστρατηγικών συμμαχιών που αναπτύσσει και εν συνεχεία την Βρετανία και τον Ο.Η.Ε. Η αδυναμία και τα λάθη των διπλωματικών χειρισμών όλα αυτά τα χρόνια σε συνδυασμό με την ισχυρή τουρκική πολιτική στο Ζήτημα, συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό.

8. Θεωρείτε την στάση της Τουρκίας απέναντι στο Κυπριακό προκλητική;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Η ερώτηση αυτή είναι η δεύτερη περίπτωση που συγκεντρώνεται ένα σχεδόν καθολικό ποσοστό. Από τα εκατό άτομα που έλαβαν μέρος και απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, μόνο δυο δεν θεωρούν πως η στάση που ακολουθεί η Άγκυρα δεν είναι προκλητική. Οι υπόλοιποι ενενήντα οκτώ ερωτηθέντες,

υποστηρίζουν πως η πολιτική που ακολουθεί η Τουρκία και η οποία εκφράζεται μέσω της στάσης της είναι προκλητική. Οι απαντήσεις αυτές ίσως έχουν επηρεαστεί και από την εν γένει στάση της Γείτονος συγκριτικά με την Ελλάδα και ιδιαίτερα απέναντι στον ελληνικό στρατό (συνεχείς παραβιάσεις του εναέριου και θαλάσσιου χώρου της χώρας).

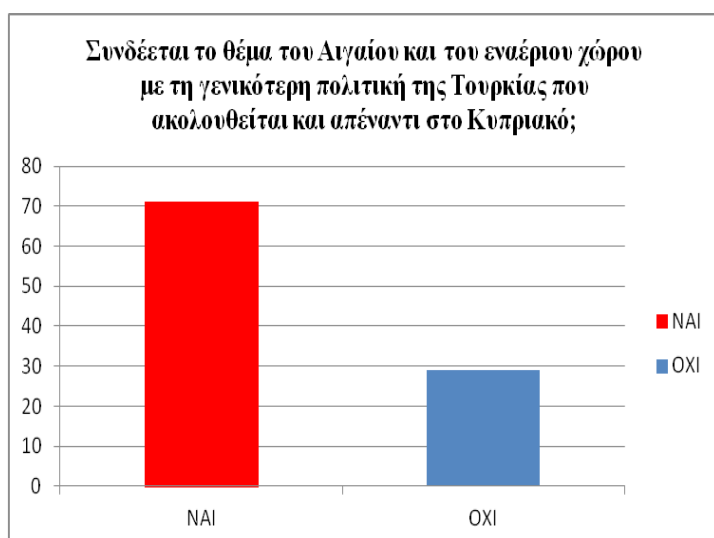
9. Επηρεάζονται οι σχέσεις Ελλάδας-Τουρκίας απ τις εκάστοτε εξελίξεις στην Κύπρο;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Εδώ οι απόψεις σχεδόν ισομοιράζονται. Σαράντα οκτώ άτομα πιστεύουν πως οι εξελίξεις στο Κυπριακό και την Κύπρο, επηρεάζουν και τις διακρατικές σχέσεις Ελλάδας – Τουρκίας, ενώ πενήντα δυο απορρίπτουν αυτή την εκδοχή. Και στις δυο όμως περιπτώσεις όμως, τονίζεται ότι η πολιτική και η στάση της Τουρκίας είναι εξίσου εχθρική και επιθετική και για τα δυο κράτη, ανεξάρτητα από τα εκάστοτε γεγονότα που μπορεί να λαμβάνουν χώρα κάθε φορά στην μια ή την άλλη χώρα.

10. Συνδέεται το θέμα του Αιγαίου και του εναέριου χώρου με τη γενικότερη πολιτική της Τουρκίας που ακολουθείται και απέναντι στο Κυπριακό;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Ακολουθώντας με τις προηγούμενες απόψεις που διατυπώθηκαν, και εδώ οι απόψεις για την στάση και την πολιτική της Τουρκίας είναι αρνητικές. Εβδομήντα ένα

άτομα πιστεύουν ότι οι κινήσεις της χώρας έχουν κοινό παρονομαστή σε κάθε έκφασή τους, ενώ είκοσι εννέα δεν συνδέουν τα δυο γεγονότα. Εδώ όμως υπάρχει η εξής ιδιομορφία. Οι ερωτηθέντες στην πλειοψηφία τους, πιστεύουν πως η κυβέρνηση της Άγκυρας, δεν έχει την απόλυτη ευθύνη για τις κινήσεις αυτές. Το ιδιότυπο καθεστώς μεταξύ κυβέρνησης και ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων που επικρατεί στην Τουρκία, δίνει την εντύπωση πως η κατάσταση είναι αποτέλεσμα τόσο των διπλωματικών χειρισμών και της άσκησης συγκεκριμένης εξωτερικής πολιτικής από τη χώρα, όσο και από τις αυτόβουλες κινήσεις των στρατηγών της χώρας, που κινούνται αυτόνομα και πολλές φορές αντιστρατεύονται την επίσημη πολιτική της χώρας.

11. Κατά τη γνώμη σας ποιος διαμορφώνει εξωτερική πολιτική στην Τουρκία σε θέματα που αφορούν εθνική κυριαρχία και εδαφικά συμφέροντα;

I. Η εκάστοτε τουρκική κυβέρνηση

II. Οι τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις

III. Επέμβαση τρίτων ανάλογα με τα διαμορφούμενα συμφέροντα

IV. Άλλο

Σε αυτήν εδώ την ερώτηση αποτυπώνεται η αντίληψη και πεποίθηση των ερωτηθέντων που διατυπώθηκε προηγουμένως. Επικρατεί σε πολύ μεγάλο ποσοστό η άποψη ότι κύριο λόγο στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής

και κινήσεων που έχουν να κάνουν με αυτή, πέρα από τα διπλωματικά όρια, κάνει ο τουρκικός στρατός και η ηγεσία αυτού. Το 64% υποστηρίζει την άποψη αυτή, ενώ το 24% θεωρεί πως η τουρκική κυβέρνηση χαράσσει πολιτική στα ζητήματα αυτά. Άτομα που αντιπροσωπεύουν αυτό το ποσοστό δήλωσαν πως η απάντησή τους ίσως ήταν διαφορετική (κλείνοντας προς την επιλογή II), αλλά οι πρόσφατες εξελίξεις στην Τουρκία με το σκάνδαλο Ergenekon, και τις δίκες Τούρκων αξιωματικών, τους έκανε να αλλάξουν

γνώμη. Τέλος ως επέμβαση τρίτων, θεωρείται η ανάμειξη των Η.Π.Α, που έχει χρησιμοποιήσει για την εκπλήρωση των σχεδίων της κατά το παρελθόν, κατά κόρον την Τουρκία.

12. Θεωρείτε επαρκή την ελληνική διπλωματία και εξωτερική πολιτική απέναντι σε εθνικά θέματα όπως αυτά της Κύπρου;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Η ερώτηση 12, είναι μια από αυτές, το αποτέλεσμα των οποίων δίνουν ένα ξεκάθαρο μήνυμα. Μόνο επτά άτομα θεωρούν επαρκή την ελληνική διπλωματία και εξωτερική πολιτική στα εθνικά θέματα. Ενενήντα τρεις ερωτηθέντες, δηλώνουν δυσαρεστημένοι και απογοητευμένοι από τα «επιτεύγματα» των δυο αυτών θεσμών, με τα γεγονότα όμως να τους επιβεβαιώνουν.

13. Πιστεύετε πως θα υπάρξει κάποια άμεση (χρονικά) αλλαγή για το Κυπριακό Ζήτημα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Η παρούσα ερώτηση, αποτελεί ίσως και την πιο σημαντική από πλευράς έρευνας και στοιχείων τοποθέτηση. Ως σκοπό έχει να καταγράψει την πίστη για μια σύντομη ή όχι λύση του Κυπριακού. Όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα, οι

περισσότεροι ερωτηθέντες (63), δεν θεωρούν πως θα υπάρξει μια άμεση λύση στο Ζήτημα. Περισσότερο αισιόδοξοι δηλώνουν οι τριάντα επτά. Αδιαμφισβήτητα οι μακροχρόνιες και χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα διαπραγματεύσεις, έχουν απογοητεύσει και τους τρεις λαούς, Έλληνες, Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους. Και αν για τους δυο τελευταίους, η ελπίδα θα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί παράγοντα αισιοδοξίας για μια πιθανή λύση, για τους Έλληνες στρατιωτικούς (μερικοί εκ των οποίων είναι διπλωματικοί ακόλουθοι και υψηλόβαθμα στελέχη της ηγεσίας), φαίνεται να εγκαταλείπεται σιγά σιγά, και τη θέση της να παίρνει ο ρεαλισμός των γεγονότων.

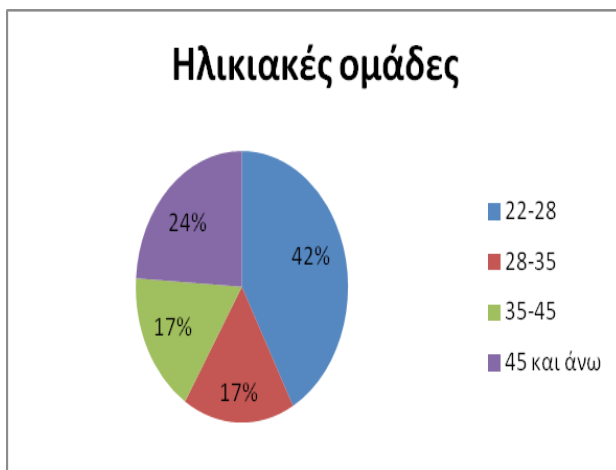
14. Είστε μεταξύ

I. 22-28

II. 28-35

III. 35-45

IV. 45 και άνω

Η τελευταία ερώτηση είναι δήλωση της ηλικίας κάθε ερωτηθέντος. Έτσι προκύπτει ότι στο ερωτηματολόγιο έλαβαν μέρος 24 άτομα άνω των 45 ετών, από 17 άτομα που καλύπτουν τις ηλικίες 28-35 και 35-45 αντίστοιχα, ενώ το μεγαλύτερο δείγμα (42), προέρχεται από νεαρά τη ηλικία άτομα.

Συμπεράσματα

Η Κύπρος βρίσκεται διαχρονικά στον κυκλώνα της διπλωματικής ίντριγκας. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας της υπήρξε, αντικείμενο πολιτικών, οικονομικών και στρατηγικών παιχνιδιών. Μέσα σε όλα αυτά, δεν θα μπορούσε κανείς να μην εντάξει και τους λάθος διπλωματικούς χειρισμούς των Ελλήνων και Ελληνοκύπριων ηγετών, την αδυναμία συγκρότησης ενός ενιαίου στρατηγικού σχεδίου, την έλλειψη ισχυρών συμμαχιών, την απουσία συνεννόησης σε κρίσιμες στιγμές, την καχυποψία και τις μνήμες των δυο λαών. Και το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται. Κινήσεις, προσπάθειες και διαπραγματεύσεις γίνονται μέχρι και σήμερα. Το αποτέλεσμα είναι σταθερό τα τελευταία σαράντα χρόνια. Εκφράζεται η θέληση, η καλοπιστία, η καλή διάθεση, η προοπτική εξέλιξης των διαδικασιών και των ιδεών, ακόμα και υποχωρητικές τάσεις χάριν μιας λύσης για το «καλό» του νησιού. Άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, εμπόδια εμφανίζονται, με αποτέλεσμα στα ίδια σημεία που υπήρχε χάσμα στις διαπραγματεύσεις από την αρχή των διπλωματικών επαφών, να μεταφέρονται και στο παρόν και να διαιωνίζονται. Η απομόνωση και η καταπίεση της τουρκικής μειονότητας, η ενταξιακή πορεία της Κυπριακής Δημοκρατίας απουσία της τουρκοκυπριακής κοινότητας στη συνέχεια, το φυσικό αέριο σήμερα. Είναι γεγονός πως το πολλαπλό ενδιαφέρον πάνω στο νησί, αν δεν αποτελεί τροχοπέδη, συμβάλλει στην κωλυσιεργία των αποφάσεων. Οι διεθνείς εξελίξεις δεν θα μπορούσαν να μην ληφθούν υπ' όψιν, σε ένα Ζήτημα που έχει Διεθνή χαρακτήρα, πόσο μάλλον σε μια εποχή όπου το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης γίνεται αντιληπτό όσο ποτέ. Η χώρα αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολιτικά και οικονομικά, έχοντας κάνει ένα βήμα προς την κατεύθυνση αυτή. Από την άλλη, παρατηρούμε πως η Μεσόγειος και τα κράτη που βρίσκονται στην περιφέρεια της, σιγά σιγά «καταρρέουν», ίσως τεχνητά. Οι αραβικές χώρες ξεκίνησαν και η σκυτάλη πέρασε στον ευρωπαϊκό νότο. Αλγερία, Τυνησία, Αίγυπτος, Λιβύη, Λίβανος και εσχάτως η Συρία. Στην Τουρκία υπάρχει κλυδωνισμός στα εσωτερικά, μετά τις αποκαλύψεις για στρατιωτικά σκάνδαλα, ενώ και οι σχέσεις με το Ισραήλ έχουν οδηγηθεί σε αδιέξοδο. Η Ελλάδα ξεκίνησε πρώτη, καταρρέοντας οικονομικά, με τις Ισπανία, Πορτογαλία και Ιταλία να ακολουθούν. Η Γαλλία ίσως είναι η επόμενη. Το πρόβλημα της πολιτικής και οικονομικής κρίσης, εμφανίζει γενικές τάσεις εξάπλωσης, με την Κύπρο να μην αποτελεί εξαίρεση, πόσο μάλλον από τη στιγμή που έχει «βεβαρυμμένο» παρελθόν. Αυτός είναι και ο λόγος που θα πρέπει να υιοθετηθεί και εφαρμοστεί ο πολιτικός ρεαλισμός, ως μέσο για την επίλυση του προβλήματος. Η ικανότητα και αναγκαιότητα να ενταχθούν οι πολιτικές επιλογές σε συγκροτημένες στρατηγικές μεθόδους και θέσεις, συναρτήσει όλων των παραμέτρων και ισοζυγίων, προς επίτευξη των στόχων, αποτελεί επιτακτική ανάγκη για την Κύπρο, το λαό της και την παγκόσμια ειρήνη. Άλλωστε η τέχνη του πολιτικού

ρεαλισμού δεν είναι η μετατροπή του εφικτού σε ανέφικτο, αλλά της ικανότητας να μετατρέπεις τα ανέφικτα και ευκαία σε εφικτά¹⁸³.

Ίσως έχει φτάσει το πλήρωμα του χρόνου, ώστε να δοθεί μια λύση στο Κυπριακό, βασισμένη όχι στις πολιτικές επιδιώξεις του εκάστοτε Ελληνοκύπριου και Τουρκοκύπριου ηγέτη, αλλά στην ανάγκη των κατοίκων του νησιού για ειρήνη, ευημερία και ελευθερία. Ήδη αυτό εκφράζεται μέσω της κοινής γνώμης στην Κύπρο, παρότι οι συνθήκες είναι δύσκολες και η ελπίδα μειώνεται σταδιακά. Είναι χρέος, τόσο των πολιτικών δυνάμεων που αντιπροσωπεύουν τις δυο κοινότητες, όσο και των εγγυητών – επιδιαιτητών – παρεμβαλλόμενων, να αφουγκραστούν τη λαϊκή βούληση και να επικεντρωθούν στην «καθημερινότητα» των κατοίκων, έτσι ώστε να εστιάσουν στο πλαίσιο και την αντιμετώπιση του «παρόντος» Κυπριακού προβλήματος, που διαφαίνεται μέσα από τις απόψεις των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων για τους «απέναντι». Η ομαλοποίηση του παρόντος θα θέσει τα θεμέλια και τις βάσεις για μια ισχυρή και σταθερή λύση του μέλλοντος. Απομένει να δούμε τις προσπάθειες και τις κινήσεις που θα οδηγήσουν τις διαδικασίες προς την κατεύθυνση αυτή.

¹⁸³:Γ. Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Τντρινγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.589

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

7.Rauf Denktaş: Ο Ραούφ Ντενκτάς είναι Τουρκοκύπριος πολιτικός και νομικός. Γεννήθηκε στην Πάφο το 1924. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της TNT ενώ επί σειρά δεκαετιών ήταν «πρόεδρος» του κατεχόμενου τμήματος της Κύπρου. Για πολλούς είναι μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα βάσει των πολιτικών κινήσεων του στο θέμα της Κύπρου, ενώ ακόμα και για τους Τουρκοκύπριους αποτελεί μια μάλλον φυσιολογική διχασμού. Αποσύρθηκε από την πολιτική τον Απρίλιο του 2005.

9.Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος: Με τον όρο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος εννοούμε τη χρονική περίοδο ένοπλων συγκρούσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα μεταξύ του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας υπό τον έλεγχο των κομμουνιστών, και του Ελληνικού Στρατού που ήταν υπό τον έλεγχο της κεντροδεξιάς κυβέρνησης των Αθηνών. Επίσημα διήρκεσε από τον Μάρτιο του 1946 έως τον Οκτώβριο του 1949 και είχε ως αποτέλεσμα την ήττα των κομμουνιστών. Θεωρείται διεθνώς ως η πρώτη πράξη του ψυχρού πόλεμου στη μεταπολεμική ιστορία.

11.Αποικία του Στέμματος: Μια αποικία του Στέμματος, επίσης γνωστή από τον 17ο αιώνα ως βασιλική αποικία, ήταν ένα είδος της αποικιακής διοίκησης της αγγλικής και αργότερα Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Διοικούνταν από έναν κυβερνήτη που οριζόταν σε πρώτη φάση από τον εκάστοτε Μονάρχη και έπειτα από τον υπουργό αποικιών. Πρώτη του είδους υπήρξε η Βιρτζίνια των Η.Π.Α το 1624.

12.Α.Κ.ΕΛ.:Το Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού είναι μαρξιστικό-λενινιστικό κόμμα της Κύπρου. Το Α.Κ.Ε.Λ. ιδρύθηκε στις 14 Απριλίου 1941, πλην όμως στην πραγματικότητα διαδέχθηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου (Κ.Κ.Κ.) που είχε ιδρυθεί στις 15 Αυγούστου 1926 στη Λεμεσό όπου μετά τα γεγονότα του Οκτωβρίου του 1931, οι Βρετανοί αποικιοκράτες το είχαν θέσει εκτός νόμου. Το ΑΚΕΛ αργότερα κατά τον αντιαποικιακό αγώνα 1955 - 1959 είχε κηρυχθεί παράνομο.

13.Συμβούλιο Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών: αποτελεί το ισχυρότερο διεθνές όργανο που φέρει την κύρια ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, όπου σε αντίθεση με την Γενική Συνέλευση έχει την εξουσία να αποφασίζει για σχετικά ζητήματα εκδίδοντας σχετικά για τα κράτη ψηφίσματα. Βάσει του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ όλα τα μέλη του ΟΗΕ συμφωνούν να εκτελούν τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Συνεπώς οι αποφάσεις του Διεθνούς Οργάνου αυτού είναι δεσμευτικές και εκτελεστές απ' όλα τα μέλη του ΟΗΕ. Κύριο χαρακτηριστικό του η συμμετοχή σε αυτό των μεγάλων δυνάμεων που νίκησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι οποίες και μόνο, διαθέτουν δικαίωμα αρνησικυρίας (veto) κι επομένως έχουν τη δυνατότητα να αποτρέψουν την έκδοση ψηφίσματος αντίθετου με τις θέσεις της καθεμιάς.

14.Ιόνιοι Νήσοι: Τα Ιόνια νησιά περιήλθαν στα χέρια των Βρετανών το 1815 με το Σύμφωνο του Παρισιού (Ηνωμένες Πολιτείες των Ιονίων Νήσων), ύστερα από την ήττα που υπέστησαν οι Γάλλοι στην Ζάκυνθο (2 Οκτωβρίου 1809). Ήδη από το 1830, μετά την ανεξαρτησία, οι κάτοικοι των νησιών θέλησαν την ένωση με την μητέρα-

πατρίδα, αλλά το γεγονός ότι το Βασίλειο της Ελλάδας είχε ως βασιλιά τον Όθωνα (γερμανικής καταγωγής) έκανε τους Άγγλους να απορρίπτουν το ενδεχόμενο καθότι η διοίκηση ανήκε σε «εχθρικό» προς τα βρετανικά συμφέροντα κυβερνήτη. Μετά την απομάκρυνση του Όθωνα από την εξουσία, οι Βρετανοί αποφάσισαν να αποδώσουν τις νήσους στο Βασίλειο της Ελλάδας στις 2 Μαΐου 1864, κρατώντας παράλληλα τη χρήση του λιμένα της Κέρκυρας.

19.Κωνσταντίνος Τσαλδάρης: Έλληνας πολιτικός Γεννημένος στην Αλεξάνδρεια 1884. Σπούδασε νομικά αλλά ασχολήθηκε επί σειρά ετών από νεαρή κιόλας ηλικία με την πολιτική. Διετέλεσε πρωθυπουργός από το 1946-1947 και υπουργός Εξωτερικών 1947-1950. Κατά σειρά υπήρξε υποψήφιος με το Κόμμα των Ελευθεροφρόνων, το Λαϊκό Κόμμα, την Ηνωμένη Παράταξη Εθνικοφρόνων και τη Δημοκρατική Ένωση. Πέθανε στην Αθήνα το 1970.

20.Νικόλαος Πλαστήρας: Ο Νικόλαος Πλαστήρας (4 Νοεμβρίου 1883 - 26 Ιουλίου 1953) ήταν στρατιωτικός και πολιτικός. Έγινε γνωστός για την στρατιωτική του δράση κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους και την Μικρασιατική εκστρατεία και πολλές φορές ενεπλάκη με την πολιτική συμμετέχοντας ή οργανώνοντας κινήματα. Ο Νικόλαος Πλαστήρας κυβέρνησε την Ελλάδα τρεις φορές, μία το 1945 και άλλες δύο στα 1951-1952.

21.Πόλεμος Κορέας: Ο Πόλεμος της Κορέας αναφέρεται στην πολεμική σύρραξη που κράτησε μεταξύ της 25ης Ιουνίου 1950 και της 27ης Ιουλίου 1953 θεωρητικά μεταξύ των δύο κρατών της διηρημένης Κορέας σε Βόρεια και Νότια, όπου η πρώτη επρόκειτο στο Κομμουνιστικό Ανατολικό στρατόπεδο και η δεύτερη βρισκόταν υπό την κηδεμονία του Δυτικού. Ουσιαστικά αποτέλεσε μια μάχη κατά τη διάρκεια του Ψυχρού πολέμου με τις δυο αντίπαλες υπερδυνάμεις να βρίσκονται πίσω από τις κινήσεις της κάθε χώρας.

22.Αρχιεπίσκοπος Μακάριος: Ο Μακάριος (13 Αυγούστου 1913- 3 Αυγούστου 1977) ήταν αρχιεπίσκοπος της αυτοκέφαλης Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κύπρου από το 1950 μέχρι το θάνατο του και ο πρώτος πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κύπρου από το 1960 μέχρι το θάνατο του, το 1977.

23.Σοφοκλής Βενιζέλος: Ο Σοφοκλής Ε. Βενιζέλος (Χανιά, 3 Νοεμβρίου 1894 - 8 Φεβρουαρίου 1964) ήταν Έλληνας πολιτικός και αξιωματικός του Πυροβολικού. Δευτερότοκος γιος του Ελευθερίου Βενιζέλου. Διετέλεσε πρωθυπουργός της χώρας για τρία μικρά διαστήματα 13 Απριλίου 1944 – 26 Απριλίου 1944 (εξόριστη κυβέρνηση), 23 Μαρτίου 1950 – 15 Απριλίου 1950 και 21 Αυγούστου 1950 – 1 Νοεμβρίου 1951.

24.Αλέξανδρος Παπάγος: Ο Στρατάρχης Αλέξανδρος Παπάγος (9 Δεκεμβρίου 1883 – 4 Οκτωβρίου 1955) ήταν Έλληνας στρατιωτικός και πολιτικός. Διετέλεσε Αρχιστράτηγος κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο (1940-1941) και την περίοδο 1949 - 1951 και μετέπειτα Πρωθυπουργός της χώρας (1952 - 1955).

25. Anthony Eden: Ο Άντονι Ήντεν (1897 - 1977) ήταν Βρετανός πολιτικός του Συντηρητικού Κόμματος, ο οποίος υπηρέτησε ως Υπουργός εξωτερικών επί τρεις δεκαετίες και έγινε Πρωθυπουργός της Βρετανίας το 1955. Η πρωθυπουργία του επισκιάστηκε από την Κρίση του Σουέζ, υπό το βάρος της οποίας αναγκάστηκε να παραιτηθεί (1957) έχοντας παραμείνει στην εξουσία μόνο επί 18 μήνες.

26. Gamal Abdel Nasser: Ο Γκαμάλ Άμπντελ Νάσερ (1918 - 1970) ήταν Αιγύπτιος στρατιωτικός, πραξικοπηματίας και πολιτικός. Επί των ημερών του η Αίγυπτος συμμετείχε στον πόλεμο των έξι ημερών, που έληξε με ήττα της χώρας του και του αραβικού συνασπισμού. Προώθησε αρκετές μεταρρυθμίσεις και υπέγραψε την κατασκευή πολλών έργων (φράγμα του Ασουάν) αλλά κρίνεται ως μια αμφιλεγόμενη πολιτική μορφή κυρίως λόγω των χειρισμών του σε αρκετά θέματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής.

27. Αρχή των ίσων Δικαιωμάτων και της Αυτοδιάθεσης των Λαών: Είναι η αρχή του διεθνούς δικαίου ότι τα έθνη έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν ελεύθερα την εθνική τους κυριαρχία και διεθνή πολιτική τους κατάσταση, χωρίς εξωτερικό καταναγκασμό ή εξωτερική παρέμβαση

28. Γεώργιος Γρίβας: Ο Γεώργιος Γρίβας (5 Ιουλίου 1897 - 27 Ιανουαρίου 1974), γνωστός και με το ψευδώνυμο Διγενής, ήταν αξιωματικός του Ελληνικού Στρατού και αμφιλεγόμενη προσωπικότητα της ιστορίας της Κύπρου. Οργάνωσε και ηγήθηκε του αγώνα των Κυπρίων για Ένωση με την Ελλάδα.

29. Ε.Ο.Κ.Α: Η Εθνική Οργάνωσις Κυπρίων Αγονιστών ήταν οργάνωση των Ελληνοκυπρίων που έδρασε κατά την χρονική περίοδο 1955-1959 για την ελευθερία της Κύπρου από την Βρετανική κυριαρχία, εθνική αυτοδιάθεση και την ένωσή της με την Ελλάδα. Στρατιωτικός αρχηγός της ΕΟΚΑ ήταν ο Στρατηγός Γεώργιος Γρίβας και πολιτικός αρχηγός της, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος.

30. Σύμφωνο Βαγδάτης: Έτσι, λέγεται η συνθήκη αμυντικής συμμαχίας, που υπογράφηκε στη Βαγδάτη, το 1955, ανάμεσα στην Τουρκία και το Ιράκ και στην οποία προσχώρησαν αργότερα η Αγγλία, η Περσία και το Πακιστάν. Το Ιράκ αποχώρησε από το σύμφωνο μετά την Επανάσταση του 1958 και οι υπόλοιποι σύμμαχοι σχημάτισαν, το 1959, το CENTO. Το Σύμφωνο έπαψε να ισχύει οριστικά το 1979, με την ισλαμική επανάσταση στο Ιράν.

31. Σεπτεμβριανά: Με την ονομασία «Σεπτεμβριανά» έμεινε στην ιστορία το οργανωμένο πογκρόμ της νύκτας της 6ης Σεπτεμβρίου 1955, που συνέβη στη Κωνσταντινούπολη, όπου καθοδηγούμενος τουρκικός όχλος προκάλεσε βίαια επεισόδια κατά των περιουσιών των Ελλήνων ομογενών, πλην όμως Τούρκων υπηκόων. Αφορμή έδωσε μια βομβιστική επίθεση στο πατρικό σπίτι του Κεμάλ Ατατούρκ στην Θεσσαλονίκη, που αποδείχτηκε στην συνέχεια ότι ήταν σκηνοθετημένη προβοκάτσια από την ίδια τη τουρκική κυβέρνηση.

32.Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής: Ο Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής (8 Μαρτίου 1907 – 23 Απριλίου 1998) ήταν Έλληνας πολιτικός ο οποίος διετέλεσε 1^{ος} πρωθυπουργός της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας και Πρόεδρος της (3^{ος} και 5^{ος}). Ήταν ο πρωθυπουργός σε διάφορα σημαντικά σημεία της διαδικασίας εκδημοκρατισμού, στην οργάνωση των ελεύθερων κοινοβουλευτικών εκλογών, στο δημοψήφισμα του 1974 για την κατάργηση της μοναρχίας και την καθιέρωση της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, τη σύνταξη και ψήφιση του συντάγματος του 1975 και την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.).

34.Maurice Harold Macmillan: Ο Χάρολντ Μακμίλαν (10 Φεβρουαρίου 1894 – 29 Δεκεμβρίου 1986) ήταν Βρετανός πολιτικός του Συντηρητικού Κόμματος και πρωθυπουργός από το 1957 έως το 1963. Γνωστός με το προσωνύμιο 'Supermac' λόγω του ρεαλισμού, του πραγματισμού, της ηρεμίας και του πνεύματός του.

35.Ismail Nihat Erim: Ο Νιχάτ Ερίμ(1912-1980) ήταν Τούρκος διαπρεπής συνταγματολόγος, καθηγητής πανεπιστημίου και πολιτικός. Υπήρξε σύμβουλος της τουρκικής επιτροπής στη διάσκεψη για την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών στο Σαν Φρανσίσκο των Η.Π.Α. το 1945.

37.Ali Adnan Ertekin Menderes: Ο Αλί Αντνάν Ερτεκί Μεντερές (1899–1961) ήταν Τούρκος πολιτικός και νομικός, 13ος πρωθυπουργός της Τουρκίας. Το επίθετό του προέρχεται από την ελληνική λέξη Μαίανδρος και το έλαβε μετά την υπό του Κεμάλ Ατατούρκ επιβολή της υποχρεωτικής πατρογονικής επωνυμίας. Το 1960 ανατράπηκε από τη στρατιωτική Χούντα της Τουρκίας και το 1961 απαγχονίστηκε.

39.TMT: Η Τουρκική Αντιστασιακή Οργάνωση ήταν μια τουρκοκυπριακή παραστρατιωτική οργάνωση που ιδρύθηκε από τους Rauf Denktaş και τον Τούρκο αξιωματικό Rıza Vuruşkan το 1958, για να αποτελέσει το αντίπαλο δέος της ελληνοκυπριακής Ε.Ο.Κ.Α.

40.Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας: Έλληνας πολιτικός και νομικός (1910-1990). Διετέλεσε υπουργός Εφοδιασμού, Εθνικής Οικονομίας, Εμπορίου, Γεωργίας και Εξωτερικών. Το 1974 έγινε υπουργός Εθνικής Άμυνας ως το 1981. Το 1981 εκλέχτηκε αρχηγός του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας και από το 1984 επίτιμος πρόεδρος της. Συνέγραψε πλήθος ιστορικών, πολιτικών και οικονομικών βιβλίων.

42.Δεκατρία Σημεία: Στις 30 Νοεμβρίου 1963 ο Μακάριος επέδιδε στον Kutchuc τις προτάσεις του για την αναθεώρηση του Συντάγματος που περιλάμβαναν δεκατρία σημεία. Οι προτάσεις του Μακαρίου αναφέρονταν σ' εκείνους τους τομείς του Συντάγματος, οι οποίοι, κατά τα τρία χρόνια της εφαρμογής του, είχαν προκαλέσει προστριβές. Τα δεκατρία σημεία περιλάμβαναν: 1)Κατάργηση του δικαιώματος αρνησικυρίας του Προέδρου και του Αντιπροέδρου,2) Αντικατάσταση του Προέδρου της Δημοκρατίας από τον Αντιπρόεδρο, όταν ο πρώτος απουσίαζε ή δε μπορούσε να εξασκήσει τα καθήκοντα του,3) Εκλογή του Έλληνα Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων και του Τούρκου Αντιπροέδρου από τη Βουλή στο σύνολό της ή όχι, όπως πριν, με χωριστή ελληνική και τουρκική πλειοψηφία, 4)Εκτέλεση καθηκόντων του Αντιπροέδρου της Βουλής κατά τα διεθνώς καθιερωμένα,5) Κατάργηση των διατάξεων του Συντάγματος σχετικά με χωριστές πλειοψηφίες,6)Εγκαθίδρυση ενιαίων δήμων,7)Συγκρότηση ενιαίας δικαστικής εξουσίας,8)Ενοποίηση της Χωροφυλακής και της Αστυνομίας και κατάργηση όλων των διατάξεων για χωριστά Σώματα Ασφάλειας,9)Καθορισμό της αριθμητικής δύναμης της αστυνομίας και του στρατού με νόμο,10)Τροποποίηση της συμμετοχής Ελλήνων και Τούρκων Κυπρίων στις δημόσιες υπηρεσίες, τις δυνάμεις ασφαλείας και την άμυνα με βάση την αναλογία του πληθυσμού των δυο κοινοτήτων,11)Μείωση του αριθμού των μελών της επιτροπής δημοσίων υπηρεσιών από δέκα σε πέντε,12)Λήψη αποφάσεων της επιτροπής δημοσίων υπηρεσιών με απλή πλειοψηφία και όχι με χωριστή των Ελλήνων και Τούρκων μελών,13)κατάργηση της ελληνικής κοινοτικής συνέλευσης.

45.Γεώργιος Παπανδρέου: Ο Γεώργιος Παπανδρέου (13 Φεβρουαρίου 1888 - 1 Νοεμβρίου 1968) υπήρξε Έλληνας πολιτικός και νομικός. Διετέλεσε τρεις φορές πρωθυπουργός της Ελλάδας (1944-1945,1963,1964-1965), Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης τα χρόνια 1950-1952 και πολλές φορές Υπουργός, με πρώτη υπουργική θητεία στην Επαναστατική Κυβέρνηση του 1923. Φίλος, συνεργάτης και διευθυντής του πολιτικού γραφείου του Ελευθερίου Βενιζέλου. Απέκτησε το προσωνύμιο «Γέρος της Δημοκρατίας».

46. Lyndon Baines Johnson: Γεννήθηκε στο Τέξας στις 27 Αυγούστου 1908 και πέθανε στις 22 Ιανουαρίου 1973. Ήταν Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ επί προεδρίας Τζον Κέννεντυ. Μετά τη δολοφονία του τελευταίου, στις 22 Νοεμβρίου 1963, ανέλαβε ως ο 36ος Πρόεδρος της χώρας.

47.Nikita Sergeyevich Khrushchev: (15 Απριλίου 1894 – 11 Σεπτεμβρίου 1971) υπήρξε ο ηγέτης της Σοβιετικής Ένωσης κατά το μεγαλύτερο μέρος του Ψυχρού Πολέμου. Διετέλεσε γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης από το 1953 ως το 1964 και πρόεδρος του Συμβουλίου των Υπουργών από το 1958 ως το 1964. Ο Χρουστσόφ έθεσε τις βάσεις για την αποσταλινοποίηση της χώρας, για το διαστημικό πρόγραμμα της Σοβιετικής Ένωσης όπως και για σειρά φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων στην εσωτερική πολιτική του κράτους. Απομακρύνθηκε από την ηγεσία της χώρας το 1964 και αντικαταστάθηκε από τον Λεονίντ Μπρέζνιεφ.

50.Χούντα των Συνταγματαρχών: ή Δικτατορία των Συνταγματαρχών, αναφέρεται στην περίοδο πολιτεύματος δικτατορίας στην Ελλάδα που ακολούθησε το πραξικόπημα των Συνταγματαρχών στις 21 Απριλίου 1967. Η περίοδος αυτή κράτησε για επτά χρόνια (οι οκτώ τελευταίοι μήνες της οποίας είναι γνωστοί και ως Χούντα του Ιωαννίδη). Στις 24 Ιουλίου 1974 όταν, αδυνατώντας να χειριστεί τα εξ υπαιτιότητάς της γεγονότα της Κύπρου, προσκάλεσε τους πολιτικούς και παρέδωσε σε Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας.

51.Πόλεμος των Έξι ημερών: Ο Πόλεμος των Έξι Ημερών, γνωστός και ως Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος του 1967, ξέσπασε μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων γειτόνων του, την Αίγυπτο, την Ιορδανία και την Συρία. Το Ιράκ, η Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ και η Αλγερία συνεισέφεραν με άντρες και οπλισμό στις Αραβικές δυνάμεις. Έληξε με νίκη των Ισραηλινών, οι οποίοι μέσα σε 6 ημέρες κατάφεραν να καταλάβουν τη χερσόνησο του Σινά. Στο τέλος του πολέμου το Ισραήλ είχε κερδίσει τον έλεγχο της ανατολικής Ιερουσαλήμ, της Λωρίδας της Γάζας, της Δυτικής Όχθης και των Υψιπέδων του Γκολάν.

53.Σπύρος Μαркеζίνης: Ο Σπύρος Μαркеζίνης (Αθήνα, 9 Απριλίου 1909- 4 Ιανουαρίου 2000) ήταν Έλληνας νομομαθής, πολιτικός και ιστορικός. Κατά τη διάρκεια της πολιτικής του σταδιοδρομίας εξελέγη πολλάκις βουλευτής, διετέλεσε υπουργός σε σημαντικά χαρτοφυλάκια την δεκαετία του 1950 ενώ τον Οκτώβριο του 1973 σχημάτισε βραχύβια κυβέρνηση, η οποία και παραιτήθηκε μετά τα γεγονότα του Πολυτεχνείου.

56.Παναγιώτης Πιπινέλης: Ο Παναγιώτης Πιπινέλης (1899-1970) υπήρξε Έλληνας πολιτικός και διπλωμάτης. Στις 20 Νοεμβρίου του 1967 διορίστηκε από την Χούντα υπουργός των Εξωτερικών (κυβέρνηση Κόλλια), θέση που κράτησε και στην κυβέρνηση του Γ. Παπαδόπουλου έως το 1970 που πέθανε.

57.Henry Alfred Kissinger: γεννήθηκε στις 27 Μαΐου 1923. Είναι πρώην υπουργός εξωτερικών των ΗΠΑ, ακαδημαϊκός και συγγραφέας. Έχει βραβευθεί με το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης το 1973 για τη συνεισφορά του στη διεκπεραίωση των διαπραγματεύσεων για τον τερματισμό του πολέμου στο Βιετνάμ.

59.Δημήτρης Ιωαννίδης: Ο Δημήτριος Ιωαννίδης (13 Μαρτίου 1923 - 16 Αυγούστου 2010) ήταν Έλληνας στρατιωτικός και δικτάτορας. Διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στο πραξικόπημα της 21ης Απριλίου 1967 διατελώντας κατά τη διάρκεια αυτής διοικητής της ΕΣΑ. Τον Νοέμβριο του 1973 ηγήθηκε δικού του νέου πραξικοπήματος ανατρέποντας τον Γεώργιο Παπαδόπουλο και αναλαμβάνοντας ο ίδιος αφανώς τη διακυβέρνηση της χώρας, εξ ου και το παρωνύμιο ο "αόρατος δικτάτωρ". Τέλος συνωμοτώντας τη δολοφονία του αρχιεπισκόπου Μακαρίου οργάνωσε το Πραξικόπημα του 1974 με τα γνωστά επακόλουθα στην Κύπρο.

60.Γεώργιος Παπαδόπουλος: (5 Μαΐου 1919 - Αθήνα, 27 Ιουνίου 1999) ήταν Έλληνας αξιωματικός, πραξικοπηματίας και πρωτεργάτης της κατάλυσης της

ελληνικής δημοκρατίας την περίοδο 1967-1974 καθιστώντας τον εαυτό του ηγέτη της τότε στρατιωτικής κυβέρνησης, γνωστής ως Χούντα των Συνταγματαρχών. Διοίκησε δικτατορικά από διάφορες θέσεις, ως υπουργός, πρωθυπουργός, αντιβασιλέας και πρόεδρος δημοκρατίας. Στην επίσημη προπαγάνδα του χουντικού καθεστώτος αναφερόταν ως «Αρχηγός της Επανάστασης» και «Πρόεδρος της Εθνικής Κυβερνήσεως». Μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, οδηγήθηκε σε δίκη και καταδικάστηκε σε θάνατο, ποινή που μετατράπηκε με απόφαση της κυβέρνησης σε ισόβια δεσμά.

65.Κρίση των Ιμιών: ονομάζεται συμβατικά μία έντονη αντιπαράθεση εδαφικής κυριαρχίας που έλαβε χώρα τον Ιανουάριο του 1996 ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία με αφορμή την προσάραξη πλοίου στις βραχονησίδες των Ιμιών. Κατά την διάρκεια της ολιγοήμερης αυτής κρίσης, οι δύο χώρες μετέφεραν στρατιωτικές δυνάμεις (κυρίως ναυτικές) γύρω από τα Ίμια και τις ανέπτυξαν φτάνοντας κοντά στην ένοπλη σύρραξη. Τελικά με την παρέμβαση του ΝΑΤΟ, και κυρίως των ΗΠΑ, η ένταση εκτονώθηκε και οι δύο χώρες απέσυραν τους στόλους τους. Περί τις τελευταίες ώρες της κρίσης, τρεις Έλληνες αξιωματικοί, του Πολεμικού Ναυτικού έχασαν την ζωή τους όταν το ελικόπτερο όπου επέβαιναν κατέπεσε στην θάλασσα. Το ατύχημα αποδόθηκε σε τεχνικά αίτια και την κόπωση του πληρώματος. Η τουρκική πλευρά δεν ανέφερε απώλειες.

66.Ahmet Davutoğlu: (Ικόνιο 1959) Τούρκος πολιτικός επιστήμονας, ακαδημαϊκός και πρέσβης. Την 1η Μαΐου του 2009 διορίστηκε Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας. Πριν γίνει Υπουργός Εξωτερικών, ήταν ανώτατος σύμβουλος του Πρωθυπουργού της Τουρκίας.

68.Recep Tayyip Erdoğan: (Κωνσταντινούπολη 1954) Τούρκος οικονομολόγος, πολιτικός και πρωθυπουργός της χώρας από το 2003 με το ισλαμικών καταβολών κόμμα ΑΚΡ(Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης). Διετέλεσε δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης από το 1994-1998.

69.Egemen Bağış:(Bingöl 1970) Τούρκος πολιτικός και μέλος της τουρκο-αμερικανικής κοινότητας στις ΗΠΑ. Τρέχων υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και επικεφαλής διαπραγματευτής της Τουρκίας στις ενταξιακές συνομιλίες με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

70.Benjamin Netanyahu: (Τελ Αβίβ 21 Οκτωβρίου 1949) αρχιτέκτονας και πολιτικός από το Ισραήλ και πρωθυπουργός από το 2009. Είναι αρχηγός του συντηρητικού κόμματος Likud και προηγουμένως υπηρέτησε στην πρωθυπουργία του κράτους από τον Ιούνιο του 1996 ως τον Ιούλιο του 1999. Υπήρξε πρεσβευτής του Ισραήλ στα Ηνωμένα Έθνη, από το 1984 ως το 1988.

86.Hillary Rodham Clinton: (Σικάγο 1947) Αμερικανίδα νομικός και πολιτικός, υπουργός Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής με την κυβέρνηση Obama. Υπήρξε πρώτη κυρία των Η.Π.Α. από το 1993 έως και το 2001, στο πλευρό του συζύγου της Bill Clinton, που διετέλεσε 42^{ος} πρόεδρος των Η.Π.Α.

100. Barack Hussein Obama: (Χαβάη 1961) είναι Αμερικανός νομικός, καθηγητής και πολιτικός. Πρώτος Αφροαμερικανός Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Εξελέγη στις εκλογές της 4ης Νοεμβρίου του 2008 και έγινε ο 44^{ος} πρόεδρος της χώρας με το κόμμα των Δημοκρατικών. Έχει τιμηθεί με το Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης, όντας ο τέταρτος Αμερικανός πρόεδρος που το λαμβάνει.

114. İsmail Cem İpekçi: (Κωνσταντινούπολη 15 Φεβρουαρίου 1940 – 24 Ιανουαρίου 2007) ήταν Τούρκος νομικός, πολιτικός, πρώην υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας και δημοσιογράφος. Το 1999 όταν και ανέλαβε Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας σε συνεργασία με τον Έλληνα ομόλογό του Γιώργο Παπανδρέου απετέλεσαν τους πρωταγωνιστές στην υλοποίηση της λεγόμενης τότε «προσέγγισης των δύο χωρών». Αφετηρία αυτής της προσέγγισης υπήρξε το κοινό βίωμα των δύο λαών όταν το 1999 δοκίμασαν αμφότεροι από καταστροφικούς σεισμούς.

123. Δημήτρης Χριστόφιας: (Δίκωμο 1946) πρώην γενικός γραμματέας του ΑΚΕΛ και ο σημερινός πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κύπρου.

125. Vladimir Vladimirovich Putin: (Λένινγκραντ στις 7 Οκτωβρίου 1952) Ρώσος νομικός, μυστικός πράκτορας της KGB, πολιτικός, πρωθυπουργός της Ρωσίας (από τις 8 Μαΐου του 2008) και πρόεδρος της χώρας (από το 2000 έως το 2008). Στη διάρκεια της οκταετούς προεδρικής θητείας του, η ρωσική οικονομία επανέκαμψε μετά από μακρύ χρονικό διάστημα, με αιχμή την ενεργειακή πολιτική και το μεγάλο πλούτο σε φυσικά κοιτάσματα, πετρελαίου και φυσικού αερίου, ενώ ενέταξε τη χώρα στο κλαμπ των G8 (των 8 πλουσιότερων κρατών του κόσμου).

126. Τάσος Παπαδόπουλος: (Λευκωσία 7 Ιανουαρίου 1934- 12 Δεκεμβρίου 2008) Κύπριος νομικός και πολιτικός, πρόεδρος της χώρας από το 2003 έως το 2008 (5^{ος} κατά σειρά). Συμμετείχε στον απελευθερωτικό αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α ως τομεάρχης Λευκωσίας. Επί προεδρίας του στις 1 Μαΐου του 2004 η Κύπρος έγινε πλήρες μέλος της Ε.Ε., ενώ αντιτάχθηκε στην αποδοχή του σχεδίου Ανάν το 2004, καλώντας τον κυπριακό λαό σε δημοψήφισμα.

136. Derviş Eroğlu: (Αμμόχωστος 1938) γιατρός και πολιτικός της ντε φάκτο Τουρκικής Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου. Αναδείχθηκε νικητής των προεδρικών εκλογών στα Κατεχόμενα τον Απρίλιο του 2010 και νωρίτερα είχε διατελέσει πρωθυπουργός. Είναι πρόεδρος του Κόμματος Εθνικής Ενότητας.

140. Ταϊβανοποίηση: Η γένεση του όρου αποτελεί το προϊόν της ιστορικής εξέλιξης ενός πολιτικοδιπλωματικού προβλήματος που διήρκεσε 22 χρόνια και επηρέασε τις διπλωματικές σχέσεις των υπερδυνάμεων, τόσο στην έναρξη όσο και στο απόγειο του Ψυχρού Πολέμου. Μετά την ήττα της η εθνικιστική κυβέρνηση του Chiang Kai-shek, το 1949, από τους κομμουνιστές του Mao Ze dong στον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε την αποχώρηση των ιαπωνικών στρατευμάτων, εγκατέλειψε την ηπειρωτική Κίνα και βρήκε καταφύγιο στη νήσο Φορμόζα (Ταϊβάν), η οποία

αποτελούσε έδαφος της Κίνας. Εφόσον δεν υπήρχε ανακωχή και ο εμφύλιος συνεχιζόταν σε λανθάνουσα μορφή, ο ΟΗΕ συνέχισε να αναγνωρίζει την κυβέρνηση του Chiang Kai-shek ως τη νόμιμη εκπρόσωπο της Κίνας, με το όνομα Δημοκρατία της Κίνας. Αυτό συνεχιστεί μέχρι τις 25 Οκτωβρίου 1971, οπότε η Γενική Συνέλευση του Οργανισμού αποφάσισε ότι η Δημοκρατία της Κίνας (Ταϊβάν) δεν αντιπροσωπεύεται πλέον στα Ηνωμένα Έθνη και ότι ο ΟΗΕ αναγνωρίζει τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας ως τη νόμιμη κυβέρνηση για να αντιπροσωπεύει την Κίνα. Έκτοτε, ακολούθησε μία διπλωματική διαδικασία ατομικής αποαναγώρισης της Ταϊβάν από τα κράτη μέλη του ΟΗΕ και ταυτόχρονης αναγνώρισης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας. Σήμερα, μόνο 23 μικρά κράτη αναγνωρίζουν επίσημα την Ταϊβάν ως Δημοκρατία της Κίνας παρά το ότι πολλά κράτη συνεχίζουν να διατηρούν σχέσεις μαζί της (εμπορικές) πλην διπλωματικών. Ως εκ τούτου ο όρος Ταϊβανοποίηση στις διεθνείς σχέσεις σημαίνει: **α)** την απώλεια διεθνούς νομιμότητας μιας κυβέρνησης να αντιπροσωπεύει ένα κράτος, και/ή **β)** τη μη αναγνώριση ενός μορφώματος ως κράτους πλην όμως την ανάπτυξη με αυτό σχεδόν όλων των καθημερινών σχέσεων που συνάπτουν τα κράτη μεταξύ τους χωρίς να υπάρχουν διπλωματικές σχέσεις.

145.Mehmet Ali Talât: (Κερύνεια 1952) 2ος Πρόεδρος της ντε φάκτο Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου από το 2005 ως το 2010.

148.Ergenekon: Ιστορικά «Εργκενεκόν» είναι η ονομασία της μυθικής πατρώας γης των τουρκικών φυλών που οδηγήθηκαν εκεί σύμφωνα με το μύθο, από ένα θηλυκό λύκο. Το όνομα αυτό δόθηκε σε μια παράνομη, κεμαλική, υπερεθνικιστική οργάνωση της Τουρκίας, μέλη της οποίας ήταν ανώτατοι αξιωματικοί των τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων, επικεφαλείς των Σωμάτων Ασφαλείας, πολιτικοί, επιχειρηματίες κτλ. Η οργάνωση συνδέεται με το «βαθύ κεμαλικό κράτος», το οποίο ήρθε αποδεδειγμένα στην επιφάνεια μετά το σκάνδαλο Susurluk το 1996. Της έχουν αποδοθεί ευθύνες για τρομοκρατικές ενέργειες, δολοφονίες πολιτικών και θρησκευτικών ηγετών και γενικότερα υπόγεια δράση που σκοπό είχε την «δημιουργία» αναταραχών και κρίσεων στο εσωτερικό και εξωτερικό της χώρας για την προώθηση συγκεκριμένων στρατιωτικών και πολιτικών συμφερόντων. Η υπόθεση έγινε περισσότερο γνωστή επί πρωθυπουργίας Recep Tayyip Erdoğan, ο οποίος έπειτα από την αποκάλυψη για ενέργειες πραξικοπήματος εις βάρος του, άνοιξε δικαστικό αγώνα για πρώτη φορά στα χρονικά της Τουρκίας, ενάντια στις Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας. Ακόμα και σήμερα το σκάνδαλο συγκλονίζει τη Γείτονα, ενώ πληροφορίες και στοιχεία για τη δράση της οργάνωσης έρχονται συνέχεια στο φως.

Βιβλιογραφικές πηγές

- ◆□ Kathleen E. Branden & Fred M. Shelley, *Παγκόσμια Γεωπολιτική*, Ροές-Δοκίμια, Αθήνα Οκτώβριος 2006
- ◇□ Gerry Kearns, *Geopolitics and Empire – The Legacy of Halford Mackinder*, Oxford Geographical and Environmental Studies, New York 2009
- ◆□ William Mallinson , *Κύπρος: μια ιστορική προοπτική ανάμεσα στο ΝΑΤΟ και την Ευρώπη: Πόλεμος ή ειρήνη;*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005
- ◆□ Kizilyurek Niyazi, *Κύπρος: Το αδιέξοδο των εθνικισμών*, Εκδόσεις Μαύρη Λίστα, Αθήνα 1999
- ◆□ Kizilyurek Niyazi, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2009
- ◆□ Νίκος Τριμικλινιώτης, *Η διαλεκτική του έθνους-κράτους και το καθεστώς εξαίρεσης. Κοινωνιολογικές και συνταγματικές μελέτες για την ευρωκυπριακή συγκυρία και το εθνικό ζήτημα* , Εκδόσεις Σαββάλας, Αθήνα 2010
- ◆□ Γ.Βούλγαρης, Σ. Ριζάς, Ι. Στεφανίδης, Η. Νικολακόπουλος & Τ. Σακελλαρόπουλος, *Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950-2004*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2010
- ◆□ Λεύκος Ζαφειρίου, *Κυπριακό Χρονολόγιο*, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών Κυπριακής Δημοκρατίας, Λευκωσία 2008
- ◆□ Γιάννος Χαραλαμπίδης, *Κυπριακό: Διπλωματικές Τντριγκες-Στρατηγική Ελλείμματα και Επιλογές(Απόρρητα Έγγραφα και Μαρτυρίες των Πρωταγωνιστών από το 1950 ως το2010)*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2011
- ◆□Ανδρέας Θεοφάνους, *Η Κύπρος ενώπιον Διλημμάτων-Σκέψεις και προβληματισμοί*, Εκδόσεις Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα 2011
- ◆◆Ανδρέας Θεοφάνους, *Η Κύπρος, η ευρωπαϊκή ένωση και τα διακυβευόμενα συμφέροντα Η ένταξη και η λύση*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2006

- ◆◊Ahmet Davutoğlu, *Το Στρατηγικό βάθος. Η Διεθνής θέση της Τουρκίας*, [μετάφραση: Νικολλός Ραπτόπουλος, επιμέλεια: Νεοκλής Σαρρής], (Istanbul: Kure Yayinlari, 2001), για την ελληνική γλώσσα Εκδόσεις Ποιότητα, 2010
- ◆◆Σία Αναγνωστοπούλου, *Τουρκικός Εκσυγχρονισμός : Ισλάμ και Τουρκοκύπριοι στη δαιδαλώδη διαδρομή του Κεμαλισμού*, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2004
- ◆◆Σωτήρης Ριζάς, *Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η δικτατορία των συνταγματαρχών και το Κυπριακό Ζήτημα 1967-1974*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001
- ◆◆Αιματηρή Αλήθεια-Bloody Truth, Εκδόσεις Κίνηση για την Ελευθερία & Δικαιοσύνη στην Κύπρο, Λευκωσία Μάρτιος 2009
- ◆◆Holland, R. F., *Britain and the Revolt in Cyprus, 1954-1959*, Oxford Clarendon Press, New York 1998
- ◆◆Στεργίου, Ανδρέας Turczynski, Emanuel-Alexius Akay, Kurdet Faustmann, Hubert Çavıt, Ahmet Joseph, Joseph S. Richter, Heinz A., *Το Κυπριακό με το βλέμμα των ξένων*, [μετάφραση: [Δουκέλλη Πέγκυ](#) / Σαρρόπουλος Κώστας, επιμέλεια: Richter, Heinz A. / Στεργίου, Ανδρέας], Εκδόσεις Ροές, Αθήνα Νοέμβριος 2006
- ◆◆Κυριάκος Τζιαμπάζης, *Οι εγγυήσεις του 1960, Ιστορία, Προβλήματα, Προοπτικές*, Χρονικό (ένθετο με την εφημερίδα Πολίτης) τεύχος 84,4 Οκτωβρίου 2009
- ◆◆Νίκος Ψυρούκης, *Το Κυπριακό Δράμα (1958-1986) Άρθρα Μελετήματα*, Εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα 1987
- ◊◊Derya Beyatlı, Κατερίνα Παπαδοπούλου, Erol Kaymak, *Επιλύοντας το Κυπριακό πρόβλημα: Ελπίδες και Φόβοι*, Εκδόσεις Interpeace / Πρόγραμμα «Κύπρος 2015», Λευκωσία 2011
- ◊◆Νότα Κυριαζή, *Η Κοινωνιολογική Έρευνα, Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2009

Διαδικτυακές Πηγές

1. <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=251419&ct=3>, **αναζήτηση στις 7/7/2011**
2. <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=23600952>, **αναζήτηση στις 13/7/2011**
3. <http://www.newscode.gr/diplwmatia/story/36612/toyrkikh-askhsh-amfisbhteita-kyriarchika-dikaiwmata-ths-kyproy>, **αναζήτηση στις 22/8/2011**
4. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=15459&subid=2&pubid=111947208#>, **αναζήτηση στις 11/9/2011**
5. <http://www.politis.com.cy/cgibin/hweb?-A=211077&-V=articles>, **αναζήτηση στις 25/8/2011**
6. <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=russian-aircraft-carrier-to-carry-out-exercises-in-the-mediterranean-2011-09-30>, **αναζήτηση στις 12/10/2011**
7. <http://www.paron.gr/v3/new.php?id=63972&colid=&catid=42&dt=2011-02-06%200:0:0>, **αναζήτηση στις 27/8/2011**
8. <http://www.paron.gr/v3/new.php?id=69436&colid=&catid=42&dt=2011-08-14%200:0:0&page=3&mode=1>, **αναζήτηση στις 7/9/2011**
9. <http://english.sabah.com.tr/National/2011/09/10/eu-warns-turkey-on-the-mediterranean>, **αναζήτηση στις 20/9/2011**
10. <http://www.enet.gr/?i=news.el.politikh&id=306785>, **αναζήτηση στις 5/9/2011**
11. <http://english.sabah.com.tr/World/2011/09/19/cyprus-defies-turkey-gas-drill-imminent>, **αναζήτηση στις 22/9/2011**
12. http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_28/09/2011_408381, **αναζήτηση στις 29/9/2011**
13. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kath&modid=1&artid=59725>, **αναζήτηση στις 29/9/2011**
14. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kath&modid=1&artid=59727>, **αναζήτηση στις 30/9/2011**
15. <http://www.ethnosnews.com/2011/08/χουριέτ-οι-ηπα-απορρίπτουν-τις-τουρκι-2/>, **αναζήτηση στις 5/9/2011**
16. <http://www.ekirikas.com/article/88118>, **αναζήτηση στις 30/9/2011**
17. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=415651>, **αναζήτηση στις 24/9/2011**
18. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=420682>, **αναζήτηση στις 24/9/2011**
19. <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=63385282>, **αναζήτηση στις 26/9/2011**
20. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12305&subid=2&pubid=70211>, **αναζήτηση στις 2/9/2011**

21. <http://www.newscode.gr/diplwmatia/story/36612/toyrkikh-askhsh-amfisbhteita-kyriarchika-dikaiwmata-ths-kyproy>, **αναζήτηση στις 8/6/2011**
22. http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_17/09/2011_406857, **αναζήτηση στις 21/9/2011**
23. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=420513>, **αναζήτηση στις 27/9/2011**
24. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=417590>, **αναζήτηση στις 13/9/2011**
25. <http://www.philenews.com/el-gr/Eidiseis-Kypros/22/77739>, **αναζήτηση στις 1/9/2011**
26. http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_05/09/2011_404853, **αναζήτηση στις 8/9/2011**
27. http://www.huffingtonpost.com/2011/09/15/turkey-cyprus-offshore-gas-drilling_n_963835.html, **αναζήτηση στις 22/9/2011**
28. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=311788>, **αναζήτηση στις 25/9/2011**
29. <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2011/09/20/guney-kibrista-savas-korkusu>, **αναζήτηση στις 22/9/2011**
30. http://www.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathremote_1_24/09/2011_407834, **αναζήτηση στις 26/9/2011**
31. <http://enthemata.wordpress.com/2011/02/06/trimikliniotis/>, **αναζήτηση στις 12/9/2011**
32. www.sigmalive.com/simerini/politics/238987, **αναζήτηση στις 18/8/2011**
33. <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4636936>, **αναζήτηση στις 26/7/2011**
34. <http://www.apopsi.com.cy/2008/06/257/>, **αναζήτηση στις 7/11/2011**
35. http://www.cceia.unic.ac.cy/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=101&Itemid=50, **αναζήτηση στις 7/11/2011**
36. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=10510&show=Y>, **αναζήτηση στις 25/9/2011**
37. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=412254>, **αναζήτηση στις 5/9/2011**
38. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=14366&show=Y>, **αναζήτηση στις 12/8/2011**
39. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=52238>, **αναζήτηση στις 2/8/2011**
40. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=12710&show=Y>, **αναζήτηση στις 11/8/2011**
41. http://www.army.gr/default.php?pname=Article&art_id=72044&cat_id=55, **αναζήτηση στις 18/8/2011**

42. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=382964>, **αναζήτηση στις** 1/9/2011
43. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kate&modid=1&artid=12246&show=Y>, **αναζήτηση στις** 22/7/2011
44. <http://www.todayszaman.com/news-227442-ergenekon-was-highly-active-in-cyprus-says-talat.html>, **αναζήτηση στις** 12/8/2011
45. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/turkey-cyprus/cyprus/pope-political-deadlock-no-excuse-for-cyprus-peace-delay.aspx>, **αναζήτηση στις** 13/9/2011
46. <http://www.kathimerini.com.cy/index.php?pageaction=kate&modid=1&artid=22250&show=Y>, **αναζήτηση στις** 4/9/2011
47. <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/turkey-cyprus/cyprus/keeping-the-cyprus-talks-on-track.aspx>, **αναζήτηση στις** 13/9/2011
48. http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_02/07/2011_396802, **αναζήτηση στις** 7/8/2011
49. <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=the-council-of-europe8217s-head-8220we-cannot-let-cyprus-block-turkey8217s-accession-to-eu8221-2010-02-09>, **αναζήτηση στις** 12/8/2011
50. <http://www.philenews.com/el-gr/Eidiseis-Kypros/22/72159>, **αναζήτηση στις** 7/9/2011
51. <http://www.philenews.com/el-gr/Eidiseis-Kypros/22/83272>, **αναζήτηση στις** 10/9/2011
52. <http://www.naftemporiki.gr/news/cstory.asp?id=2086813>, **αναζήτηση στις** 7/11/2011
53. <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=412336>, **αναζήτηση στις** 28/8/2011
54. <http://www.tanea.gr/ellada/article/?aid=4657889>, **αναζήτηση στις** 26/9/2011